

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 65

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΔ' - ΛΣΤ'
(ΚΕΦ. 7 - 11)

Κείμενον: Fridericus Field
Μετάφρασις — Σχόλια
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ. ΡΟΥΜΠΗ
θεολόγου - φιλόλογου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ	11—227
Ὁμιλία ΚΑ' (Ματθ. ζ', 21 - 27)	11 (233)*
Ὁμιλία ΚΕ' (Ματθ. ζ', 28 - η', 4)	25 (244)
Ὁμιλία ΚΣΤ' (Ματθ. η', 5 - 13)	38 (238)
Ὁμιλία ΚΖ' (Ματθ. η', 14 - 22)	62 (271)
Ὁμιλία ΚΗ' (Ματθ. η', 23 - 34)	76 (282)
Ὁμιλία ΚΘ' (Ματθ. θ', 1 - 8)	92 (295)
Ὁμιλία Α' (Ματθ. θ', 9 - 17)	101 (302)
Ὁμιλία ΑΑ' (Ματθ. θ', 18 - 26)	119 (316)
Ὁμιλία ΑΒ' (Ματθ. θ', 27 - ι', 15)	134 (327)
Ὁμιλία ΑΓ' (Ματθ. ι', 16 - 22)	160 (345)
Ὁμιλία ΑΔ' (Ματθ. ι', 23 - 33)	182 (332)
Ὁμιλία ΑΕ' (Ματθ. ι', 34 - 42)	197 (374)
Ὁμιλία ΔΣΤ' (Ματθ. ια', 1 - 6)	214 (387)
ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΚΕΙΜΕΝΟΝ	233—307

* Οἱ ἐντός παρενθέσεων ἀριθμοὶ εἶναι οἱ ἀντιστοιχοὶ τῶν σελῶν τοῦ πρωτοτύπου κειμένου.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΚΑ'

(Ματθ. ζ', 21—27)

«Δὲν θὰ εἰσεέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καθένας τοῦ μου λέγει, Κύριε, Κύριε, ἀλλ' ἐκεῖνος ὃς ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου, ὁ ὁποῖος εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς»¹.

Διὰ τί δὲν εἶπεν ἄλλ' ἐκεῖνος τοῦ ἐκτελεῖ τὸ ἰδικόν μου θέλημα; Διότι πρὸς τὸ παρὸν ἦτο ἀρκετὸν νὰ δεχθῶν αὐτὸ κατὰ πρόωτον². Ἐξ ἄλλου αὐτὸ ἦτο πολὺ μεγάλο, ἐὰν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ πνευματικὴ τῶν ἀδυναμία. Ἄλλωστε ὑπενόησε καὶ αὐτὸ μὲ ὅτι εἶπεν. Πέραν τούτων, καὶ τὸ ἐξῆς ἠμπορεῖ νὰ προστεθῇ, ὅτι, δηλαδὴ, δὲν ὑπάρχει διαφορετικὸν θέλημα τοῦ Υἱοῦ ἀπὸ τοῦ θέλημα τοῦ Πατρὸς.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ φαίνεται ὅτι κατηγορεῖ τοὺς Ἰουδαίους πρὸ πάντων, οἱ ὅποιοι ἐστήριζαν τὸ πᾶν εἰς

1. Τὸ «λέγει» ἀντιτίθεται πρὸς τὸ ἐκτελεῖν «ποιεῖν» καὶ οἱ ἀποστόλοι συνέχισαν τὴν συνεπίστασιν λόγων καὶ ἔργων, ὡς προὐπέθετο τῆς σωτηρίας. Πρβλ. καὶ τὰ ἐν Α' Κορινθ. 9, 27 καὶ 13, 1—2 ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγόμενα.

2. Ἡ ἐπιανάληψις τοῦ «Κύριε» γίνεται διὰ νὰ διαγῶγῃ ἡ ἀπίστος καὶ ἄντονος ἐπίκλησις καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἐλακτικτικὴ παραβολὴ καὶ ἀναγνώρισις τοῦ Σωτῆρος ὡς Θεοῦ.

3. Σκοπὴς, λοιπὸν, τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον δὲν εἶναι ἡ ἰδική του θέξις, ἀλλὰ ἡ θέξις τοῦ Πατρὸς, ὃ ὅποιοι δεδῶκεται μὲ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ.

4. Ματθ. 7, 21.

5. Νὰ ἐκτελεῖν, δηλαδὴ, τὰς ἐντολάς του μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἐφαρμόζουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ οἱ κτήσων.

τά δόγματα⁶ και δέν ἐφρόντιζον καθόλου διά τόν τρόπον τῆς ζωῆς των. **Γ** Δι' αὐτόν τόν λόγον και ὁ Παῦλος τοὺς κατηγορεῖ, ὅταν λέγῃ· «Ἰδοὺ σὺ ὀνομάζεσαι Ἰουδαῖος και ἐπιαναπαύεσαι εἰς τόν νόμον και καυχᾶσαι διά τόν Θεόν και γνωρίζεις θεωρητικῶς τὸ θέλημά του». ⁷ Ἄλλα ἀπό αὐτὸ δέν κερδίζεις τίποτε ἀπολύτως, ὅταν δέν συμβαδίζῃ ἡ ἀνάλογος ζωῆ και τὰ ἀντίστοιχα ἔργα.

Δ Ὁ Κύριος, ὅμως, δέν ἐστάθῃ μόνον εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ ἐπροχώρησε πολὺ πέραν αὐτοῦ· «Πολλοὶ θὰ μοῦ εἰπουν κατά τὴν ἡμέραν ἐκείνην· Κύριε, Κύριε, δέν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου;». ⁸ Συνεπῶς, δέν ἐκδιώκεται, λέγει, ἀπό τὴν βασιλείαν ἐκείνος μόνον ποὺ ἔχει μὲν πίστιν, παραμελεῖ ὅμως τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ και ἐκεῖνος ποὺ ἂν ἀκόμη διά τῆς πίστεως ἔχη ἐπιτελέσει πολλὰ θαύματα, χωρὶς νὰ ἔχη πράξει κανένα ἀγαθόν, ἀπομακρύνεται ὁμοίως ἀπὸ τὰ ἱερά ἐκείνα πρόθυρα. **Ε** «Πολλοὶ θὰ μοῦ εἰπουν κατά τὴν ἡμέραν ἐκείνην· Κύριε, Κύριε, δέν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου;». Βλέπετε μὲ ποῖον τρόπον σιγά - σιγά, ὅταν ἐτελείωσε σχεδὸν τὴν ὁμιλίαν του, παρουσιάζει και τὸν ἑαυτὸν του πλέον και ὑποδεικνύει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ κριτῆς; Τὸ ὅτι ἡ κόλασις περιμένει τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὸ ἀπέδειξεν εἰς τὰ προηγούμενα, ἐνῶ ἐδῶ ἀποκαλύπτει και ποῖος εἶναι ὁ τιμωρὸς. Καὶ δέν εἶπεν, θέβαια, καθαρά ὅτι «ἐγὼ εἰμαι», ἀλλ' ὅτι «πολλοὶ θὰ μοῦ εἰπουν», δηλᾶν τὸ ἴδιον ἀκριβῶς πάλιν. Διότι, ἐάν δέν ἦτο αὐτὸς ὁ κριτῆς, τότε πῶς θὰ ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς· «Καὶ τότε θὰ διακηρῶξω εἰς αὐτοὺς ὅτι οὐδέποτε σὰς ἐγνώρισα. Φύγετε μακρὰν ἀπὸ ἐμέ». ⁹ Ὅχι μόνον κατά τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως¹⁰, λέγει, **Ε** ἀλλὰ και τότε, ὅταν ἐκάνετε τὰ θαύματα,¹¹

δι' αὐτόν τόν λόγον ἔλεγε και εἰς τοὺς μοθητάς· «Νὰ μὴ χαίρετε διά τὸ ὅτι τὰ πονηρὰ πνεύματα ὑποτάσσονται εἰς σὰς. Ἄλλα νὰ χαίρετε διότι τὰ ὀνόματά σας ἐγράφησαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς». ¹² Καὶ πάντοτε συνεχῶς προτρέπει νὰ προσέχωμεν πάρα πολὺ τὸν τρόπον

6. Ἐπρόσεχον μόνον τὴν πίστιν, χωρὶς νὰ ρυθίζον ἀναλόγως πρὸς αὐτὴν τὴν ζωὴν και τὰ ἔργα των.

7. Ρωμ. 2, 17—18.

8. Ματθ. 7, 22.

9. Ματθ. 7, 23.

10. Δέν σὰς ἐγνώρισα, ἐνοσιζαί.

11. Ἐπιτελούμενοι τὸ ὄνομά μου.

12. Αποκ. 10, 30.

τῆς ζωῆς μας. Διότι δέν εἶναι νοητόν νὰ ἐγκαταλείψῃ ποτὲ ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ποὺ ζῆ ἐνάρετα **300** και ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ θλα ἐν γένει τὰ πάθη του. Καὶ ἂν κάποτε συμβῆ νὰ πλανηθῇ, γρήγορα ὁ Θεὸς θὰ τὸν ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν.

Υπάρχουν, ὅμως, μερικοὶ ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι αὐτοὶ ἔλεγαν αὐτὰ ψευδόμενοι.¹³ Δι' αὐτὸ και δέν ἐσώθησαν, λέγουν. Λοιπὸν, ὁ Ἰησοῦς ἐν προκειμένῳ παρουσιάζει τὴν ἀντίθετον κατάστασιν ἀπὸ ἐκείνην ποὺ ἐπιθυμῆ νὰ εἶναι οἱ ἄνθρωποι. Διότι ἐδῶ θέλει νὰ δεῖξῃ ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τὰ ἔργα δέν ἔχει καμμίαν ἰσχύν. Εἰς τὴν συνέχειαν πρὸς ἐπίτασιν τῆς ἰδέας αὐτῆς προσέθεσε και τὰ θαύματα, διά νὰ καταστήσῃ σαφές ὅτι ἂν μόνον ἡ πίστις, ἀλλ' οὔτε και ἡ ὑπαρξὶς τῶν θαυμασίων ὠφελεῖ καθόλου ἐκείνον ποὺ θαυματουργεῖ χωρὶς νὰ εἶναι ἐνάρετος. Ἐάν ὅμως δέν ἐθαυματούργησαν, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ λεχθῆ αὐτὸ τὸ πράγμα ἐδῶ; **Β** Διαφορετικά, δέν θὰ εἶχαν τὴν τόλμην νὰ εἰπουν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἐνῶ ἡ κρίσις ἦτο παρούσα. Ἐξ ἄλλου και αὐτὴ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰησοῦ και τὸ ὅτι ἐρωτοῦν, ἀποδεικνύει ὅτι εἶχαν θαυματούργησι.¹⁴ Ἐπειδὴ, δηλαδή, εἶδαν ὅτι τὸ τέλος των ἦτο ἀντίθετον ἀπὸ τὴν προσδοκίαν των και ὅτι ἐδῶ ἐθαυμάζοντο ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἄνθρώπους, ὅταν ἐθαυματούργουν, ἐνῶ ἐκεῖ βλέπουν τοὺς ἑαυτοὺς των νὰ καλᾶζονται πλέον, μὲ κατὰπληξιν και θαυμασιῶν λέγουν· Κύριε, δέν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου; Διατί, λοιπὸν, μὰς ἀποστρέφεται τώρα; Τί σκοπιμότητα ἔχει τὸ περιεργον και παράδοξον αὐτὸ τέλος;

Ἄλλ' ἐκεῖνοι, θέβαια, παραξενεύονται, διότι ἂν και ἔκαναν τόσα θαύματα, ἐν τούτοις ἐκολάσθησαν. Σὺ, ὅμως, μὴ παραξενεύουσαι, **Γ** Διότι ἡ θαυματουργικὴ χάρις εἰς τὸ σύνολόν της ἀπορρεῖ ἀπὸ τὴν δωρεάν ἐκείνου ποὺ τὴν ἔδωκεν, ἐνῶ ἐκεῖνοι δέν προσέφεραν τίποτε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των, δι' αὐτὸ και δίκαια καλᾶζονται, διότι ἐβείχθησαν ἀγνώμονες και ἀναίσθητοι πρὸς ἐκεῖνον ποὺ τὸσον τοὺς ἐτίμησεν, ὥστε νὰ δώσῃ τὴν χάριν του και εἰς ἄσους δέν τὴν ἤξισαν.

Τὶ λοιπὸν, ἐρωτᾶ κάποιος, ἐθαυματούργουν, καθ' ὅν χρόνον διέπραττον τὴν ἁμαρτίαν; Μερικοὶ λέγουν ὅτι

13. Οἱ ἐν στίχῳ 22 τοῦ κεφ. τοῦ Ματθαίου.

14. Πρὸβλ. Ματθ. 7, 21—23.

κατά την εποχήν που θαυματουργούν δὲν ἡμάρτανον συγχρόνως, ἀλλ' ὕστερα μετεβλήθησαν καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἀνομίαν. Ἀλλὰ, ἐάν συμβαίῃ αὐτὸ, πάλιν δὲν εὐδοκῆθῃ τὸ θέμα πού ἐξετάζομεν. Διότι ἐκεῖνο πού ἐπεδίωξε νὰ δείξῃ ὁ Ἰησοῦς εἶναι τὸ ἀκόλουθον ὅτι, δηλαδή, οὔτε ἡ πίστις οὔτε τὰ θαύματα ἔχουν καμμίαν ἰσχύν, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ ὁ ἐνάρετος θεός. **D** Αὐτὸ ἀκριβῶς, ἐξ ἄλλου, ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος: «Ἐάν ἔχω πίστιν, ὥστε νὰ μεταθέτω καὶ θοῦνᾶ ἀκόμη, καὶ ἐάν γνωρίζω ὅλα τὰ μυστήρια καὶ ἔχω ὅλην τὴν γνώσιν, δὲν ἔχω, ὅμως, ἀγάπην, δὲν εἰμαι τίποτε».¹⁵

Καὶ ποῖοι εἶναι αὐτοί; Ἐρωτᾷ κάποιος. Πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους πού ἐπίστευσαν ἔλαβον χαρίσματα, ὅπως ἦτο ὁ ἐκθάλλων τὰ δαιμόνια, χωρὶς νὰ εἶναι ὁπαδὸς του, ὅπως ἦτο καὶ ὁ Ἰούδας. Διότι καὶ αὐτός, ἐν καὶ ἦτο πονηρός, εἶχε χάρισμα. Καὶ εἰς τὴν παλαιάν Διαθήκην εἶναι δυνατόν νὰ εὕρῃ κανεὶς ἀναλόγους περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας πολλὰς φορές διὰ μέσου ἀναξίων ἀνθρώπων ἐνῆργησεν ἡ χάρις, διὰ νὰ εὐεργετηθῇ ἄλλα πρόσωπα. Ἐπειδὴ, δηλαδή, δὲν ἦσαν ὅλοι ἱκανοὶ εἰς ὅλα, ἀλλ' ἄλλοι μὲν εἶχαν ἀγνήν ζωὴν, χωρὶς νὰ ἔχουν ἀνάλογον πίστιν. **E** ἄλλοι δὲ εὕρισκοντο εἰς τὴν ἀντίθετον κατάστασιν,¹⁶ δι' αὐτὸ μὲ τούς τελευταίους προτρέπει τούς πρώτους, ὥστε νὰ ἐπιδείξουν καὶ πίστιν, ἐνῶ καὶ αὐτούς μὲ τὴν ἀνέκφραστον αὐτὴν δωρεάν τούς προσελκύει, ὥστε νὰ καταστοῦν καλύτεροι. Δι' αὐτὸ προσέφερε μὲ μεγάλην ἀφθονίαν τὴν χάριν του. Πραγματικὰ, «πολλὰ θαύματα», λέγει, «ἐκάναμεν».¹⁷ **ΣΟΙ** Ἀλλὰ τότε θὰ διακηρύξω πρὸς αὐτούς ὅτι: δὲν σὰς γνωρίζω. Τώρα, θεόβια, νομίζουν ὅτι εἶναι φίλοι μου. Τότε, ὅμως, θὰ καταλάβουν ὅτι δὲν τούς ἔδωσα τὴν χάριν μου ἐπειδὴ ἦσαν φίλοι μου.

Καὶ διατί παραξενεύεσθα διὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔδωσα χαρίσματα εἰς ἀνθρώπους πού ἐπίστευσαν μὲν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ δὲν εἶχαν ζωὴν σύμφωνα πρὸς τὴν πίστιν, ἀφοῦ

15. Α' Κορινθ. 13, 2.

16. Διέβησαν θαυματουργῶν ἱκανότητα, χωρὶς ἐνάρετα ἔργα.

17. Ματθ. 7, 29.

18. Βαλαάμ. Ἦτο υἱὸς τοῦ Βαῦρ, καταγόμενος ἐκ τῆς πόλεως τῆς Μεσοποταμίας Φαθώρα (Ἀριθμ. 22, 6, 23, 7), μόνος τὸ ἐπάγγελμα (Ἰερ. Ν. 18, 22). Ὁ βασιλεὺς τῆς Μοῦσῆ Βαλλὰ ἔστειλε κατ' ἐνάγκην εἰς τὴν καταραστὴ τῶν Ἑβραίων πού εἶχαν φθάσῃ εἰς τὴν περιοχὴν του καὶ ἠπειλοῦν νὰ καταλάβουν τὴν χάριν του, ἀλλ' ὁ Κύριος τὸν ἠμύθησεν. Ὁ Πα-

καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς κατηγορίας ἀνθρώπων ἐνεργῆ ὁ Κύριος καὶ ὅταν ἀκόμη στεροῦνται κάθε ἀγαθότητος; Πραγματικὰ, ὁ Βαλαάμ¹⁸ δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν πίστιν οὔτε μὲ τὴν ἐνάρετον ζωὴν, καὶ ὅμως ἡ χάρις ἐνῆργησεν εἰς αὐτόν διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων.¹⁹ Καὶ ὁ Φαραὴ ἦτο παρόμοιος, ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς ἐκεῖνον ἔδειξε τὰ μέλλοντα.²⁰ Καὶ ὁ Ναβουχοδονόσορ ἦτο παρανομιώτατος **B** καὶ, ὅμως, ἀπεκάλυφεν εἰς αὐτόν ὁ Θεὸς ὅσα θὰ συνέβαιναν ὕστερα ἀπὸ πολλὰς γενεάς.²¹ Καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ πάλιν, πού ὑπερέβαιναν τὸν πατέρα του εἰς τὴν παρανομίαν, ἔδειξε τὰ μέλλοντα, οἰκονομῶν πράγματα μεγάλα καὶ ἄξια θαυμασμοῦ.²² Ἐπειδὴ, δηλαδή, καὶ τότε²³ τὸ κήρυγμα εὕρισκετο εἰς τὴν ἀρχὴν του καὶ ἔχρειάζετο νὰ ἀποδεικνῆ φανερά τὴν δύναμίν του, δι' αὐτὸ καὶ πολλοὶ ἐλάμβαναν τὴν δωρεάν τῆς θαυματουργίας χωρὶς νὰ τὴν ἀξίουν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ θαύματα αὐτὰ δὲν εἶχαν κανένα σφελος, παρὰ περισσύτερον ἐκολάζοντο. Δι' αὐτὸ καὶ τούς ἀμύθητους τὸν φοβερὸν ἐκείνον λόγον «Δὲν σὰς ἐγνώρισα ποτέ».²⁴ Διότι πολλοὺς τούς μοσεὶ καὶ ἀπὸ ἔδῶ²⁵ καὶ πρὸ τῆς κρίσεως τούς ἀποστρέφεται.

19. Ἄμω, ὅμως, συνέστησεν εἰς τὸν Βαλαάμ νὰ ἀποστῆ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τῆς Μοῦσῆ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰσραηλῶν, ὥστε νὰ παραστῆ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἀκατασίαν καὶ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τοσοῦτοῦτοῦτο νὰ χάσῃ τὴν δύναμιν πού τοῦ ἔδωκε ὁ Θεός. Πραγματικὰ, ἡ γυναῖκα εἶπεν εἰς ἀπαρρηγόνη, ἀλλ' ὁ Κύριος ἐνῆργησεν οὐκ ἐπὶ τῶν παρανομήτων, Ἰσραηλῆταις. (Ἀριθμ. 22, 1 ἐξ. 31, 1 ἐξ.). Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην: **B** Πέτρος 2, 15. Ἰωβ 11. Ἀποκτλ. 3, 14. Ὁ Βαλαάμ ἀργότερον ἐφρονέθη ἀπὸ τοῦ Ἰσραηλῆταις (Ἀριθμ. 31, 8, Ἰερ. Ν. 10, 22).

20. Ἀναφέρεται εἰς τὸ περιστατικόν, τῆς ζωῆς τοῦ Βαλαάμ πού ἐμίλησεν. Πρβλ. Ἀριθμ. 22, 1 ἐξ. 23, 1 ἐξ.

21. Πρόκειται διὰ τὸ ὄνειρον τοῦ Φαραὴ μὲ τούς ἑπτὰ θεούς καὶ τούς ἑπτὰ στόχους, διὰ τοῦ ὁποίου κατὰ τὴν ἐρημίαν τοῦ Δανιὴλ ὁ Θεός «ἔδειξεν ἰσχυρὰ τῆ Φαραὴ», Γεν. 41, 25. Δι' ὅλων τῶν συμβάν Πρβλ. Γεν. 41, 1 ἐξ.

22. Εἶναι γνωστὸν τὸ ὄνειρον τοῦ Ναβουχοδονόσορος τὸ ἔδεικνεν ἡμῶν ὁ Δανιὴλ καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεός «ἐγνώρισε τὰ βασιλεῖς Ναβουχοδονόσορος ὃ καὶ γενεάσαι: ἐπ' ἀρχαίων τῶν ἡμερῶν». Δαν. 2, 28. Πρβλ. σχετικῶς Δαν. 5, 1 ἐξ.

23. Ἦσαν οἱ τὸν Βαλαάμ καὶ τὴν διὰ μυστηρίους χειρὸς ἀναγραφῆς τῶν λέξεων «μηνὴ, θεκίλ, φάρες», τὰς ὁποίας ἡμῶν ὁ Δανιὴλ Πρβλ. Δαν. 5, 1 ἐξ.

24. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνάστασης τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς.

25. Ματθ. 7, 28.

26. Ἀπὸ τῆς ποροῦσας ζωῆς.

Συνεπώς, ἄς αὐθιγαθῶμεν φόβον, ἀγαπητοί μου, καὶ ἄς φροντίζωμεν μὲ μεγάλῃ ἐπιμέλειαν τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μας, Ὡ καὶ ἄς ἔχωμεν τὴν ἐντόπισιν ὅτι ὑστεροῦμεν, ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κάνωμεν θαύματα τώρα. Πραγματικά, δὲν θὰ μᾶς προσέφερε ποτὲ κανένα πλεονέκτημα ἡ θαυματουργία, ὅπως δὲν μᾶς ἐλάττωει καθόλου τὸ γεγονός ὅτι δὲν θαυματουργοῦμεν, ἐὰν φροντίζωμεν διὰ τὴν ἀρετὴν ἐν γένει. Διότι διὰ τὰ θαύματα εἴμεθα ἀφιλέτα²⁶ οἱ ἴδιοι, ἐνῶ διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἔργα μας ἔχομεν τὸν Θεὸν χρεώστην.

Ὅταν, λοιπὸν, ὁ Κύριος ἀλοκλήρωσε τὴν ὁμιλίαν του καὶ ὤμιλησε μὲ ἀκρίθειαν διὰ τὸ σύνολον τῆς ἀρετῆς καὶ ἀπέδειξε τὸ πόσον ἀπέχουν ἀπὸ αὐτῆν ὅσοι ὑποκρίνονται τοὺς ἐναρέτους, ὅσοι νηστεύουν καὶ προσεύχονται μὲ σκοπὸν νὰ ἐπιδειχθῶν, ὅσοι ἔργονται μὲ τὸ ἔνδυμα τῶν προβάτων, ὅσοι λυμαινόνται αὐτὴν, τοὺς ὁποίους ἀνόμασε χοίρους καὶ κύνες. Ὅθεν, διὰ νὰ καταστήσῃ καὶ ἐδῶ φανερὸν πόσον μεγάλο εἶναι τὸ κέρδος ἀπὸ τὴν ἀρετὴν καὶ πόση ἡ ζημία ἀπὸ τὴν κακίαν, **Δ** λέγει: «Καθένας, λοιπὸν, ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου αὐτοὺς καὶ ἐκτελεῖ αὐτούς, θὰ τὸν παραμοιάσω πρὸς ἄνδρα φρόνιμον». ²⁷ Ὅσα θὰ πάθουν ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἐκτελοῦν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν ἀκόμη κάνουν θαύματα, ἔχετε ἀκούσει εἰς τὰ παραπάνω. Ἐπιβάλλεται, ὅμως, νὰ μάθετε καὶ τί θὰ ἀπολαύσουν ὅσοι πείθονται εἰς τὰ λεγθέντα ἐν γένει, ὅχι μόνον εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν.

«Καθένας», λέγει, «ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου αὐτοὺς καὶ ἐκτελεῖ αὐτούς, θὰ τὸν παραμοιάσω πρὸς ἄνδρα φρόνιμον». Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον ποικίλλει τὴν ὁμιλίαν του, **Ε** ἄλλοτε μὲν λέγων ὅτι: «Ὅχι καθένας ποὺ μοὺ λέγει, Κύριε, Κύριε, καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του, ἄλλοτε δὲ ὅσοις ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου». ²⁸ Καὶ πάλιν, ὅμως, παρουσιάζει τὸν ἑαυτὸν του ὡς κριτὴν «Διότι πολλοὶ θὰ μοὺ εἴπουν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην Κύριε, Κύριε, δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ἄνομά σου;». Καὶ θὰ τοὺς ἀπαντήσω ὅτι δὲν σὰς γνωρίζω. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἴδιος

26. Ἐναντι τοῦ Θεοῦ ποὺ προσφέρει τὴν χάριν τῆς θαυματουργίας.

27. Μαθ. 1, 24.

28. Ὅποτε ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς παραμένει ἀφανής.

εἶναι κύριος τοῦ σύμπαντος, **ΣΟΦ**, διὸ καὶ ἔλεγεν «Καθένας ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου αὐτοὺς».

Ἄφοῦ, λοιπὸν, ἔκανε λόγον δι' ἅλα τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ, ἀνέφερε, δηλαδὴ, τὴν θασιλείαν, τὴν ἀνέκφραστον ἀμοιβὴν καὶ τὴν παραμυθίαν καὶ ἅλα τὰ παρόμοια, ἐπιθυμῶ καὶ ἀπὸ ἐδῶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς καρπούς τῶν ἔργων των καὶ νὰ δείξῃ πῶση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς καὶ εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν. Ποῖα εἶναι, λοιπὸν, ἡ δύναμις τῆς; Τὸ ὅτι ζοῦν μὲ ἀσφάλειαν, τὸ ὅτι δὲν καταβάλλονται εὐκολὰ ἀπὸ κανένα κακόν, τὸ ὅτι ἴστανται ὑψηλότερα ἀπὸ ἅλους ἐκείνους ποὺ προσπαθοῦν νὰ τοὺς θλάσῃ. Καὶ ποῖον δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ αὐτό; Διότι αὐτὸ δὲν θὰ ἠμποροῦσεν οὔτε ὁ θασιλεὺς νὰ τὸ ἐξασφαλίσῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν του, παρὰ ὅποιος εἶναι ἐνάρετος. Πραγματικά, μόνον αὐτὸς ἔχει τὸ προτέρημα αὐτὸ εἰς μεγάλον βαθμὸν καὶ ἀπολαμβάνει μεγάλην γαλήνην **Β** μέσα εἰς τὴν μεταβλητότητα τῶν πραγμάτων τοῦ παρόντος κόσμου. Καὶ τὸ περισσότερο ἀξιοθαύμαστον εἶναι τὸ ἔξῃς, ὅτι, δηλαδὴ, ἐνῶ δὲν ὑπάρχει γαλήνη, ἀλλὰ φοβερός χειμὼν καὶ μεγάλη τρικυμία καθῶς καὶ συνεχεῖς πειρασμοί, αὐτὸς δὲν ὑφίσταται οὔτε τὴν παραμικρὴν ταραχὴν.

Καὶ κατέθηκεν ἡ ὄροχη καὶ ἤλθαν τὰ ποτάμια καὶ ἐφύσησαν οἱ ἀνεμοὶ καὶ ἐκτύπησαν εἰς τὸ σπῆτι ἐκεῖνο καὶ δὲν ἐκρημνίσθη, διότι ἦτο θεμελιωμένον ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν. ²⁹ Βροχὴ καὶ ποτάμια καὶ ἀνέμους ἀνομάζει ἐδῶ μεταφορικῶς τὰς ἀνθρώπινους συμφορὰς καὶ δυσκολίας, ὅπως εἶναι αἱ σικκοφανταί, αἱ μηχανορραφίαι, τὰ πένθη, οἱ θάνατοι, αἱ ἀπώλεια τῶν συγγενῶν, αἱ ὕβρεις τῶν ξένων καὶ ὅσα κακὰ τοῦ θίου μας θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς, **Γ** Ἀλλὰ δὲν ὑποκύπτει, λέγει, εἰς κανένα ἢ τοιαύτη ψυχὴ καὶ ἡ αἰτία εἶναι ὅτι ἔχει θεμελιωθῆ ἐπάνω εἰς τὴν πέτραν. Πέτρα ἀνομάζει τὴν ἀσφάλειαν ποὺ παρέχει ἡ διδασκαλία του. Διότι αἱ ἐντολαὶ του εἶναι ἰσχυρότεροι ἀπὸ τὴν πέτραν καὶ ὑψώνουν ἐπάνω ἀπὸ ἅλα τὰ ἀνθρώπινα κύματα. Πραγματικά, ὅποιος ἐκτελεῖ μὲ ἀκρίθειαν τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ δὲν θὰ ὑπερικήσῃ μόνον τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θέλουν νὰ τὸν θλάσῃ, ἀλλὰ καὶ τοὺς δαίμονας ποὺ τὸν ἐπιθουλεύονται.

29. Μαθ. 7, 26.

Και ὅτι τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι κομπορημοσύνη τὸ μαρτυρεῖ ὁ Ἰῶθ, ποῦ ἐδέχθη ὅλας τὰς ἐπιθέσεις τοῦ διαβόλου καί, ὅμως, παρέμεινε ἀτάραχος. **Δ** Θὰ ἤμποροῦσαν νὰ τὸ μαρτυρήσουν καὶ οἱ ἀποστόλοι, ποῦ, ἂν καὶ ἔπεσαν ἐπάνω των τὰ κώματα τῆς οἰκουμένης, τῶν ἀσχημῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν τυράνων, τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ξένων, τῶν δαιμόνων καὶ τοῦ διαβόλου, καὶ καθε μηχανορραφία ἐκινήθη ἐναντίον των, ἐν τούτοις ἐστάθησαν στερεώτεροι ἀπὸ τὴν πέτραν καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ διέλυσαν.

Συνεπῶς, ποῖος τρόπος ζωῆς θὰ ἤμποροῦσε νὰ θεωρηθῆ εὐτυχέστερος ἀπὸ αὐτὸν;³⁰ Διότι τὴν ζωὴν αὐτὴν δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ὑποσχεθῆ οὔτε ὁ πλοῦτος οὔτε ἡ σωματικὴ δύναμις οὔτε ἡ δόξα οὔτε ἡ ἐξουσία οὔτε τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀρετῆς. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν, πραγματικὰ δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ εὑρῆς ἄλλον τρόπον ζωῆς ἀπληραγμένον τελείως ἀπὸ τὰ κακὰ, παρὰ αὐτὸν μόνον. Καὶ μάρτυρες εἶσατε ἑσεῖς, Ἐ ποῦ γνωρίζετε κατὰ τὰς μηχανορραφίας ποῦ ἐξυφαίνονται εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τοὺς θορόβους καὶ τὰς ἀναταραχὰς ποῦ συμβαίνουν εἰς τὰ σπιτία τῶν πλουσίων.

Ἄλλ' εἰς τοὺς ἀποστόλους δὲν συνέβη τίποτε παρόμοιον. Τί λοιπόν; Δὲν ἔγινε τίποτε τὸ παρόμοιον, οὔτε ἔπαθαν κανένα κακὸν αὐτοὶ ἀπὸ κανένα; Καί, ὅμως, τοῦτο εἶναι τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅτι, δηλαδὴ, **303** ἂν καὶ ὑπέστησαν πολλὰς ἐπιθέσεις καὶ πολλοὶ χεῖμῶνες ἐξέσπασαν ἐπάνω των, ἐν τούτοις δὲν μετέβαλαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν οὔτε τοὺς ἔρριψαν εἰς ἀπελπισίαν, ἀλλὰ ἀγωνιζόμενοι μὲ γυμνά σώματα ἐπεκράτησαν καὶ ἐνίκησαν.

Καὶ οὐ, λοιπόν, ἐὰν θέλῃς νὰ ἐφαρμύξῃς αὐτὰ μὲ ἀκρίβειαν, θὰ θεωρήσῃς τὰ πάντα ὡς ἀσέτεια πράγματα. Διότι, ἐὰν εἶσαι ἀχυραμένος μὲ τὴν εὐσεβείαν ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὰς παραινέσεις αὐτὰς, δὲν θὰ ἤμπορέσῃ τίποτε νὰ σὲ λυπήσῃ. Πραγματικὰ, τί κακὸν θὰ σοῦ κάνη ἐκεῖνος ποῦ ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ θλάσῃ; Μήπως σοῦ ἀφαιρῆ τὰ χρήματά σου; Ἄλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν αὐτὴν, ἔλαβες ἐντολὴν νὰ τὰ καταφροῇς καὶ νὰ τὰ ἀποστρέψῃς μὲ τὴν μεγάλην ὑπερφολίαν. **Β** ὥστε νὰ μὴ ζητῆς ποτὲ κατὰ παρόμοιον ἀπὸ τὸν Κύριον. Μήπως, ὅμως, σὲ ρίπτει εἰς τὴν φυλακὴν; Ἄλλὰ προτοῦ νὰ φυ-

30. Ποῦ περιγράφει παραπάνω.

λακισθῆς, ἔλαβες ἐντολὴν νὰ ζῆς κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ἂν νὰ ἔχῃς σταυρωθῆ δι' ὀλιόκληρον τὸν κόσμον. Μήπως, πάλιν, σὲ κακολογεῖ; Ἄλλὰ ὁ Χριστὸς σὲ ἀπῆλαξε καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν λύπην, μὲ τὸ νὰ σοῦ ὑποσχεθῆ μεγάλην ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἀνεξικακίαν, χωρὶς καθόλου νὰ κοπιᾷς, καὶ σὲ κατέστησε τόσον καθαρὸν ἀπὸ τὴν ὄργην καὶ τὴν λύπην, ποῦ δημιουργοῦνται ἐξ αἰτίας τῶν σκοφαντιῶν, ὥστε νὰ σὲ προτρέψῃ νὰ προσεύξῃσαι καὶ διὰ τοὺς ἐχθροὺς σου. Μήπως, ὅμως, σὲ καταδιώκει καὶ σὲ ἀπειλεῖ μὲ ἀμέτρητα κακὰ; Ἄλλὰ μὲ αὐτὰ σοῦ φτειάζει λαμπρότερον τὸν στέφανον. Μήπως σὲ φονεῖει καὶ σὲ σφάττει; Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν, ὅμως, σὲ ὠφελεῖ πάρα πολὺ, ἐπειδὴ σοῦ προετοιμάζει τὰ θρασεῖα, ποῦ ἔλαβαν οἱ μάρτυρες, σὲ ἀποστέλλει γρηγορώτερα εἰς τὸν ἀκόμαντον λιμένα, **Γ** σοῦ δίδει εὐκαιρίαν διὰ μεγαλύτεραν ἀμοιβὴν καὶ σοῦ παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπαλλαγῇς κατὰ τὴν κοινὴν δίκην. Αὐτὸ εἶναι πρὸ πάντων ποῦ εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα, ὅτι, δηλαδὴ, ἔχι μόνον δὲν προσενοῦν καμίαν θλάσῃν ὅσοι ἐπιβουλεύονται τοὺς ἄλλους, ἀλλ' ἀντιθέτως καθίστουν πρὸ λαμπροῦς ἐκείνους ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ ζημιώσουν. Καὶ ποῖον πράγμα, λοιπόν, θὰ ἤμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀντίειον αὐτοῦ, τοῦ νὰ διαλέξῃ, δηλαδὴ, κανεὶς τοιοῦτον τρόπον ζωῆς, ὅποιος εἶναι αὐτὸς μόνον;

Ἐπειδὴ, ὅμως, εἶπεν ὅτι ἡ δόδος εἶναι στενὴ καὶ γεμάτη δυσκολίας, διὰ νὰ ἐλαφρύνῃ τοὺς κόπους, τοὺς ὑποδεικνύει ὅτι ἡ δόδος αὐτὴ εἶναι πολὺ ἀσφαλὴς καὶ ὅτι προσφέρει μεγάλην ἡδονὴν, ὅπως, πάλιν, καὶ ἡ ἀντιθέτος εἶναι πολὺ ἀθεθεῖα καὶ μεγάλην ζημίαν προσεβεί. Ὅπως, δηλαδὴ, μὲ ὅσα εἶπεν ἔδειξε τὰ ἔπαθλα τῆς ἀρετῆς, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐφάνερωσε καὶ τῆς κακίας τὰ ἀποτελέσματα. **Δ** Διότι ὅ,τι λέγω ἀνεγῶς, τὸ ἴδιον θὰ ἐπαναλάβω καὶ τώρα, ὅτι καὶ μὲ τὰ βῆσ προετοιμάζει τὴν σωτηρίαν τῶν ἀκραστῶν, δηλαδὴ, καὶ μὲ τὴν προθυμίαν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ μὲ τὸ μῖσος διὰ τὴν κακίαν.

Πραγματικὰ, ἐπειδὴ θὰ ὑπῆρχαν μερικοὶ, ποῦ θὰ ἐθαύμαζον τὰ λεγόμενα, χωρὶς, ὅμως, νὰ παρέχουν καὶ τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀπόδειξιν τοῦ θαυμασμοῦ των, τοὺς προλαμβάνει ἐκ τῶν προτέρων καὶ τοὺς ἐκφοβίζει, ὅταν λέγῃ ὅτι, μολονότι τὰ λεχθέντα εἶναι καλὰ, ἐν τούτοις δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν σωτηρίαν ἡ ἀκράσιας, ἀλλὰ

χρειάζεται και η ὕπακοή που ἐκδηλώνεται με τὰ ἔργα, και μάλιστα τὸ πᾶν ἐξαρτάται ἀπὸ αὐτά.

Και εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τελειώνει τὴν ἑμίλιαν, ἔ-
 ἄφου ἀφῆσεν εἰς τοὺς ἀκρατάς του ἔπιονον τὸ συναί-
 σθημα τοῦ φόβου. Ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδή, διὰ τὴν ἀρε-
 τὴν δὲν προέτρεψε μόνον ἀπὸ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ, με-
 τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν βασιλείαν, τοὺς οὐρανοὺς, τὴν ἀνέκ-
 φραστον ἀμοιβήν, τὴν παρηγορίαν και τὰ ἀνυπολόγι-
 στα ἀγαθὰ, ἀλλὰ παρῶθησε και με τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ,
 με τὸ νὰ ἀποδείξῃ τὴν σταθερότητα και τὸ ἀμετακινή-
 των τῆς πέτρας, καθ' ὅμοιον τρόπον και διὰ τὴν κακίαν
 δὲν ἐκφοβίζει μόνον ἀπὸ τὰ προσδοκώμενα κακά, **304**
 ὅπως εἶναι τὸ δένδρον πού κίπτεται, τὸ ἀσβεστον πῦρ,
 ὁ ἀποκλεισμός ἀπὸ τὴν βασιλείαν και τὸ ὅτι τοὺς λέγει
 δὲν σὰς γνωρίζω, ἀλλὰ τοὺς φοβίζει και με τὰ παρόν-
 τα. ἔνωσά τὴν κατακρήμνισιν τῆς οἰκίας.³¹ Δι' αὐτὸ και
 κατέστησε τὸν λόγον του πρὸς ἐντυπωσιακόν, με τὸ νὰ
 τὸν ἐκφράσῃ διὰ παραβολῆς. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ
 εἴπῃ ἀπλῶς ὅτι ὁ ἐνάρετος εἶναι ἀκατάβλητος και ὅτι
 ὁ πονηρὸς εἶναι εὐάλωτος, ὅσον εἶναι τὸ νὰ ἀναφέρῃ τὴν
 πέτραν, τὴν οἰκίαν, τοὺς ποταμοὺς, τὴν θροάχην, τὸν ἀνε-
 μον και ἄλλα τὰ παρόμοια.

«Και καθένας», λέγει, «πού ἀκούει τοὺς λόγους μου
 αὐτοὺς και δὲν τοὺς ἐκτελεῖ, θὰ εἶναι ὅμοιος πρὸς ἄν-
 ἄθρωπον ἀνόητον, πού ἔκτισε τὸ σπίτι του ἐπάνω εἰς τὴν
 ἄμμον». **32** Σωστά ὠνόμασε αὐτὸν ἀνόητον. Διότι τί ἤμ-
 πορεῖ νὰ θεωρηθῇ πρὸς ἀνόητον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ἐκεί-
 νον, πού κτίζει τὸ σπίτι του ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον, πού
 ὑπομένει μὲν τὸν κόπον τῆς κατασκευῆς, ἀλλὰ στερεῖται
 τὸν καρπὸν και τὴν ἐντάπαισιν τῆς ἐργασίας του και
 ἀντ' αὐτοῦ ὑπομένει τὴν κόλασιν; Διότι εἶναι αὐταπό-
 δεκτικὸν ὅτι οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν κακίαν κοπιᾶζουσιν.
 Πραγματικά, ὁ ἄρπαξ, ὁ μοιχὸς και ὁ συκοφάντης κου-
 ράζονται πολὺ και ταλαιπωροῦνται, διὰ νὰ φέρουν εἰς
 πέρας τὴν κακίαν των. Ἄλλ' ὄχι μόνον κανένα κέρδος
 δὲν ἀποκομίζουν ἀπὸ τοὺς κόπους των αὐτοὺς, ἀλλὰ και
 μεγάλην ζημίαν ὑφίστανται. Διότι και ὁ Παῦλος, αὐτὸ
 ἐνωσῶν, ἔλεγεν: «Ἐκεῖνος πού σπεῖρει εἰς τὴν σάρκα
 του, αὐτὸς ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς θὰ θερίσῃ φοβ-

31. Πρὸς Ματθ. 7, 26 — 27.

32. Ματθ. 7, 26.

ρᾶν». **33** Ἐὰν αὐτὸν ὁμοιάζουσιν και ὅσοι κτίζουν ἐπάνω
 εἰς τὴν ἄμμον, ὅπως εἶναι οἱ πόρνοι, οἱ ἀσελεγεῖς, οἱ μέ-
 θυσοι, οἱ δέσπομοι και ὅσοι ἐπιδίδονται εἰς ὅλα τὰ ἄλ-
 λα κακά.

Παρόμοιος ἦτο ὁ Ἀγαθάς **34** ἀλλ' ὄχι ὁ Ἥλιος. Διό-
 τι, ἐὰν θέσωμεν τὴν ἀρετὴν και τὴν κακίαν τὴν μίαν κον-
 τὰ εἰς τὴν ἄλλην, θὰ καταλάβωμεν τὴν μεταξύ των δια-
 φορὰν καλύτερα. Ὁ ἕνας **35** λοιπόν, ἔκτισεν ἐπάνω εἰς
 τὴν πέτραν, ἐνῶ ὁ ἄλλος **36** ἐπάνω εἰς τὴν ἄμμον. Δι' αὐ-
 τὸν τὸν λόγον, ἂν και ἦτο βασιλεὺς, ἐφοβεῖτο και ἔτρε-
 με τὸν προφήτην, πού εἶχε μόνον τὴν μὴλωτήν **37**.

Παρόμοιοι ἦσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλ' ὄχι οἱ ἀπόστολοι.
 Δι' αὐτὸ, ἂν και ἦσαν ὀλίγοι και φυλακισμένοι, ἰδὲ ἀπέ-
 δεῖξαν τὴν στερεότητα τῆς πέτρας, ἐνῶ οἱ Ἰουδαῖοι, μο-
 λονοι ἦσαν πολλοὶ και ὀπλισμένοι, ἀπέδειξαν τὴν
 ἀστάθειαν τῆς ἄμμου. Πραγματικά, ἔλεγαν: «Τί νὰ κά-
 νωμεν με τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς;» **38** Βλέπετε ὅτι εὐρί-
 σκονται εἰς ἀμνησίαν ὄχι οἱ σιχημῶται και οἱ φυλα-
 κισμένοι, ἀλλὰ ἐκεῖνοι πού τοὺς κρατοῦν και τοὺς δε-
 σμεύουσιν; Τί πρὸς παράδοξον ἀπὸ αὐτὸ ἤμπορεῖ νὰ συ-
 φῆ; Σὺ εἶσαι ὁ κάτοχος, και ἐδρόσκεσαι εἰς ἀπορίαν; Και
 πολὺ φυσικά. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἔκτισαν τὰ πάντα ἐπὶ-
 ῶ εἰς τὴν ἄμμον, δι' αὐτὸ ἦσαν και πρὸς ἀδύνατον ἀπὸ
 ὄλους. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἔλεγαν: «και θέλετε νὰ ρί-
 ξετε εἰς ἡμᾶς τὴν εὐθύνην διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώ-
 που αὐτοῦ;» **39** Τί λέγει; Σὺ κτυπᾶς, και σὺ φοβεῖσαι;
 Ἐ Σὺ ἀσκεῖς θίαν, και σὺ τραμάζεις; Σὺ κρίνεις, και σὺ
 τρέμεις; Τόσον ἀδύνατος εἶναι ἡ κακία. Ἄλλὰ οἱ ἀπό-
 στολοι δὲν συμπεριφέρονται ὁμοιοτρόπως. Ἄλλὰ πῶς;
 «δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια γνωρίζομεν και
 τὰ ὅποια με τὰ μάτια μας εἶδαμεν νὰ μὴ τὰ κηρύττω-
 μεν». **40** Εἶδες φρόνημα ὑψηλόν; Εἶδες πέτρα πού περι-
 παίζει τὰ κύματα; Εἶδες σπίτι ἀσειστον;

Και τὸ περισσότερο ἀξιοθαύμαστον εἶναι ὅτι ὄχι

33. Πρὸς Ματθ. 6, 8.

34. Πρὸς Ματθ. 16, 29 ἔξ.

35. Ὁ Ἥλιος.

36. Ὁ Ἀγαθάς.

37. Μήλωτῆ εἶναι ἔνδομα ἀπὸ δέρμα προσώτου.

38. Πρὸς Ματθ. 4, 10.

39. Πρὸς Ματθ. 5, 28.

40. Πρὸς Ματθ. 4, 30.

μόνον δὲν τοὺς ἐκυρίαυε τὸ συναίσθημα τῆς δειλίας μὲ δσα ἐγίνοντο εἰς ἄρας τῶν, **308** ἀλλὰ, ἀπιθέτως, ἐπαίρναν πῶ πολὺ ἄρρος καὶ ἔρριπταν εἰς μεγαλυτέρον ἀγωνίαν τοὺς διώκτας τῶν. Πραγματικά, ὅποιος κτυπᾷ τὸν ἀδάμαντα, αὐτὸς εἶναι πῶ πληγώνεται, ὅποιος λακτίζει τὰ καρφία, αὐτὸς εἶναι πῶ τρυπᾶται καὶ θαρῖα τραυματίζεται, καὶ ὅποιος προσπαθεῖ νὰ βλάψῃ τοὺς ἐναρέτους, αὐτὸς εἶναι πῶ κινδυνεύει. Διότι ἡ κακία τόσον περισσότερο ἐξασθενεῖ, ὅσον ἀντιπαρτάσσεται εἰς τὴν ἀρετὴν. Καὶ ὅπως ἀκριθῶς ἐκεῖνος, πῶ ἀγωνίζεται νὰ συγκρατήσῃ τὴ φωτιὰ μέσα εἰς ἓνα ἐνδυμα, καταστρέφει μὲν τὸ ἐνδυμα, χωρὶς νὰ σῆσῃ τὴν φλόγα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐκεῖνος πῶ ἀσκεῖ θίαν εἰς ἄρας τῶν ἐναρέτων, πῶ τοὺς συλλαμβάνει καὶ τοὺς φυλακίζει, ἐκεῖνους μὲν τοὺς καθιστᾷ ἐνδοξότερους, τὸν δὲ ἑαυτὸν τοῦ ἀφανίζει. **B** Διότι ὅσα κακὰ καὶ ἄν ὑποστήσῃ, ἐπειδὴ ζῆς ἐνάρετα, τόσον πῶ ἰσχυρὸς γίνῃσαι, ἐπειδὴ ὅσον τιμῶμεν τὴν εὐσέθειαν, τόσον περισσότερο δὲν θὰ ἀσθανώμεθα τὴν ἀνάγκην κανένος, καὶ ὅσον τίποτε δὲν χρειάζομεθα, τόσον πῶ δυνατοὶ γινόμεθα.

Παρόμοιος ἦτο ὁ Ἰωάννης. Δι' αὐτὸ ἐκεῖνον μὲν κανένος δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸν λυπήσῃ, αὐτὸς, ὅμως, ἔκανε τὸν Ἡρώδη νὰ λυπῆται. Καὶ ὁ Ἰωάννης, χωρὶς νὰ ἔχη καμμίαν κοσμικὴν δύναμιν, ὤρθωσε τὸ ἀνάστημά του ἐναντίον τοῦ τυράννου. Ὁ δὲ Ἡρώδης, πῶ ἔφερε τὸ στέμμα, τὸν βασιλικὸν μανδύαν καὶ τὸν περιέβαλλεν ἀνέκφραστος μεγαλοπρέπεια, τρέμει καὶ φοβεῖται τὸν τελείως γυμνὸν ἀπὸ κάθε ἰσχύιν καὶ δὲν ἔχει τὸ ἄρρος νὰ τὸν ἀντικρύσῃ μὲ ἀπαράδειξιν, οὔτε καὶ ὅταν τοῦ εἶχαν ἀποκόψει τὸ κεφάλι. **C** Διὰ τὸ ὅτι, θέδασα, καὶ ὑπερα ἀπὸ τὴν θανάτωσιν τοῦ Ἰωάννου εἶχε μεγάλον φόβον, ἄκουσε τί λέγει· «Αὐτὸς εἶναι ὁ Ἰωάννης»,⁴¹ τὸν ὅποιον ἐγὼ ἀπεκεφάλισα.⁴² Ἡ δὲ λέξις «ἀπεκεφάλισα», δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀνθρώπων πῶ καυχᾶται, ἀλλ' ἀπὸ ἀνθρώπων πῶ προσπαθεῖ νὰ κατασιγάσῃ τὸν φόβον του καὶ νὰ πείσῃ τὴν παραγμένην του ψυχὴν νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ὁ ἴδιος τὸν ἔσφαξεν. Τόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἀρετῆς, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἐναρέτων εἶναι πῶ δυνατὴ ἀπὸ τοὺς ζῶντας. Δι' αὐτὸν ἀκριθῶς τὸν λόγον καὶ ὅταν ἔζη ἐκεῖνοι πῶ εἶχαν τὰ πολλὰ χρήματα

41. Ματθ. 14,2.

42. Ηρῶδ. Λουκ. 9,9.

ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠρώτων· «Τί πρέπει νὰ κάνωμεν;»⁴³ Τόσον πολλὰ πλοῦτη ἔχετε καὶ θέλετε νὰ διδοχθῆτε τὸν δρόμον τῆς εὐτυχίας σας ἀπὸ ἐκεῖνον πῶ δὲν ἔχει τίποτε; Ἀπὸ τὸν πτωχὸν οἱ πλοῦσοι; **D** Ἀπὸ αὐτὸν πῶ δὲν ἔχει οὔτε σπῆτι οἱ ἔχοντες στρατιωτικὰ ἀκίωματα;⁴⁴

Παρόμοιος ἦτο καὶ ὁ Ἡλίας. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγάλο ἄρρος ὠμίλει πρὸς τὸν λαόν. Ὁ Ἰωάννης, δηλαδὴ, ἔλεγεν· «Ἀπόγονοι τῶν φαρμακερῶν ὀγιῶν»,⁴⁵ ὁ δὲ Ἡλίας· «Μέχρι ποτε θὰ χωλαίνετε καὶ ἀπὸ τὰ δύο πόδια;»⁴⁶ Ὁ ἓνας ἔλεγεν· «Σὺ ἐφόνευσες καὶ ἐκκληρονόμησες»,⁴⁷ ὁ δὲ ἄλλος· «Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃς σύζυγον τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου»⁴⁸ Φιλίππου.

Εἶδες τὴν πέτραν; Εἶδες τὴν ἄμμον; Μὲ ποῖον τρόπον καταρρεῖ; Πῶς ὑποκύπτει εἰς τὰς συμφορὰς; Πῶς ἀνοτρέπεται, εἶτε ἔχει τὴν ὑποστήριξιν τοῦ βασιλέως εἶτε μεγάλου πλήθους εἶτε τῆς ἐξουσίας; Διότι ἐκεῖνος, πῶ ἀκολουθοῦν αὐτὴν, τοὺς καθιστᾷ πῶ ἀνοήτους ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους. **E** Καὶ ὅχι ἀπλῶς καταρρεῖ, ἀλλὰ καταρρεῖ μὲ μεγάλῃν συμφορᾷ. Πραγματικά, λέγει· «Ἡ πτώσις αὐτῆς ἦτο ὀλοκληρωτικὴ καὶ πλήρης». Διότι ὁ κίνδυνος δὲν ἀναφέρεται εἰς τυχαία καὶ ἀσημαντα πράγματα, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ εἰς τὰ ἀθάνατα ἐκεῖνα ἀγαθὰ. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ, ἐκεῖνος πῶ ἐπιδιώκει τὴν κακίαν θὰ ζῆσῃ ἄθλιον θίαν ἐδῶ, ἐπειδὴ θὰ ἔχη ὡς συντροφον εἰς τὴν ζωὴν του συνεχεῖς λύπας, **309** φόβους, φροντίδας καὶ ἀγωνίας. Αὐτὸ ἀκριθῶς ἐνοσῶν καὶ ἓνας σοφὸς ἔλεγεν· «Φεύγει ὁ ἀσεθῆς, χωρὶς νὰ τὸν καταδιώκῃ κανένος». ⁴⁹ Πραγματικά, οἱ ἀσέθωποι αὐτοῦ τοῦ εἴδους τρέμουν τὰς σκιάς, ὑποπεύονται τοὺς φίλους, τοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ὑπηρέτας, ἐκεῖνους πῶ τοὺς γυαρίζουν καὶ ἐκεῖνους πῶ δὲν τοὺς γυαρίζουν καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν κόλασιν, πληρώνουν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τὴν μεγαλυτέραν τιμωρίαν.

43. Λουκ. 8,10.

44. Πρβλ. Λουκ. 8,14.

45. Λουκ. 8,7.

46. Γ' Βασίλ. 18,21.

47. 1^ο Βασίλ. 20,19.

48. Μάρκ. 6,18.

49. Ματθ. 7,27.

50. Παροιμ. 28,1.

Καὶ ὁ Χριστὸς θέλων νὰ τονίσῃ ὅλα αὐτὰ ἔλεγεν «καὶ ἡ πῶσις αὐτῆς ἦτο ἀλοκληρωτικὴ καὶ τελεία», ἐπιφραγίζων τὰ ὄρατα αὐτὰ παραγγέλματα μὲ τὸ κατάλληλον τέλος καὶ πείθων καὶ τοὺς πολὺ ἀπίστους νὰ ἀποφεύγουν τὴν κακίαν, κρίνοντες ἐπὶ τῇ θάσει τῶν ἐπιγεῶν πραγμάτων. Διότι, μολοντί ἡ διδασκαλία διὰ τὰ μελλοντικά εἶναι ἀνωτέρα, Ἐν τούτοις τοὺς ὠόφρονας αὐτὸς ὁ λόγος ἠμπορεῖ περισσότερον νὰ τοὺς συγκρατήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν πονηρίαν. Δι' αὐτὸ καὶ ἐτελείωσε μὲ αὐτὸν, ὥστε νὰ ἤχη εἰς τὰ αὐτὰ τὴν ἡφέλεια.

Συνεπῶς, ἀφοῦ κατανοήσωμεν καλὰ ὅλα αὐτὰ, καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα, ὡς ἀποφεύγωμεν τὴν κακίαν καὶ ὡς ἐπιδιώξωμεν τὴν ἀρετὴν, διὰ νὰ μὴ κοπιᾶζωμεν μάταια καὶ ἀσκοπα, ἀλλὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἀσφάλειαν καὶ νὰ συμμετέσχωμεν εἰς τὴν οὐράνιον δόξαν, τὴν ὅποιαν εἶθε ὁλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΕ'

(Ματθ. ζ', 28—γ', 4)

«Καὶ συνέβη, ὅταν ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους αὐτοῦς, τὰ πλῆθη ἐμείναν ἐκπληκτα ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του».

Καὶ ὅμως, τὸ φυσικὸν ἦτο νὰ λυπηθοῦν διὰ τὴν δυσκολίαν τῶν ὄσων ἐλέγησαν καὶ νὰ ἀισθανθοῦν δυστάγῃν ἐμπρὸς εἰς τὸ ὕψος τῶν ἐντολῶν. Ἀλλὰ τώρα ἦτο τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ διδασκάλου, ὥστε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς τοὺς ἠχμαλίτισε καὶ τοὺς ἐρρίξεν εἰς μεγάλον θαυμασμόν καὶ τοὺς ἔπεισε μὲ τὴν γλυκύτητα τῶν λόγων του, Ὡς εἰς σημεῖον ποῦ νὰ μὴ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ κοντὰ του καὶ ὅταν πλέον ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν του, Πραγματικά, οἱ ἀκροαταὶ δὲν ἔφυγον ἀπὸ κοντὰ του, ὅτε ὅταν κατέβηκεν ἀπὸ τὸ βῆμα, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸν ἠκολούθησαν ὅλον ἐκεῖνο τὸ πλῆθος. Τόσην μεγάλην ἀγάπην τοὺς ἐνέπνευσε διὰ τὰ λεχθέντα.

Κυρίως, ὅμως, τοὺς προεκάλεε κατὰ πλῆξιν ἡ ἐξουσία αὐτοῦ. Διότι ὅσα ἔλεγε, δὲν τὰ ἔλεγε ἀποδίδων αὐτὰ εἰς ἄλλον, ὅπως ἔκαναν ὁ προφήτης καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἀλλὰ εἰς κάθε περίπτωσιν ἐνεφανίζετο ὅτι αὐτὸς εἶχε τὸ κύριον ἀφ' ἑαυτοῦ. Πραγματικά, ὅταν ἐθέσπιζε τοὺς νόμους, πάντοτε προσέθετεν «Ἐγὼ δὲ σὰς λέγω». Καὶ κάθε φορὰ ποῦ ἔκανε λόγον διὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἐφάνερανεν ὅτι ὁ ἴδιος ἦτο ὁ δικαστὴς, καὶ εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς κολάσεως καὶ εἰς τὴν ἀπονουμὴν τῶν τιμῶν.

Ἐ βέβαια, μὲ ὅσα ἤκουον ἦτο φυσικὸν νὰ θορυβηθοῦν. Διότι, ἐνῶ ἔβλεπαν ὅτι οἱ γραμματεῖς ἤθελαν νὰ

1. Ματθ. 7, 28.

2. Πρὸς. Ματθ. 5, 22, 28, 32, 33, 44.

τὸν λιθοβολήσαν καὶ τὸν κατεδίδων, ἦταν διὰ τῶν ἔργων τοῦ ἀπεδείκνυε τὴν ἐξουσίαν του, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ μὴ σκανδαλίζωνται αὐτοὶ τώρα ποῦ μόνον με τοὺς λόγους παρουσιάζετο αὐτῇ, καὶ μάλιστα, ὅταν αὐτὰ ἐλέγοντο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δράσεώς του **307** καὶ προτοῦ ἀκόμη νὰ δώσῃ ἀποδείξεις τῆς δυνάμεώς του; Ἄλλ' ὅμως τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν ἔπαθον, διότι, ὅταν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ μυαλὸ ἔχουν τὸ πνεῦμα τῆς εὐσεβείας, πείθονται εὐκόλα εἰς τοὺς λόγους τῆς ἀληθείας. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον οἱ μὲν γραμματεῖς, ἂν καὶ τὰ θαύματά του διεκήρυσσαν τὴν δυνάμιν του, ἐσκανδαλίζοντο, ἐνῶ ὁ λαὸς, ἂν καὶ ἤκουεν μόνον λόγους, ἐπίστευε καὶ τὸν ἠκολούθει. Αὐτὸ, λοιπὸν, ἀνιττόμενος καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἔλεγεν ὅτι «τὸν ἠκολούθησαν πλήθη λαοῦ πολλὰ».³ Ὅχι, θέβαια, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας, οὕτε ἀπὸ τοὺς γραμματεῖς, ἀλλ' ὅσοι ἦσαν ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὴν κακίαν καὶ εἶχαν τὴν διάνοιαν τῶν ἀγνῶν. Εἰς ὁλόκληρον δὲ τὸ Εὐαγγέλιον θλέπεις ὅτι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς αὐτόν. **II** Πραγματικά, καὶ ὅταν ὠμίλει τὸν ἤκουον οἰωνηλά, χωρὶς νὰ ἐρωτοῦν καὶ νὰ διακόπτουν τὴν σειράν τοῦ λόγου, οὕτε πάλιν προσεπάθουν νὰ εὗρουν εὐκαιρίαν διὰ νὰ τὸν κατηγορήσουν, ὅπως ἔκαμαν οἱ Φαρισαῖοι. Δι' αὐτὸ καὶ ὅταν ἐτελείωσεν ἡ ὁμιλία τὸν ἠκολούθησαν γεμάτοι θαυμασμάτων.

Σύ, λοιπὸν, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, τὴν σύνεσιν τοῦ Κυρίου, πῶς με διαφόρους τρόπους ὠφελεῖ τοὺς ἀκροατάς του, ἄλλοτε μὲν ἀπὸ τὰ θαύματα εἰσερχόμενος εἰς τοὺς λόγους, ἄλλοτε δὲ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν μεταβαίνων εἰς τὰ θαύματα. Διότι, προτοῦ νὰ ἀνεθῆ εἰς τὸ ὄρος, ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀσθενεῖς,⁴ προετοιμάζων ἔτσι τὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων δι' ὅσα θὰ ἔλεγεν. Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἐτελείωσεν τὴν μακρὰν αὐτὴν ὁμιλίαν του, **C** πάλιν ἀρχίζει νὰ θαυματολογῇ, πιστοποιῶν τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων του με ἔργα. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐδίδασκεν ὡς νὰ εἶχεν ἐξουσίαν,⁵ διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς διδασκαλίας ἦτο ἐγωιστικὸς καὶ ἐπιδεικτικὸς, κάνει τὸ ἴδιον καὶ εἰς τὰ θαύματα, θεραπεύων ὡς νὰ εἶχεν

3. Ματθ. 8,1.
4. Πράξ. Ματθ. 4, 23-24.
5. Πράξ. Ματθ. 7,29.

ἐξουσίαν, διὰ νὰ μὴ θαυματοῦνται, ὅταν τὸν ἔβλεπον νὰ διδάσκῃ τοιαυτοτρόπως, ἀφοῦ καὶ τὰ θαύματα καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπραγματοποιεῖ.

Ὅταν δὲ κατέβῃ ἀπὸ τὸ ὄρος τὸν ἐπλησίασεν ἕνας λεπρὸς λέγων Κύριε, ἐάν θέλῃς, ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ με καθαρίσῃς.⁶ Μεγάλῃ ἡ σύνεσις καὶ ἡ πίστις τοῦ λεπροῦ, διότι οὕτε τὴν διδασκαλίαν διέκομει οὕτε διεστίσει τὸ πλῆθος τῶν ἀκροατῶν, **D** ἀλλὰ περίμενε τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν καὶ, ἀφοῦ κατέβῃ ἀπὸ τὸ ὄρος, τότε τὸν πλησιάζει. Καὶ δὲν τὸν πλησιάζει ἀπλῶς, ἀλλὰ ἔρχεται κοντὰ του με μεγάλον ἐνθουσιασμόν καὶ γονατιστὸς τὸν παρακαλεῖ, ὅπως ἀναγράφει ἄλλος εὐαγγελιστὴς,⁷ καὶ με πίστιν ἀληθινήν καὶ ἔχων τὴν ἀμιόζουσαν δι' αὐτὸν ἰδέαν. Πραγματικά, δὲν εἶπεν, ἐάν τὸ ζητήσῃς ἀπὸ τὸν Θεόν, οὕτε, ἐάν προσευχήσῃς, ἀλλὰ «ἐάν θέλῃς, ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ με καθαρίσῃς». Οὕτε πάλιν εἶπεν Κύριε, καθάρισέ με, ἀλλὰ ἀναθέτει τὰ πάντα εἰς αὐτόν καὶ τὸν κοσιτῆ ἀπόλυτον κύριον τῆς θεραπείας καὶ ἀναγνωρίζει δι' αὐτὸς ἔχει ὅλην τὴν δύναμιν.

Τι θὰ συνέβαινε, λοιπὸν, ἐάν ἡ γνῶμη τοῦ λεπροῦ διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν ἀλήθειαν; ἐρωτῶ κάποιος, **E** Ὁπωσδήποτε, ἔπρεπεν ὁ Κύριος νὰ μὴ τὴν δεχθῆ, ἀλλὰ νὰ μάλωσῃ τὸν λεπρὸν καὶ νὰ τοῦ ὑποδείξῃ τὴν ὁρθὴν ἔποιν. Ἐκάνεν, ὅμως, αὐτό; Ὅχι, θέβαια. Ἄλλ' ἀντιθέτως καὶ παραδέχεται καὶ διαθεβαῖσι τὸ λεχθέν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν εἶπεν, καθάρισου, ἀλλὰ «θέλω, καθάρισου».⁸ Ὡστε ἡ διδασκαλία περὶ τῆς πανταδυναμίας τοῦ Ἰησοῦ νὰ μὴ προέρχεται ἀπὸ τὴν ὑπόνοιαν τοῦ λεπροῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γνῶμην τοῦ ἰδίου. Οἱ ἀπόστολοι, ὅμως, δὲν συμπεριφέροντο καθ' ὅμοιον τρόπον. Ἄλλὰ πῶς συμπεριφέροντο; Ὅταν, δηλαδή, εἶλοι οἱ ἄνθρωποι τοὺς ἐκύτταζαν κατάπληκτοι,⁹ ἔλεγον **308** Διὰ τί ἔχετε κερφῶσαι τὰ μάτια σας εἰς ἡμᾶς, ὡσάν με ἰδικὴν μας δύναμιν ἢ ἐξουσίαν νὰ ἔχωμεν κατορθῶσαι νὰ περποτῆ αὐτός;¹⁰ Ὁ Κύριος, ὅμως, ἂν καὶ πολλὰς φορές ὠμίλησε με μετρισιπάθειαν

6. Ματθ. 8, 1-2.

7. Πράξ. Ματθ. 1,40.

8. Ματθ. 8,5.

9. Μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ χωλοῦ, κατὰ τὸν ἴδιον πρῶτ. Πράξ. 3,1 εἰ.

10. Πράξ. Πράξ. 8,12.

διά τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ ἀνέφερε πράγματα κατώτερα τῆς δόξης του, εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσειν διὰ τὴν ἐμπειρία τὸ δόγμα εἰς τοὺς ἐκπληττομένους διὰ τὴν ἐξουσίαν του, τί λέγει; «Θέλω, καθαρῖσου». Μολονότι ἔκανε τόσα πολλά καὶ τόσον μεγάλα θαύματα, οὐδέποτε δὲν φαίνεται νὰ εἶπε τὸ ρῆμα αὐτό. Ἐδῶ, ὅμως, διὰ τὴν στερεώσιν τὴν ὑπόνοιαν καὶ τῶν ἀνθρώπων ἄλων καὶ τοῦ λεπροῦ διὰ τὴν ἐξουσίαν του, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς προσέθεσε «θέλω». Καὶ δὲν εἶπεν, θέθαια, αὐτὸ, χωρὶς νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ ἀμέσως ἠκολούθησε καὶ τὸ ἔργον.¹¹ Β' Ἐάν, ὅμως, δὲν ὀμίλει σωστά, ἀλλὰ ἡ λέξις ἀπετέλει θλασφημίαν, ἔπρεπε νὰ διακοπῇ τὸ ἔργον. Ἀντίθετα, τώρα καὶ ἡ φύσις ὑπακούει, ὅταν διατάξῃ, μετὰ τὴν ἀρμυζούσαν ταχύτητα καὶ μάλιστα μεγαλύτεραν ἀπὸ διὰ ἀνεγγραφεὶν ὁ εὐαγγελιστής. Διότι, πραγματικά, τὸ «εὐθέως» τοῦ κειμένου, περικλείει πολὺ μεγαλύτεραν θραυθότητα ἐν συγκρίσει μετὰ τὴν ταχύτητα τοῦ ἐπετελέσθη τὸ θαῦμα.

Δὲν εἶπεν, ὅμως, ἀπλῶς, «θέλω, καθαρῖσου», ἀλλὰ «ἀφοῦ ἀπλωσε τὸ χερί του ὁ Ἰησοῦς τὸν ἡγγισεν».¹² Τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν ἀεῖζει νὰ τὴν συζητήσωμεν. Διὰ τὴν δηλαδὴ, ἐνῶ τὸν ἐκαθάριζε μετὰ τὴν θέλησιν καὶ τὸν λόγον, προσέθεσε καὶ τὸ ἄγγισμα μετὰ τὸ χερί; Ἡ προσωπικὴ μου ἀποφικ εἶναι ὅτι δὲν τὸ ἔκανε διὰ κανένα ἄλλον σκοπόν, παρὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ καὶ μετὰ τὸ γεγονός αὐτὸ ὅτι δὲν εὐρίσκειται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ νόμου, ἀλλὰ ἐξουσιάζει αὐτὸν καὶ ὅτι διὰ τὸν καθαρὸν δὲν ὑπάρχει πλέον τίποτε τὸ ἀκάθαρτον. Ἐξ αἰτίας τοῦ νόμου καὶ ὁ Ἐλισσαῖος δὲν ἐκύτταξε τὸν Νεεμάν.¹³ C' ἀλλὰ καὶ ὅταν ὠργίσθη αὐτός, ἐπειδὴ δὲν ἐξῆλθε νὰ τὸν προὔπαντήσῃ ὁ προφήτης καὶ δὲν τὸν ἡγγισεν, τηρῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ νόμου, παραμένει μέσα εἰς τὸ σπῆτι τοῦ καὶ παραγγέλλει εἰς τὸν Νεεμάν νὰ ὑπάγῃ νὰ λουσθῇ εἰς τὸν Ἰορδάνην.¹⁴ Ὁ Κύριος, ὅμως, ἀποδεικνύων ὅτι θεραπεύει διὰ ὡσάν δοῦλος, ἀλλὰ ὡσάν Κύριος, τὸν ἐγγίζει ἐπιπλέον. Διότι δὲν κατέστη ἀκάθαρτον τὸ χερί του ἀπὸ τὴν λέ-

11. Πρὸς. Ματθ. 8, 2-3.

12. Ματθ. 8, 3.

13. Νεεμάν ἄρχιστράτηγος τῆς Σορίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ προφήτου Ἐλισσαίου, τὸν ὅσπον ὁ προφήτης ἔθερίσκειν ἀπὸ λέπρου, χωρὶς νὰ δεχθῇ τὰ ὄσρα τοῦ νόμου.

14. Πρὸς. Δ' Βασιλ. 5, 1 ἔξ.

πραγ, ἀλλὰ τὸ σῶμα τὸ λεπρὸν ἀπὸ τὸ ἅγιον χερί του / καθαρῖσθη.

Πραγματικά, δὲν ἦλθε διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὰ σώματα μόνον, ἀλλὰ διὰ νὰ ὀδηγήσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν εὐμείθειαν. Ὅπως ἀκριβῶς, δηλαδὴ, δὲν ἀπηγόρευσε νὰ τρώγουν πλέον μετὰ ἀντιπα χάρια, μετὰ τὸ νὰ θεοπίσῃ τὸν ἄριστον ἐκείνον νόμον περὶ τοῦ ὅτι τὰ φαγητὰ δὲν ἔχουν καμμίαν σημασίαν, D καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ, λοιπόν, διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ ἐνδιαφερόμεθα μόνον διὰ τὴν ψυχὴν καὶ, φοῦ ἀπαλλαγώμεν ἀπὸ τοὺς σωματικούς καθαρμούς, νὰ καθαρῖζομεν αὐτήν, καὶ μόνον τὴν ψυχικὴν λέπραν νὰ φοβούμεθα, ἡ ὅποια εἶναι ἡ ἀμαρτία. (Διότι τὸ νὰ εἶναι κανεὶς λεπρὸς, δὲν ἀποτελεῖ κανένα ἐμψυχὸν διὰ τὴν ἀρετὴν). Δι' αὐτὸν τὸν λόγον αὐτὸς πρῶτος ἐγγίζει τὸν λεπρὸν, χωρὶς κανεὶς νὰ τὸν κατηγορήσῃ. Διότι τὸ δικαστήριον δὲν ἦτο διεσφαρμένον, οὔτε κατεῖχοντο ἀπὸ φθόνον οἱ θεαταὶ τοῦ θαύματος. Δι' αὐτὸ ἵχι μόνον δὲν τὸν κατηγοροῦν, ἀλλὰ τοὺς κυριεῖαι κατὰ πλησίον διὰ τὸ θαῦμα καὶ ἐπροχώρησαν περισσότερον μετὰ τὸ νὰ προσκυνήσουν τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν αὐτοῦ. E ὀρμηθέντες ἀπὸ τὰ λεχθέντα καὶ ἀπὸ τὰ γεγονότα.

Ἀφοῦ, λοιπόν, τοῦ ἐθεράπευσε τὸ σῶμα τὸν προτρέπει ὁ Ἰησοῦς, «νὰ μὴ εἴπῃς εἰς κανένα τὸ θαῦμα, ἀλλὰ νὰ δεῖξῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν ἱερέα καὶ νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρον»¹⁵ τοῦ διέταξεν ὁ Μωϋσῆς¹⁶ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς θεραπείας σου εἰς αὐτούς.¹⁷ Μερικοὶ, λοιπόν, ὑποστηρίζουν ὅτι τοῦ ἀπηγόρευσε νὰ γνωστοποιήσῃ τὴν θεραπείαν, διὰ νὰ μὴ δεῖξουν δυσπιστίαν κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ καθαρισμοῦ. Αὐτὴ εἶναι πολὺ ἀνόητος ὑπόψια. 300 Διότι δὲν τὸν ἐκαθάρισεν τόσον, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἀμφισβήτησις διὰ τὴν τελειότητα τῆς θεραπείας. Ἀλλὰ τὸν προτρέπει νὰ μὴ εἴπῃ εἰς κανένα τὸ θαῦμα, διὰ νὰ διδάξῃ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ὑπερηφανείας καὶ τῆς φιλοδοξίας. Μολονότι θέθαια ἤξερεν ὅτι ὁ λεπρὸς δὲν θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ὑπόδειξίν του, ἀλλὰ θὰ ἀνα-

15. Τὸ δῶρον αὐτὸ συνίσταται εἰς δύο ἀμνοὺς καὶ ἓνα πρόβατον διὰ τῆς πλειονότητος, καθὼς καὶ αμνιάλις καὶ ἑλεον, ἡ ἀμνος ἓνας καὶ ἓνα εἶληνς τρώγων ἢ νεοσσὸν περὶ τετραρῶν καὶ μικροτέρα ποσότης αμνιάλιων καὶ ἑλεον διὰ τῶν πτωχῶν.

16. Πρὸς. Λευκ. 14, 1 ἔξ.

17. Πρὸς. Ματθ. 8, 4.

κηρύξη τὸν εὐεργέτην σου, ἐν τούτοις κάνει δ,τι ἀπὸ τὸν ἴδιον ἔπρεπε νὰ γίνῃ.

Διὰ τὴν δ,μως, εἰς ἄλλας περιπτώσεις προτρέπει νὰ ἀνακοινώσῃ τὰ θαύματα; ἐρωτᾷ κάποιος. Δὲν μάγειται, θέβαια, τὸν ἑαυτὸν σου, οὔτε ἀντιφάσκει, ἀλλὰ μᾶς διδάσκει νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες. Διότι καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς δὲν ἔκανε τὴν προτροπὴν διὰ νὰ διαφήμιση τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ διὰ νὰ δοξάσῃ τὸν Θεόν.¹⁸ Ἔτσι, μὲ τὸν λεπρὸν αὐτὸν ἐδῶ μᾶς διδάσκει νὰ μὴ εἴμεθα ἐγωιστὰὶ καὶ κενόδοξοι, ἐνῶ μὲ τὸν ἄλλον λεπρὸν μᾶς προτρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν καὶ νὰ εὐγνωμοῦμεν τὸν Θεόν καὶ ἀκόμη μᾶς συνιστᾷ νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεόν πάντοτε διὰ κάθε γεγονός. Β Ἐπειδὴ, δηλαδή, οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον, ὅταν ἀσθενοῦν, ἐνθυμοῦνται τὸν Θεόν, ἐνῶ ὅταν ἀπολαλοῦν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν γίνονται ἀδιάφοροι, δι' αὐτὸ προτρέπων νὰ ἔχωμεν συνεχῶς τὴν προσοχὴν μας ἐστραμμένην πρὸς τὸν Θεόν, εἴτε ὄχι γινόμεν εἴτε ἀσθενοῦμεν, λέγει: Δόξασε τὸν Θεόν.

Διὰ ποῖον λόγον, ὁμως, τὸν διέταξε νὰ δεῖξῃ τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν ἱερέα καὶ νὰ προσφέρῃ τὸ καθωρισμένον δῶρον; Διότι καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐφαρμόζει τὸν νόμον. Ἐπειδὴ, θέβαια, οὔτε πάντοτε τὸν παρέβαινε οὔτε καὶ πάντοτε τὸν ἔτηρει. Ἄλλ' ἄλλοτε μὲν ἔκανε τοῦτο καὶ ἄλλοτε ἐκεῖνο. Μὲ τὴν ἀθέτησιν τοῦ νόμου προσητοιμάζει τὸν δρόμον διὰ τὴν μελλοντικὴν εὐσέθειαν, ἐνῶ μὲ τὴν τήρησιν αὐτοῦ θέτει χαλινὸν εἰς τὴν ἀνασχυντὸν γλώσσαν τῶν Ἰουδαίων μὲ τὸ νὰ συγκαταβαίνει πρὸς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν.

Κ Καὶ διὰ τί παραξενεύεσαι, ἐάν ὁ Κύριος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημοσίας του δράσεως ἔπραξεν αὐτὸ, ὅταν, θέβαια, οἱ ἀπόστολοι, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐντολὴν νὰ πορευθοῦν εἰς τὰ ἔθνη, νὰ ἀνοίξουν τὰς θύρας τῆς διδασκαλίας πρὸς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον, νὰ σιγηθῇ ὁ νόμος, νὰ ἀνανεωθοῦν αἱ ἐντολαὶ καὶ νὰ ἀνοιχθοῦν ὅλα τὰ παλαιὰ προστάγματα, φαίνονται ἄλλοτε μὲν νὰ τηροῦν τὸν νόμον, ἄλλοτε δὲ νὰ τὸν παραβλέπουν; Καὶ κατὰ πόσον συντελεῖ αὐτὸ, ἐρωτᾷ κάποιος, εἰς τὴν τήρησιν τοῦ νόμου, τὸ νὰ εἴπῃ, δηλαδή, «Δεῖξε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν ἱερέα»; Ὅχι ὀλίγον, θέβαια. Διότι, πραγματικά,

18 Πρῶλ. Λουκ. 17,18

ὤπῃχε παλαιὸς νόμος¹⁹ σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖον ὁ λεπρὸς, πού ἐκαθαρίζετο, **D** νὰ μὴ ἀρκῆται μόνον εἰς τὴν ἰδικὴν του διαπίστωσιν τῆς θεραπείας, ἀλλὰ νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸν ἱερέα καὶ νὰ δεῖξῃ ἀπόδειξιν τῆς θεραπείας του εἰς τὰ μάτια ἐκείνου καὶ ἔτσι μὲ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ νὰ συγκαταλέγεται εἰς τοὺς ὀγιεῖς. Ἐάν, ὁμως, δὲν ἐπιστοποιεῖ ὁ ἱερεὺς ὅτι ὁ λεπρὸς ἔχει πλέον καθαρισθῇ, ἔξῃ ἀκόμη ἐξω ἀπὸ τὴν κοινωνίαν μὲ τοὺς ἀκαθάρτους. Δι' αὐτὸ λέγει: «Νὰ δεῖξῃς τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν ἱερέα καὶ νὰ προσφέρῃς τὸ δῶρον, πού διέταξεν ὁ Μωϋσῆς». Δὲν εἶπεν, αὐτὸ πού διατάσσα ἐγώ, ἀλλὰ παραπέμπει ἀκόμη εἰς τὸν νόμον, κλείων τὰ στόματα αὐτῶν ἀπὸ κάθε πλευρᾶν. Διὰ νὰ μὴ λέγουν, δηλαδή, ὅτι ἤρπασε τὴν δόξαν τῶν ἱερέων, τὸ μὲν ἔργον αὐτὸς ἔκανε, τὴν δὲ ἐξέτασιν ἀφῆσεν εἰς τοὺς ἱερεῖς **E** καὶ τοὺς ἔκανε κριτὰς τῶν ἰδικῶν του θαυμάτων. Τόσον πολὺ, λέγει, ἀπέχω ἀπὸ τοῦ νὰ καταπολεμῶ τὰς διατάξεις τοῦ Μωϋσέως ἢ τοὺς ἱερεῖς, ἀφοῦ καὶ ἐκείνους πού ἐθεράπευσα ἐγώ τοὺς στέλλω εἰς αὐτοὺς πρὸς πιστοποίησιν τῆς θεραπείας.

Τί σημαίνει, ὁμως, ἡ φράσις «εἰς μαρτύριον αὐτοῦ»;²⁰ Διὰ νὰ εἶναι ἐλεγχος, ἀπόδειξις καὶ κατηγορία δι' αὐτοὺς, ἐάν ἀπιστοῦν. Ἐπειδὴ, δηλαδή, **Σ10** ἔλεγαν ὅτι καταδιώκομεν τὸν Ἰησοῦν διότι εἶναι πλάνος καὶ ἀπατεῶν, ἄθεος καὶ παράνομος. Σὺ, λοιπόν, λέγει, θὰ μαρτυρήσῃς κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὅτι δὲν ἤμουν παράνομος. Διότι, ἀφοῦ σὲ ἐθεράπευσα, σὲ παραπέμπω εἰς τὸν νόμον καὶ εἰς τὴν δοκιμασίαν τῶν ἱερέων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι γνώρισμα ἐκείνου πού τιμᾷ τὸν νόμον καὶ θαυμάζει τὸν Μωϋσέα καὶ δὲν ἀντιστρατεύεται τὰς παλαιὰς ἐντολάς.

Μαλονότι, δὲν ἐπρόκειτο κανένα ὄφελος νὰ ἀποκομίσῃ οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τὴν ἐνέργειάν του αὐτῆν, ἐν τούτοις καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι δυνατόν νὰ ἀντιληφθῆς τὸ πόσον ἐτίμα τὸν νόμον, διότι, ἐνῶ ἐγνωρίζε καλῶς ὅτι τίποτε δὲν θὰ κερδίσῃ αὐτοί, αὐτὸς ἔκανε δ,τι ἔπρεπε. Διότι, πραγματικά, προεῖδεν αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὸ προεῖπεν. Διότι δὲν εἶπε διὰ νὰ διορθωθοῦν αὐτοί, οὔτε διὰ νὰ διδαχθοῦν, ἀλλ' εἶπεν «εἰς μαρτυρίαν αὐτοῦ», δη-

19. Πρῶλ. Λουκ. 14,1 ἐξ.
20. Ματθ. 8,4.

λαδή, διὰ τὰ εἶναι κατηγορία, **Β** ἔλεγχος καὶ μαρτυρία ὅτι ἀπὸ μέρους μου ἐγίνον τὰ πάντα. Καὶ μολοντί ἤξερα ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ παραμείνουν ἀδιόρθωτοι, ἐν τούτοις οὔτε καὶ ἔτσι παρέλειψα νὰ κάνω ὅτι ἦτο ἀπαράιτητον. Ἐκεῖνοι, ὅμως, ἔμειναν σταθεροὶ εἰς τὴν κακίαν των. Τὸ ἴδιον ἐξ ἄλλου λέγει καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον «Θὰ κηρυχθῆ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, διὰ τὰ εἶναι ἔλεγχος δι' ὅλα τὰ ἔθνη καὶ τότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου».²¹ Διὰ τὰ ἔθνη ποῦ δὲν θὰ ὑπακούουν, οὔτε θὰ πιστεύουν. Διὰ τὰ μὴ λέγει κανένας: Καὶ διακί κηρύττεις πρὸς ὅλους, ἐάν δὲν πρόκειται ὅλοι νὰ πιστεύσουν; Διὰ τὰ φανῶ ὅτι ἐγὼ ἔκανα ὅλα ὅσα ἔπρεπε νὰ γίνω καὶ νὰ μὴ ἦμπορῆ κανένας ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ νὰ με κατηγορήσῃ ὅτι δὲν ἔχει ἀκούσει τὸ κήρυγμα μου. Διότι θὰ τοὺς κατηγορήσῃ τὸ ἴδιον τὸ κήρυγμα **Γ** καὶ δὲν θὰ δικαιούνται νὰ ἰσχυρισθοῦν μετὰ ταῦτα, ὅτι δὲν ἠκούσαμεν. Ἀποῦ τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας ἐφθάσε μέχρι τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης.²²

Αὐτὰ, λοιπόν, ἀποῦ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας, ἄς κάνωμεν εἰς τοὺς συνανθρώπους μας ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ ἄς εὐχαριστοῦμεν διαρκῶς τὸν Θεόν. Διότι θὰ ἦτο παράλογον, ἐνῶ ἔμπροσθα κάθε ἡμέραν ἀπολαμβάνομεν τὴν δωρεάν αὐτοῦ, νὰ μὴ τὸν ἐγνωμονοῦμεν ἔστω καὶ διὰ τοῦ λόγου, καὶ μάλιστα, ὅταν ἡ ἐγνωμοσύνη αὐτῆ μᾶς προσεῖναι καὶ πάλιν ὀφείλειον. **Δ** Βέβαια, ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τίποτε τὸ ἰδικόν μας, ἐνῶ ἡμεῖς χρειαζόμεθα ὅλα τὰ ἰδικὰ του. Πραγματικά, ἡ εὐχαριστία μας δὲν προσθέτει τίποτε εἰς τὸν Θεόν, ἡμᾶς, ὅμως, μᾶς καθιστᾷ περισσότερο οἰκείους εἰς αὐτόν. Διότι, ἐάν ἡ ἀγάπη μας γίνετα ὑπερβολικὰ θερμῆ διὰ πρόσωπα ποῦ μᾶς ἔχουν εὐεργετήσει, κάθε φοράν ποῦ φέρωμεν εἰς τὸ μυαλὸ μας τὴν εὐεργασίαν των, πολὺ περισσότερο θὰ γίνωμεν πρὸ πρόθυμοι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἐνθυμώμεθα συνεχῶς τὰς ἐνεργείας του διὰ τὴν σωτηρίαν μας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Προσπαθεῖτε νὰ γίνεσθε ἐγγνώμονες».²³ Διότι ὁ καλύτερος φύλαξ τῆς εὐεργεσίας εἶναι ἡ μνήμη τῆς εὐεργεσίας καὶ ἡ συνεχὴς εὐχαριστία.

21. Ματθ. 24,14.
22. Φιλιπ. 1,8.
23. Κολοσ. 3,15.

Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὸ φρικτὸν μυστήριον τῆς Θεῆας εὐχαριστίας, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἀφθονα προσφέρεται ἡ σωτηρία, καὶ τελεῖται εἰς κάθε σὺναξιν τῶν πιστῶν, ὀνομάζεται εὐχαριστία, διότι ἀποτελεῖ ἀνάμνησιν πολλῶν ἐνεργειῶν **Ε** καὶ ἀποδεικνύει τὴν ἀποκορφωσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς καὶ ἐν γένει ἀπὸ κάθε ἀποψιν μᾶς προετοιμάζει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν. Πραγματικά, ἐάν τὸ νὰ γεννηθῇ ὁ Κύριος ἐκ παρθένου, εἶναι μέγα θαῦμα, καὶ γεμάτος κατεπλήξην ἔλεγεν ὁ εὐαγγελιστὴς «ὄλον αὐτὸ τὸ θαῦμα ἐγένετο»²⁴ τὸ γεγινὸς ὅτι ἐθονατώθη, πῆς μου, πῶς θὰ τὸ θεωρήσωμεν; **ΣΤ** Ἐάν τὸ νὰ γεννηθῆ ὀνομάζεται «ὄλον αὐτὸ τὸ θαῦμα», πῶς θὰ ἦμπορούσε νὰ ὀνομασθῆ ἡ σταύρωσις, ἡ ἔκχυσις τοῦ αἱματός του καὶ ἡ παραφορά τοῦ ἑαυτοῦ του πρὸς τροφήν καὶ εὐωχίαν πνευματικῆν ἰδικήν μας;

Συνεπῶς, ἄς εὐχαριστοῦμεν συνεχῶς τὸν Θεόν καὶ ἡ εὐχαριστία αὐτῆ ἄς προτάσσεται κάθε λόγου καὶ ἔργου ἰδικοῦ μας. Ἄς τὸν εὐχαριστοῦμεν ὄχι μόνον διὰ τὰ ἰδικὰ μας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων. Διότι ἔτσι θὰ ἦμπορέσωμεν νὰ ξεριζώσωμεν τὸν φθόνον ἀπὸ μέσα μας, νὰ ἐνδυναμώσωμεν τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης καὶ νὰ τὴν καταστήσωμεν πρὸ εὐλακρινῆ. Πραγματικά, δὲν θὰ ἦμπορέσης νὰ φθονῆσῃς πλεον ἑκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους εὐχαριστήσας τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ὁ ἱερεὺς μᾶς προτρέπει, ἐνῶ τελεῖται ἡ θυσία αὐτῆ, νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν διὰ τὴν οἰκουμένην ὀλόκληρον, διὰ τὰ προσηγνῆντα, τὰ παρόντα, **Β** διὰ τὰ συμβάντα εἰς τὸ παρελθόν καὶ δι' ὅσα θὰ συμβοῦν εἰς τὸ μέλλον. Διότι ἡ εὐχαριστία αὐτῆ μᾶς ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴν προσκόλλησιν εἰς τὴν γῆν καὶ μετατοπίζει πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ ἐνδιαφέροντά μας καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους μᾶς μεταμορφώνει εἰς ἀγγέλους. Πραγματικά, καὶ οἱ ἄγγελοι ὅλοι μαζί εὐχαριστοῦν τὸν Θεόν διὰ τὰ ἀγαθὰ ποῦ μᾶς ἐχάρισε, ὅταν λέγουν «Ἄς εἶναι δόξα εἰς τὸν Θεόν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰρήνη εἰς τὴν γῆν, πράγμα ποῦ εἶναι ἀπόδειξις τῆς εὐνοίας καὶ εὐαρεσκείας τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους».²⁵ Καὶ πόσον σγχείον ἔχουν πρὸς ἡμᾶς, ὅσοι δὲν εὐρίσκονται εἰς τὴν γῆν, οὔτε εἶναι ἀνθρώποι; Πρὸ πάντων, λοιπόν, πρὸς ἡμᾶς ἀπευθύνεται.

24. Ματθ. 1,22.
25. Λουκ. 2,14.

Διότι έτοι έδιδάχθημεν νά αγαπάμεν τούς σκαιοφύλους μας, ώστε και τά αγαθά εκείνων νά τά θεωρώμεν ως ιδικά μας. Δι' αυτό και ο Παύλος εις πολλά σημεία τών επιστολών του εύχαριστεί τόν Θεόν διά τά αγαθά ολοκλήρου τής οικουμένης.

Και ήμείς, λοιπόν, ως εύχαριστούμεν συνεχώς τόν Θεόν διά τά ιδικά μας αγαθά και διά τά αγαθά τών άλλων, και διά τά μικρά και διά τά μεγάλα. Διότι και όταν ακόμη ή δωρεά είναι μικρά, γίνεται μεγάλη από τό γεγονός ότι την έδωσεν ο Θεός. Μάλλον, όμως, τίποτε ιδιόν του δέν είναι μικρόν, όχι μόνον διότι διδεται από τόν Ιδιόν, αλλά και αυτό καθ' έαυτό εξεταζόμενον.

Και διά νά παραλείψω όλα τά άλλα, που είναι περισσότερα και από την άμμοn ως προς τό πλήθος, έρωτώ: Ποίον δύναται νά θεωρηθή ίσον προς την οικονομίαν του Θεού διά την σωτηρίαν μας; Διότι ότι ήτο διά τόν Θεόν τό πιο πολύτιμον από όλα, δηλαδή, ο μονογενής του Υιός, αυτόν προσέφερε διά την σωτηρίαν την Ιδικήν μας, αν και είμεθα έχθροί του. **Δ** Και όχι μόνον τόν προσέφερεν, αλλά και ύστερα από την προσφοράν μας τόν παρέθεσεν εις την τράπεζαν²⁶ και έτσι έκανε τά πάντα προς χάριν μας, και τόν προσέφερε, δηλαδή, και ήθέλησε νά μας κάνει ευγνώμονας διά τας παροχάς αυτές. Πραγματικά, επειδή συνήθως ο άνθρωπος είναι άχαριστος, πάντοτε ο ίδιος αναλαμβάνει και αναπληροί, ότι είναι διά τό καλόν μας. Και εκείνο ακριβώς που έκανε μέ τούς 'Ιουδαίους, όταν τούς υπενθύμιζε τας ευεργεσίας του μέ την άναφοράν τοποθεσιών, έποχών και έορτών, τό ίδιον έκανε και εις την προκειμένην περίπτωσιν, μέ τό νά μας κάνει νά τόν ευγνωμονώμεν συνεχώς διά τας δωρεάς του μέ τόν τρόπον που τελείται ή λατρεία μας.²⁷

Κατά συνέπειαν κανένας άλλος δέν έφρόντισε τόσον πολύ ώστε νά κατασταώμεν άξιοι και σπουδαίοι και διά μέσου όλων αυτών ευγνώμονες, όσον ο δημιουργός μας Θεός. **Ε** Δι' αυτό πολλές φορές μας εύεργετεί χωρίς νά θέλωμεν και ως επί τό πλείστον χωρίς νά τό γνωρίζωμεν. Έάν, όμως, παραξενεύσαι δι' ότι λέγω, θά σού

26. 'Αναφέρεται εις τό μυστήριον τής Θείας Μόχρησις.
27. 'Εννοεί τας έκφράσεις εχχαριστίας που περιέχονται εις τας εσχάς τής λατρείας εν γένει και ιδιαίτερώς τής Θείας Λειτουργίας.

Αναδιείξω ότι αυτό συνέβη όχι εις κανένα δόξμαντον πρόσωπον, αλλά εις αυτόν τόν μακάριον Παύλον. Πραγματικά ο μακάριος εκείνος, επειδή αντιμετώπιζε πολλούς κινδύνους και θλίψεις, πολλές φορές παρεκάλει τόν Θεόν νά τόν απολλάξη από τας δοκιμασίας αυτές.

Β Ο Θεός, όμως, δέν έπόρσεχε την παράκλησιν, αλλά τό συμφέρον αυτού. Και διά νά αποδείξη αυτό έλεγεν: 'Σού είναι αρκετή ή χάρις που σού δίδω, διότι ή δύναμις μου αποδεικνύεται τέλεια, όταν ο άνθρωπος είναι άσθενής'.²⁸ 'Ωστε, προτού νά τού άνακοινώση την ιατήν, τόν εύεργετεί χωρίς την θέλησιν του και χωρίς νά τό γνωρίζη.

Λοιπόν, ποίαν μεγάλην άπαιτήσιν έχει από ήμάς ο Θεός, όταν μας προτρέπη νά εκδηλώνωμεν την εύχαριστίαν μας προς αυτόν, διά τό τόσον του ενδιαφέρον δι' ήμας; 'Ας υπακούσωμεν, συνεπώς, εις την έντολήν του και άς την εφαρμόζωμεν εις κάθε περίπτωσιν. Διότι, πραγματικά, και εις τούς 'Ιουδαίους τίποτε δέν έπροκάλεσε μεγαλύτεραν συμφοράν, όσον τό γεγονός ότι ήσαν άχαριστοί. 'Επίσης, καμμία άλλη αίτία δέν τούς έδωσε τά άλλεπάλληλα εκείνα κτυπήματα, όσον ή άχαριστία. Μάλλον, όμως, και πριν από τά κτυπήματα, ή άχαριστία κατέστρεψε και διέφθειρε την ψυχήν των. **Β** «Διότι ή έλπίς του άχαρίστου», λέγει, «είναι όπως ή χειμωνιάτικη πάχνη»,²⁹ επειδή ναρκώνει και νεκρώνει την ψυχήν, όπως ή πάχνη τά σώματα. Αυτό προέχεται από έγωισμόν και από τό ότι νομίζει κανείς ότι είναι άξιος διά κάτι. 'Αντίθετα, ο ταπεινός θά εύχαριστήσει τόν Θεόν όχι μόνον διά τά αγαθά, αλλά και δι' εκείνα που θεωρούνται κακά, και δι' όσα θά πάθη, δέν θά νομίση ότι ήπαθε κάτι χωρίς νά τό άξιίξη.

Και ήμείς, λοιπόν, όσον θά προσδεύσωμεν εις τόν άγώνα τής άρετής, τόσον περισσότερο νά ταπεινώσωμεν τούς έαυτούς μας. Διότι και ή ταπεινώσις αυτή είναι κατ' έξοχήν άρετή. Πραγματικά, όπως ακριβώς, όταν παρατηρήσωμεν μέ προσοχήν, τόσον καλλίτερα αντιλαμβάνομεθα πόσον απέχομεν από τόν ουρανόν, καθ' όμοιον τρόπον, όσον πιο πολύ επιδιδοίμεθα εις την άρετήν, **Ε** τόσον περισσότερο διδασκόμεθα νά γνωρί-

28. Β' Κορι. 8. 12, 9.
29. Σαρ. Σολομ. 16, 29.

σωμεν τὴν ἀπόστασιν ποῦ ὑπάρχει μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡμῶν.

Ἄλλὰ καὶ αὐτό, τὸ νὰ ἠμπορέσωμεν, δηλαδὴ, νὰ γνωρίσωμεν τὴν πραγματικὴν μας ἀξίαν, δὲν εἶναι μικρὰ εὐσεβεία. Διότι ἐκεῖνος γνωρίζει καλὰ τὸν ἑαυτὸν του, ποῦ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν του χωρὶς καμμίαν ἀξίαν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ὁ Δαυὶδ καὶ ὁ Ἀβραάμ, ὅταν πλέον ἐφθάσαν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, τότε ἀκριβῶς ἐπέτυχαν αὐτό. Καὶ ὁ μὲν Ἀβραάμ ὀνομάζει τὸν ἑαυτὸν του γῶμα καὶ στάκτην,³⁰ ὁ δὲ Δαυὶδ σκουλήκι.³¹ Καὶ ἄλλοι, θεῶτα, οἱ ἅγιοι καθ' ἑαυτοὺς ὄντες, ἀντιθέτως ὀνομάζουσι τοὺς ἑαυτοὺς των. Ἄντιθετα, ὅποιος κατέχεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀλαζονείας, αὐτὸς εἶναι ποῦ περισσότερο ἀπὸ ὅλους δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του. Δι' αὐτὸ καὶ σύμφωνον μὲ τὴν κοινὴν συνήθειαν λέγομεν διὰ τοὺς ὑπερηφάνους: Δὲν γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του, ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτὸν του. Ἐκεῖνος, ὅμως, ποῦ ἀγνοεῖ τὸν ἑαυτὸν του, ποῖον ἠμπορεῖ νὰ γνωρίσῃ; Διότι ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποῦ γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν του, θὰ ἠμπορέσῃ νὰ γνωρίσῃ τὰ πάντα, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν γνωρίζει ἑαυτὸν, οὔτε τὰ ἄλλα θὰ γνωρίσῃ. Παρόμοιος ἦτο ἐκεῖνος ποῦ ἔλεγεν «Θά τοποθετήσω τὸν θρόνον μου πρὸ ὕψηλά ἀπὸ τὸν οὐρανόν».³² Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἠγνόησε τὸν ἑαυτὸν, ἠγνόησε καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. Ἀλλὰ ὁ Παῦλος δὲν ἐφέρετο ἔτσι, παρὰ ὀνόμαζε τὸν ἑαυτὸν του ἔκτρωμα καὶ τελευταῖον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους καὶ δὲν ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν του ἄξιον νὰ ὀνομάζεται ἀπὸστολος, ὕστερα ἀπὸ τόσον πολλὰ καὶ τόσον μεγάλα κατορθώματα.

Συνεπῶς, αὐτὸν νὰ ζηλώσωμεν καὶ αὐτὸν νὰ μιμηθῶμεν. Ἐθὰ τὸν μιμηθῶμεν, ὅμως, ἂν ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν προσκόλλησιν μας εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ πράγματα τῆς γῆς. Πραγματικά, τίποτε δὲν μας κάνει νὰ ἀγνοῶμεν τόσον τὸν ἑαυτὸν μας, ὅσον ἡ προσήλωσις εἰς τὰ θιαστικά πράγματα. Οὔτε, πάλιν, τίποτε μας κάνει νὰ προσηλωθῶμεν τόσον εἰς τὰ θιαστικά πράγματα, ὅσον ἡ ἀγνοία τοῦ ἑαυτοῦ μας. Διότι αὐτὰ ἐδρίσκονται εἰς ἄλ-

30. Γεν. 18,27.
31. Ψαλμ. 21,7.
32. Ἦσ. 14,18.

ληλοιζήρτην. Πραγματικά, ὅπως ἀκριβῶς ἐκεῖνος ποῦ ἐπιθυμεῖ ὑπερβολικὰ τὴν κοσμικὴν δόξαν καὶ θεωρεῖ ὑποβῆτα τὰ ἐπίγεια πράγματα δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ὅσον καὶ ἂν προσπαθῆσῃ, ἢ ἢ καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐκεῖνος ποῦ περιφρονεῖ τὰ ἔγκωμια ἀγαθὰ, θὰ γνωρίσῃ εὐκόλως τὸν ἑαυτὸν του. Ὅταν πλέον γνωρίσῃ τὸν ἑαυτὸν του, γρήγορα θὰ προχωρήσῃ καὶ πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς.

Ἔστε, διὰ νὰ μάθωμεν τὴν καλὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἀφοῦ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ ὅλα τὰ φθαρτὰ πράγματα, ποῦ ἀνάπτουν μέσα μας τὴν φλόγα τῆς ἐπιθυμίας, καὶ γνωρίσωμεν τὴν εὐτέλειάν μας, ἄς ἐπιδείξωμεν κάθε ταπεινοφροσύνην καὶ εὐσεβείαν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ἐμαζὶ μὲ τὸν ὅποιον εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ καθὼς καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ἀγαθὸν Πνεῦμα, τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΣΤ'

(Ματθ. γ', 5-13)

«Ὅταν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἕνας ἑκατόνταρχος, ὁ ὁποῖος τὸν παρεκάλει καὶ τοῦ ἔλεγε· Κύριε, ὁ δοῦλός μου εἶναι κατὰκοίτος εἰς τὸ σπίτι παραλυτικός καὶ βασανίζεται τρομερά.»¹

Ο Ἰησοῦς ἐπλησίασε τὸν ἑκατόνταρχον, ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Καπερναοὺμ. Διὰ ποῖον λόγον, ὁμοίως, οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος δὲν ἀνέβηκαν εἰς τὸ ὄρος; Ὅχι, βέβαια, ἀπὸ ἀδιοφορίαν, διότι καὶ οἱ δύο εἶχαν θερμὴν πίστιν. Ἄλλ' ἀπέφυγαν τὴν ἀνοδὸν εἰς τὸ ὄρος διὰ νὰ μὴ διακόψουν τὴν διδασκαλίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν πλησίασε τὸν ἑκατόνταρχον, λέγει· «Ὁ δοῦλός μου εἶναι κατὰκοίτος εἰς τὸ σπίτι παραλυτικός καὶ βασανίζεται τρομερά.»² Μερικοὶ λέγουσι ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος ἀναφέρει καὶ τὴν αἰτίαν, διὰ νὰ δικαιολογήσῃ, διὰτὶ δὲν ἔφερεν ἐκεῖ τὸν ἀσθενῆ. Διότι δὲν ἦτο δυνατόν, λέγουσι, ἐνῷ ἦτο παράλυτος καὶ ὑπέφερε τρομε-

1. Ἐκατόνταρχος εἶναι Ῥωμαῖος ἀξιωματικός, ὁ ἑποῦς αὐτῆος διακεῖται στρατιωτικὸν τμήμα ἐξ ἑκατῶν ἀνδρῶν ἀποσταλόμενος.

2. Τὸ καίμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔχει τὴν λέξιν «καίτος», ἡ ὅποια δύναται νὰ σημαίη καὶ τὸν υἱὸν, εἰς μικρὰν ἡλικίαν, καὶ τὸν δούλον εἰς πικρὰν ἡλικίαν. Μολοντὶ ὑπάρχει καὶ παιδικὴ παράλυσις, ἐν τούτοις φυσιολογικῶς ἡ νόσος αὐτὴν προσβάλλει τοῖς ἔχοντες κάποιαν ἡλικίαν. Συνεπῶς τὸ «καίτος» ἐδῶ σημαίνει μάλλον τὸν δούλον, ὅπως μετ' ἀληθοσύνης καὶ ὁ Λουκάς, πρὸς εἰς τὴν παράλληλον ἀφήγησιν χρησιμοποιεῖ τὸ «δούλος». Πρὸς. Λουκ. 7, 2.

3. Ματθ. 8, 5-6.

4. Πρὸς. Ματθ. 9, 2-5.

5. Φαίνεται, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο εἰς ἀλλήν παράλυτον, ἀλλ' ἡ ἀσθένεια εἶχε χαρακτηρηστικὰν ἰατρικῶν καὶ διὰ τούτου συνδέεται ἀπὸ θρημείας πόνου.

ρὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἦτο ἐτοιμοθάνατος, νὰ μεταφερθῆ με φορεῖον. Τὸ ὅτι δὲ ἦτο ἐτοιμοθάνατος τὸ ἀναφέρει ὁ Λουκάς, ὅταν λέγῃ· «Ἐκινδύνευε νὰ ἀποθάνῃ».³

Ὁ ἑκατόνταρχος, ὅσοις ἴδωσι ὅτι τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔφερε τὸν παράλυτον εἰς τὸν Ἰησοῦν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος ἔχει μεγάλην πίστιν, καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλυτέραν ἀπὸ τοὺς καταβιβάζσαντας τὸν ἄλλον παραλυτικὸν πρὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ ἠνοῖσαν τὴν στέγην. Ἡ παιδεία, δηλαδὴ, ἐγνώριζε καλὰ ὅτι εἶναι ἀρκετὴ καὶ μίαν λέξιν τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν παράλυτον, ἴθι ὥρθε περιττὸν νὰ τὸν μεταφέρῃ.

Ὁ ἑκατόνταρχος, ὅσοις ἴδωσι ὅτι τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔφερε τὸν παράλυτον εἰς τὸν Ἰησοῦν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος ἔχει μεγάλην πίστιν, καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλυτέραν ἀπὸ τοὺς καταβιβάζσαντας τὸν ἄλλον παραλυτικὸν πρὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ ἠνοῖσαν τὴν στέγην. Ἡ παιδεία, δηλαδὴ, ἐγνώριζε καλὰ ὅτι εἶναι ἀρκετὴ καὶ μίαν λέξιν τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν παράλυτον, ἴθι ὥρθε περιττὸν νὰ τὸν μεταφέρῃ.

Ὁ ἑκατόνταρχος, ὅσοις ἴδωσι ὅτι τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔφερε τὸν παράλυτον εἰς τὸν Ἰησοῦν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος ἔχει μεγάλην πίστιν, καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλυτέραν ἀπὸ τοὺς καταβιβάζσαντας τὸν ἄλλον παραλυτικὸν πρὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ ἠνοῖσαν τὴν στέγην. Ἡ παιδεία, δηλαδὴ, ἐγνώριζε καλὰ ὅτι εἶναι ἀρκετὴ καὶ μίαν λέξιν τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν παράλυτον, ἴθι ὥρθε περιττὸν νὰ τὸν μεταφέρῃ.

Ὁ ἑκατόνταρχος, ὅσοις ἴδωσι ὅτι τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἔφερε τὸν παράλυτον εἰς τὸν Ἰησοῦν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος ἔχει μεγάλην πίστιν, καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλυτέραν ἀπὸ τοὺς καταβιβάζσαντας τὸν ἄλλον παραλυτικὸν πρὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ ἠνοῖσαν τὴν στέγην. Ἡ παιδεία, δηλαδὴ, ἐγνώριζε καλὰ ὅτι εἶναι ἀρκετὴ καὶ μίαν λέξιν τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ θεραπεύσῃ τὸν παράλυτον, ἴθι ὥρθε περιττὸν νὰ τὸν μεταφέρῃ.

6. Λουκ. 7, 2.

7. Πρὸς. Ματθ. 9, 1-12.

8. Πρὸς. Ματθ. 8, 7.

9. Ματθ. 7, 23-30.

10. Γεν. 18, 17.

διά τὰ Σάδομα.¹¹ Καί εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Λῶτ ἀρ-
νοῦνται οἱ ἀπειστολημένοι νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ σπιτί του
διά νὰ πληροφορηθῆς τὸ μέγεθος τῆς φιλοξενίας τοῦ δι-
καίου ἐκείνου.¹²

Ποίαν ἀπάντησιν δίδει, ὁ ἑκατόνταρχος; «Δέν
εἶμαι ἀξίος δια νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ
σπιτιοῦ μου».¹³ Ἄς ἀκούσωμεν τοὺς λόγους αὐτοῦ ὅσοι
πρόκειται νὰ ὑποδεχθῶμεν τὸν Χριστόν. Διότι καὶ σήμε-
ρα εἶναι δυνατόν νὰ ὑποδεχθῶμεν αὐτόν. **Β** Ἄς τὰ ἀ-
κούσωμεν καὶ ἄς τὸν μιμηθῶμεν καὶ ἄς ὑποδεχθῶμεν
τὸν Κύριον μὲ τὸν ἴδιον ζῆλον. Διότι ὅταν θὰ ὑποδεχθῆς
ἕνα πτωχόν, ἕνα πεινασμένον καὶ ἕνα γυμνόν, τὸν Κύ-
ριον ὑποδέχεσαι καὶ τρέφεις.

Ἐλλά πῶς μόνον ἕνα λόγον καὶ θὰ θεραπευθῆ ὁ
δουλός μου».¹⁴ Πρόσεξε ὅτι καὶ ὁ ἑκατόνταρχος, ὅπως
προηγουμένως ὁ λεπρός,¹⁵ ἔχει τὴν πρόπουσαν δια τὸν
Ἰησοῦν γνώμην. Πραγματικά, οὔτε καὶ ὁ ἑκατόνταρ-
χος εἶπεν Παρακάλεσε. Οὔτε εἶπεν Προσευχῆσου καὶ
ἰκέτευσε. Ἄλλα μόνον Νὰ διατάξῃς.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ ἐφοβήθη μήπως ὁ Ἰησοῦς
ἀλλὰξῆ πρόθεσιν, λέγει: «Διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρω-
πος, πού εὐρίσκομαι ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν ἄλλων, καὶ ἔχω
ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου στρατιώτας καὶ λέγω εἰς τοῦτον
Πήγαίνε, καὶ πηγαίνει: καὶ εἰς τὸν ἄλλον λέγω: Ἔλα,
καὶ ἔρχεται. Καὶ εἰς τὸν δούλον μου λέγω: Κάμε αὐτό,
καὶ τὸ ἐκτελεῖ».¹⁶

Καὶ τί σημασία ἔχει, ἀντιλέγει κάποιος, ἐάν ὁ ἑκα-
τόνταρχος εἶχεν αὐτὴν τὴν γνώμην; **Γ** Τὸ θέμα πού ἔρευ-
νᾶται εἶναι, ἐάν ὁ Χριστὸς ἐδέχθη καὶ ἐπεκύρωσεν αὐ-
τὴν. Ὅρθά καὶ πολὺ συνετὰ ὁμιλεῖ. Συνεπῶς, ἄς ἐξετά-
σωμεν αὐτὸ ἀκριβῶς. Καὶ θὰ εὐρωμεν ὅτι καὶ ἐδῶ ἐγι-
νεν ἐκεῖνο, πού ἔγινε καὶ μὲ τὸν λεπρόν. Ὅπως ἀκρι-
βῶς ὁ λεπρός εἶπεν «ἐάν θέλῃς»¹⁷ (καὶ δὲν ὑποστρι-
-

11. Παλ. Γεν. 18,28 εἶ.
12. Παλ. Γεν. 18,1 εἶ.
13. Ματθ. 8,8.
14. Ματθ. 8,8.
15. Ματθ. 8,2.
16. Ματθ. 8,9.
17. Ὅτι, ἐκλάσθ, ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύῃ τὸν πα-
ράλιτον δούλον.
18. Ματθ. 8,2.

ζομεν τὴν δύναμιν τοῦ Ἰησοῦ μόνον εἰς ὅτι εἶπεν ὁ λε-
πρός, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λόγους τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ.
Διότι ὄχι μόνον δὲν διέλυσε τὴν ὁμοίαν τοῦ λεπροῦ πε-
ρὶ τῆς δυνάμεώς του, ἀλλὰ καὶ περισσότερο τὴν ἐστε-
ρέωσεν, μὲ τὸ νὰ προσθήσῃ ἐκεῖνο πού ἦτο περιττόν νὰ
τὸ εἴπῃ, ὅταν λέγῃ «Θέλω, καθαρῶσαι»,¹⁸ διὰ νὰ ἐπικυ-
ρῶσῃ τὴν πίστιν ἐκείνου), ἔτσι, λοιπόν, καὶ ἐδῶ εἶναι δι-
καιον νὰ ἐξετάσωμεν, ἐάν συνῆθῃ κατὰ παρόμοιον. Διότι,
πραγματικά, θὰ εὐρωμεν ὅτι τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἔγινε πάλιν
καὶ ἐδῶ. **Δ** Ὅταν, δηλαδή, ὁ ἑκατόνταρχος εἶπεν
αὐτὰς τὰς λέξεις¹⁹ καὶ παρεδέχθη τὴν μεγάλην δύνα-
μιν δια τὸν Ἰησοῦν, ὄχι μόνον δὲν ἠρνήθη ὁ Κύριος, ἀλ-
λά τὴν ἀπεδέχθη καὶ μάλιστα ἔκανε καὶ κατὰ περισσό-
τερον ἀπὸ τὴν ἀπλήν παραδοχὴν. Διότι ὁ εὐαγγελιστὴς
δὲν εἶπεν ὅτι ἐπήγεσε μόνον τὸ λεχθῆν, ἀλλὰ, διὰ νὰ δει-
λῇ ἐπίτασιν τοῦ ἐπαίνου, λέγει ὅτι «εθαύμασεν»²⁰ ὁ Ἰη-
σοῦς. Καὶ ὄχι μόνον εθαύμασεν, ἀλλὰ ἐνώπιον τοῦ πλη-
θους ἔφερεν ὡς παράδειγμα τὸν ἑκατόνταρχον, εἰς τοὺς
ἄλλους, ὥστε νὰ τὸν μιμηθῶν.

Βλέπεις ὅτι καθένας πού ἐπίστευσεν εἰς τὴν δύνα-
μιν αὐτοῦ ἔγινεν ἀντικείμενον θαυμασμοῦ; Καὶ τὰ πλῆ-
θη ἔμειναν κατὰπληκτα ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν του, διότι
τοὺς ἐδίδασκε ὡς νὰ εἶχεν ἐξουσίαν²¹. Καὶ ὄχι μόνον δὲν
τοὺς κατηγόρησε διὰ τὴν γνώμην των αὐτῶν, ἀλλὰ τοὺς
ἐπήρε μαζί του καὶ κατέθηκεν ἀπὸ τὸ ὄρος Ἐ καὶ, μὲ τὸν
τρόπον πού ἐθεράπευσε τὸν λεπρόν, ἐπεκύρωσε τὴν γνώ-
μην των. Ὁ λεπρός, πάλιν, ἔλεγεν: «Ἐάν θέλῃς, ἔχεις
τὴν δύναμιν νὰ με καθαρῶσῃς»²². Καὶ ὄχι μόνον δὲν τὸν
ἐμάλωσεν, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ τὸν θεραπεύσῃ, ὅπως ἐκεῖνος
εἶπεν, τὸν ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὴν νόσον. Ὁ ἑκατόνταρχος,
ἐπίσης, λέγει: «Πῶς ἕνα λόγον καὶ θὰ θεραπευθῆ ὁ δου-
λός μου»²³. **23 1 23** Ὁ δὲ Ἰησοῦς γεμάτος θαυμασμοῦ δι'
αὐτόν ἔλεγεν: «Οὔτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὐρή-
κα τόσον μεγάλην πίστιν»²⁴.

Διὰ νὰ διδαχθῆς, ὁμοίως, τὸ ἴδιον καὶ ἀπὸ τὴν ἀντι-

19. Ματθ. 8,8.
20. Ὁ «εἶπε λόγῳ μόνον, καὶ ἐθεθήσεται ἡ πίστις μου» Ματθ. 8,8.
21. Ματθ. 8,10.
22. Παλ. Ματθ. 7, 28 - 29.
23. Ματθ. 8,2.
24. Ματθ. 8,8.
25. Ματθ. 8,10.

θετον περίπτωσιν, πρόσειε τὸ ἐξῆς: Ἐπειδὴ ἡ Μάρθα δὲν εἶπε τίποτε παρόμοιον πρὸς τὰ παραπάνω, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον, ὅτι, δηλαδή, «ὄσα καὶ ἂν ζητήσης ἀπὸ τὸν Θεόν, θὰ σοὺ τὰ δώσῃ»²⁵, ὄχι μόνον δὲν ἐπήνεθῃ, ἀν καὶ ἦτο πολὺ γνωστὴ καὶ ἀγαπητὴ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἀνηκεν εἰς ἐκείνους ποὺ εἶχαν δεῖξει μεγάλον ζῆλον δι' αὐτόν, ἀλλὰ τῆς ἔκανε τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν διώρθωσεν, διότι δὲν εἶχεν ὁμιλήσει ὀρθά. Πραγματικὰ, ἔλεγεν εἰς αὐτήν: «Δὲν σοὺ εἶπα ὅτι, ἐάν πιστεύσῃς, θὰ ἴδῃς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ;»²⁷, ἐπιπλήττων αὐτήν, ὡς νὰ μὴ εἶχεν ἀκόμη πιστεύσει. Καὶ, ἀκόμη, ἐπειδὴ ἔλεγεν ἡ Μάρθα ὅτι «ὄσα καὶ ἂν ζητήσης ἀπὸ τὸν Θεόν, θὰ σοὺ τὰ δώσῃ», διὰ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ τοῦ εἶδους Β καὶ νὰ τὴν διδάξῃ ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ ἀντιλήσῃ δύναμιν ἀπὸ ἄλλων, ἀλλ' ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν, λέγει: «Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ»²⁸, ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν περιμένω νὰ δεχθῶ ἀπὸ ἄλλου τὴν ἐνέργειαν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἰδικήν μου δύναμιν ἐργάζομαι τὰ πάντα.

Συνεπῶς, θαυμάζει τὸν ἑκατόνταρχον καὶ τὸν ἐμφανίζει ἐνώπιον τοῦ πλήθους καὶ τὸν τιμᾷ μὲ τὴν παροχὴν τῆς βασιλείας του καὶ προτρέπει ἄλλους τοὺς ἄλλους νὰ τὸν μιμηθοῦν. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν εἶπεν αὐτὰ, διὰ νὰ διδάξῃ, δηλαδή, καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἔχουν τὴν ἴδιαν μὲ αὐτὸν πίστιν, ἀκουσε μὲ ποίαν ἀκριβολογίαν τὸ ἀφήσε νὰ ἐνοηθῇ ὁ εὐαγγελιστὴς: Ὁ Ἰησοῦς, λέγει, ἐστράφη πρὸς ἐκείνους ποὺ τὸν ἠκολούθουν καὶ εἶπεν: «Οὔτε μεταξύ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὗρηκα τόσον μεγάλην πίστιν»²⁹. C "Ὡστε, τὸ νὰ ἀκέπτεται κανεὶς ὅτι ὁ Ἰησοῦς διαθέτει μεγάλην δύναμιν, γίνεται ἀφορμὴ ποὺ αὐξάνει τὴν πίστιν καὶ δίδει τὴν βασιλείαν καὶ τὰ ἄλλα ἀγαθὰ. Πραγματικὰ, ὁ ἔποινος τοῦ ἑκατόνταρχου δὲν ἐσταμάτησεν εἰς τοὺς λόγους μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀσθενῆ τὸν ἔλαθεν ὑγιὴ διὰ τὴν πίστιν του, καὶ λαμπρὸν στέφανον τοῦ πλέκει ὁ Ἰησοῦς καὶ μεγάλως δωρεὰς τοῦ ὑπόσχεται, ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς: «Πολλοὶ βὰ ἔλθουν ἀπὸ ἀνατολῆν καὶ δύσιν καὶ θὰ παρακαθῶσιν

25. Ἰωάν. 11, 22.
27. Ἰωάν. 11, 40.
28. Ἰωάν. 11, 25.
29. Ματθ. 8, 10.

μαζὶ μὲ τὸν Ἀβραάμ καὶ τὸν Ἰσαάκ καὶ τὸν Ἰακώβ... ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐκ καταγωγῆς εἶναι κληρονόμοι τῆς βασιλείας θὰ ριφθοῦν ἔξω ἀπὸ αὐτῆν»³⁰. Ἐπειδὴ, λοιπόν, εἶχε κάνει πολλὰ θαύματα ἐνώπιον τοῦ πλήθους, δι' αὐτὸ τοὺς ὁμιλεῖ μὲ μεγαλύτεραν παρρησίαν ἀναφορικῶς μὲ τὴν θεῖαν του φύσιν.

D Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ σχηματίσῃ κανένας τὴν ἐντύπωσιν ὅτι οἱ λόγοι τοῦ ἑκατόνταρχου ἦσαν λόγοι κολακείας πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν ὅλοι ἀνεξαρτέτως ὅτι ἐξέφραζον τὴν πραγματικὴν διάθεσιν αὐτοῦ, λέγει: «Πήγαυε εἰς τὸ σπῆτι σου καὶ ὅπως ἐπίστευσες, ἔτσι ἄς γίνῃ»³¹. Καὶ αὐθιχῶς ἠκολούθησεν ἡ πράξις τῆς θεραπείας, ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ ἑκατόνταρχου. «Καὶ ἐθεραπεύθη ὁ θυλὸς του ἀπὸ τὴν στιγμήν ἐκείνην»³². Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὴν Συροφονικισσάν. Διότι καὶ εἰς ἐκείνην εἶπεν: «Γυναίκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Ἄς γίνῃ εἰς σέ, ὅπως θέλεις. Καὶ ἐθεραπεύθη ἡ θυγατέρα της»³³.

Ἐπειδὴ, ὅμως, ὁ Λουκάς³⁴, ἐξιστορῶν τὸ ἴδιον θαῦμα, προσθέτει καὶ ἄλλα πολλὰ, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦν τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὑπάρχει διαφωρὰ μεταξύ τῶν εὐαγγελιστῶν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιλύσω καὶ τὸ πρόβλημα αὐτό³⁵. Πι λέγει, λοιπόν, ὁ Λουκάς: E "Ἐστειλεν (ὁ ἑκατόνταρχος) μερικοὺς προεστούς τῶν Ἰουδαίων πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν παρεκάλει νὰ ἔλθῃ»³⁶. Ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει ὅτι ὁ ἴδιος ἦλθε κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος³⁷. Καὶ μερικοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ πρῶτος ἑκατόνταρχος δὲν εἶναι ὁ ἴδιος μὲ τὸν ἄλλον, ἀν καὶ παρουσιάσῃ πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς αὐτόν. Διότι, πραγματικὰ, διὰ τὸν ἕνα λέγει ὁ Λουκάς ὅτι «καὶ τὴν συναγωγὴν μας ἔκτισε καὶ τὸ ἔθνος μας ἀγάπησεν»³⁸. Διὰ τὸν ἄλλον ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς λέγει: «Οὔτε μεταξύ τῶν

30. Ματθ. 8, 11 — 12.

31. Ματθ. 8, 13.

32. Ματθ. 8, 13.

33. Ματθ. 15, 28.

34. Ἠβρ. Λουκ. 7, 1—10.

35. Καλὸν εἶναι νὰ διαβῶν ἡ ἀνωτέρω τὰς διηγήσεις τῶν εὐαγγελιστῶν Ματθαῖου (8, 5 — 13) καὶ Λουκᾶ (7, 1 — 10), διὰ νὰ ἔχῃ ἴδιον ἀντικείμενον τὸν διαφέρον καὶ νὰ ἠμποροῦν νὰ παρακολουθήσῃ καλλίτερα τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ἱεροῦ Χριστολόγου.

36. Ἠβρ. Λουκ. 7, 5.

37. Ἠβρ. Ματθ. 8, 6.

38. Λουκ. 7, 6.

Ἰσραηλιτῶν δὲν εὗρηκα τόσον μεγάλην πίστιν.³⁹ Καὶ εἰς τὸν πρῶτον δὲν εἶπεν **31 ε** «ὅτι πολλοὶ θὰ ἔλθουν ἀπὸ ἀνατολῆν καὶ δύσιν»⁴⁰ καὶ εἶναι φυσικὸν ὅτι ἦτο Ἰουδαίος. Πι θὰ εἴπωμεν διὰ τὴν ἀποψιν αὐτῆν; Τὸ ὅτι αὐτὴ εἶναι εὐκόλος λύσις τοῦ ζητήματος. Παραμένει, ὁμῶς, τὸ πρόβλημα, ἕάν εἶναι καὶ ἀληθινῆ.

Ἐγὼ ἔχω τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται διὰ τὸν ἴδιον ἑκατόνταρχον καὶ εἰς τὰς δύο διηγήσεις τῶν εὐαγγελιστῶν. Τότε, διατί, ἔρωτᾷ κάποιος, ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει ὅτι εἶπεν αὐτός· «Δὲν εἶμαι ἄξιός νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ μου»⁴¹, ὁ δὲ Λουκᾶς ὅτι ἔστειλε καὶ τὸν ἐκάλεισε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ σπίτι του;⁴² Νομίζω ὅτι ἐδῶ ὁ Λουκᾶς ὑπαινίσσεται τὴν κολακείαν τῶν Ἰουδαίων καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εὗρισκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιθροῶν μιᾶς συμφορᾶς, ἀλλάσσουν πολλὰς γνώμας. Πραγματικῶς, ἦτο φυσικὸν νὰ ἤθελεν ὁ ἑκατόνταρχος νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ νὰ τὸν ἠμποδίσαν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του αὐτῆν ὅτι θὰ ὑπάγωμεν διὰ νὰ τὸν κολακεύσουν, θὰ τοῦ εἶπαν οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ, ἡμεῖς νὰ σᾶς τὸν φέρωμεν. **Β** Πρόσεξε, λοιπόν, ὅτι καὶ ἡ παράκλησις αὐτῶν εἶναι γεμάτη κολακεία. «Διότι ἀγαπᾶ», λέγουν, «τὸ ἔθνος μας καὶ τὴν συναγωγὴν μας μὲ ἰδικὰ του χρήματα μᾶς ἐκτίσεν»⁴³. Οὕτε γνωρίζουν μὲ ποίαν δόσιν ἐπαινοῦν τὸν ἄνδρα. Διότι ἔπρεπε νὰ εἶπουν ὅτι ἤθελεν ὁ ἴδιος νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ σὲ παρακαλέσῃ, ἀλλὰ τὸν ἠμποδίσαμεν ἡμεῖς, ἐπειδὴ ἐγνωρίζαμεν τὴν συμφορὰν του καὶ τὸ «πίτωμα»⁴⁴ ποὺ εἶχε μέσα εἰς τὸ σπίτι του, καὶ ἔτσι νὰ παρουσιάσουν τὴν μεγάλην πίστιν τοῦ ἑκατόνταρχου. Δὲν λέγουν, ὁμῶς, αὐτό, διότι δὲν ἤθελεν νὰ ἀποκαλύψουν τὴν πίστιν τοῦ ἀνδρός, κινούμενοι ἀπὸ φόβον. Ἀλλὰ ἐπρωτίμων μᾶλλον νὰ οὐσκώτισον τὴν ἀρετὴν ἐκείνου, ὑπὲρ τοῦ ὅποιου ἦλθαν νὰ παρακαλέσουν. **Γ** διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ἦτο κάποιος σπουδαῖος αὐτός ποὺ παρεκάλει, παρὰ νὰ διακηρύξουν τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐπιτύχουν αὐτό, διὰ τὸ ὅποιον εἶχαν ἔλθει. Διότι ὁ φόβος εἶναι ἱκανὸς νὰ θολώσῃ τὸ μυαλό.

39. Ματθ. 8,10.

40. Ματθ. 8,11.

41. Ματθ. 8,8.

42. Πρβλ. Λουκ. 7,3.

43. Λουκ. 7,5.

44. Ἦν ἐτοιμοθάνατον παρῆλθον, δηλαδὴ. (Πρβλ. Λουκ. 7,2).

Ἄλλ' ὁ Κύριος, ποὺ γνωρίζει καλὰ τὰ ἀπόρητα, ἐπαινεῖ τὸν ἑκατόνταρχον παρὰ τὴν θέλησιν τῶν Ἰουδαίων. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθινόν, ἀκούσε τὸν ἴδιον τὸν Λουκᾶν ποὺ τὸ ἔξηγεῖ. Λέγει, λοιπόν, τὰ ἔξης: «Καὶ ὅταν πλέον δὲν ἦτο μακράν, ἔστειλεν ὁ ἑκατόνταρχος καὶ τοῦ εἶπεν Κύριε, μὴ ἐνοχλήσῃς, διότι δὲν εἶμαι ἄξιός νὰ εἰσέλθῃς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην μου»⁴⁵. Ὅταν, δηλαδὴ, ἐμείνεν ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν κακὴν ἐπιρροὴν τῶν Ἰουδαίων, τότε ἀποστέλλει πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ λέγει: Μὴ νομίσης ὅτι δὲν ἦλθα ἀπὸ ὀκηριῶν, ἀλλὰ, δὲν ἦλθα, ἐπειδὴ ἐθεώρησα τὸν ἑαυτὸν μου ἀνάξιον νὰ σὲ ὑποδεχθῶ εἰς τὸ σπίτι μου.

Δ Ἐάν, τώρα, ὁ Ματθαῖος λέγει ὅτι τοὺς παραπάνω λόγους δὲν τοὺς εἶπε διὰ μέσου τῶν φίλων του⁴⁶, ἀλλὰ ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως⁴⁷, τοῦτο δὲν δημιουργεῖ κανένα πρόβλημα. Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἐρευνᾶται εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν εἶναι, ἕάν ὁ κάθε εὐαγγελιστὴς ἐπαρουσίασε τὴν προθυμίαν τοῦ ἑκατόνταρχου καὶ ὅτι αὐτός εἶχε τὴν πρέπουσαν διὰ τὸν Χριστὸν γνώμην. Ἐξ ἄλλου, ἦτο φυσικὸν, μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν φίλων του, καὶ ὁ ἴδιος, ὅταν ἐφθασεν, νὰ τοὺς ἐπανέλαβεν. Διαφορετικῶς, δὲν θὰ ἔλεγεν αὐτὸ ὁ Λουκᾶς, οὔτε τὸ ἄλλο ὁ Ματθαῖος. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἀντιφάσκουν μεταξὺ τῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι ὁ ἕνας συμπληροῦναι ὅτι παραλείπει ὁ ἄλλος.

Πρόσεξε, ἀκόμη, μὲ ποῖον τρόπον καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως διακηρύσσει ὁ Λουκᾶς τὴν πίστιν τοῦ ἑκατόνταρχου, ὅταν εἶπεν, **Β** ὅτι ὁ δοῦλος του ἦτο ἐτοιμοθάνατος⁴⁸. Καὶ ὁμῶς, οὔτε ἡ κατάστασις αὐτῆ τὸν ἔφερεν εἰς ἀπόγνωσιν οὔτε τὸν ἔρριψεν εἰς ἀπελπισίαν, ἀλλὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἤλιπεν ὅτι θὰ σωθῇ.

Ἐπίσης, ἕάν ὁ Ματθαῖος λέγῃ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶπεν· «Ὅτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὗρηκα τόσον μεγάλην πίστιν»⁴⁹, καὶ ὅτι ἔτσι φανερώνει ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος δὲν ἦτο Ἰσραηλιτὴς, ἐνῶ ὁ Λουκᾶς λέγει ὅτι ἐκτίσε τὴν συναγωγὴν⁵⁰, τοῦτο δὲν δημιουργεῖ ἀντίφασιν. **31 ε**

45. Λουκ. 7,6.

46. Πρβλ. Λουκ. 7,8.

47. Πρβλ. Ματθ. 8,8.

48. Πρβλ. Λουκ. 7,2.

49. Ματθ. 8,10.

50. Πρβλ. Λουκ. 7,5.

Διότι είναι δυνατόν νά μή είναι Ἰουδαίος καί ἐν τούτοις καί τήν συναγωγὴν νά κτίσῃ καί τὸ ἔθνος νά ἀγαπᾷ.

Σὺ, ὁμῶς, σέ παρακαλῶ, νά μή ἐξετάξῃς μόνον τὰ ὄσα εἶπεν ὁ ἑκατόνταρχος, ἀλλὰ νά προσθέσῃς εἰς αὐτὰ καί τὸ ἀξίωμα του καί τότε θά καταλάβῃς τήν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. Διότι εἶναι μέγας ὁ ἐγωισμὸς ὅσων κατέχουν ἀξιώματα καί δὲν ταπεινῶνται οὔτε καί εἰς τὰς συμφοράς. Πραγματικῶς, ὁ ἀξιωματοῦχος ποῦ ἀναφέρει ὁ Ἰωάννης φέρει τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ σπίτι του καί τοῦ λέγει· Κατέβα⁵¹, διότι τὸ παιδί μου εἶναι ἐτοιμοθάνατος⁵². Ὁ ἑκατόνταρχος, ὁμῶς, τῆς παρουσίας ἀφηγήσεως δὲν συμπεριφέρεται ὅμοια μὲ αὐτόν, ἀλλὰ πολὺ καλλίτερα καί ἀπὸ αὐτὸν καί ἀπὸ ἐκείνους ποῦ κατεβίβασαν τὴν κλίνην μὲ τὸν παραλυτικὸν διὰ μέσου τῆς στέγης⁵³. Διότι οὔτε τὴν σωματικὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ ἐπιζητεῖ **B** οὔτε μετέφερε τὸν ἀσθενῆ κοντὰ εἰς τὸν Ἰατρόν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν εἶχε μικρὰν ἰδέαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ γνώμην, ποῦ ἐταιρίαζεν εἰς Θεόν. Καί λέγει· «Πῆς μόνον ἓνα λόγον»⁵⁴. Καί δὲν λέγει εἰς τὴν ἀρχὴν «Πῆς ἓνα λόγον», ἀλλὰ ἀφηγείται μόνον τὸν πόνον του. Δὲν ἐπερίμενε, θέβαια, ἀπὸ τὴν μεγάλην του ταπεινοφροσύνην, ὅτι ἀμέσως ὁ Κύριος θά ἀνταπεκρίνετο εἰς τὸ αἴτημά του καί θά ἐξήτει νά ἔλθῃ εἰς τὸ σπίτι του. Δι' αὐτὸ, ὅταν ἤκουσε νά λέγῃ ὁ Κύριος, ὅτι «ἐγὼ θά ἔλθω καί θά τὸν θεραπεύσω»⁵⁵, τότε τοῦ λέγει «πῆς ἓνα λόγον».

Οὔτε, θέβαια, τοῦ ἔφερε σύγχυσιν τὸ πάθος, ἀλλὰ καί μέσα εἰς τὴν συμφορὰν φιλοσοφεῖ, προσέχων ὅχι τὸσον τὴν ὑγίειαν τοῦ δούλου, ὅσον τὸ νά μή δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι διαπρόττει κάποιαν ἀσέβειαν. Ἄν καί δὲν ἠνώγκασεν ὁ ἴδιος τὸν Ἰησοῦν νά ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῆν, ἐν τούτοις καί πάλιν φοβεῖται μήπως φανῇ ὅτι ὑπερεκτιμᾷ τὴν ἀξίαν του καί φέρῃ κατ' ἐπίπῳ του θεατὸν πράγμα.

C Εἶδες τὴν οὐνεσίαν του; Κύττωε, τώρα, καί τὴν ἀνοστοίαν τῶν Ἰουδαίων, ὅταν λέγουν· «Εἶναι ἀξίος αὐ-

51. Νά μεταβῇ, δηλαδὴ, ἀπὸ τὴν Κανὰ εἰς τὴν Καπερναοὺμ. (Πρῶλ. Ἰωάν. 4,46 — 47).

52. Πρῶλ. Ἰωάν. 4,10.

53. Πρῶλ. Μαρκ. 2,1 — 12.

54. Ματθ. 8,8. Λοκ. 7,7.

55. Ματθ. 8,7.

τὸς εἰς τὸν ὅποιον θά δώσῃ τὴν χάριν του»⁵⁶. Ἐνῶ, δηλαδὴ, ἔπρεπε νά καταφύγουν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Ἰησοῦ, αὐτοὶ προσβάλλουν τὴν ἀξίαν τοῦ ἑκατόνταρχου καί δὲν γνωρίζουν πῶς νά διατυπώσουν τὸ αἴτημά τους. Ἐκείνος, ὁμῶς, δὲν εἶναι ὁπως αὐτοί, ἀλλὰ διεκήρυξεν ὅτι εἶναι πολὺ ἀνάξιος ὅχι μόνον τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καί νά δεχθῇ τὸν Κύριον εἰς τὸ σπίτι του. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ὅταν εἶπεν· «Τὸ παιδί μου εἶναι κατὰκοιτος»⁵⁷, δὲν προσέθεσεν «εἰπέ», ἐπειδὴ εἶχε τὸν φόβον μήπως δὲν ἦτο ἀξίος νά λάβῃ τὴν δωρεάν. Περιορίσθη εἰς τὸ νά γνωστοποιήσῃ τὴν συμφορὰν του. Ὅταν, πάλιν, εἶδε τὸν Χριστὸν νά προσφέρεται νά τὸν βοηθήσῃ, **D** οὔτε καί ἔτσι, ἔσπευεν, ἀλλὰ καί τότε συγκρατεῖται μέσα εἰς τὰ παιᾶνια τῆς μετριοπαθείας ποῦ τοῦ ταιριάζει.

Ἐάν, τώρα, ἐρωτᾷ κανεὶς· Διατί δὲν τοῦ ἀνταπέδωκε τὴν τιμὴν ὁ Χριστός; τὸ ἐξῆς θά ἠμπορούσαμεν νά ἀπαντήσωμεν, ὅτι, δηλαδὴ, καί πάρα πολὺ τὸν ἐτίμησεν. Κιτὰ πρῶτον μὲν, μὲ τὸ νά τοῦ δεῖξῃ τὴν γνώμην του, πράγμα ποῦ ἐφάνη ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι δὲν μετέθη εἰς τὸ σπίτι του⁵⁸. Δεύτερον δέ, μὲ τὸ νά τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὴν βασιλείαν του καί νά τὸν προτιμήσῃ ἀπὸ ὅλων τῶν Ἰουδαϊκῶν ἔθνων⁵⁹. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐθεώρησε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνάξιον νά δεχθῇ τὸν Χριστὸν εἰς τὸ σπίτι του, ἦγινεν ἀξίος καί τῆς βασιλείας **E** καί νά ἀποκτήσῃ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, ποῦ ἀπήλαυσεν ὁ Ἀβραάμ.

Διατί, ὁμῶς, ἐρωτᾷ κάποιος, δὲν ἐπηνέθη καί ὁ λεπρός ποῦ ἔβειρε μεγαλύτεραν πίστιν ἀπὸ τὸν ἑκατόνταρχον; Διότι αὐτὸς δὲν εἶπεν «πῆς ἓνα λόγον», ἀλλὰ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι πῶς μεγάλο ἀπὸ αὐτὸ, δηλαδὴ· Θέλησε μόνον, πράγμα ποῦ ὁ προφήτης τὸ λέγει διὰ τὸν Πατέρα, ὅταν γράφῃ· «Ὅλα ὄσα ἠθέλησε τὰ ἐπραγματοποιήσεν»⁶⁰. **518** Ἀλλὰ καί αὐτὸς ἐπηνέθη. Διότι ὅταν τοῦ εἶπεν· «Πρόσφερε τὸ δῶρον, ποῦ διέταξεν ὁ Μωϋσῆς διὰ νά τοὺς δεῖξῃς ὅτι ἐθεραπεύθης»⁶¹ δὲν λέγει τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι σὺ θά τοὺς κατηγορήσῃς, μὲ τὴν πίστιν σου. Ἐξ ἄλλου δὲν ἦτο ὅμοιον νά πιστεύσῃ ὁ Ἰουδαίος καί

56. Λοκ. 7,4.

57. Ματθ. 8,6.

58. Πρῶλ. Ματθ. 8,13. Λοκ. 7,10.

59. Πρῶλ. Ματθ. 8,10 — 12.

60. Ἰακ. 1,3, 11.

61. Ματθ. 8,4.

ένας άλλοεθνής. Διότι τὸ ὅτι ὁ ἑκατόνταρχος δὲν ἦτο Ἰουδαῖος εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ τὸν τίτλον «ἑκατόνταρχος» καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριος εἶπεν «Ὅτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὗρήκα τόσον μεγάλην πίστιν». Ἦτο, θεόβια, πολὺ σημαντικόν ἕνας ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ἀνῆκεν εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, νὰ φθάσῃ εἰς τόσον ὑψηλὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ Χριστοῦ. Πραγματικά, ὅπως ἐγὼ νομίζω, ἐφαντάσθη αὐτὸς τὰς στρατιάς τοῦ οὐρανοῦ, **B** ἢ ὅτι τὰ πάθη, ὅπως εἶναι ὁ θάνατος καὶ ἅλα τὰ ἄλλα, εἶναι ὑποταγμένα εἰς τὸν Χριστόν, ὅπως οἱ στρατιῶται εἰς αὐτόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν «Διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος εὐρισκόμενος ὑπὸ ἐξουσίαν». ⁶² Δηλαδή, σὺ εἶσαι Θεός, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος. Ἐγὼ εὐρίσκομαι κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλων, ἐνῶ εὐὸ δὲν εἶσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν κανενός. Ἐάν, λοιπόν, ἐγὼ, ποὺ εἶμαι ἀπλὸς ἄνθρωπος καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλων εὐρίσκομαι, ἔχω τόσον μεγάλην δύναμιν, πολὺ περισσότερον ὁ Ἰησοῦς, ποὺ εἶναι Θεός καὶ δὲν ὑπακούει εἰς ἄλλους. Ἐπιθυμῶ, δηλαδή, νὰ πείσῃ τὸν Ἰησοῦν ὅτι δὲν τὰ λέγει αὐτὰ διὰ νὰ παρουσιάσῃ παράδειγμα ἰσοδύναμον, ἀλλὰ διὰ νὰ δείξῃ τὴν μεγάλην ὑπεροχὴν τοῦ Κυρίου. Ὅταν ἐγὼ, λέγει, ποὺ εἶμαι ὁμοῖος μὲ τοὺς ἄνθρώπους ποὺ διατάσσω καὶ παράλληλα εὐρίσκομαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἄλλων, **C** διαθέτω τόσην δύναμιν, ἀπὸ τὴν μικράν ὑπεροχὴν ποὺ μοῦ δίδει τὸ ἀξίωμα μου, καὶ κανένας δὲν μοῦ φέρει ἀντίρρησην, ἀλλὰ, ὅτι διατάσσω, αὐτὸ γίνεται, καὶ ὅταν ἀκόμη αἱ διαταγαὶ εἶναι ἀντίθετοι, (διότι «λέγω εἰς αὐτόν Πήγαίνε, καὶ πηγαίνει. Καὶ εἰς τὸν ἄλλον ἔλα, καὶ ἔρχεται»), ⁶³ πολὺ μεγαλύτεραν δύναμιν θὰ ἔχη ὁ Ἰησοῦς.

Μερικοὶ δὲ διαβάζοντες ὡς ἔφησεν τὸ χαρίον «Διότι καὶ ἐγὼ, ἂν καὶ εἶμαι ἄνθρωπος», καὶ, ἀφοῦ θέσουν κόμμα ἐδῶ, προσθέτουν, «ἔχω ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου στρατιώτας».

Σὺ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, μὲ ποῖον τρόπον ἔδειξεν ὁ ἑκατόνταρχος ὅτι ὁ Ἰησοῦς δύναται νὰ κυριαρχῇ τοῦ θανάτου, ἂν νὰ ἦτο δούλος του, καὶ νὰ τὸν διατάσσει.

62. Ματθ. 8, 8.

63. Ματθ. 8, 9.

64. Πρόκειται διὰ διαφορετικὴν γραφὴν τοῦ χωρίου, ἢ ἴσως ἕνας δὲν ἀλλοίωσε: πολὺ τὸ νόημα τῶν λεγομένων.

ἂν νὰ ἦτο κύριός του. Πραγματικά, ὅταν λέγῃ «ἔλα, καὶ ἔρχεται» καὶ «Πήγαίνε, καὶ πηγαίνει», τὸ ἔφησεν ἔννοει, ὅτι δηλαδή, ἐάν διατάξῃς νὰ μὴ ἀποθάνῃ ὁ δούλος μου, δὲν θὰ ἀποθάνῃ. **D** Εἶδες μὲ ποῖαν ἐννοίαν ἦτο πιστός; Διότι ἐκεῖνο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀποκαλυφθῇ ἀργότερα εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους, αὐτὸ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ ἀπέκάλυψε πλήρως, ὅτι, δηλαδή, ὁ Κύριος ἐξουσιάζει καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωὴν καὶ καταθέζει εἰς τὸν Ἄβην καὶ ἀναφέρει εἰς τὴν ζωὴν.

Καὶ δὲν ἔφερε μόνον ὡς παράδειγμα ὑπακοῆς τοὺς στρατιώτας, ἀλλὰ καὶ τοὺς δούλους, πράγμα τὸ ὅπολον ἦτο ἀπόδειξις μεγαλυτέρας ὑπακοῆς. ⁶⁵ Ἄν καὶ εἶχε τόσον μεγάλην πίστιν, ἐν τούτοις θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνάξιον. Ὁ Χριστός, ὅμως, δεικνύον, ὅτι εἶναι ἀξίος νὰ τὸν δεχθῇ εἰς τὸ σπῆτι του, καὶ θαυμάζων καὶ ἐπαινῶν αὐτόν, τοῦ ἔκανε πολὺ μεγαλύτερα καὶ τοῦ ἔδωσε περισσότερα ἀπὸ ὅτι ἐζήτησεν. **E** Πραγματικά, ἐνῶ ἦλθε νὰ ζητήσῃ τὴν σαματικὴν υγιάν τοῦ δούλου του, ἔφυγε ἀφοῦ ἔλαθε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Εἶδες πῶς ἀπεδείχθη ἀληθινόν τὸ «ζητεῖτε πρώτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τότε ἅλα αὐτὰ τὰ ἐπιγεια θὰ σὰς χορηγηθοῦν»; ⁶⁶ Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἔδειξεν ὁ ἑκατόνταρχος μεγάλην πίστιν καὶ ταπεινοφροσύνην, ὁ Κύριος τοῦ ἔδωσε καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν υγιάν τοῦ δούλου τοῦ προσέθεσεν. Καὶ δὲν τὸν ἐτίμησε μόνον μὲ τὴν δωρεάν αὐτήν, **39** ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ δείξῃ ποῖοι ἐκδιώκονται ἀπὸ τὴν βασιλείαν καὶ εἰσέρχεται αὐτός. ⁶⁷ Διότι ἐδῶ πλέον καθιστᾷ εἰς ὅλους φανερόν ὁ Κύριος ὅτι ἡ σωτηρία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πίστεως εἰς τὸ πρόσωπόν του καὶ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὰ ἔργα ποὺ πράττονται σύμφωνα μὲ τὸν νόμον τοῦ Μωυσέως. Δι' αὐτόν τὸν λόγον ἡ δωρεὰ αὐτὴ δὲν προσρίζεται μόνον διὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἔθνικοὺς. ⁶⁸ Ἰδιαίτερα δὲ δι' αὐτοὺς περισσότερον, παρὰ δι' ἐκείνους. Διότι νὰ μὴ ἔχετε τὴν Ἰδέαν, λέγει, ὅτι αὐτὸ ἔγινεν ἀποκλειστικὰ διὰ τὸν ἑκατόνταρχον μόνον, καθ' ὅσον θὰ συμβῇ τὸ ἴδιον καὶ δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Αὐτὸ τὸ ἔλεγε

65. Πρῶτ. Ματθ. 8, 9 — 10.

66. Ματθ. 6, 33.

67. Πρῶτ. Ματθ. 8, 11.

68. Ἐθνικοὶ εἶναι οἱ ἐτεροδόξοι: ἂν γένει, οἱ μὴ Ἰουδαῖοι.

προφητεύων διά τούς ἔθνικούς καί ἔτσι τοὺς ἔβιθε χρηστικῶς ἐλπίδας. Ἐξ ἄλλου, τὸν ἠκολούθησαν καί πολλοὶ ποῦ προήρχοντο ἀπὸ τὴν περιοχήν τῆς Γαλιλαίας εἰς τὴν ὁποίαν ἔμεναν πολλοὶ ἔθνικοί.⁶⁹ Σκοπὸς ποῦ ἔλεγεν αὐτὰ ἦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ μὴ ἀφήσῃ τοὺς ἔθνικούς νὰ περιπέσουν εἰς ἀπογοήτευσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ταπεινώσῃ τὴν ἔπαρσιν τῶν Ἰουδαίων. **Β** Ὡστε, διὰ νὰ μὴ γίνων οἱ λόγοι τοῦ ἐμπόδιον εἰς τοὺς ἀκροατὰς του καί διὰ νὰ μὴ τοὺς δώσῃ καμμίαν ἀφορμὴν, δὲν ὁμιλεῖ προηγουμένως διὰ τοὺς ἔθνικούς, παρὰ μόνον ὅταν εὐρήκε τὴν εὐκαιρίαν ἀπὸ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἑκατοντάρχου, χωρὶς, πόλιν νὰ ἀναφέρῃ καθαρὰ τὸ ὄνομα τῶν ἔθνικῶν. Πραγματικῶς, δὲν εἶπε πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἔθνικούς, ἀλλὰ «πολλοὶ ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν καί τὴν δύσιν»,⁷⁰ ποῦ ἐσημαίνεν ἀκριβῶς τοὺς ἔθνικούς, καί συγχρόνως μὲ τὴν ἔκφρασιν αὐτὴν δὲν ἐσκανδαλίζε τοὺς ἀκροατὰς, ἀφοῦ ὁ λόγος του ἦτο νῆα καί ἀσυνήθης δὲν τὴν συγκαλύπτει μόνον μὲ τὸν παρὰπάνω τρόπον, ἀλλὰ καί μὲ τὸ ὅτι ἀντὶ τῆς βασιλείας ἀνέφερε τοὺς κόλπους τοῦ Ἀθραάμ.⁷¹ Διότι τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν ἦτο γνωστὸν εἰς τοὺς ἔθνικούς, **Γ** ἐνῶ τοὺς Ἰουδαίους τίποτε δὲν τοὺς ἤλεγχε περισσότερο, ὅσον ἡ ἀναφορὰ τοῦ Ἀθραάμ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον καί ὁ Ἰωάννης δὲν εἶπε τίποτε εὐθέως διὰ τὴν γένειαν, ἀλλὰ λέγει ἐκεῖνο ποῦ περισσότερο τοὺς ἐλύπει: «Καὶ νὰ μὴ σὰς ἀρέσῃ νὰ λέγετε μέσα σας ὅτι ἔχομεν πατέρα τὸν Ἀθραάμ». **72** Μαζὶ μὲ αὐτὰ καί διὰ κατὰ ἄλλο φροντίζει ὁ Ἰησοῦς, νὰ μὴ δώσῃ, δηλαδὴ, τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸν παλαιὸν τρόπον ζωῆς.⁷³ Διότι, πραγματικῶς, ἐκαίνας ποῦ ἐκφράζει τὸν θαυμασμὸν του διὰ τοὺς πατριάρχους καί δνομάζει τοὺς κόλπους αὐτῶν ἀπέκτησιν τῶν ἀγαθῶν αὐτὸς καθ' ὁλοκληρίαν ἐξαφανίζει τὴν ὑπόψιν αὐτῆν. Ἄς μὴ νομίζῃ, λοιπὸν, κανεὶς ὅτι μία εἶναι ἡ ἀπειλή ποῦ ὑπάρχει εἰς τοὺς λόγους αὐτούς,⁷⁴ διότι εἶναι δι-

69. Πρβλ. Ματθ. 4, 15, 25 καὶ 8, 1.

70. Ματθ. 8, 11.

71. Πρβλ. Ματθ. 8, 11.

72. Ματθ. 8, 9.

73. Τὴν ζωὴν, ἢ ἕποια ἦτο σύμφωνος πρὸς τὸν Νέμον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

74. Πρβλ. Ματθ. 8, 11 — 12.

πλή ἡ τιμωρία διὰ τοὺς Ἰουδαίους καί ἡ γὰρ διὰ τοὺς ἔθνικούς. Διὰ τοὺς Ἰουδαίους μὲν, ὄχι μόνον διότι ἔχασαν τὴν βασιλείαν, **Δ** ἀλλὰ διότι ἔχασαν τὴν ἰδικὴν τῶν βασιλείαν, διὰ τοὺς ἔθνικούς δὲ, ὄχι μόνον διότι ἀπέκτησαν τὰ αἰσθητικὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ διότι ἀπέκτησαν ἀγαθὰ ποῦ δὲν ἤλπιζαν. Καί μία τρίτη τιμωρία καί ἀπόλαυσις ἀντιστοιχῶς εἶναι τὸ ὅτι οἱ ἔθνικοὶ ἔλαβαν τὰ ἀγαθὰ τῶν Ἰουδαίων. Υἱοὺς δὲ τῆς βασιλείας⁷⁵ δνομάζει ἐκεῖνους διὰ τοὺς ὁποίους εἶγεν ἑτοιμασθῆ ἡ βασιλεία. Ἀφοῦ, λοιπὸν, τοὺς ἔδειξεν ὅτι σύμφωνα μὲ τὴν ἐπαγγελίαν καί τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Θεοῦ εὐρίσκοντο εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀθραάμ, τότε τοὺς ἀπομακρύνει.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἐπειδὴ τὰ λεχθέντα ἦσαν κάπως ἀσπρῆ, τὰ διαθεσάσκει μὲ τὸ θαῦμα, ὅπως εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἐπαληθεύει τὰ θαύματα ποῦ συμβαίνουν σύμφωνα μὲ μίαν προφητείαν. Ὅποιος, λοιπὸν, δὲν πιστεύει εἰς τὴν τότε θεραπείαν τοῦ δούλου, ἂς πιστεύσῃ εἰς τὸ θαῦμα ἐκεῖνο, **Ε** ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ προφητεία του ἐπληθύνθη σήμερον.⁷⁶ Ἐξ ἄλλου καί προτοῦ ἀκόμη νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ προφητεία κατέστη φανερά εἰς δλους ἀπὸ τὸ τότε θαῦμα. Δι' αὐτὸ, θέθειαι, πρῶτα εἶπεν αὐτὰ καί ὕστερα ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον, διὰ νὰ καταστήσῃ πιστευτὰ τὰ μελλοντικὰ ἀπὸ τὰ παρόντα γεγονότα καί νὰ διαθεσάσῃ τὸ μικρότερον μὲ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ μεγαλύτερου. Διότι τὸ νὰ ἀπολαμβάνουν οἱ ἐνάρετοι τὰ ἀγαθὰ **320** καί οἱ κακοὶ νὰ ὑφίστανται τὰ δεινὰ, δὲν εἶναι καθόλου ἀφύσικον. Ἐνῶ τὸ νὰ ἐνδυναμώσῃ τὸν παράλυτον καί νὰ ἀναστήσῃ τὸν νεκρὸν,⁷⁷ ἦτο κατὰ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅτι γίνεται σύμφωνα μὲ τὴν φυσικὴν τάξιν.

Ἄλλὰ εἰς τὸ μεγάλο αὐτὸ καί ἄξιον θαυμασμῶν γεγονός δὲν προσέφερεν ὀλίγα καί ὁ ἑκατόνταρχος, πρᾶγμα ποῦ καί ὁ Χριστὸς τὸ ἐδήλωσεν, ὅταν ἔλεγεν: «Πήγαινε εἰς τὸ σπῆτι σου καί ὅπως ἐπίστευες, ἔτσι ἂς γίνῃ».⁷⁸ Εἶδες πῶς ἡ θεραπεία τοῦ δούλου διεκήρυξε καί τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ καί τὴν πίστιν τοῦ ἑκατον-

75. Πρβλ. Ματθ. 8, 12.

76. Καί μέχρι τῶν ἡμερῶν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐξακολουθεῖν νὰ εὐρίσκονται μακρὰν τοῦ Ἰησοῦ.

77. Πρβλ. Λουκ. 7, 2.

78. Ματθ. 8, 13.

τάρχου και, ακόμη, έδωσε διαβεβαίωσιν διά τὸ μέλλον; Μάλλον, όμως, τὰ πάντα διεκήρυσσεν τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ. Διότι δὲν ἐθεράπευσε μόνον τὸ σῶμα τοῦ δούλου, ἀλλὰ και τὴν ψυχὴν τοῦ ἑκατοντάρχου Β προσεῖλκυσε εἰς τὴν πίστιν μετὰ τὰ θαύματά του.

Σὺ, όμως, μὴ προσέχης μόνον αὐτό, ὅτι, δηλαδή, ὁ ἕνας ἐπίστευσε και ὁ ἄλλος ἐθεραπεύθη, ἀλλὰ νὰ θαυμάσης και τὴν ταχύτητα μετὰ τὴν ὁποῖαν ἔγινε τὸ θαῦμα. Πραγματικά, αὐτὸ φανερώων ἔλεγε· «Και ἐθεραπεύθη ὁ δούλος του κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην».⁷⁹ Ὅπως, πάλιν, ἔλεγε και διὰ τὸν λεπρόν ὅτι· «Ἀμέσως ἐκαθαρίσθη».⁸⁰ Διότι ὁ Κύριος δὲν ἀπεδείκνυε τὴν δύναμιν του μόνον μετὰ τὸ νὰ θεραπεύῃ, ἀλλὰ και μετὰ τὸ ὅτι ἐθεράπευε κατὰ τρόπον παράδοξον και, μάλιστα, εἰς ἀκαριαῖον χρόνον. Καὶ δὲν ἀφέλει τοὺς ἀνθρώπους μόνον τοιοῦτοτρόπως, ἀλλὰ και μετὰ τὸ γεγονός ὅτι, ὅταν ἐθαυματουργεῖ, ἀμίλει συνεχῶς διὰ τὴν θαυλείαν τῶν οὐρανῶν και ὅλους τοὺς προσεῖλκυε πρὸς αὐτήν. Διότι ἐκείνους ποὺ τοὺς ἠπείλει ὅτι θὰ τοὺς ἐκδιώξῃ ἀπὸ αὐτὴν, δὲν τοὺς ἠπείλει μετὰ σκοπὸν νὰ τοὺς ἐκδιώξῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς ἐκφοθῆσῃ και μετὰ τοὺς λόγους του νὰ τοὺς προσελκύσῃ πρὸς αὐτήν. C Ἐάν, όμως, οὔτε και ἔτσι δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀποκομίσουν ὠφέλειαν, ἢ εὐθύνη ἄλλο εἶναι ἰδικὴ των και ἄλλων ἐκείνων ποὺ πάσχουν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν. Διότι αὐτὸ ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ ἴδῃ νὰ συμβαίη ὅχι μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ και εἰς τοὺς πιστεύσαντας εἰς τὸν Ἰησοῦν. Πραγματικά, ὁ Ἰούδας ἦτο υἱὸς τῆς θαυλείας τοῦ Θεοῦ και ἦκουσε μαζί μετὰ τοὺς ἄλλους μαθητὰς· «Θὰ καθήσετε και σεῖς εἰς δωδεκά θρόνους».⁸¹ Ἄλλ' ἔγινεν υἱὸς τῆς γενένης. Ἀντίθετα, ὁ Αἰθίοψ⁸² ἐκεῖνος, ἂν και ἦτο θάρσαρος⁸³ ἀνθρώπος και ἀπὸ ἐκείνους ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν ἀνατολήν και τὴν δύσιν,⁸⁴ ἐν τούτοις θὰ ἀπολαύσῃ τὰ ἑραβεῖα μαζί μετὰ τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαὰκ και τὸν Ἰακώβ. Τὸ ἴδιον συμ-

79. Ματθ. 8,14.

80. Ματθ. 8,2.

81. Ματθ. 19,28.

82. Πρβλ. Πρβλ. 8,26 — 29.

83. Ἡ λέξις «θάρσαρος» ἐδὲ εἶναι ἰσθάνημα πρὸς τὸ εἰσέλθαι και σημαίνει τὸν εἰσβολοκτῆρην, τὸν μὴ Ἰσραηλῆτα, τὸν ἀγνοῦντα τὸν ἄλλο θινὸν Θεόν.

84. Πρβλ. Ματθ. 8,11.

βαίνει σήμερα και εἰς ἡμᾶς. Διότι «πολλοί», λέγει, D «ποὺ εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν εἶναι πρῶτοι θὰ εἶναι τελευταῖοι εἰς τὸν μέλλοντα κόσμον, και πολλοὶ τελευταῖοι θὰ εἶναι ἐκεῖ πρῶτοι».⁸⁵ Τὸ λέγει δὲ αὐτὸ, ἀπ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ μὴ ἀποθαρρύνωνται οἱ ἁμαρτωλοὶ⁸⁶ μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι δὲν ἠμποροῦν πλέον νὰ ἐπανεέλθουν εἰς τὸν Θεόν, ἀπ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ μὴ ἔχουν μεγάλην αὐτοπεποίθησιν οἱ πιστοὶ⁸⁷ μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι ἴστανται σταθερὰ εἰς τὴν ἀρετὴν.

Ἐἰς τὸ ἴδιον διεκήρυσσεν και ὁ Ἰωάννης προηγουμένως, ὅταν ἔλεγε· «Ὁ Θεὸς ἔχει τὴν δύναμιν και ἀπὸ τὰ λιθάρια αὐτὰ νὰ ἀναστήσῃ ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ».⁸⁸ Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐπρόκειτο νὰ συμψῆ αὐτὸ, δι' αὐτὸ διακηρύσσεται ἐκ τῶν προτέρων, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ δοκιμάσῃ καταπληξίην ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ πράγματος. Ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης τὸ λέγει αὐτὸ ὡς ἐνδεχόμενον νὰ συμψῆ, διότι προηγήθη τοῦ Κυρίου. Ὁ Χριστὸς, όμως, τὸ παρουσιάζει ὅτι θὰ συμψῆ ὅπως ὁμοίωτε E και τὸ ἐπικυρώνει μετὰ θαυμαστά ἔργα του.

Κατὰ συνέπειαν, ὅσοι πιστεύομεν ὅς μὴ ἔχομεν ὑπερβολικὴν αὐτοπεποίθησιν μετὰ τὴν ἰδέαν ὅτι εἰμεθα σταθεροὶ εἰς τὴν πίστιν, ἀλλὰ νὰ λέγωμεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας· «Εκεῖνος ποὺ νομίζει ὅτι στέκεται καλά, ἀς προσέχη μήπως πέσῃ».⁸⁹ Οὔτε, πάλιν, νὰ ἀπογοητευώμεθα ὅσοι ἔχομεν πέσει, ἀλλὰ νὰ λέγωμεν εἰς τοὺς ἑαυτοὺς μας· «Μήπως δὲν σηκώνεται ἐκεῖνος ποὺ πίπτει»;⁹⁰ Διότι, πραγματικά, πολλοὶ ἀνθρώποι ποὺ εἶχαν φθάσει εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ και εἶχαν δεῖξῃ μεγάλην ὑπομονὴν και ἔζων εἰς τὰς ἐρήμους, **23:21** γορὶς νὰ ἴδουν γυναῖκα οὔτε εἰς τὸ δνεῖρόν των. ὅταν ἐδειξαν μικρὰν ραθυμίαν, ἐνικήθησαν και ἔπεσαν εἰς τὸ θάλασσαν τῆς κακίας. Ἄλλοι ἀνθρώποι, πάλιν, ἀπὸ τὸ θάλασσαν τῆς κακίας ἀνέβηκαν εἰς τὸν οὐρανὸν και ἀπὸ τὴν σκηνὴν και τὴν ἀρχίστραν τοῦ θεάτρου μετεπήδησαν εἰς τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν⁹¹ και ἐπέδειξαν τόσην ἀρε-

85. Ματθ. 19,30.

86. Ἀναφέρεται εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς και τοὺς ἔθνικοὺς ἐν γένει και εἰς τοὺς πιστοὺς και τοὺς Ἰουδαίους ἀντιστασίως.

87. Ματθ. 8,3.

88. Α' Κορ. 10,12.

89. 11ρ. 8,4.

90. Ἔγινεν μακαρὸς, δηλαδή,

τήν, ὥστε καὶ δαίμονας ἐξεδίωξαν καὶ πολλὰ ἄλλα παρόμοια θαύματα ἐπετέλεσαν. Καὶ ἀπὸ αὐτοῦ εἶναι γεμάτη ἡ Γραφή, ἀλλὰ καὶ ἡ ζωὴ μας πολλὰ παραδείγματα παρουσιάζει. "Ἔτσι, καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ ἀδιόφοροι σφαλίζουν διὰ τὴν κακίαν εἶναι ἀνίκητος καὶ μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν αὐτῶν λατρεύον τὸν διάβολον καὶ παραλύουν τὰ χέρια ἐκείνων ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ αγωνισθοῦν διὰ τὸ καλὸν **B** καὶ, ἀκόμη, ἀνατρέπου ἐν γένει τὴν ζωὴν. Διότι ἐκεῖνοι ποῦ προσπαθοῦν νὰ μεταδώσουν αὐτὰς τὰς ἀντιλήψεις δὲν προξενοῦν ζημίαν μόνον διὰ τὰ μελλοντικά ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν κάνουν τὰ πάντα ἄνω κάτω, ὅσον, θέθαια, ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτοῦς. Πραγματικά, ποτε θὰ φροντίσῃ κάποιος, ἀπὸ ἐκείνου ποῦ ζοῦν μέσα εἰς τὴν κακίαν, διὰ τὴν ἀρετὴν, ὅταν νομίσῃ ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἢ ἐπ' ἀνόμοιο εἰς αὐτὴν καὶ ἡ ἀλλαγὴ πρὸς τὸ καλλίτερον; Διότι ἐάν τώρα, ποῦ καὶ νόμοι ὑπάρχουν καὶ τιμωρίαι ἀπειλοῦνται καὶ ἡ δόξα πολλοὺς προσελκύει καὶ ἡ γένηνα προσδοκᾶται καὶ ἡ βασιλεία εἶναι ὑποσχρημένη καὶ τὰ κακὰ κατηγοροῦνται καὶ τὰ καλὰ ἐγκωμιάζονται, μολὶς μερικοὶ προτιμοῦν τοὺς Ἰβρωτάς διὰ τὴν ἀρετὴν. **C** ἐάν ὅλα αὐτὰ τὰ διαγράψῃς, τότε ποῖον ἐμπόδιον ὑπάρχει διὰ νὰ μὴ χαθοῦν καὶ διασφαροῦν τὰ πάντα;

Συνεπῶς, ἀφοῦ συνειδητοποιήσωμεν τὴν κακουργίαν τοῦ διαβόλου καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ⁹¹ καὶ ὅλοι ὅσοι ἐπιχειροῦν νὰ νομοθετήσῃ τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς εἰμαρμένης⁹² ἐνεργοῦν ἀντιθετὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐκτός τῆς πίστεως νομοθέτας καὶ πρὸς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν λογικὴν καὶ πρὸς τὴν κοινὴν ἀντιλήψιν τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἄγρυπνῶμεν, ἀγαπητοί, καὶ μετὰ βάρρος ὡς λέγωμεν πρὸς ὅλους αὐτοὺς· Βαθίζομεν τὸν στενὸν δρόμον μετὰ βάρρος καὶ μετὰ φόβον. **B** Μετὰ φόβον μὲν

91. Μανιχαῖοι. Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Μάναντος ἢ Μανιχαῖοι, δεισιμαγοῦν θεογονικῆς διακρίσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ θεοῦ καὶ τοῦ Σατανᾶς πλεονεχόν μεταξὺ τῶν.

92. Οἱ Μανιχαῖοι.

93. Πληρῶν ἐστὶν ἄρ' ἐνός· ἐν ἡ τῆς καθε ἀνθρώπου εἰς τὸν κόσμον, ἄρ' ἐτέρου δὲ ἡ προσωποποιήσιμη ὑπερτάτη δύναμις εἰς τὸν κόσμον, ἢ ἑποῖα ἔχει εἰς τὴν φύσιν καὶ ἀπορρίπτει τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πίστις εἰς τὴν εἰμαρμένην ἀπορρίπτει τὴν λεγομένην μορφοκρατίαν. Ὁ Χριστιανισμὸς καταπαθεῖ τὰς ἀντιλήψεις αὐτὰς καὶ κηρύσσει τὴν πίστιν εἰς τὸν πρόνομον τοῦ Θεοῦ καὶ παραλήψεις τῶν τῶν προσωποποιήσιμων ἐκδοσῶν διὰ τὴν κρείων τῆς ζωῆς τῶν.

διὰ τοὺς κηρυκούς ποῦ ὑπάρχουν ἐκατέρωθεν. Μετὰ θάρρους δὲ διότι προηγείται ἡμῶν ὁ Ἰησοῦς.

"Ἄς προχωροῦμεν προσεκτικῶς καὶ ἄγρυπνοι. Διότι εἶναι κανεὶς ὑστάτη ἔστω καὶ ὀλίγον, ἀμέσως θὰ κατακηρυχθῇ. Ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν εἴμεθα πὸ τέλει οὐδὲ τὸν Δαυὶδ, ὁ ὁποῖος ἐπ' ὀλίγον ἠδιαφόρησε καὶ κατακηρυχθῆναι εἰς αὐτὸ τὸ θάραβρον τῆς ἁμαρτίας. Ἄλλὰ ἐσηκώθη ἀμέσως. Δι' αὐτὸ νὰ μὴ κυττάξῃς μόνον τὸ ὅτι ἠμάρτησεν, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐξ ἄλλου δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον περιέλασεν ἡ Γραφὴ τὴν διήγησιν αὐτῆν, ὅχι, θέθαια, διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἔπεσεν αὐτός, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν θαυμάσῃς, ὅταν ἐσηκώθη, **E** διὰ νὰ διδαχθῆς πῶς πρέπει νὰ σηκῶνται, κάθε φορά ποῦ θὰ πέσῃς. Δηλαδή, ὅπως ἀκριβῶς οἱ ἱερεῖς διαλέγουσιν τὰ θαυρῶτερα νοσήματα καὶ τὰ περιγράφουσιν εἰς τὰ συγγράμματά των καὶ διδάσκουσιν τὴν μέθοδον διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ασθενειῶν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, ὥστε, ἀφοῦ διδαχθῶν εἰς τὰ σοφὰ, νὰ ὑπερνεκῶν μετὰ εὐκολίαν τὰ ελαφρότερα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὰ μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, ὥστε καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ὑποπίπτουσιν εἰς μικρὰς ἁμαρτίας νὰ εὐρίσκουσιν εὐκόλα τὴν διόρθωσιν διὰ μέσου αὐτῶν. **33-32** Διότι ἐάν ἐθεραπεύθησαν ἐκεῖνα, πολὺ περισσότερον θὰ θεραπευθοῦν τὰ μικρότερα.

"Ἄς ἴδωμεν, λοιπὸν, πῶς ἠσθένησε⁹⁴ καὶ πῶς ἀμέσως ἐσηκώθη ὁ μακάριος Δαυὶδ. Ποῖος ἦτο ὁ τρόπος τῆς ἀσθενείας του; Ἐμοίχευσε καὶ ἐφόνευσε. Διότι δὲν ἐντρέπομαι ποῦ τὰ ἀναφέρω μετὰ δυνατὴν φωνήν. Ἀφοῦ, θέθαια, τὸ ἅγιον Πνεῦμα δὲν ἐθεώρησεν ἐντροπήν νὰ παραθέσῃ ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορίαν,⁹⁵ πολὺ περισσότερον δὲν πρέπει οὔτε ἡμεῖς νὰ τὰ συσκιάζωμεν. Δι' αὐτὸ ὅχι μόνον διακηρύσσω αὐτὰ, ἀλλὰ προσθέτω καὶ κατὰ ἀκόμη. "Ὅτι, δηλαδή, ὅσοι ἀποκρύπτουσιν αὐτὰ, αὐτοὶ κυρίως συσκιάζουσιν τὴν ἀρετὴν ἐκείνου. **B** Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ ἀποσιωποῦν τὴν πάλιν πρὸς τὸν Γολιάθ δὲν τοῦ ἀποστεροῦν μικροὺς στεφάνους δόξης, τὸ ἴδιον πράττουσιν καὶ ὅσοι παραλείπουσιν τὴν ἱστορίαν αὐτῆν.

Δὲν ὡς φαίνεται, ὅμως, παραδοῖον αὐτὸ ποῦ λέγοι; Λοιπὸν, κάνετε μικρὰν ὑπομονὴν καὶ θὰ καταλάβετε δι

94. Ἠμάρτησεν, δηλαδή.

95. Ἠβρ. Β' Βασιλ. 11 — 12.

δικαίως σᾶς τὸ εἶπα. Διότι δι' αὐτὸν τὸν λόγον αὐξάνω τὸ ἁμάρτημα καὶ κάνω τὸν λόγον μου πῶς παράξενον, ὥστε νὰ κατασκευάσω καὶ ἀφθονώτερα τὰ φάρμακα. Τί εἶναι ἐκεῖνο, λοιπόν, πού προσθέτω; Μά, τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἡ ὁποία καθιστᾷ καὶ τὸ ἁμάρτημα μεγαλύτερον. Διότι δὲν κρίνονται τὰ πάντα καθ' ὅμοιον τρόπον εἰς ἄλλας τὰς περιπτώσεις. «Οἱ δυνατοί», λέγει, «θα κριθοῦν με ἀστηρότητα».⁹⁶ **Γ** καὶ «ἐκεῖνος πού ἐγνώρισε τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του καὶ δὲν ἐπράξε σύμφωνα με αὐτό, θά δαρῆ με πολλὰς μαστιγώσεις».⁹⁷ Ὡστε ἡ μεγαλύτερα γνώσις γίνεται αἷτια μεγαλύτερας τιμωρίας. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἰς περιπτώσιν πού ὁ ἱερεὺς θά διαπράξῃ τὰς ἴδιαις ἁμαρτίαις με τὸ παίμιόν του, δὲν θά ὑποστῇ τὴν ἴδιαν κόλασιν, ἀλλὰ πολὺ μεγαλύτεραν.

Εἶναι πιθανόν ὅτι, ὅσον θέλετε νὰ μεγαλῶνῶ τὴν κατηγορίαν, τρέμετε καὶ σᾶς ἔχει κυριεύσει ὁ φόβος καὶ παραξενεύσαθε με τὴν ἰδέαν ὅτι θαδίζω κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν κρημνόν. Ἐγώ, ὅμως, ἔχω τὴν πεποίθησιν εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ δικαίου, ὥστε προχωρῶ καὶ παραπέρα. Διότι ὅσον θά μεγαλώσω τὸ ἁμάρτημα, τόσο περισσότερο θά κατορθώσω νὰ παρουσιάσω τὸ ἐγκώμιον τοῦ Δαυὶδ.

Καὶ τί πῶς πολὺ ἀπὸ αὐτὰ ἠμπορεῖς νὰ ἀναφέρῃς; ἔρατᾷ κάποιος. Πολλὰ, θέβαια. Διότι ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν περιπτώσιν τοῦ Κάιν δὲν ἦτο ἀπλὸς φόνος τὸ ἐγκλημα, **Δ** ἀλλὰ χειρότερον ἀπὸ πολλοὺς φόνους, ἐπειδὴ δὲν ἐφόνευσε κανένα ξένον, ἀλλὰ τὸν ἀδελφόν του, καὶ μάλιστα ἀδελφόν πού δὲν εἶχε διαπράξει καμμίαν ἀδικίαν, ἀλλὰ εἶχε πέσει θύμα ἀδικίας, καὶ ἀκόμη, χωρὶς νὰ ἔχουν προηγηθῇ ἄλλοι πολλοὶ φόνοι, ἀλλὰ αὐτὸς πρῶτος εὗρθε τὸ θελευρὸν ἐγκλημα, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ δὲν ἦτο μόνον ἀπλὸς φόνος ἢ πράξις, ἐπειδὴ δὲν εἶναι τυχαῖος ὁ δράστης, ἀλλὰ προφήτης, καὶ δὲν φονεὺ τὸν ἀδικήσαντα, ἀλλὰ τὸν ἠδικημένον. Διότι, πραγματικά, τοῦ ἔκανε μεγάλην ἀδικίαν, ὅταν τοῦ ἠπάσασε τὴν γυναικᾶ του, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀρπαγὴν προσέθεσε καὶ τὸν φόνον.

Βλέπετε πόσον σκληρὰ ὠμίλησα διὰ τὸν δίκαιον; Ὅτι ἀνέφερα τὰ ἁμαρτήματά του **Ε** χωρὶς νὰ τὰ συγ-

⁹⁶ Πρ. Σαρ. Σολ. 6,6.
⁹⁷ Λουκ. 12,47.

καλύψω καθόλου; Ἄλλ' ὅμως ἔχω τὴν πεποίθησιν εἰς τὴν ἀπολογία, ὥστε, ὕστερα ἀπὸ τὸσον θαρῶ ἁμάρτημα, θά ἤθελα νὰ παρευρισκῶνται ἐδῶ οἱ Μοναχαιοί,⁹⁸ οἱ ὁποῖοι κυρίως διακωμῶδου ἄσπην τὴν διδασκαλίαν, καὶ ὁσοὶ ἀκολουθοῦν τὴν πλάνην τοῦ Μαρκιάνου,⁹⁹ διὰ νὰ τοὺς σφαλίσω τελείως τὰ στόματά των.

28:23 Ἐκεῖνοι, λοιπόν, λέγουσιν ὅτι ὁ Δαυὶδ διεπράξεν φόνον καὶ μοιχείαν. Ἐγώ, ὅμως, δὲν λέγω μόνον αὐτό, ἀλλὰ ἀπέδειξα ὅτι ὁ φόνος ἦτο διπλός, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τοῦ ὅτι ἐφονεύθη ὁ ἀδικηθεὶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου πού διεπράξε τὸν φόνον. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον νὰ διαπράξῃ τὴν αὐτὴν ἀδικίαν ἐκεῖνος πού ἐκρίθη ἄξιος νὰ λάθῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ νὰ εὐεργετηθῇ τόσο ἀπὸ τὸν Θεόν, πού εἶχε τόσο κύριον καὶ εὐρίσκετο εἰς τόσο μεγάλην ἡλικίαν, με ἐκεῖνον πού δὲν ἔχει κανένα ἀπὸ τὰ παραπάνω γνωρίσματα. Ἄλλ' ὅμως καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς εἶναι ἄξιος μεγάλου θαυμασμοῦ ὁ γεννοῖος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, διότι ἂν καὶ ἔπεσεν εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τῆς κακίας, **Β** ἐν ταῦτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του οὔτε ἀπεγοητεύθη οὔτε παρέμεινε πεσμένος, μολοντί ἐπληγώθη ἀπὸ τὸν διάβολον σοβαρά, ἀλλὰ γρήγορα, ἢ μᾶλλον ἀμέσως, καὶ με μεγάλην σφοδρότητα ἐπροκάλυψε σοβαρώτερον πληγὴν ἀπὸ ἐκείνην πού ἔλασεν. Καὶ συνέθη ἐδῶ τὸ ἴδιον με ἐκεῖνο πού γίνεται εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὴν ὥραν τῆς μάχης, ὅταν κάποιος θάρρατος καρφώσῃ τὸ δῆρον του εἰς τὴν καρδίαν ἑνὸς γενναίου ἀνδρός, ἢ τοῦ ρίψῃ θάλλος εἰς τὸ σικῶτι καὶ τοῦ προσθέσῃ δεύτερον τραῦμα θαρῶ εἰς τὸ πρῶτον, καὶ αὐτὸς πού ἐδέχθη τὰς φοβέρας αὐτὰς πληγὰς κωλιέται κάτω καὶ τὸ αἷμα τὸν περιθρέχει ἀπὸ παντοῦ, ἀλλὰ ξαφνικὰ σηκώνεται καὶ ρίπτει ἕνα δῆρον ἐναντίον ἐκείνου πού τὸν ἐπλήγωσε καὶ ἀμέσως τὸν ἐσπλάνει νεκρὸν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. **Γ** Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὅσον μεγαλύτεραν θά παρουσιάσῃ τὴν πληγὴν, τόσο περισσότερο ἀξίαν θαυμασμοῦ ἀποδεικνύεις τὴν ψυχὴν τοῦ πληγωμένου, ἐπειδὴ ἠμπόρεσε καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ θαρῶ αὐτὸ τραῦμα νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ λάθῃ θεῶν εἰς τὴν πρῶ-

⁹⁸ Πρ. Πρβλ. σημ. 91 τῆς παρατίσεως.
⁹⁹ Μαρκίαν. Ὁ γνωστός ἀσπὴς τοῦ γυναικισμοῦ ἀπὸ τὴν Συνάσπην τοῦ Πάπνου.

την γραμμὴν τῆς φάλαγγος καὶ νὰ κατανικήσῃ αὐτὸν ποὺ τὸν ἐπλήρωσεν. Τὸ πόσον σπουδαῖον εἶναι αὐτὸ τὸ γνωρίζουν καλὰ ὅσοι μάλιστα περιπίπτουν εἰς σοβαρὰς ἀμαρτίας. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον διὰ μίαν γενναίαν καὶ νεανικὴν ψυχὴν τὸ νὰ θαδίξῃ ὀρθὰ καὶ γρήγορα (ἐπειδὴ αὐτὴ ἔχει συνοδοιπόρον τὴν καλὴν ἐλπίδα ἢ ὁποία τὴν ἐτοιμάζει, τὴν διεγείρει, τὴν ἐνδυναμώνει καὶ τὴν καθιστᾷ προθυμότεραν), ὅσον εἶναι τὸ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ἐπανέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὸν ἴδιον ἀγῶνα μίᾳ ψυχῇ, ἢ ὁποία ὑπέστη τὴν χειροτέραν ζημίαν, **Δ** ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς στεφάνους καὶ πολλὰ τρόπαια καὶ νίκας.

Καὶ διὰ νὰ γίνῃ πιὸ κατανοητὸν αὐτὸ ποὺ λέγω, θὰ προσπαθῶ νὰ φέρω ἕνα ἄλλο παράδειγμα, ἀνάλογον πρὸς τὸ παραπάνω. Φαντάσου, λοιπόν, σὲ παρακαλῶ, ἕνα καπετάνιον, ποὺ ἔχει γνωρίσει ἀνυπολόγιστα πελάγη καὶ ὕστερα ἀπὸ τοὺς μεγάλους χειμῶνας, τοὺς σκοπέλους καὶ τὰ κύματα, ἐνῶ εἶναι πολὺ φορτωμένος τὸ καράβι του, νὰ βυθίζεται εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμανιοῦ καὶ νὰ σωθῇ μετὰ θίας καὶ γυμνός ἀπὸ τὸ φοβερόν αὐτὸ ναυάγιον. Ἰσοίαν διάθεσιν πλέον εἶναι φυσικὸν νὰ ἔχῃ αὐτὸς διὰ τὴν θάλασσαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ναυτικὸν ἐπάγγελμα ἐν γένει; * Ἀράγε θὰ θελήσῃ ποτὲ ὁ ἀνθρώπος αὐτός, **Ε** ἐὰν δὲν ἔχῃ πολὺ γενναίαν ψυχὴν, νὰ ἀντικρούσῃ τὴν θάλασσαν ἢ πλοῖον ἢ λιμάνι; * Ἐγὼ, θέβαια, δὲν τὸ νομίζω. Ἄλλὰ θὰ εἶναι σκεπασμένος εἰς τὸ κρεβάτι καὶ θὰ θλέπῃ τὴν ἡμέραν σὺν νύκτα, ἀπηλπισμένος ἀπὸ τὰ πάντα. Καὶ θὰ προτιμήσῃ νὰ ζῆ σὺν ζητιάνῳ, παρά νὰ ξανακάνῃ τὴν ἴδιαν ἐργασίαν.

* Ἄλλὰ ὁ μακάριος Δαυὶδ δὲν ἔδειξε τὴν ἴδιαν συμπεριφορὰν μετ' αὐτόν. Καὶ, μολοντὶ ὑπέστη τόσον μέγαν ναυάγιον, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἀνυπολόγιστους κόπους καὶ ἀγῶνας ἐκείνους, **ΣΣΔ** δὲν ἔμεινε σκεπασμένος εἰς τὸ κρεβάτι, ἀλλὰ ἀντιθέτως καὶ τὸ πλοῖον ἔσυρεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὰ παντὶ ἀπλώσε καὶ τὸ πηδάλιον διηύθυνε καὶ ἔρριψῃ πάλιν εἰς τοὺς ἰδίους κόπους καὶ ἐδημιούργησε πάλιν μεγαλύτερον πλοῦτον.¹⁰⁰

* Ἐάν, λοιπόν, τὸ νὰ εἶναι κανεὶς σταθερὸς καὶ τὸ νὰ μὴ παραμένῃ εἰς τὴν γῆν, ὅταν πέσῃ, εἶναι τόσον ἄξιον θαυμασμοῦ, πόσους στεφάνους δὲν ἀξίζει τὸ νὰ σηκωθῇ

100. Ἐνόησον εἰς ὁ λόγος εἰς τὸ σημεῖον πρὸς εἶναι μεταφορικὸς καὶ ἀναφέρεται εἰς τοὺς πνευματικῶς ἀγῶνας καὶ τὸν πνευματικὸν πλοῦτον.

κανεὶς καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ παρόμοια ἔργα;

Θέβαια, ἦσαν πολλὰ ἐκεῖνα ποὺ τὸν ἔσωσαν πρὸς τὴν ἀπελπίσιν. Κατὰ πρῶτον τὸ μέγεθος τοῦ ἀμαρτήματος. Δεύτερον, τὸ γεγονός, ὅτι ἔπαθεν αὐτὰ ὄχι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς του, ὅταν εἶχε καὶ περισσοτέρας ἐλπίδας, ἀλλὰ περὶ τὸ τέλος αὐτῆς. Διότι καὶ ὁ ἔμπορος, ποὺ ὑψίσταται ναυάγιον μόλις θῆν ἀπὸ τὸ λιμάνι,¹⁰¹ **Β** δὲν λυπεῖται ὅμοια μετ' ἐκείνον ποὺ προσκρούει εἰς σκόπελον ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἐμπορικὰ ταξίδια. Τρίτον, τὸ ὅτι ἔπαθεν αὐτὸ, ὅταν πλέον εἶχε συγκεντρώσει μέγαν πλοῦτον. Πραγματικὰ, δὲν τοῦ εὐρίσκοντο τότε μικρὰ φορτία συσσωρευμένα. * Ὅπως τὰ προσερχόμενα ἀπὸ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν, ὅταν ἦτο θεσκός. * Ἐπίσης τὰ σχετικὰ μετ' τὴν πάλιν πρὸς τὸν Γολιάθ, ὅταν ἔστησε τὸ λαμπρὸν ἰκίτινόν τῶν τρώπειον, καὶ, ἀκόμη ἢ μεγαλοφυχία ποὺ ἐδείξεν εἰς τὸν Σαοῦλ. Διότι, πραγματικὰ, ἔδειξε τὴν εὐαγγελικὴν μακροθυμίαν, ὅταν πολλὰς φορὰς συνέλαθε τὸν ἄχθρον καὶ συνεχῶς τοῦ συμπεριεφέρθη μετ' ἐπιείκειαν. Καὶ ἐθεώρησε καλλίτερον νὰ χάσῃ τὴν πατρίδα, τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἴδιαν του τὴν ζωὴν, παρά νὰ φονεύῃ ἐκεῖνον ποὺ ἀδικα ἐσεδίωξε τὸν θάνατόν του. Ἄλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν βασιλείαν δὲν ἐπέτυχεν ὄλγχα. **Γ** Μαζὶ μετὰ τὰ λεχθέντα καὶ ἡ ἐκτίμησις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ πρόσωπόν του καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἐξέπεσεν ἀπὸ τὴν μέγαν δόξαν, δὲν τοῦ ἐπροκάλουν μικρὰν ταρμαχίαν. Διότι δὲν τοῦ ἔδιδε τὴν χαρὰν ἢ πορφύρα, ὅσην ἐντροπὴν τὸν ἔκανε νὰ νοιώθῃ ἢ κηλὶς τῆς ἀμαρτίας.

Γνωρίζετε, ἄλλωστε, πόσον φοβερόν εἶναι ἡ διαπόμπευσις τῆς ἀμαρτίας καὶ πόσον γενναίαν ψυχὴν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ διαπομπευόμενος, ὥστε, ὕστερα ἀπὸ τὴν κατηγορίαν τοῦ πλήθους καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἔχει τόσους πολλοὺς μάρτυρας τῶν παραπτωμάτων του, νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς ὀλοκληρωτικὴν ἀπελπίσιν.

Ἄλλ' ὅμως ὁ γενναῖος αὐτός, ἄφοδ' ἐβγαλεν ἀπὸ τὴν ψυχὴν του βλατὰ τὰ θέλη, **Δ** τόσον ἔλαμψεν ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ, τόσον ἐκαθάρισε τὴν κηλίδα, τόσον καθαρὸς ἐγένετο, ὥστε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του νὰ καλύψῃ τὰ ἀμαρτήματα τῶν ἀπογόνων του. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐλέγγο διὰ τὸν Ἀθραάμ, φαίνεται ὅτι ὁ Θεὸς τὸ λέγει καὶ

101. Ἀλλὰ καὶ, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐμπορικῆς του δραστηριότητος.

δι' αὐτόν. Ἀσφαλῶς, πολύ περισσότερο τὸ λέγει δι' αὐτόν. Διότι ὅσον ἀφορᾷ τὸν πατριάρχην λέγει ὅτι: Ἐνεθυμήθην τὴν διαθήκην πού ἔκανα μετὰ τὸν Ἀβραάμ,¹⁰² ἐνῶ διὰ τὸν Δαυὶδ δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὴν διαθήκην. Ἀλλὰ τί λέγει; «Θὰ ὑπερασπίσω τὴν πόλιν αὐτὴν χάριν τοῦ δούλου μου Δαυὶδ».¹⁰³ Ἀλλὰ καὶ τὸν Σολομῶντα, πού ἔπεσεν εἰς τὸσον μεγάλην ἀμαρτίαν, ἔδεν τὸν ἄφησεν ὁ Θεὸς νὰ χάσῃ τὴν βασιλείαν ἀπὸ εὐνοίαν πρὸς τὸν Δαυὶδ. Καὶ ἦτο τὸσον μεγάλη ἡ δόξα τοῦ ἀνδρός, ὥστε καὶ ὁ Πέτρος, ὕστερα ἀπὸ πάρα πολλά χρόνια, ὅταν ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἔλεγεν: «Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ σὰς εἶπω ἐλεύθερα διὰ τὸν πατριάρχην Δαυὶδ ὅτι καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη».¹⁰⁴ Ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς, συζητῶν μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Δαυὶδ, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, εἶχεν κριθῆ ἄξιος νὰ λάθῃ μεγάλην τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ ἀξιωθῇ νὰ προφητεύσῃ πάλιν διὰ τὴν θεότητά του.¹⁰⁵ Καὶ μετὰ τὸ ἐπιγελοῦμα αὐτὸ τοὺς ἀποστολοῦναι, ὅταν λέγῃ: «Πῶς, λοιπόν, ὁ Δαυὶδ ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸν ἀποκαλεῖ Κύριον, λέγων: Ἐἶπεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Κύριόν μου, κάθησε εἰς τὰ δεξιὰ μου;».¹⁰⁶

Καὶ ἐκεῖνο πού συνέβη εἰς τὸν Μωϋσέα, αὐτὸ ἔγινε καὶ εἰς τὸν Δαυὶδ. Ὅπως, δηλαδή, ὁ Θεὸς ἐτιμώρησε τὴν Μαρίαν διὰ τὴν ὕβριν πρὸς τὸν ἀδελφόν της, χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ Μωϋσέως, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἠγάπα ὑπερφολικὰ τὸν ἅγιον, καθ' ὁμοίαν τρόπον καὶ τὸν Δαυὶδ, ὅταν ἐκινδύνευσεν ἀπὸ τὸν υἱὸν του, ἀμέσως τὸν ἐπροστάτευσεν ὁ Θεός, καὶ μάλιστα παρὰ τὴν θέλησιν του.

Εἶναι, βέβαια, ἀρκετὰ αὐτὰ, καὶ μάλιστα αὐτὰ περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα, νὰ ἀποδείξουν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. Β Διότι ὅταν ὁ Θεὸς ἀποφασίζῃ, δὲν χρειάζεται πλέον νὰ ἐρευνηθῶν τὸ θέμα.

Ἐάν, ὁμως, θέλετε νὰ γνωρίσετε ξεχωριστὰ μίαν πρὸς μίαν τὰς ἀρετὰς τοῦ Δαυὶδ, ἠμπορεῖτε νὰ μελετήσετε τὴν ἱστορίαν πού ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωὴν του μετὰ τὴν ἀμαρτίαν καὶ νὰ μάθετε τὴν παρηγοσίαν του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν, τὴν πρό-

102. Πρῶτ. 22.

103. Ἰε. 37, 36.

104. Πρῶτ. 229.

105. Ματθ. 23, 43.

δόν του εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν τελειότητά του κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς του.¹⁰⁶

Ἐχόντες, λοιπόν, ὅπ' ὄψιν τὰ παραδείγματα αὐτὰ, ἄς ἀγρυπνῶμεν καὶ ἄς φροντίζωμεν νὰ μὴ πλῖττωμεν εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Ἐάν, ὁμως, κάποτε πέσωμεν, νὰ μὴ παραμῶμεν εἰς τὴν πτώσιν. Διότι δὲν ὅχις ἀνέφερα τὰ ἀμαρτήματα τοῦ Δαυὶδ διὰ νὰ σὰς ρίξω εἰς ἀδιαφορίαν. Ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς προκαλέσω μεγαλύτερον φόβον. Πραγματικά, ἐάν ὁ δίκαιος ἐκεῖνος, ὅταν δι' ὀλίγον βρεῖξεν ἀδιαφορίαν, ἐδέχθη τὸσον πολλά καὶ μεγάλα τραύματα. Ἐάν, ὁμως, ἀποβῶμεν ἡμεῖς πού κάθε ἡμέραν ἀδιαφοροῦμεν;

Συνεπῶς, νὰ μὴ προσέξῃς μόνον τὸ ὅτι ἔπεσε καὶ οὐ κυριεύσῃ ἡ ραθυμία, ἀλλὰ σκέψου πόσα ἐπέτυχε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν, πόσον ἔκλαυσε, πόσον μετανήσεν, μετὰ τὸ νὰ προσθεῖ τὰς νύκτας εἰς τὰς ἡμέρας, χύων ποταμούς ἀπὸ δάκρυα, θρόνων μετὰ τὰ κρεβάτια του, καὶ, ἀκόμη, ἐνδύομενος σάκκον μετανοίας.

Ἐάν, ὁμως, ἐκεῖνος ἐχρειώσθη τὸσον μεγάλην μετάνοιαν, πότε θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ σκωθῶμεν ἡμεῖς, πού, ὕστερα ἀπὸ τόσα ἀμαρτήματα, παραμένομεν ἀσυγκίνητοι; Διότι ἐκεῖνος πού ἔχει ἐπιτύχει πολλά εἰς τὴν ἀρετὴν, ὁ εἶναι ἐνδεχόμενον εὐκόλα νὰ καλύψῃ τὰ ἀμαρτήματα μετὰ τὰ κατορθώματά του, ἐνῶ ὁ γυμνὸς ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ὅπου καὶ νὰ δεχθῇ τὸ θέλος τῆς ἀμαρτίας, πληγώνεται θανάσιμα.

Ὅστε, διὰ νὰ μὴ συμβῇ αὐτὸ, ἄς ἐξοπλισωμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας μετὰ τὰ ἀγαθὰ ἔργα καὶ ἐάν ὑπάρξῃ κανένα ἀμαρτήμα, ἄς καθαρῶμεν, διὰ νὰ κριθῶμεν ἄξιοι, ἀφοῦ ζήσωμεν εἰς τὸν παρόντα κόσμον πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀπολαύσωμεν τὴν μέλλουσαν ζωὴν, τὴν ὁποίαν εἶθε ὁλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

106. Διὰ τὴν πληρετέραν κατανόησιν τοῦ ὅσον λέγονται εἰς τὴν παραπάνω ἡμίλιαν περὶ τοῦ Δαυὶδ, καλὸν θὰ ἦτο νὰ μελετηθῇ ὁ ἀναγνώστης τὰ σχετικά μετὰ τὴν ζωὴν του, ἀνατρέχων κυρίως εἰς τὰ βιβλία Α' καὶ Β' Βασιλειῶν καὶ Α' Παράλειπτων. Ἐπίσης συμπληρωματικὰ στοιχεία ἀναφέρων καὶ εἰς Β' Παράλειπτων 21 ἐξ. 1' Βασιλειῶν 1 — 2 καὶ Γουθ, 4. Ἀλλὰ καὶ ἡ μελέτη τῶν ἑλληνικῶν ἱκανῶς πληροφορίας εἶδει περὶ αὐτοῦ.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΖ'

(Ματθ. γ', 14—22)

326 «Καὶ ὅταν ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ σπίτι τοῦ Πέτρου, εἶδε τὴν πενθεράν του κατὰκοίτον καὶ ἀσθενῆ ἀπὸ πυρετῶν. Καὶ ἤγγισε τὴν χεῖρά της καὶ ἀμέσως τὴν ἀφησεν ὁ πυρετός καὶ ἐσηκώθη καὶ τὸν ὑπηρέσει.»

Ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς Μάρκος προσέθεσεν «ἀμέσως»,¹ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ σημειώσῃ καὶ τὸν χρόνον, ἐνῶ ὁ Ματθαῖος ἐκθέτει τὸ θαῦμα μόνον, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸν χρόνον. **Β** Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ λέγουσι ὅτι ἡ ἀσθενὴς παρεκάλεσε τὸν Ἰησοῦν,² ὁ δὲ Ματθαῖος τὸ ἀπεισώπησε καὶ τοῦτο. Αὐτό, θέβαια, δὲν εἶναι ἀποδείξεις διαφωνίας, ἀλλὰ ἀφ' ἑνὸς μὲν φανερώνει τὴν συντομίαν τοῦ Ματθαίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀκρίθειαν εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἄλλων δύο εὐαγγελιστῶν.

Ἄλλὰ διὰ ποῖον λόγον εἰσῆλθεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Πέτρου; Ἐγὼ νομίζω ὅτι ἐπῆγε διὰ νὰ φάγῃ. Τὸ ἐφανέρωσεν, ἐξ ἄλλου, αὐτό, ὅταν εἶπεν «ἐσηκώθη καὶ τὸν ὑπηρέσει». Διότι ἐπήγαγεν εἰς τὰ σπίτια τῶν μαθητῶν του, ὅπως συνέθη καὶ μετὰ τὸν Ματθαῖον, ὅταν τὸν προσέκαλεσε νὰ γίνῃ μαθητὴς του,³ καὶ ἔτσι τοὺς ἔτιμα καὶ τοὺς ἔκανε περισσότερον προθύμους.

Σὺ πρόσεδε, σὲ παρακαλῶ, καὶ εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸν σεβασμὸν τοῦ Πέτρου πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Διότι, ἂν καὶ εἶχεν εἰς τὸ σπίτι του κατὰκοίτον καὶ ἀσθενῆ μετὰ

1. Ματθ. 8, 14—15.

2. Μαρκ. 1, 29.

3. Ἠρβλ. Μαρκ. 1, 30. Ἰωαν. 4, 38. Νῆς τὰ ἑδάτια τῶν δύο εὐαγγελιστῶν σημειώσκει ὅτι ἄλλοι ἀνεκρίθησαν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ τῆς ἐσθνεῖας τῆς πενθερᾶς τοῦ Πέτρου καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ τὴν θεραπεύσῃ. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶχεν ἐπ' αὐτῆς τὸν ἐπιπέδον καίμενον.

4. Ἠρβλ. Ματθ. 9, 9—10.

γίαν πυρετῶν τὴν πενθερά του, δὲν τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὸ σπίτι του, **Κ** ἀλλὰ περίμενε νὰ τελειώσῃ ἡ διδασκαλία καὶ νὰ θεραπευθοῦν ἄλλοι οἱ ἄλλοι καὶ, ὅταν ἐπῆγε, τὴν παρεκάλεσεν. Τοιοῦτοτρόπως, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐδιδάκνυτο νὰ προτάσῃ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Καὶ πάλιν δὲν τὸν φέρει ὁ Πέτρος, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἀφ' ἑαυτοῦ εἰσῆλθεν, ὅπερα διὰ τὴν δῆλωσιν τοῦ ἐκατηντήρχου «Δὲν εἶμαι ἄξιος διὰ νὰ εἰσελθῆς κάτω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σπιτιοῦ μου.»⁴ Καὶ ἐδείκνυεν, ἔτσι, πόσον ἐχαμρίζετο εἰς τὸν μαθητὴν. Σκέψου, θέβαια, πὼς ἦσαν τὰ σπίτια τῶν φαρσάδων αὐτῶν. Καὶ, ὅμως, δὲν ἀπηξίωσεν νὰ εἰσελθῇ εἰς τὰς πτωχικὰς καλύβας αὐτῶν, διὰ νὰ αὐτὴν διδάξῃ νὰ κατανικᾷ εἰς κάθε περιπτώσιν τὴν ἀνθρωπίνην ἔπαρσιν.

Δ Καὶ ἄλλοτε μὲν θεραπεύει μόνον μετὰ τὸν λόγον, ἄλλοτε δὲ ἀπλώνει καὶ τὸ χεῖρι του, ἄλλοτε πάλιν κάνει καὶ τὰς δύο αὐτὰς ἐνεργείας καὶ πραγματοποιεῖ τὴν θεραπείαν. Διότι δὲν ἤθελε νὰ θαυματουργῇ πάντοτε μετὰ τὸν τρόπον τελείως ἀποκαλυπτικόν τῆς θεότητος του. Ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ παραμένῃ ἀκόμη ἀφανὴς, κυρίως διὰ τοὺς μαθητὰς του, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὴν χαρὰν τῶν θαυμάτων αὐτοῦ ἐπῆσαν πρὸς ἄλλους. Καὶ αὐτὸ γίνεται φανερόν ἀπὸ ὅσα τοὺς εἶπεν, μετὰ τὴν ἀνάστασιν εἰς τὸ βροσ (κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν), ὅταν ἐχρηάσθη νὰ τοὺς διώσῃ ἐντολὴν νὰ μὴ ἀναφέρουν τὸ γεγονός ἐκεῖνο εἰς κανένα ἄλλον.⁵

Ὅταν, λοιπόν, τὴν ἤγγισεν εἰς τὸ σῶμα, δὲν τῆς ἐσῆσε μόνον τὸν πυρετῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀποκατέστησε πλήρως τὴν ὑγείαν της. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ ἀσθενεία ἦτο ἀσημαντος, **Ε** μετὰ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας ἀπέδειξε τὴν δύναμίν του, πράγμα ποῦ δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη. Γνωρίζετε, θέβαια, ὅτι καὶ ὅπερα ἀπὸ τὴν ἀπολλαγὴν ἀπὸ τὸν πυρετῶν οἱ ἀσθενεῖς χρειάζονται ἀρκετὸν χρόνον διὰ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν ὑγείαν. Τότε, ὅμως, ἔγιναν ὅλα μαζί. Καὶ αὐτὸ δὲν ἔγινεν ἐδῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. Διότι καὶ εἰς αὐτὴν δὲν κατέπαυσε τοὺς ἀνέμους μόνον καὶ τὴν θύελλαν, ἀλλὰ ἀμέσως ἐσταμάτησε καὶ τὴν τρικυμίαν, πράγμα ποῦ εἶναι παράδοξον.

5. Ματθ. 8, 8.

6. Ἠρβλ. Ματθ. 17, 9.

327 Διότι και όταν παύση ή θύελλα, δι' αρκετόν χρονικόν διάστημα εξακολουθεῖ ἡ ταραχή τῶν ὑδάτων. Εἰς τὸν Χριστόν, ὅμως, δὲν γίνεται τὸ ἴδιον, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἔπαυσαν συγχρόνως. Πράγμα ποῦ συνέθη καὶ εἰς τὴν γυναῖκα ἐπίσης. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς διὰ τὴν καταβίβην αὐτὸ ἔλεγε· «ἐσηκώθη καὶ τὸν ὑπῆρτει». Τὸ γεγονός αὐτὸ ἦτο ἀπόδειξις ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς διαθέσεως ποῦ εἶχεν ἡ γυναῖκα διὰ τὸν Χριστόν. Καὶ κάτι ἄλλο, ὅμως, εἶναι δυνατόν μαζί με αὐτὰ νὰ ἀντιληφθῶμεν, ὅτι, δηλαδή, ὁ Χριστὸς διὰ μέσου τῆς πίστεως ἄλλων χαρίζει τὴν ὑγίειν εἰς ἄλλους. (Πραγματικά, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἄλλοι παρεκάλεσαν τὸν Ἰησοῦν, ὅπως καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ δοῦλου τοῦ ἑκατοντάρχου). Θεραπεύει δὲ. **Β** Όταν δὲν ἀπιστῆ καὶ αὐτὸς ποῦ πρόκειται νὰ θεραπευθῆ, ἀλλὰ ἢ δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ κοντὰ τοῦ λόγου ἀσθενείας ἢ ἀπὸ ἀγνοίαν δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ σκεφθῆ τίποτε τὸ ὑψηλὸν διὰ τὸν Ἰησοῦν ἢ εὐρίσκειται εἰς μικρὰν ἡλικίαν.

«Ὅταν δὲ ἔγινεν ἑσπέρα, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πολλοὺς δαιμονιζομένους καὶ ἐξεδιώξε τὰ πονηρὰ πνεύματα ἀπὸ αὐτῶν με ἓνα καὶ μόνον λόγον. Καὶ ὅλους, ὅσοι ἔπασχον ἀπὸ πολλὰ νοσήματα, τοὺς ἔθεράπευσεν. Διὰ τὴν πραγματοποιηθῆ ἐκεῖνο πο- ἐλέχθη ἀπὸ τὸν προφήτην Ἰσαΐαν, ποῦ εἶπεν·⁷ Αὐτὸς ἐπήρσε τὰς ἀσθενείας μας καὶ ἐβάστασεν ἐπάνω του τὰς νόσους μας».⁸

Βλέπεις ὅτι ἡ πίστις τοῦ πλήθους συνεχῶς αὐξάνει πλέον; Διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἀν καὶ ἡ ὥρα τὸ ἐπέβαλεν, ἐπειδὴ δὲν τὸ ἐθεώρει ἀπρεπὸν νὰ φέρῃ τοὺς ἀσθενεῖς του κατὰ τὴν ἐσπέραν.

Γ Σὺ, σὲ παρακαλῶ, πρόσεξε πόσον πλῆθος ἀνθρώπων, ποῦ ἐθεραπεύθησαν, παραλείπουν οἱ εὐαγγελιστοὶ, ἀφοῦ δὲν μᾶς διηγούνται τὴν κάθε μίαν περίπτωσιν χωριστὰ, ἀλλὰ με μίαν λέξιν παρατρέχουν ἀνέκφραστον πέλαιος θαυμάτων.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ προκαλέσῃ ἀπιστίαν τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων, ἀφοῦ, θέσασα, τόσον πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ διάφορα νοσήματα τὰ ἐθεράπευσε καὶ τὰ διώρθωσεν εἰς ἐλάχιστον χρόνον, παρουσιάζει καὶ τὸν

7. Ἰσα. 53,4. Ἡ παράθεσις τοῦ χωρίου γίνεται σύμφωνα με τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον, διότι οἱ Ὁ μεταφράζοντες διαφορετικὰ.
8. Ματθ. 8,16 — 17.

προφήτην ποῦ συμμαρτυρεῖ τὰ γινόμενα, διὰ νὰ μᾶς φανερώσῃ ὅτι ἡ Γραφή μᾶς δίδει μεγάλην ἀπόδειξιν διὰ κά-
Φ περιπτώσιν, ποῦ δὲν εἶναι καθόλου κατωτέρα ἀπὸ τὰ θαύματα. Καὶ λέγει ὅτι καὶ ὁ Ἰσαΐας τὰ εἶπεν αὐτὰ. **Δ** «Ὅτι, δηλαδή, ἐπήρσε τὰς ἀσθενείας μας καὶ ἐβάστασεν ἐπάνω του τὰς νόσους μας». Δὲν εἶπεν, ἔλυσεν, ἀλλὰ «ἐλάσθη καὶ ἐβάστασεν», πράγμα ποῦ ἀναφέρεται, ὅπως νομίζω, περισσότερο εἰς τὰς ἀμαρτίας μας, σύμφωνα με τὸν Ἰωάννην, ὁ ὁποῖος λέγει· «Ἰδοὺ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ποῦ σηκώνει τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου».⁹

Τότε, διατὶ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐδῶ τὸ χρησιμοποιεῖ διὰ τὰς ἀσθενείας; Ἡ ἀναγινώσκει τὴν μαρτυρίαν σύμφωνα πρὸς κάποιαν ἱστορικὴν παράδοσιν ἢ ἐπιθυμεῖ νὰ δείξῃ ὅτι τὰ περισσότερα σωματικὰ νοσήματα προέρχονται ἀπὸ τὰς ψυχικὰς ἀμαρτίας. Πραγματικά, ἀφοῦ τὸ μεγαλύτερον νόσημα, δηλαδή ὁ θάνατος, ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, Ἐποὶ περισσότερο καὶ τὰ πῶ πολλὰ ἀπὸ τὰ νοσήματα οφείλονται εἰς αὐτήν. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ γεγονός ὅτι πάσχομεν προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀμαρτίαν.

«Ὅταν δὲ εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολλὰ πλῆθη νὰ συναθροίζονται τριγύρω του, διέταξε τοὺς μαθητὰς του νὰ περάσουν μαζί του εἰς τὴν ἀντικρινὴν ὄχθην».¹⁰

Βλέπεις καὶ πάλιν τὴν ταπεινότην του; Οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελιστοὶ λέγουσιν ὅτι διέταξε τοὺς δαίμονας διὰ νὰ μὴ ἀποκαλύψουν ὅτι αὐτὰς εἶναι ὁ Μεσσίας,¹¹ ὁ δὲ Ματθαῖος λέγει ὅτι καὶ τοὺς ἀνθρώπους συνεθούλευε διὰ τὸ ἴδιον πρῶγμα.¹² Αὐτὸ δὲ τὸ ἔκανε ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ εἴμεθα μετρίφοροις, **328** ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ διαλύῃ τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀκόμη, διὰ νὰ μᾶς παιδεύσῃ νὰ μὴ κάνομεν τίποτε πρὸς ἐπίδειξιν. Διότι δὲν ἐθεράπευε μόνον τὰ σώματα, ἀλλὰ διώρθωνε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἐδίδασκε νὰ φιλοσοφῆ. Καὶ με τὰς δύο αὐτὰς ἐνεργείας του ἐπαρουσίαζε τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὡς ὑπόδειγμα, δηλαδή, καὶ ὅταν ἐθεράπευε τὰς ἀσθενείας καὶ ὅταν δὲν ἔκανε τίποτε πρὸς ἐπίδειξιν, διότι ἦσαν προσκεκολλημένοι εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ἐθαύμαζαν, καὶ ἤθελαν διαρκῶς νὰ τὸν

9. Ἰωάν. 1, 29.
10. Ματθ. 8,18.
11. Πράξ. Λοκκ. 4,41.
12. Πράξ. Ματθ. 12,16.

θλέπουν. Πραγματικά, ποιος θά ἀπεμακρόνητο ἀπὸ κοντά του, ἐφ' ὅσον ἔκανε τόσον πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα; Ποίος ἦτο ἐκεῖνος ποὺ δὲν θά ἤθελε καὶ τὸ πρόσωπόν του μόνον νὰ ἀντικρύσῃ καὶ τὸ στόμα ποὺ ἔλεγε τὰ θαυμαστά ἐκεῖνα λόγια; Διότι δὲν ἦτο ἄξιος θαυμασμοῦ, ὅταν ἐθαυματουργεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς, ὅταν τὸν ἐβλεπε κανεὶς, ἦτο γεμάτος ἀπὸ μεγάλην χάριν. **Β** Καὶ ὁ προφήτης αὐτὸ ἀκριθῶς τονίζων ἔλεγεν· «Ὡραῖος κατὰ τὴν μορφήν μεταξύ τῶν ἀνθρώπων».¹³ Ἐάν δὲ ὁ Ἰησοῦς λέγει· «δὲν εἶχε μορφήν οὔτε κάλλος»,¹⁴ τὸ λέγει ἢ ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀνέκφραστον καὶ ἀπερίγραπτον δόξαν τῆς θεότητος ἢ διηγείται τὰ γεγονότα τοῦ πάθους καὶ τὴν ἀτιμωσίαν ποὺ ὑπέσθη κατὰ τὴν σταβρωσίαν, καθὼς καὶ τὴν ἀπλότητα μετὰ τὴν ὁποίαν ἐξῆσεν εἰς δλην τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ζωὴν του.

Δὲν ἔδωσε δὲ ἐντολήν νὰ περάσουν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην προηγουμένως, παρὰ ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν θεραπεία τῶν ασθενῶν. Διότι, πραγματικά, δὲν θά ἤμπορούσαν οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸ ὑποστούν αὐτὸ.¹⁵ Ὅπως, δηλαδή, εἰς τὸ ὄρος δὲν ἔμειναν κοντὰ του μόνον ὅταν ὠμίλει, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐπαύτησε τὸν ἠκολούθουν,¹⁶ καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐδῶ δὲν παρέμενον κοντὰ του δι' ὅσον χρόνον ἔκανε τὰ θαύματα, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐτελείωσε ἐξηκολούθουν πάλιν νὰ μένουν ἐκεῖ **Γ** καὶ μεγάλην ὠφέλειαν ἀπεκόμιζαν ἀντικρύζοντας τὸ πρόσωπόν του. Διότι ἐάν τὸ πρόσωπον τοῦ Μωϋσέως ἦτο λαμπρὸν καὶ τοῦ Στεφάνου ἀγγελικόν,¹⁷ σκέψου ποῖαν ὄψιν ἦτο φυσικὸν νὰ παρουσιάσῃ ὁ Κύριος τῶν ὄλων.

Ἴσως πολλοὶ νὰ ἔχουν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἴδουν τὴν μορφήν αὐτὴν. Ἀλλὰ, ἐάν θέλωμεν, θά ἴδωμεν πολὺ ὠραιοτέραν ἀπὸ αὐτὴν. Διότι, ἐάν διανύσωμεν τὴν παρουσίαν ζωὴν μετὰ εὐσέθειαν, θά ὑποδεχθῶμεν τὸν Κύριον ἐπὶ τῶν νεφελῶν, ἀφοῦ τὸν προῦπαντήσωμεν μετὰ σώμα ἁθανάτου καὶ ἄφθαρτου.

Πρόσεξε, ὁμως, ὅτι δὲν τοὺς ἀπομακρόνει τελείως

13. Ψαλμ. 44,3.

14. Ἰακ. 53,2.

15. Νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ κοντὰ τῆς, ἐπειδὴ ἤθελεν νὰ τὸν βλέπουν διαρκῶς.

16. Πρὸς. Ματθ. 8,1.

17. Πρὸς. Πρὸς. 6,15.

ἀπὸ κοντὰ του, διὰ νὰ μὴ τοὺς κἀνὴ νὰ λυπηθοῦν. Διότι ὅν τούς εἶπεν, φύγετε, ἀλλὰ τοὺς διέταξε νὰ περάσουν εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, δίδων τὴν ἐλπίδα **Δ** ὅτι καὶ αὐτὸς ὅπωςδήποτε θά ὑπάγῃ ἐκεῖ.

Καὶ τὰ μὲν πλήθη τὴσιν μεγάλῃν ἀγάπην ἐδείξαν πρὸς αὐτὸν καὶ μετὰ μεγάλην ἐπιθυμίαν τὸν ἠκολούθουν. Κάποιος, ὁμως, θαύλος τῶν χρημάτων, μετὰ πολλὴν ὑπερηφάνειαν «τὸν ἐπλησίασε καὶ τοῦ λέγει· «Διδάσκαλε, θά σὺ ἀκολουθῆσω εἰς ὅποιον μέρος καὶ ἂν πηγαίνῃς».¹⁸ Εἶδεις πόση ὑπερηφάνεια; Ἐπειδὴ, δηλαδή, δὲν κατεδέχεται νὰ συγκοταλέγεται εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸν πλησίαζει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Διότι αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι τὰ Ἰουδαϊκά ἤθη. Εἶναι γεμάτα ἀπὸ ἀνάρμοστον παρηγορίαν. **Ε** Ἐτοὶ καὶ ἕνας ἄλλος ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐοῦσιν, παρουσιάσθη καὶ λέγει· «Ποῖα ἐντολή εἶναι ἢ τὴν ἐπιθυμίαν;»¹⁹ Ἀλλὰ ὁ Κύριος δὲν τὸν προσέθελε διὰ τὴν ἀνάρμοστον παρηγορίαν του, παιδεύων καὶ ἡμᾶς νὰ ἀνεχώμεθα τοὺς παρομοίους πρὸς αὐτὸν ἀνθρώπους. Δι' αὐτὸ δὲν ἐλέγχει φανερά ἐκείνους ποὺ σκέπτονται πονηρὰ. Ἀπαντᾷ μόνον κατάλληλα εἰς τὴν ὑπεροψίαν αὐτῶν καὶ τοὺς ἀφήνει νὰ κάνουν μόνον τῶν τὸν ἐλέγχον καὶ, ἔτσι, τοὺς παρέχει διπλὴν ὠφέλειαν. **ΣΤ** ἀφ' ἑνὸς μὲν μετὰ τὸ νὰ τοὺς δηλώσῃ ὅτι γνωρίζει καλὰ τί κρύπτουν εἰς τὴν συνειδήσιν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τὸ νὰ μὴ τοὺς ἀποκαλύψῃ εἰς τὸ πλῆθος μετὰ τὸν ἐλέγχον αὐτὸν καὶ νὰ τοὺς δώσῃ πάλιν τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνέλθουν, ἐάν τὸ θέλουν. Αὐτὸ, λοιπόν, κάνει καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον τῆς παρουσίας διηγῆσεως. Αὐτὸς, δηλαδή, ὅταν εἶδε τὰ πολλὰ θαύματα καὶ τὸ πλῆθος ποὺ ἠκολούθει τὸν Ἰησοῦν, ἠλίπισε νὰ ἀποκτήσῃ χρήματα ἀπὸ τὰ θαύματα αὐτὰ. Δι' αὐτὸ ἀκριθῶς ἐδιείχετο νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ.

Καὶ ἀπὸ τοῦ ἀποδεικνύεται αὐτό; Μὰ, ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν ποὺ τοῦ εἶπε ὁ Χριστός, ὁ ποῖος ἀπαντᾷ ὄχι εἰς τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ μυαλοῦ του. Τί λοιπόν; λέγει. Ἐλπίζεις νὰ μαζέψῃς χρήματα μετὰ τὸ νὰ γίνῃς ἀκόλουθός μου; **Β** Ἀλλὰ δὲν θέλεις

18. Ματθ. 8,19. Τὸ κείμενον τοῦ Ματθαίου καθορίζει ὅτι αὐτὸς ἦτο γραμματεὺς, δηλαδή, μελετητὴς καὶ κρημνιστὴς τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως.
19. Ματθ. 22,86.

δτι δέν ἔχω οὔτε κατάλυμα διά νά μείνω, οὔτε σάν αὐτά ποῦ ἔχουν τά ὄρνεα; «Αἱ ὀλεποῦδες», λέγει, «ἔχουν φωλιάς καί τά πετεινά τοῦ οὐρανοῦ ἔχουν μέρη ποῦ κοιμιάζου», ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου²⁰ δέν ἔχει οὔτε ποῦ νά ἀκουμπήσῃ τὴν κεφαλὴν του.²¹ Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς δέν τὸν ἀπέτρεπεν ἀπὸ τοῦ νά τὸν ἀκολουθήσῃ, ἀλλὰ ἤλεγγε τὴν πονηρίαν του σκέψιν καί συγχρόνως, τοῦ εἶδε τὴν δυνατότητα νά γίνῃ ἀκόλουθός του, εἰς θέλην, μὲ αὐτὴν τὴν προσδοκίαν. Καί διὰ νά διαπιστώσῃ τὴν πονηρίαν του, (ἀρκεῖ τὸ δτι), ὅταν ἤκουσεν αὐτὰ καί ὅπως τὸν ἔλεγγον, δέν εἶπεν, εἶμαι ἔτοιμος νά σὲ ἀκολουθῶ.

Καί εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις φαίνεται δτι ὁ Χριστὸς κάνει τὸ ἴδιον. Δηλαδή, δέν ἔλέγει φαγερά, C ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπάντησίν του ἀποκαλύπτει τὴν διάθεσιν ἐκείνων ποῦ τὸν πλησιάζου καί τὸν ἐρωτοῦν. Πραγματικά, καί εἰς ἐκεῖνον ποῦ τοῦ ἔλεγεν, «διδάσκαλε ἀγαθέ»,²² καί ἐπερίμενε μὲ τὴν κολακείαν του νά ἀποσπάσῃ τὴν εὐνοίαν του, ἀπήντησε πρὸς τὴν σκέψιν του, ὅταν ἔλεγεν· «Διστί μὲ λέγεις ἀγαθόν; Κανένας δέν εἶναι ἀγαθός, παρὰ μόνον ὁ Θεός».²³ Καί ὅταν τοῦ ἔλεγαν, «νά, ἡ μητέρα σου καί οἱ ἀδελφοί σου σὲ ζητοῦν»,²⁴ ἐπειδὴ εἶχαν κυριευθῇ οἱ ἀγγελιοφόροι ἀπὸ ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καί δέν ἤθελαν νά ἀκούσουν κάτι τὸ ὠφέλιμον ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ νά ἀποδείξουν δτι εἶναι οἰκεῖοί του, καί ἔτσι νά κενοδοξήσουν, ἀκούσε τί τοὺς λέγει· «Ποία εἶναι ἡ μητέρα μου καί ποῖοι εἶναι οἱ ἀδελφοί μου;».²⁵ Καί εἰς τοὺς ἰδίους πάλιν τοὺς ἀδελφούς του, ὅταν τοῦ ἔλεγαν, «φανέρωσε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν κό-

20. Ἡ φράσις «ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου» δηλοῖ τὸν Κύριον, ὁ ὅστις κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημοσίας δράσεώς του ἀπέμεινε ἐπιμέλως νά ἀπακάλεισθαι ἑαυτὸν ἡσούαν καί ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν τὴν ἀναμασίαν διὰ τὸν ἑαυτοῦ σου.

21. Εἰς ἀρημεστικὴν παράφρασιν ἡ φράσις ἀπολύεται ὡς ἐξῆς. «Ὁ γόνυ, δηλαδή, ποῦ ἐταγγίσθηκα ἀπὸ μόνον τὴν παρόντων καί εἶμαι ὁ κατ' ἐξοχὴν καί γινώσκω ἐκ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄλλῃ ἀνθρώπον, ποῦ ὡς Μεσσίας πρόκειται νά ἔλθῃ πάλιν ὡς κριτής, ἐνδοξάζει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ οὐρανοῦ».

22. Ματθ. 8,20.

23. Λουκ. 18,18.

24. Ματθ. 12,46.

25. Ματθ. 12,48.

σμιον»,²⁶ ἐπειδὴ ἤθελαν διὰ μέσου αὐτοῦ νά ἀποκτήσουν ματαίαν δόξαν, ἔλεγεν «Ὁ ἰδικός σας χρόνος εἶναι πάντοτε ἔτοιμος», λέγει, «ἐνῶ ὁ ἰδικός μου δέν ἦλθεν ἀκόμη».²⁷

Ἰ) Ἀλλὰ καί μὲ τὰ ἀντιθετὰ γεγονότα πρὸς τὰ παραπάνω κάνει τὸ ἴδιον, ὅπως ἔκανε, παραδείγματός χάριν, καί εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Ναθαναήλ.²⁸ ὅταν ἔλεγεν· «Νά, ἕνας γνήσιος Ἰσραηλίτης, εἰς τὸν ὅποιον δέν ὑπάρχει ἀνελικρίνεια».²⁹ Καί πάλιν, λέγει· «Πηγαίνετε καί διηγηθῆτε εἰς τὸν Ἰωάννην ἐκεῖνα ποῦ ἀκούετε καί βλέπετε».³⁰ Καί ἐδῶ, θέθαια, δέν ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ἀποστειλάντος.³¹ Καί πρὸς τὸ πλῆθος ὁμιλῶν, εἰς τὴν συνέχειαν, ἀπειθύνεται πρὸς τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, ὅταν λέγῃ «Τί ἐβγάκατε νά ἰδῆτε εἰς τὴν ἔρημον;».³² Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἦτο φυσικὸν νά νομίζουσι δτι ὁ Ἰωάννης ἦτο ἕνας ἀσταθῆς καί εὐμετάβλητος ἀνθρώπος, δι' αὐτό, διὰ νά διορθώσῃ τὴν ἐσφαλμένην τὴν αὐτὴν ἀντίληψιν, λέγει· «Τί ἐβγάκατε νά ἰδῆτε εἰς τὴν ἔρημον; Ἐ μήπως κανένα ἄνθρωπον ἀστατον ὁ ὅποιος νά ὁμοιάζῃ μὲ καλαμί, ποῦ σαλεύει ἀπὸ κάθε φύσημα ἀέρος; ἢ ἄνθρωπον ντυμένον μαλακὰ φορέματα;».³³ Καί μὲ τὰς δύο αὐτὰς ἐρωτήσεις καθιστᾷ σαφές ὁ Κύριος δτι ὁ Ἰωάννης οὔτε ἐκ φύσεως εἶναι εὐμετάβλητος εἰς τὰς ἀτάσεις του οὔτε πάλιν θά γίνῃ ἀσταθῆς ἀπὸ τυχόν τρυφυλῆ ζωῆν. Συμπεπῶς, καί ἐδῶ ἀπαντᾷ εἰς τὴν διάθεσιν καί ὄχι εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν ἐρωτῶντων.

Καί, τώρα, πρόσεξε μὲ ποῖον τρόπον καί εἰς τὴν προ-

26. Ἰωάν. 7,4.

27. Ἰωάν. 7,8. Ἡ εὐαγγέλιον εἰς ἀρημεστικὴν παράφρασιν ἔχει ὡς ἐξῆς. «Ὁ ἰδικός μου χρόνος ὁ προκαθορισμένος ἀπὸ τὸν Πατέρα μου ὡς κατέλλῃς διὰ νά φανερώσω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὰ ἱεροσόλυμα ὡς Μεσσίας, ἐπεὶ θά σταυρωθῶ, δέν ἦλθεν ἀκόμη. Ὁ ἰδικός σας, ὁμοῦ, χρόνος, ὁ κατέλλῃς διὰ νά ἀναβῆτε ὡς προσκυνῆται Ἰουδαίῳ εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, εἶναι πάντοτε ἔτοιμος».

28. Ναθαναήλ. «Ἦνας ἀπὸ τοὺς ἑσόμενα μαθητὰς τοῦ Κυρίου, ἐβγάκατε ἕνα γινώσκω, ὁ ὅστις εἶναι ὡς δυνατὸν ἰσραηλίτης (Ματθαίον — Μάρκου Λουκᾶ) ἀναστέλλεται ὡς ἠεροβόλος. Ἡ καταγωγή του ἦτο ἀπὸ τὴν Κανά καί ὑπάρχει ὡς ὁ φλόγιστος, ὁ ὅστις τὸν ἔβρασε εἰς τὸν Χριστόν. Πρὸς. Ἰωάν. 1,41 ἐξ. 21,2 καί Ἠρμ. 1,13.

29. Ἰωάν. 1,48.

30. Ματθ. 11,4.

31. Τὸν Ἰωάννην, δηλαδή, Πρὸς. Ματθ. 11,2.

32. Ματθ. 11,7.

33. Ματθ. 11,7 — 8.

κειμένην περίπτωσην με πίστη σωφροσύνην συμπεριφέρεται. Διότι δὲν τοῦ εἶπεν ὅτι ἔχω, ἀλλὰ τὰ περιφρονῶ, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἔχω. Εἶδες πόση συγκολληθῆσιν ὑπάρχει μαζί με τὴν ἀκρίθειαν τῶν ὄσων λέγει; **330** Ὅπως, πάλιν, ὅταν τρώγῃ καὶ πίνῃ, ὅταν φαίνεται ὅτι ζῆ διαφορετικὰ ἀπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ αὐτὰ τὰ κάνει χάριν τῆς σωτηρίας τῶν Ἰουδαίων, ἢ μᾶλλον διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου, καὶ ἔτσι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποστομῶναι τοὺς αἰρετικούς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐπιθυμῆι νὰ προσελκύσῃ τοὺς συγχρόνους του εὐκόλα πρὸς τὴν διδασκαλίαν του.

«Κάποιος ἄλλος»³⁴ δέ, λέγει, «εἶπεν εἰς αὐτόν Κύριε, ἐπιτρέψόν μου πρῶτον νὰ ἀπέλθω καὶ νὰ θάψω τὸν πατέρα μου».³⁵

Βλέπεις τὴν διαφορὰν μεταξύ τῶν δύο; Μὲ ποῖον τρόπον ὁ ἑνὸς λέγει, «θὰ σὲ ἀκολουθήσω εἰς ὅποιο μέρος καὶ ἂν πηγαίνῃς, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ, ἂν καὶ ἐζητήσῃ δικαίον πρᾶγμα, λέγει, «ἐπιτρέψόν μου»; Δὲν τοῦ ἐπέτρεψεν, ὁμοίως, ἀλλὰ τοῦ λέγει: **B** «Σὺ ἀκολουθήσε με καὶ ἄφησε τοὺς πνευματικῶς νεκροὺς νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς τῶν».³⁶ Διότι εἰς κάθε περίπτωσιν ἐπρόσχε περισσότερον τὴν σκέψιν. Καὶ διὰ τὴν δὲν τοῦ ἐπέτρεψεν; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἐπειδὴ ὑπῆρχον ἐκεῖνοι πού θὰ ἔκαναν τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ δὲν ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ παραμείνῃ ἄταφος. Καὶ, ἀκόμη, ἐπειδὴ ὁ ἐρωτῶν δὲν ἐπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ ἐκεῖνοι πού τοῦ ἦσαν περισσότερον ἀναγκαῖα. Διότι ὅταν εἶπεν «τοὺς νεκροὺς τῶν», ἄφησε νὰ ἐνοηθῆ ὅτι ὁ νεκρὸς αὐτὸς δὲν ἦτο ἰδικὸς του, ἐπειδὴ, ὅπως νομίζω ἐγώ, ὁ νεκρὸς ἀνήκεν εἰς τοὺς ἀπίστους.³⁷

Ἐάν, τώρα, παραξενεῦεσαι με τὸν νέον, ἐπειδὴ ἠρώτησε τὸν Ἰησοῦν διὰ πρᾶγμα τόσο ἀναγκαῖον καὶ δὲν

34. Ἐννοεῖ μᾶλλον τοὺς μαθηταίους αἰρετικούς, αἱ ὁποῖαι ἠρώσαντο τὴν πραγματικὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Κυρίου.

35. Τὸ κείμενον τοῦ Ματθαίου καθορίζει ἔτι αὐτὸ: ἦτο ἑνὸς ἀπὸ τῶν μαθητῶν του. Ὁ Χρυσόστομος, ὁμοίως, τὸ ἀφήνει ἀπροσδιόριστον.

36. Ματθ. 8, 21.

37. Ματθ. 8, 22. Τὸ χωρίον εἰς ἐρμηνευτικὴν παράφρασιν ἔχει ὅς ἔβη: «Ἀκολουθήσε με καὶ ἔφησε τῶν συγγενῶν σου, οἱ ὅποιοι φαίνονται μὲν ἡμετέροι, πραγματικὰ ἔμεις λόγῳ τῆς ἀπιστίας τῶν εἶναι πνευματικῶς νεκροί, νὰ θάψουν τοὺς νεκροὺς πού εἶναι ἰδικοί σου, εἰς τὸ καὶ αὐτοὶ ἀπέθανον εἰς τὴν ἀπιστίαν ἐπιπέσαντες».

38. Πρβλ. τὴν 57 τῆς παραφράσεως.

ἔφυγεν αὐθαίρετα, νὰ παραξενευθῆς περισσότερον, ἐπειδὴ ὅταν τοῦ ἀπηγορεύθῃ, παρέμεινεν. Μήπως, ὁμοίως, δὲν ἦτο ἀπόδειξις μεγάλης ἀχαριστίας, ἐρωτᾷ κάποιος, **C** τὴ νὰ μὴ παρευρίσκειται εἰς τὴν ταφὴν τοῦ πατέρα του; Ἐάν, θεόβια, τὸ ἔκανε ἀπὸ ἀδιαφορίαν, θὰ ἦτο ἀχαριστία. Ἐάν, ὁμοίως, τὸ ἔκανε διὰ νὰ μὴ διακόψῃ πῶ ἀναγκαῖον ἔργον, τότε εἴαν ἔφυγε θὰ ἦτο, ὅπως εἰρησέτε, ἀπόδειξις μεγάλης ἀγνωμοσύνης. Διότι ὁ Ἰησοῦς τὸν ἠμπίσισεν, ὅχι ἐπειδὴ προέτρεπε νὰ ἀδιαφοροῦμεν διὰ τὴν τιμὴν πού ὀφείλομεν εἰς τοὺς γονεῖς μας, ἀλλὰ διὰ νὰ διδάξῃ ὅτι τίποτε δὲν πρέπει νὰ θεωρῶμεν ἀναγκαῖότερον ἀπὸ τὰ οὐράνια πράγματα καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδικώκαμεν τὴν ἀπόκτησιν αὐτῶν με κάθε ζῆλον, χωρὶς καθήλου νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν προσπάθειάν μας, ἔστω καὶ ἂν εἶναι πέρα πολὺ ἐπτελοῦντα τὰ ζητήματα πού μας ἀποστοῦν ἀπὸ αὐτά.

Ποῖον πρᾶγμα ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἀναγκαῖότερον ἀπὸ τὸ νὰ θάψῃ τὸν πατέρα του; Καὶ τί εὐκολώτερον ἀπὸ αὐτό; **D** Διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀφιέρωσιν πολὺν χρόνον δι' αὐτό. Ἐάν, λοιπόν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διαθεσώμεν οὔτε τόσο χρόνον, ὅσος χρειάζεται διὰ τὴν ταφὴν τοῦ πατέρα, οὔτε εἶναι ἀσφαλές νὰ ἐγκαταλείπωμεν τὰ πνευματικὰ πρᾶγματα, ἔστω καὶ διὰ τόσο ἀλίγον χρόνον, σκέψου πόσας τιμωρίας εἴμεθα ἄξιοι ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι κατ' ἄλλον τὸν χρόνον εὐρισκόμεθα μακριὰ ἀπὸ τὰ πρᾶγματα πού ἀρμόζουν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ θέτομεν εἰς τὴν πρώτην θέσιν τὰ ἀσήμαντα ἀντὶ τῶν ἀναγκαῖων καὶ, ἀκόμη, ἀδιαφοροῦμεν δι' αὐτὰ χωρὶς τίποτε νὰ μας θιάξῃ.

Μὲ ἀφορμὴν, λοιπόν, τὸ περιστατικὸν αὐτό, πρέπει νὰ θυμάξῃς τὴν φιλοσοφίαν τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, ἀφοῦ τόσο πολὺ τὸν καθήλωσε με τὸν λόγον του καὶ συγχρόνως τὸν ἀπέλλαξεν ἀπὸ ἀνυπολόγιστα ἄλλα κακὰ, ὅπως εἶναι οἱ ἄρῃνοι, τὸ πένθος καὶ ὅσα ἄλλα πηγάζουν ἀπὸ αὐτά. **E** Διότι, ὕστερα ἀπὸ τὴν ταφὴν, ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐξετάξουν τὴν διαθήκην τοῦ ἀποθανόντος, νὰ μοιράξουν τὴν κληρονομίαν καὶ γενικὰ νὰ ἀσχολοῦνται με ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα πού συνδέονται με αὐτά. Καὶ ἔτσι θὰ τὸν ἐκτύπων τὸ ἕνα κύμα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ θὰ τὸν ἀπεμάκρυναν πολὺ ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς ἀληθείας. Δι' αὐτὸ τὸν προσελκύει καὶ τὸν συγκρατεῖ κοντὰ του.

Ἐάν, ὁμῶς, ἐξακολουθήσῃς νὰ κατέγεσαι ἀπὸ θαυμασμὸν καὶ νὰ φέρῃς θεαρέως τὸ γεγονός ὅτι δὲν τοῦ ἐπετρέπη νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν ταφὴν τοῦ πατέρα του, **331** σκέψου ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς ἀσθενεῖς νὰ πληροφορηθοῦν τὸν θάνατον εἴτε τοῦ πατέρα εἴτε τῆς μητέρας εἴτε τοῦ παιδιοῦ των εἴτε οἰοσδήποτε ἄλλος ἰδικὸς των εἶναι ὁ ἀποθανὼν, οὔτε τοὺς ἀφήνουν νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὴν ταφὴν τους. Καί, παρὰ ταῦτα, δὲν τοὺς κατηγοροῦμεν διὰ σκληρότητα καὶ ἀπανθρωπιάν, καὶ πολὺ σκωστὰ. Διότι, ἀντίθετα, θὰ ἦτο σκληρότης τὸ νὰ τοὺς ἀφήσουν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸ πένθος, ἐνῶ εὐρίσκοντο εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν.

Ἐάν, λοιπόν, εἶναι κακόν, εἰς ὀρισμέναις περιπτώσεσι, τὸ νὰ πενήθησῃ κανεὶς τοὺς συγγενεῖς καὶ νὰ στενοχωρηθῇ ὑπερβολικὰ, ἀσφαλῶς εἶναι μεγαλύτερον κακόν τὸ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὴν πνευματικὴν διδασκαλίαν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἔλεγεν εἰς ἄλλο σημεῖον «Κάθε ἕνας ποῦ ἔβαλε τὸ χεῖρ του ἐπάνω εἰς τὸ ἄλτρον **B** καὶ κυττάζει πρὸς τὰ ὅπλα δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».³⁹ Πραγματικὰ, εἶναι πολὺ ἀνώτερον τὸ νὰ διδάσκῃς τὴν βασιλείαν καὶ νὰ ἀπομακρύνῃς τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὸν θάνατον, παρὰ νὰ θάπτῃς τὸν νεκρὸν, ποῦ δὲν ἠμπορεῖς νὰ τοῦ προσφέρῃς καμμίαν ὠφέλειαν καὶ μάλιστα, ὅταν ὑπάρχουν ἐκεῖνοι ποῦ θὰ κάνουν ὅλα αὐτὰ.

Συνεπῶς, ἀπὸ τὸ περιστατικόν αὐτὸ δὲν διδασκόμεθα τίποτε ἄλλο, παρὰ ὅτι δὲν πρέπει νὰ χάνωμεν οὔτε ἐλάχιστον χρόνον, ἕστω καὶ ἂν εἶναι πάμπολλα τὰ ζητήματα ποῦ μᾶς πιέζουν, ἀλλὰ νὰ προτάσσωμεν ἀπὸ ὅλα, καὶ ἀπὸ τὰ πῶς ἀναγκαῖα ἀκόμη, τὰ πνευματικὰ ζητήματα, καὶ, ἐπίσης, ἠμποροῦμεν νὰ μάθωμεν τί εἶναι ζωὴ καὶ τί θάνατος. Διότι πολλοί, ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ νομίζουν ὅτι ζοῦν, δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, ὅταν ζοῦν μᾶσα εἰς τὴν κακίαν. Μᾶλλον εὐρίσκονται εἰς χειροτέραν κατάστασιν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς. **C** «Διότι ὅποιος ἀπέθανε», λέγει, «ἔχει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ ἁμαρτάνῃ».⁴⁰ ἐνῶ ὁ ζῶν δουλεύει ἀκόμη εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Μὴ μοῦ ἀντιπροσβάλλῃς, θέσθαια, ὡς ἐπιχείρημα τὸ γεγονός ὅτι δὲν κατατρώγεται αὐτὸς ἀπὸ τὰ σκουλήκια καὶ δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸν τάφον οὔτε ἐσφά-

³⁹ Λουκ. 9, 62.
⁴⁰ Ρωμ. 6, 7.

λισε τὰ μάτια του οὔτε ἔχει τοιγυθῆ μετ' ὁ σάβανον. Διότι ὕψισται χειρότερα ἀπὸ τὸν ἀποθανόντα, ἐπειδὴ δὲν τὸν κατατρώγουν τὰ σκουλήκια, ἀλλὰ τὸν κατασπαράσσου χειρότερα ἀπὸ τὰ θηρία τὰ πάθη τῆς ψυχῆς του. Ἰὸ ὅτι δὲ ἔχει τὰ μάτια του ἀνοικτὰ εἶναι πολὺ χειρότερον ἀπὸ τοῦ νὰ εἶχαν κλείσει. Διότι τὰ μάτια τοῦ νεκροῦ δὲν βλέπουν τίποτε τὸ πονηρὸν, ἐνῶ αὐτὸς συγκεντρώνει ἀνυπολόγιστα κακὰ εἰς τὸν ἑαυτόν του, μετ' ὃ νὰ ἐξη ἀνοικτὰ τὰ μάτια του. Καὶ ὁ μὲν νεκρὸς εὐρίσκεται εἰς τὸν τάφον καὶ εἶναι ἀκίνητος διὰ τὸ κάθε τι, **D** ἐνῶ ὁ ζῶν ἔχει καταχωθῆ εἰς τὸν τάφον τῶν ἀμετρήτων νοσημάτων.

Ἄλλὰ δὲν βλέπεις τὸ σῶμά του νὰ σαπίζῃ; Καὶ ποῖαν σημασίαν ἔχει αὐτό; Διότι πρὶν ἀπὸ τὸ σῶμά του ἡ ψυχὴ του ἔχει διαφθορῆ καὶ χαθῆ καὶ αὐτὴ ὕψισται μεγαλύτερον φθοράν. Καὶ ὁ μὲν νεκρὸς μυρίζει ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἐνῶ αὐτὸς καθ' ὅλην τὴν ζωὴν ἀποπνέει δυσωδίαν, ἀφοῦ τὸ στόμα του εἶναι πῶς ἀκάθαρτον ἀπὸ τὸν ὀχετόν. Συνεπῶς, τόσοσ διαφέρει ὁ ζῶν ἀπὸ τὸν νεκρὸν, ὅσον τὸ ὅτι ἐκεῖνος μὲν ὕψισται τὴν φυσικὴν φθοράν μόνον, ἐνῶ αὐτὸς ἐπάνω εἰς αὐτὴν προσθέτει καὶ τὴν φθοράν ποῦ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀσωτίαν, **E** ἐπειδὴ καθὲ ἡμέραν ἐφευρίσκει πέρα πολλὰς ἀφορμάς διαφθορᾶς.

Μὰ, περιφέρεται ἔφιπτος; Καὶ τί σημαίνει αὐτό; Καὶ ὁ νεκρὸς μεταφέρεται ἐπὶ τῆς νεκρικῆς κλίσης, καὶ τὸ ἀκόμη χειρότερον εἶναι ὅτι, ἐνῶ αὐτὸς λειώνει καὶ σαπίζει, δὲν τὸν βλέπει κανένας, ἐπειδὴ ἔχει τὸ φέρετρον καὶ τὸν τάφον ὡς παραπέτασμα, ἀντίθετα ὁ ζῶν περιφέρεται παντοῦ καὶ μυρίζει ὅσῳ νὰ περιφέρῃ νεκρωμένην ψυχὴν ἀπὸ τοῦ τάφου εἰς τὸ σῶμά του. **332** Καὶ ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἴδῃς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀθρώπου ποῦ ζῆ εἰς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν κακίαν, θὰ ἔβλεπες ὅτι εἶναι πολὺ καλλίτερα νὰ εὐρίσκεται εἰς τὸν τάφον δεμένος, παρὰ νὰ δεσμεύεται μετ' ὃ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας. Νὰ εἶχε πέτραν ἐπάνω του, παρὰ τὸ θαρρὸ τῆς ἁμαρτίας κάλυμμα.

Δι' αὐτό, λοιπόν, πρέπει περισσότερον οἱ συγγενεῖς τῶν νεκρῶν αὐτῶν,⁴¹ ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἀσθάνονται τίποτε, νὰ πλησιάζουν χάριν αὐτῶν τὸν Ἰησοῦν, ὅπως ἔκανε τότε ἡ Μαρία διὰ τὸν Λάζαρον. Εἴτε μυρίζει, εἴτε ἔχει

⁴¹ Ἦν ζωντανῶν ποῦ κατὰ τὰ λεχθέντα εἶναι ἂν νεκροί.

ἀποθάνει πριν ἀπὸ τέσσαρας ἡμέρας, νὰ μὴ σὲ κυριεύῃ ἡ ἀπελπισία, ἀλλὰ ἔλα κοντὰ εἰς τὸν Κύριον καὶ πρόβηξε κατὰ πρόωτον τὸν λίθον. Πραγματικά, τότε θὰ τὸν ἴδῃς, νὰ κείται σάν νὰ εὐρίσκειται εἰς τάφον καὶ θὰ εἶναι τυλιγμένος μὲ τὸ σάβανον.

Β Καὶ, ἐάν θέλετε, ἄς πάρωμεν σάν παράδειγμα* ἓνα ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς καὶ ἐπισημοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλὰ νὰ μὴ φοβηθῆτε, διότι θὰ ἀναφέρω τὸ παράδειγμα ἀκωνίμως. Μὰ, καὶ εἰς περίπτωσιν πού θὰ ἔλεγα καὶ τὸ ὄνομα, οὔτε καὶ τότε ἔπρεπε νὰ φοβηθῆτε. Διότι ποῖος ποτὲ ἐφοβήθηκε νεκρὸν; Ἐπειδὴ, ὅσα καὶ νὰ κάνη, ἐσκόλουθεὶ νὰ παραμένῃ νεκρὸς. Ὁ νεκρὸς, ὅμως, τὸν ζῶντα δὲν ἠμπορεῖ οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ νὰ τὸν θλάσῃ. Ἄς ἴδωμεν, λοιπόν, τὸ κεφάλι τῶν δεμένων. Διότι, ὅταν συνεχῶς εἶναι μεθυμένοι, ὅπως ἀκριθῶς οἱ νεκροὶ μὲ τὰ καλύμματα καὶ τὸ σάβανον, ἔτσι καὶ αὐτῶν παραλύουν καὶ δεσμεύονται διὰ τὰ αἰσθητήρια ὄργανα. Ἐάν θέλῃς νὰ ἐξετάσῃς καὶ τὰ χεῖρά των, θὰ ἴδῃς ὅτι καὶ αὐτὰ εἶναι δεμένα εἰς τὴν κοιλίαν των ὅχι μὲ τὸ σάβανον καὶ τὰ λοιπὰ νεκρικὰ δεσμά. **Γ** Ἀλλὰ μὲ κάτι πού εἶναι πολὺ χειρότερον ἀπὸ αὐτὰ, δηλαδή, μὲ τὰ δεσμά τῆς πλεονεξίας. Διότι αὐτὴ δὲν ἀφήνει τὰ χεῖρα νὰ ἀπλωθοῦν διὰ νὰ δώσουν ἐλεημοσύνην, οὔτε διὰ νὰ κάνουν κάποιαν παραμοίαν θεάρεστον πράξιν, ἀλλὰ τὰ καθιστᾷ πιὸ ἀχρηστὰ καὶ ἀπὸ τὰ χεῖρα τῶν νεκρῶν. Θέλεις νὰ ἴδῃς ὅτι καὶ τὰ πόδια των εἶναι δεμένα; Κύτταξε ὅτι καὶ αὐτὰ, πάλιν, δεσμεύονται ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ δι' αὐτὸ δὲν εὐκαιροῦν ποτὲ νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ.

Εἶδες τὸν νεκρὸν; Κύτταξε, τώρα καὶ τὸν νεκροθάπτην. Ποῖος εἶναι, λοιπόν, ὁ νεκροθάπτης αὐτῶν; Μὰ, ὁ διάβολος, πού τοὺς δεσμεύει τόσο ἐντεχνα, καὶ δὲν ἐπιτρέπει πλέον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ συμπεριφέρεται σάν πραγματικὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ τὸν καθιστᾷ ζῶλον ξηρὸν. Διότι, πραγματικά, ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχουν **Δ** οὐτε μάτια οὔτε χεῖρα οὔτε πόδια οὔτε τίποτε ἄλλο ἀνάλογον, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ δώσῃ ὁ παρόμοιος ἄνθρωπος τὴν εἰκόνα τοῦ πραγματικοῦ ἀνθρώπου;

Καθ' ὅμοιον τρόπον εἶναι δυνατόν νὰ ἴδῃς καὶ τὴν

*2. Ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἀρχίζει ἓνας συγκριτικὸς παραλληλισμὸς τῶν ζῶντων νεκρῶν πρὸς τοὺς πραγματικοὺς νεκροὺς, μὲ σκοπὸν νὰ δείξῃ, ὅτι οἱ πρῶτοι εἶναι εἰς χειρότερον κατέστησιν ἀπὸ τοὺς νεκροὺς.

ἡμιχὴν αὐτῶν δεμένῃν, πράγμα πού εἶναι πλέον εἰδωλον πειρὰ ψυχῇ.

Ἐπειδὴ, λοιπόν, αὐτοὶ κείνται κατὰ κάποιον τρόπον σάν νεκροὶ χωρὶς καμίαν αἴσθησιν, ἄς πλησιάσωμεν χάριν αὐτῶν τὸν Ἰησοῦν, ἄς τὸν παρακαλέσωμεν νὰ τοὺς ἀναστήσῃ, ἄς ἀποτραθῆσωμεν τὸν λίθον, ἄς λύσωμεν τὰ νεκρικὰ δεσμά. Διότι, ἐάν ἀποτραθῆξῃς τὸν λίθον, δηλαδή, τὴν ἀναίσθησίαν των ἔμπρὸς εἰς τὰ κακά, γρήγορα θὰ ἠμπορέσῃς νὰ τοὺς θγάλλῃς ἀπὸ τὸ μῆγμα. Καὶ ὅταν τοὺς θγάλλῃς, θὰ τοὺς ἀπαλλάξῃς εὐκολώτερα ἀπὸ τὰ δεσμά. Διότι τότε θὰ σὲ γνωρίσῃ ὁ Χριστός, ὅταν ἀναστήθῃς, ὅταν λυθῇς πλέον. Τότε θὰ σὲ παρακαλέσῃ εἰς τὰ ἰδικὰ του δεῖπνα.

Κ Ὅσοι, λοιπόν, εἴθε φίλοι τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι εἶναι μισθῆται του, ἀγαπάτε τὸν ἀποθανόντα, πλησιάσατε τὸν Ἰησοῦν καὶ παρακαλέσατε αὐτόν. Διότι καὶ ὅταν ἀκόμη ἀποπνέῃ ἀποπνικτικὴν δυσωδίαν, οὔτε καὶ τότε πρέπει νὰ τὸν ἐγκαταλείπουν οἱ συγγενεῖς του, ἀλλὰ τόσον περισσότερο πρέπει νὰ παρακαλοῦν τὸν Ἰησοῦν δι' αὐτόν, **999** Ὅπως ἔκαναν, τότε, καὶ αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου. Καὶ δὲν πρέπει νὰ παύωμεν προηγουμένως τὴν παράκλησιν, τὴν δέξοιεν καὶ τὴν ἰκεσίαν, παρὰ ἀφοῦ τὸν λάθωμεν ζῶντα.

Πραγματικά, ἐάν κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν τακτοποιώμεν καὶ τὰ ἰδικὰ μας πνευματικὰ ζητήματα καὶ τὴν πλῆσίον μας, τότε, θὰ ἀποκτήσωμεν σύντομα καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, τὴν ὅποιαν εἴθε ὀλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΗ*

(Ματθ. η', 23—34)

Β «Όταν αὐτός ἐμῆκεν εἰς τὸ πλοῖον τὸν ἠκολούθησαν οἱ μαθηταὶ του. Καί, ξαφνικά, ἐγένε τρικυμία μεγάλη εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε τὸ πλοῖον νὰ σκεπάσεται ἀπὸ τὰ κύματα. Αὐτός δὲ ἐκοιμάτο.»

Ὁ μὲν εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκθέτῃ τὰ γεγονότα κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, ἔγραψεν ὡς ἑξῆς: «Καὶ συνέβη κατὰ μίαν ἀπὸ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας καὶ αὐτὸς ἐμῆκεν εἰς κάποιο πλοῖον καὶ μαζί με αὐτὸν ἐμῆκον καὶ οἱ μαθηταὶ του.»¹ Καὶ ὁ Μάρκος κάνει τὸ ἴδιον.² Ὁ Ματθαῖος ὅμως δὲν γράφει καθ' ὅμοιον τρόπον, ἀλλὰ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν διατηρεῖ τὴν σειρὰν τῶν περιστατικῶν. Ὁ Διότι δὲν ἔγραψαν ὅλοι οἱ εὐαγγελισταὶ τὰ πάντα ὁμοιότροπως. Αὐτὰ τὰ εἶπα καὶ παραπάνω, διὰ νὰ μὴ νομίζῃ κανεὶς ὅτι ἡ παράλειψις δημιουργεῖ διαφωνίαν μεταξὺ τῶν εὐαγγελιστῶν.³

Τὰ μὲν πλήθη τῶν ἀνθρώπων τὰ ἔστειλεν ἐκ τῶν προτέρων,⁴ ἐνῶ τοὺς μαθητὰς τοὺς ἐκράτησε κοντὰ του. Πραγματικά, καὶ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τὸ λέγουσιν αὐτό.⁵ Τοὺς ἐπῆρε δὲ μαζί του ὄχι τυχαῖα καὶ ἄσκοπα, ἀλλὰ διὰ νὰ τοὺς κἀνῃ θεατὰς τοῦ θαύματος ποῦ ἐσκόπευε νὰ πραγματοποιήσῃ. Διότι, ὅπως ἕνας ἀριστος διδάσκαλος, ἔτσι καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐξεπαίδευε καὶ εἰς τὰ δύο, δηλαδὴ, οὔτε νὰ τοὺς κυριεύῃ ταραχὴ ἐμπρὸς εἰς τοὺς κινδύνους καὶ παράλληλα νὰ εἶναι σῶφρονες ἐπὶ τὰς τῶν τιμοῦν. Δηλαδὴ, διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανευθοῦν, ἐπειδὴ ἀπέστειλε τὰ πλήθη μόνον τῶν, ἐνῶ αὐτοὺς

1. Ματθ. 8,23 — 24.

2. Λουκ. 8,22.

3. Πρβλ. Μάρκ. 4,36 — 41.

4. Πρβλ. Ὀμιλία ΕΖ' 326 Β'.

5. Πρβλ. Ματθ. 8,18.

6. Πρβλ. Μάρκ. 4,38. Λουκ. 8,22.

τοὺς ἐκράτησε κοντὰ του, τοὺς ἄφησε νὰ κλυδωνισθοῦν ἀπὸ τὴν θαλασσοταραχὴν, καὶ ἔτσι ἀπ' ἑνὸς μὲν ἐπιτυχῶν νὰ τοὺς κρατήσῃ εἰς τὴν μετριοφροσύνην, ἀπ' ἑτέρου δὲ τοὺς γυμνάζει νὰ ὑποφέρουν με γενναϊότητα τὰς δοκιμασίας. Ὁ ἦσαν, θέβωσα, καὶ τὰ προηγούμενα θαύματα μεγάλα, ἀλλὰ τὸ παρὸν καὶ ἐξάσκησιν μεγάλην περιείχε καὶ ἦτο ἀπόδειξις ὁμοιότητος πρὸς τὸ παλαιὸν θαῦμα.⁷ Δι' αὐτὸ καὶ ἔχει μόνον τοὺς μαθητὰς μαζί του. Διότι ἐπὶ πρόκειται διὰ ἀπλῆ θαύματα μόνον, ἀφήνει καὶ τὸν λαὸν νὰ παρίσταται. Ὅταν ὅμως πρόκειται διὰ σιγερῶν πειρασμῶν καὶ φάθων, τότε τοὺς ἀθλητὰς τῆς οἰκουμένης, τοὺς ὁποῖους ἐγύμναζεν, αὐτοὺς παίρνει μόνον κοντὰ του.

Καὶ ὁ μὲν Μάρκος εἶπεν ἀπλῶς «ἐκοιμάτο», ἐνῶ ὁ Λουκᾶς⁸ λέγει ὅτι ἐκοιμάτο εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ πύγκου ποῦ ἦτο ἐκεῖ, καὶ ἔτσι μᾶς δεικνύει τὴν ἀπλότητα τοῦ Κυρίου καὶ συγχρόνως ἀπὸ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ μᾶς παρέχει μεγάλην διδασκαλίαν διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην. Ὅταν, λοιπὸν, ἐσηκώθη ἡ θύελλα Ε καὶ ἡ θάλασσα ἐγέμισεν κύματα, τότε τὸν ἐξόπησαν καὶ τοὺς λέγουσιν «Κύριε, σῶσέ μας, χανόμεθα!» Αὐτὸς, ὅμως, αὐτοὺς ἐμάλωσε πρὶν ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Διότι, ὅπως εἶπα, ὅλα αὐτὰ ἐπετράπη νὰ συμβῶν διὰ νὰ τοὺς ἐξαυκήσῃ, καὶ ἦτο τύπος τῶν κινδύνων ποῦ θὰ τοὺς εὑρίσκον εἰς τὸ μέλλον. Πραγματικά, καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ πολλὰς φορές τοὺς ἄφησε νὰ ἀντιμεταπίσσουν μεγαλυτέρους κινδύνους ~~323-2~~ καὶ πάντοτε τοὺς ἔδωσε θάρρος. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Δὲν θέλω νὰ ἔχωτε ἄγνοιαν, ἀδελφοί, ὅτι ἔπεσον ἐπάνω μας μεγάλο θάρος ὑπερβολικῶν δοκιμασιῶν, ποῦ ἦσαν πάρα πάνω ἀπὸ τὴν δύναμιν μας, ὥστε νὰ ἀπελιπιθῶμεν καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωὴν μας.»⁹ Καὶ εἰς τὴν συνέχειαν προσθέτει «Αὐτὸς ποῦ μᾶς ἐγλύτωσεν ἀπὸ ἑνὸς τῶσόν μεγάλο κίνδυνον ποῦ μᾶς ἀπειλοῦσε με θάνατον.»¹⁰

Διὰ νὰ ἀποδείξῃ, λοιπὸν, ἐδῶ ὅτι πρέπει νὰ ἔχωμεν θάρρος, ἔτσι καὶ ἂν σηκώνωται μεγάλα τὰ κύματα, καὶ ὅτι τὰ πάντα τὰ οικονομεῖ πρὸς τὸ συμφέρον μας,

7. Ἰστορεῖ ἄλλων, πρὸς τὸ παλαιὸν θαῦμα τῆς δημιουργίας.

8. Αὐτὸ τὸ λέγει ὁ Μάρκος καὶ ὄχι ὁ Λουκᾶς.

9. Ματθ. 8,26.

10. 11' Κορινθ. 1,8.

11. 11' Κορινθ. 1,10.

κατά πρώτον μαλώνει τούς μαθητάς του. Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ὅτι ἐνοιῶσαν φόβον ἔγινε πρὸς τὸ συμφέρον τῶν, διὰ τὴν φανήν τὸ θαῦμα μεγαλύτερον καὶ, ἀκόμη, νὰ διατηρήσουν διαρκῶς εἰς τὴν μνήμην τῶν τῶν γεγονότων. Πραγματικὰ, κάθε φορά πού πρόκειται νὰ συμβῆ κατὰ παράδοξον, πολλὰ γεγονότα δημιουργεῖ ἐκ τῶν προτέρων ὁ Κύριος πού ἐνισχύουν τὴν μνήμην, ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν τὸ θαῦμα μὲ τὴν παρουσία τοῦ καιροῦ.¹² Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Μωϋσῆς πρώτα φοβεῖται τὸ φίδι, καὶ μάλιστα ὅχι ἀπλῶς τὸ φοβεῖται, ἀλλὰ τὸν κυριεύει μεγάλη ἀγωνία, καὶ ὕστερα ἐλέπει τὸ παράδοξον ἐκεῖνο γεγονός.¹³ Ἔτσι καὶ οἱ μαθηταί, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφοβήθησαν ὅτι θὰ πνιγῶν, τότε ἐσώθησαν, ὥστε μὲ τὴν παραδοχὴν τοῦ κινδύνου πού ἀντιμετώπισαν νὰ καταλάβουν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ θαύματος.

Δι' αὐτὸ καὶ κοιμᾶται. Διότι ἐάν ἦτο ἐμπνός καὶ συνέβαινε ἡ τρικυμία, ἢ δὲν θὰ ἐφραβούντο ἢ δὲν θὰ τὸν παρεκάλουν ἢ θὰ ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ κἀνῆ ἀνάλογον θαῦμα. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον κοιμᾶται, διὰ νὰ δώσῃ καιρὸν νὰ ἐκδηλωθῆ ἡ δειλία καὶ νὰ τοὺς παρουσιάσῃ πρὸς ἐντυπωσιακὰ τὰ συμβάντα. Πραγματικὰ, δὲν ἐλέπει κανεὶς μὲ ὅμοιον τρόπον ὅσα γίνονται εἰς τὰ σώματα τῶν ἄλλων καὶ ὅσα συμβαίνουν εἰς τὸν ἑαυτὸν του. Ἐπειδὴ, δηλαδή, εἶδαν ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι εὐηργετήθησαν ἀπὸ τὸν Κύριον ἐνῶ οἱ ἴδιοι δὲν εἶχαν τίποτε ἀπολαύσει, εἶχε πέσει τὸ ἠθικόν των. (Ἐξ ἄλλου, ὅτε χωλοὶ ἦσαν, οὔτε ἔπαρχον ἀπὸ κανέναν ἄλλο παρόμοιον νόσημα). Ἐπρεπε, λοιπόν, καὶ αὐτοὶ μὲ τὰς ἰδικὰς τῶν αἰσθησέων νὰ ἀπολαύσουν τὰς εὐεργεσίας. Κατὰ συνέπειαν, ἐπιτρέπει τὴν θύελλαν, διὰ νὰ νοιώσουν μὲ τὴν ἰδικὴν τῶν αἰσθησέων τὴν εὐεργεσίαν. Δι' αὐτὸ καὶ δὲν τὸ κάμει αὐτὸ, ἔταν ἦσαν παρόντες οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ μὴ τοὺς κατηγορήσουν δι' ὀλιγοπιστίαν. Ἀλλὰ τοὺς ἐπήρε κατ' ἴδιον μόνους τῶν καὶ τοὺς κατεθύνη καὶ προτοῦ ἀπὸ τὴν θύελλαν τῶν κυμάτων καταπαύει τὴν τρικυμίαν τῆς ψυχῆς των, καὶ τοὺς μαλώνει καὶ τοὺς λέγει: «Διατί εἴσθε δεῖλοι, ὀλιγόπιστοι;»¹⁴ Ὡ καὶ συγγράνας τοὺς διδάσκει ὅτι τὸν φόβον δὲν τὸν προκαλεῖ ἡ ἔλευσις

12. Εἶναι γεγονός, ὅτι μία ἐντονος συναισθηματικὴ κατάσταση κατὰ τὴν ὄραν ἐνός περιστάτικῶς συντελεῖ εἰς τὸ νὰ χαρακτηρῆ ἀνεξέλεγκτα αὐτὸ εἰς τὸν νόον μας.

13. Πρὸς. Ἐπερ. 1,2 — 4.

14. Ματθ. 8,26.

τῶν κινδύνων, ἀλλὰ ἡ ἀδυναμία τῆς ψυχῆς των.

Ἐάν κανεὶς ὑποστηρίξῃ ὅτι δὲν ἦτο ἀπόδειξις δειλίας, ὅτε ὀλιγοπιστίας τὸ ὅτι ἐπήγαν καὶ ἐξόπησαν τὸν Ἰησοῦν, θὰ ἔμπορούσα νὰ τοῦ δώσω τὴν ἀκόλουθον ἀπάντησιν: «Ὅτι αὐτὸ πρὸ παντὸς ἦτο ἀπόδειξις ὅτι δὲν εἶχαν τὴν ἀρμόζουσαν δι' αὐτὸν ἀντίληψιν. Διότι τὸ ὅτι ἔμπορούσε νὰ κατασιγήσῃ τὴν θάλασσαν, ὅταν θὰ ἐσηκῶνετο, τὸ ἐγνώριζαν καλὰ. Τὸ ὅτι, ὅμως, ἔμπορούσε νὰ τὸ κἀνῃ καὶ ὅταν ἐκοιμάτο, δὲν τὸ ἔξεραν ἀκόμη.

Καὶ διατί παραξενεύεσαι, ἐάν τώρα εἶχαν αὐτὴ τὴν γνώμην, ἀφοῦ καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ θαύματα ἐξηκολούθουν νὰ ἔχουν ἀκόμη ἀτελεῖ γνώσιν τοῦ Ἰησοῦ; Δι' αὐτὸ καὶ πολλὰς φορές τοὺς ἐπιπλήττει, ὅπως, ἐπὶ παραδειγματι, Ἐ ὅταν τοὺς λέγῃ: «Ἀκόμη καὶ τώρα ὕστερα ἀπὸ τόσας δυσκολίας εἴσθε καὶ αἰεὶ ἀνίκανοι νὰ ἐνοήσετε τὴν ἀλήθειαν;»¹⁵ Συνεπῶς, μὴ παραξενεύεσαι, ἐάν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι δὲν ἔμπορούσαν νὰ συλλάβουν καμμίαν ὑψηλὴν ἰδέαν διὰ τὸν Κύριον, ἀφοῦ οἱ μαθηταὶ του εἶχαν ἀτελεῖ γνώμην δι' αὐτόν. Πραγματικὰ, «ἀπορούσαν καὶ ἔλεγαν: Τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός, πού ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἀνεμοὶ τὸν ὑπακούουν;»¹⁶ Ὁ Χριστός, ὅμως, δὲ τοὺς ἐμόλωσεν ἐπειδὴ τὸν ἀνόμαζαν ἄνθρωπον, ἀλλὰ ἐπέμενε νὰ τοὺς διδάσκῃ μὲ τὰ θαύματά του ὅτι ἡ ἀντίληψις των ἦτο ἐσφαλμένη.

23-25 Ἀπὸ πού, ὅμως, ἐθναζαν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἦτο ἄνθρωπος; Μά, ἀπὸ τὴν ὄραν τοῦ ἐμφάνειν, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἐκοιμάτο καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἐχρησιμοποίησε πλοῖον. Δι' αὐτὸ καὶ εὗρισκοντο εἰς ἀμυχανίαν καὶ ἀνερωτῶντο: «Τί ἄνθρωπος εἶναι αὐτός;». Πραγματικὰ, ὁ ὕπνος καὶ ἡ ἐμφάνισις ἐδειχνε ἄνθρωπον, ἐνῶ ἡ θάλασσα καὶ ἡ γαλήνη τὸν ἐνεφάνιζαν Θεόν. Ἐπειδὴ, ὅμως, καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔκανε κάποτε κάποιον παρόμοιον θαῦμα, καὶ ἀπὸ ἐβδ φανερώει τὴν ὑπεροχὴν του. Ὁ ἕνας θαυματουργεῖ σάν δοῦλος καὶ ὁ ἄλλος σάν Κύριος. Διότι δὲν ἠπλώσε ράβδον ὅπως ἐκεῖνος, ὅτε ἐσήκωσε τὰ χεῖρια του πρὸς τὸν οὐρανὸν ὅτε ἐχρειώσθηκε νὰ προσευχηθῆ. Ὡ Ἀλλὰ, ὅπως ἦτο φυσικὸν νὰ διατάσῃ ὁ κύριος τὴν ὑπηρετίαν καὶ ὁ δημιουργὸς τὸ δημιούργημα του, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐγαλήνευσε καὶ ἐχαλιναγώγησεν αὐτὴν μὲ μόνον τὸν λόγον καὶ τὴν προσταγὴν. Καὶ αἰετῶς

15. Ματθ. 15, 16.

16. Ματθ. 8,27.

ἐξηφανίσθη ὅλη ἡ τρικυμία καὶ δὲν ἀπέμεινεν οὔτε ἴχνος ἀπὸ τῆν ταραχῆν. Ἐξ ἄλλου, αὐτὸ τὸ ἐφανέρωσε καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς, ὅταν εἶπεν: «Καὶ ἐγένε γαλήνη μεγάλη».¹⁷ Καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἐλέγη διὰ τὸν Πατέρα ὡς κάποιο μεγάλο θαῦμα, αὐτὸ τὸ ἀπέβειξε πάλιν μὲ τὰ ἔργα τοῦ ὁ Κυρίου. Τί ἐλέγη, ὅμως, διὰ τὸν Πατέρα; «Εἶπεν», λέγει, «καὶ ἔπαυσεν ὁ ἄνεμος τῆς θαλάσσης».¹⁸ Ὁμοια καὶ ἐδῶ. Εἶπε, καὶ ἐγένε γαλήνη μεγάλη. Δι' αὐτὸ πρὸ πάντων τὸν ἐθαύμαζαν οἱ ἄνθρωποι, διαφορετικά, δὲν θὰ ἐξεδήλωναν τὸν θαυμασμόν των, ἐὰν τὸ ἔκανεν ὅπως ἐνήργησεν ὁ Μωϋσῆς.

Σ' Ὅταν, λοιπόν, ἐτελείωσε τὸ περιστατικὸν μὲ τὴν τρικυμίαν τῆς θαλάσσης, ἔρχεται ἄλλο θαῦμα φοβερώτερον. Οἱ δαιμονιζόμενοι, δηλαδὴ, ὡς πονηροὶ δραπέται, ποῦ εἶδαν τὸν κύριόν των, ἔλεγαν: «Ποία σχέσις ὑπάρχει μεταξύ ἡμῶν καὶ σοῦ; Ἰησοῦ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Ἥλθες ἐδῶ πρόωρα διὰ νὰ μᾶς θαυσιάζης;»¹⁹ Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐθεώρουν ὡς ἄνθρωπον, ἦλθαν οἱ δαιμονες καὶ διακηρύσσουσι τὴν θεότητά του. Καὶ ἐκεῖνοι ποῦ δὲν ἤκουαν τὴν θάλασσαν, ὅταν ἐταράσσεται καὶ πάλιν ἠσυχάζει, ἤκουαν τοὺς δαιμονιασμένους ποῦ ἔλεγαν αὐτὰ ἀκριβῶς ποῦ ἐκραύγαζε καὶ ἐκέλευε μὲ τὴν γαλήνην. Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ δι' ἡ διακήρυξις αὐτῆ των δαιμονίων ἀπέθλεπεν εἰς κολακείαν τοῦ Ἰησοῦ, φωνάζουσι θαυσιζόμενοι εἰς τὴν πείραν των καὶ λέγουσι: «Ἥλθες ἐδῶ πρόωρα διὰ νὰ μᾶς θαυσιάζης;»²⁰ Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὁμολογοῦν τὴν ἔχθραν των πρὸς τὸν Κύριον, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ὑποπτος ἢ ἰκεσία των. Διότι ἐμαστίζοντο κατὰ τρόπον ἀόρατον καὶ ἐχειμάζοντο περισσότερο ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἐπειδὴ ἐκεντῶντο καὶ ἐκαίοντο καὶ ὀφίσταντο τὰ ἀθεράπευτα τραύματα καὶ ἀπὸ μόνην τὴν παρουσίαν τοῦ Ἰησοῦ.

Πραγματικά, ἐπειδὴ κανένας δὲν εἶχε τὴν τόλμην νὰ τοὺς πλησιάσῃ, ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἔρχεται πρὸς αὐτούς. Καὶ ὁ μὲν Ματθαῖος λέγει διὰ τοῦ ἔλεγαν: «Ἥλθες ἐδῶ πρόωρα διὰ νὰ μᾶς θαυσιάζης», ἐνῶ οἱ ἄλλοι εὐαγγελιστὰι προσέθεσαν διὰ τὸν παρεκάλουν καὶ τὸν ἐξώρκιζαν διὰ νὰ μὴ τοὺς ριπῆ εἰς τὴν ἄβυσσον.²¹ Διότι ἐνόμισαν

17. Ματθ. 8,26.

18. Πρακτ. 16, 26.

19. Ματθ. 8,29.

20. Πρακτ. Μάρκ. 5,10. Λουκ. 8,31.

ὅτι ἔφθασε δι' αὐτούς ἡ κόλασις καὶ ἐφοβήθησαν διὰ τὰ τιμωρηθῶν πλέον.

Ε' Ἐάν, πάλιν, ἴσως μελετοῦν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ λέγουσι, διὰ τὸ δαιμονιζόμενος ἦτο ἕνας,²² ἐνῶ ὁ Ματθαῖος κάνει λόγον διὰ δύο δαιμονιζόμενους,²³ οὔτε καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ παρουσιάζει διαφάνειαν μεταξύ των δύο εὐαγγελιστῶν. Διότι ἐάν ἐγραφεῖν ὁ Λουκᾶς διὰ ἕνα μόνον δαιμονιζόμενος ὑπήρξε καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος, θὰ ἔφαινετο, διὰ διεφάνει πρὸς τὸν Ματθαῖον. Τώρα, ὅμως, ποῦ ὁ ἕνας ὠμίλησε δι' ἕνα καὶ ὁ ἄλλος διὰ δύο δαιμονιζόμενους, δὲν προέρχεται ἀπὸ ἀντίφασιν τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν διαφορετικὸν τρόπον ἀφηγήσεως. Πραγματικά, ἐγὼ νομίζω, διὰ τὸ Λουκᾶς ἐδιέλεξε τὸν φοβερώτερον ἀπὸ τοὺς δύο καὶ δι' αὐτὸν ἔκανε λόγον.²⁴ Δι' αὐτὸ καὶ περιγράφει πῶς τραγικὰ τὴν συμφορὰν. Ὅπως εἶναι διὰ ἔσπαζε τὰ δεσμά καὶ τὰς ἀλυσίδας καὶ ἐπλανᾶτο εἰς τὴν ἔρημον.²⁵ Ὁ δὲ Μάρκος προσθεῖται διὰ κατέκοπτε τὸν ἑαυτὸν του μὲ τοὺς λίθους.²⁶

Καὶ οἱ λόγοι των δαιμονιζόμενων πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἦσαν ἀρκετοὶ διὰ νὰ ἀποδείξουν τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἀναισχυντίαν αὐτῶν. «Ἥλθες ἐδῶ πρόωρα διὰ νὰ μᾶς θαυσιάζης;» λέγουσι. Δὲν ἠμποροῦσαν, θέθαισι, νὰ ἰσχυρισθῶν διὰ δὲν ἠμάρτησαν, διατυπῶνουν, ὅμως, τὴν ἀξίωσιν νὰ μὴ τιμωρηθῶν πρὸ τῆς καθωρισμένης ὥρας. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, τοὺς εὐρήκαν τὰ ἀθεράπευτα κακὰ καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐνεργοῦσαν παράνομα καὶ διέστρεφαν καὶ ἐθαυσιάζον μὲ κάθε τρόπο τὸ δημιουργημα τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτὸ ἐνόμιζαν διὰ ἕνεκα τῆς υπερβολῆς των συμπεριφορῶν, δὲν θὰ ἐπερίμενε τὸν καθωρισμένον καιρὸν τῆς κολάσεως, δι' αὐτὸ τὸν παρεκάλουν καὶ τὸν ἰκέτευον. Καὶ ἐκεῖνοι ποῦ δὲν τοὺς συνεκράτουν τὰ σιδηρᾶ δεσμά, ἄρχονται δέσμιοι. Ἐκεῖνοι ποῦ ἐτριγύριζαν εἰς τὰ θουνα, κατέθηκον εἰς τὴν πεδιάδα. Ἐκεῖνοι ποῦ ἠμποδίζαν τοὺς ἄλλους νὰ περνοῦν ἀπὸ ἐκεῖ, μάλιστα εἶδαν τὸν Ἰησοῦν νὰ τοὺς φράσῃ τὸν δρόμον, ἐστάθησαν.

Διατί, ὅμως, παρέμενον εἰς τὰ μνημάτα οἱ δαιμονιζόμενοι; Ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ δημιουργήσων εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀλεθρίαν ἀντιλήψιν, διὰ, δηλαδὴ, οἱ ψυχὰ των

21. Πρακτ. Λουκ. 8,27.

22. Πρακτ. Ματθ. 8,28.

23. Πρακτ. Λουκ. 8,29.

24. Πρακτ. Μάρκ. 5,5.

ἀποθανόντων γίνονται δαίμονες, πράγμα πού εύχομαι νά μή σάς περάση ἀπό τόν νοῦν οὔτε καί σάν ἀπλή σκέψις.

Μαί, ἀλλά ποίαν ἀπάντησιν, ἐρωτᾷ κάποιος, ἡμπορεῖς νά δώσης εἰς τὸ γεγονός ὅτι πολλοί ἀπό τοὺς μάγους ἀρπάζουν παιδιά καί τὰ σφάζουν. Ὡς εἰς τὴν συνέχειαν νά ἔχουν τὴν ψυχὴν των θοηθὸν εἰς τὰς μαγείας των. Καί πῶς ἀποδεικνύεται αὐτό; Τὸ ὅτι, θέβαια, σφάζουν τὰ παιδιά, τὸ λέγουσιν πολλοί, ἀλλά τὸ ὅτι αἱ ψυχαι τῶν σφαγέντων σπυραίνονται μετὰ τοὺς μάγους, ἀπό πού τὸ γνωρίζεις; Πές μου, σέ παρακαλῶ. Αὐτοί, ἀπαντᾷ, οἱ δαιμονισμένοι φωνάζουν, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἡ ψυχὴ τοῦ δαίμονος. Μά, καί αὐτὸ εἶναι πλεκτάνη καί ἀπάτη διαβολικῆ. Διότι δέν εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποθανόντος πού φωνάζει, ἀλλά ὁ δαίμων πού ὑποκρίνεται αὐτὰ, με σκοπὸ νά ἐξαπατήσῃ ἐκεῖνους πού τὸν ἀκούουσιν. Διότι²⁵ ἐάν ἦτο δυνατόν νά εἰσέλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ δαίμονος, πολὺ εὐκολώτερον θά εἰσῆρχετο εἰς τὸ ἴδικόν της σῶμα. **Δ** Ἐπειτα, δέν ἡμπορεῖ νά δικαιολογηθῇ λογικῶς τὸ νά σπυραίνονται αἱ σφαγένται ψυχαι μετὰ τὸν σφαγέα της. Οὔτε, πάλιν, δικαιολογεῖται νά ἡμπορῇ ὁ ἄνθρωπος νά μεταβάλλῃ τὸ σῶμα του εἰς ἄλλου εἴδους ὑπόστασιν. Πραγματικῶς, ἐάν αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον διὰ τὰ σῶματα καί δέν ὑπάρχει περίπτωση νά μεταμορφώσῃ κανεὶς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς σῶμα θύου, πολὺ περισσότερο εἶναι αὐτὸ ἀδύνατον διὰ τὴν ἀόρατον ψυχὴν καί κανεὶς δέν θά ἡμπορέσῃ νά τὴν μετασχηματίσῃ εἰς τὴν ὑπόστασιν τοῦ δαίμονος.

Κατὰ συνέπειαν, αἱ ἀπόψεις αὐταὶ προέρχονται ἀπὸ μεθυσμένα γραῖδια καί προορίζονται διὰ νά ἐκφοβίσουν τὰ μικρὰ παιδιά. Διότι δέν εἶναι δυνατόν ἡ ψυχὴ πού ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸ σῶμα νά πλανᾶται πλέον εἰς τὴν γῆν. Πραγματικῶς, αἱ ψυχαι τῶν δικαίων εὐρίσκονται εἰς τὰ χέρια τοῦ Κυρίου.²⁶ Ἐάν, ὁμως, εὐρίσκονται εἰς τὰ χέρια τοῦ Κυρίου αἱ ψυχαι τῶν δικαίων, τότε εὐρίσκον-

25. "Ο: λέγεται παρακάτω εἶναι διόλου δυνατόν. Πάντως δι' αὐτὸν ὁ Χρυσόστομος θέλει νά τονίσῃ τὸ παράλογον τῆς ἀποθέσεως ὅτι εἶναι δυνατόν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποθανόντος νά μεταβῇ εἰς δαίμονα ἢ νά σπυραίνεταί μετὰ τὸν σφαγέα της. Δι' αὐτὸ αἱ προτάσεις αὐταὶ ποιεῖται νά ἀπορροῦνται μετὰ τὸν αἰσῶν τῶν θεομαρτυριῶν καὶ τῆς ἀπορίας, ἢ νά θεωρηθῶν ὡς ἁπλοῦς ἐρωτησθεὶς, ὅπως ἡ ἀπάντησις ἀποκλείει τὴν δυνατότητα πραγματοποίησης τῶν λεγομένων.

26. Σαφ. Σολ. 3,1.

ται καί τῶν παιδιῶν αἱ ψυχαι, διότι τὰ παιδιά δέν εἶναι πονηρά.

Ἐ Ἄλλὰ καί τῶν ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων αἱ ψυχαι ἀμέσως φεύγουσιν μακριὰ ἀπὸ τὴν γῆν. Καί αὐτὸ γίνεται φανερόν ἀπὸ τὴν παραβολὴν τοῦ πλουσίου καί τοῦ Λαζάρου.²⁷ Καί εἰς ἄλλην περίπτωσιν, ὁμως, λέγει ὁ Κύριος: «Σήμερα,²⁸ ζητοῦν χωρὶς ἄλλο νά πάρουν τὴν ψυχὴν σου.»²⁹

Θέβαια, δέν εἶναι δυνατόν ἡ ψυχὴ πού ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σῶμα νά περιφέρεται ἐδῶ κάτω. Καί αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικόν. **33,7** Διότι ἐνθ' ὅταν καθίζωμεν ἐπάνω εἰς τὴν συνηθισμένην καί γνωρίμων περιοχὴν τῆς γῆς, ἔχοντες τὸ σῶμα μας, δέν γνωρίζομεν ποῖαν κατεύθυνσιν νά πάρωμεν, κάθε φορά πού θά εὐρεθῶμεν εἰς ἀγνωστον δρόμον, ἐάν δέν ἔχωμεν ὁδηγόν, κατὰ ποίαν λογικὴν ἢ ψυχὴν πού ἐχωρίσθη ἀπὸ τὸ σῶμα καί ἀπελευθῆ ἀπὸ ὅλης τῆς συνηθείας της, θά γνωρίσῃ πού πρέπει νά θαδίζῃ χωρὶς νά ἔχη τὸν ὁδηγόν της;

Ἄλλὰ καί ἀπὸ ἄλλας περιπτώσεις ἡμπορεῖ κανεὶς νά πληροφορηθῇ ὅτι δέν εἶναι δυνατόν ἡ ψυχὴ χωρὶς τὸ σῶμα της νά παραμείνῃ εἰς τὴν γῆν. Πραγματικῶς, ὁ Στέφανος λέγει: «Δέξου τὸ πνεῦμά μου».³⁰ Καί ὁ Παῦλος, ἐπίσης, λέγει: «Τὸ νά ἀποθάνω καί νά εἶμαι μαζί μετὰ τὸν Χριστόν, εἶναι πολὺ καλλίτερον.»³¹ Καί διὰ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ λέγει ἡ Γραφή. Καί προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας του, **Β** ἀφοῦ ἐζήσῃ εὐχάριστον γῆρας.³²

Τὸ ὅτι, θέβαια, οὔτε αἱ ψυχαι τῶν ἀμαρτωλῶν ἡμποροῦν νά παραμείνουν ἐδῶ, ἄκουσε πού ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς θερμὰ παρεκάλει δι' αὐτό, χωρὶς νά τὸ ἐπιτυχῆσθῃ.³³ Διότι, ἐάν αὐτὸ ἦτο δυνατόν θά ἤρχετο αὐτὸς εἰς τὴν γῆν καί θά ἐγνωστοποιεῖ τὰ συμβαίνοντα ἐκεῖ.

Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερόν ὅτι αἱ ψυχαι μετὰ τὴν ἀποδημίαν των ἀπὸ τὴν γῆν ὁδηγοῦνται εἰς κάποιον

27. Πρῶτ. Λουκ. 16, 19 — 31.

28. Τὸ κείμενον τῆς Κεινῆς Διαθήκης ἔχει «ἐκτὸς τῆς νυκτὸς ἀντι τοῦ σήμερον» τοῦ Χρυσόστομου. Πάντως ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου δέν ἀλλάσσει. Δι' ἀμειωτέρον τονίζεται ἡ ταχέως ἐλευσίς τοῦ βασιλέως διὰ τὸν πλούσιον.

29. Λουκ. 12, 20.

30. Πρῶτ. 7, 59.

31. Φιλιπ. 1, 23.

32. Πρῶτ. Γεν. 25, 8. Τὸ χωρίον διδασκαλίας ἀλλοτριῶν ἀπὸ τὸν Χρυσόστομον.

33. Πρῶτ. Λουκ. 16, 27 — 31.

χώρον, από όπου δεν έχουν την δυνατότητα να επιστρέψουν εις την γην, αλλά περιμένουν την φοβερόν ημέραν τῆς κρίσεως.

Ἐάν, τώρα, ἀπορῆ κανείς καὶ ἐρωτᾷ: Διὰ ποῖον λόγον ἔκανεν ὁ Χριστὸς ἐκεῖνο πού ἤθελωσαν οἱ δαίμονες, C μετὰ τὸ νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων; * τὸ ἐξῆς θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ τοῦ ἀπαντήσαμεν: ὅτι, δηλαδὴ, δὲν τὸ ἔκανεν αὐτὸ ὑπακούων εἰς αὐτούς, ἀλλὰ πολλὰ ἤθελε μετὰ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν νὰ διδάξῃ. Τὸ πρῶτον εἶναι ὅτι ἤθελε νὰ δείξῃ εἰς τοὺς δαιμονιζομένους ἀνθρώπους, πού ἀπληγάγησαν ἀπὸ τοὺς πονηροὺς ἐκεῖνους τυράννους, πόσῃ μεγάλῃ καταστροφὴν προκαλοῦν οἱ ἐχθροὶ τῶν αὐτῶν. Δεύτερον, διὰ νὰ μάθουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὅτι οὕτως τοὺς χοίρους δὲν ἠμποροῦν νὰ θλάψουν οἱ δαίμονες, ἔάν προηγουμένως δὲν τοὺς δώσῃ τὴν ἀδειαν ὁ Ἰησοῦς. Τρίτον, ὅτι μεγαλύτερον κακὸν ἀπὸ τοὺς χοίρους θὰ ἔκαναν εἰς αὐτούς τοὺς ἰδίους, ἔάν μέσα εἰς τὴν συμφορὰν τῶν δὲν τοὺς ἐπροστάτευεν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Διότι τὸ ὅτι μισοῦν οἱ δαίμονες ἡμᾶς πῶς πολὺ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα, εἶναι φανερόν ἀπὸ κάθε ἀποψιν. Συνεπῶς, αὐτοὶ πού δὲν ἐνδιεφέρθησαν διὰ τοὺς χοίρους, ἀλλὰ εἰς μίαν μόνον στιγμὴν τοὺς ἔρριξαν ὅλους εἰς τὸν κρημνόν, D πολὺ περισσότερο θὰ ἔκαναν τὸ ἴδιον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους εἶχαν κυριεύσει καὶ τοὺς παρέσυραν εἰς τὴν ἔρημον καὶ τοὺς ἐπανέφεραν πάλιν, ἔάν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τυραννίαν πού ἐφήρμοζαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους δὲν ὑπῆρχεν ἡ μεγάλη φροντίς τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐχαλιναγωγεῖ καὶ ἠμποδίζει τὴν καταστροφικὴν τῶν πορείαν νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἄκρα. Ὅθεν, εἶναι φανερόν ὅτι, δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἄνθρωπος πού νὰ μὴ τὸν προστατεύῃ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ἐάν δὲ δὲν μᾶς προστατεύῃ ὅλους ὁμοίως, οὕτε μετὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα εἶδος μεγάλης προνοίας. Διότι ἀναλόγως πρὸς τὸ ἀπέλιπον διὰ τὸν καθένα ἐκδηλώνει καὶ τὴν πρόνοιάν του ὁ Θεός.

Ἐκτὸς ἀπὸ ὅσα ἐλέγχθησαν παραπάνω, καὶ κάτι ἄλλο μαθαίνομεν ἀπὸ τὴν διήγησιν αὐτὴν. E ὅτι, δηλαδὴ, ὁ Θεὸς δὲν προνοεῖ μόνον συνολικῶς δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν καθένα ἰδιαιτέρως. Αὐτὸ τὸ ἐδήλωσε καὶ διὰ τοὺς μαθητὰς του, ὅταν εἶπεν: * Ἀκό-

μη καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς σας ἔχουν ἀριθμηθῆναι. * Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς δαιμονισμένους αὐτοὺς ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ διαπιστώσῃ καθαρὰ αὐτὸ. Πραγματικὰ, θὰ τοὺς εἶχαν πνίξει οἱ δαίμονες, ἔάν δὲν τοὺς ἐπροστάτευεν ἀποτρευματικὰ ἡ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φροντίς.

Δι' αὐτούς ἀκριβῶς τοὺς λόγους ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς δαίμονας νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων καὶ, ἀκόμη, διὰ νὰ πληροφορηθοῦν τὴν δύναμιν του οἱ κάτοικοι τῶν γύρω χωρίων. Διότι, ἐκεῖ πού τὸ ὄνομα του ἦτο πολὺ γνωστὸν, δὲν ἐπεδείκνυν ὑπερβολικὰ τὴν δύναμιν του. * Ἐκεῖ, ὁμοίως, πού δὲν τὸν ἤξερε κανεὶς, ἀλλὰ εὐρίσκοντο ἀκόμη εἰς τελείαν ἀγνοίαν, ἔφημε νὰ ἀκτινοβολοῦν τὰ θαύματά του, μετὰ σκοπὸν νὰ τοὺς προσελκύσῃ νὰ γνωρίσουν τὴν θέλαν του προέλευσιν. Τὸ ὅτι, θέθια, εὐρίσκοντο εἰς χονδροειδῆ ἀγνοίαν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, εἶναι φανερόν ἀπὸ τὸ τέλος τῆς διηγήσεως. Διότι ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸν προσκυνήσουν καὶ νὰ ἐκδηλώσωσιν τὸν θαυμασμόν τῶν διὰ τὴν δύναμίν του, αὐτοὶ, ἀντίθετα, τὸν ἐδιώχον «καὶ τὸν παρεκάλουν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰ σύνορά των» *.

Ἀλλὰ διὰ ποῖαν αἰτίαν κατέστρεψαν τοὺς χοίρους οἱ δαίμονες; Μά, ἐπειδὴ εἰς κάθε εὐκαιρίαν φροντίζουσι μὲ ζήλον νὰ στενοχωροῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ πάντοτε χαίρονται μετὰ τὴν καταστροφὴν. Τὸ ἴδιον, ἀλλωστὲ, ἔκανεν ὁ διάβολος καὶ εἰς τὸν Ἰωῦ. Μολοντί καὶ ἐκεῖ ὁ Θεὸς τὸ ἐπέτρεψεν, B ὅχι ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὑπήκουσεν εἰς τὸν διάβολον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀποδείξῃ πῶς λαμπρὸν τὸν δούλον του καὶ νὰ ἀφαιρήσῃ ἀπὸ τὸν διάβολον κάθε ἀφορμὴν ἀναισχυντίας καὶ, ἀκόμη, νὰ στρέψῃ κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ διαβόλου, ὅσα ἔκανε αὐτὸς εἰς ἄραρον τοῦ δικαίου Ἰωῦ. Πραγματικὰ, καὶ τώρα συνέβη τὸ ἀντίθετον ἀπὸ ἐκεῖνο πού ἐπεδίωκαν οἱ δαίμονες. Διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν διεκηρύσσεται καθαρὰ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπεδεικνύεται τελείως ἡ πονηρία τῶν δαιμόνων, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠλευθέρωσεν ἐκείνους πού κατεῖχον οἱ δαίμονες, καὶ, ἀκόμη, ὅτι δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν οὕτε τοὺς χοίρους νὰ ἐγγίσουν ἔάν δὲν τὸ ἐπιτρέψῃ ὁ κύριος τῶν πάντων Θεός.

Ἐάν ὁμοίως, κανεὶς ἐρμηνεύσῃ τὸ περιστατικὸν αὐτὸ

ἀλληγορικῶς,³⁷ πάλιν δὲν ὑπάσχει κανένα ἐμπόδιον. **Κ** Διότι ἡ διήγησις εἶναι αὕτη. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζωμεν καλὰ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι πνευματικῶς ὁμοιάζουσι με χοίρους, προσβάλλονται πρὸς εὐκόλῃ ἀπὸ τὰς διαβολικὰς ἐνεργείας. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖνοι πού ὑψίσταται αὐτὰ παραμένουν ἄνθρωποι, εἶναι δυνατόν πολλάς φορές νὰ ὑπερικήσουν τοὺς δαίμονας, ἐάν ὁμοῦ μεταμορφωθοῦν ὀλοκληρωτικὰ εἰς χοίρους, ὅχι μόνον δαιμονίζονται, ἀλλὰ καὶ ρίπτονται εἰς τοὺς κρημνοὺς.

Ἐπί πλέον, διὰ νὰ μὴ οὐχηματίζῃ κανεὶς τὴν γνώμην ὅτι ἡ διήγησις αὕτη εἶναι πλαστή, ἀλλὰ νὰ πιστεύσῃ ἀπάνυτα ὅτι πραγματικὰ ἐξῆλθεν οἱ δαίμονες ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἔρχεται ὁ θάνατος τῶν χοίρων καὶ τὸ πιστοποιεῖ αὐτό.

Κύτταξε, ὁμοῦ, μαζὶ με τὴν δύναμιν καὶ τὴν πραότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ὄταν, δηλαδὴ, ἂν καὶ τόσοσὸν πολὺ τοὺς ἐπυργήτησεν, τὸν ἐξεδίωκαν οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς ἐκεῖνης, δὲν ἔφερον ἀντίρρησην. **Δ** ἀλλὰ ἀνεχώρησε καὶ ἐγκατέλειπεν ἐκείνους πού μόνον τῶν ἔκριναν τοὺς ἑαυτοῦς τῶν ἀναξίους τῆς διδασκαλίας του, ἀπὸ τοῦ ἀφήσῃ διὰ διδασκάλους τοὺς ἀνθρώπους πού ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν δαιμόνων, καὶ τοὺς χοιροβοσκούς, ὥστε ἀπὸ αὐτοῦ νὰ πληροφορηθοῦν ὅλα τὰ συμβάντα. Καὶ ὁ Κύριος ἔφυγε καὶ τοὺς ἀφῆσε νὰ εὐρίσκωνται μέσα εἰς μεγάλον φόβον. Πραγματικὰ, τὸ μέγεθος τῆς ζημίας συνετέλει εἰς τὴν διάδοσιν τῆς εἰδήσεως τοῦ γεγονότος αὐτοῦ καὶ τὸ συμβᾶν ἤγγιζε τὴν ψυχὴν των. Καὶ ἀπὸ κάθε σημεῖον ἤκούοντο φωναὶ πού διεκήρυσσαν τὸ παράδοξον θαῦμα. Ἐφώναζον οἱ θεραπευθέντες, ἐφώναζε τὸ γεγονός τοῦ καταποντισμοῦ τῶν ζώων. **Ε** ἐφώναζαν οἱ ἰδιοκτήται τῶν χοίρων καὶ οἱ χοιροβοσκοί.

Τὴν κατάστασιν αὕτην ἠμπορεῖ κανεὶς καὶ σήμερον νὰ τὴν ἴδῃ καὶ πολλοὺς δαιμονιζομένους ν' ἀντικρύσῃ εἰς τὰ μνήματα, τοὺς ὁποίους δὲν συγκρατεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν μανίαν των, οὔτε σίδηρα, οὔτε ἀλυσίδες, οὔτε πλῆθος ἀπὸ ἀνθρώπων, οὔτε συμβουλαί, οὔτε νοθεσία, οὔτε φόβος, οὔτε ἀπειλή, οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον.

³⁷ Ἐπισημαστέον ὅτι ἡ ἀλληγορία εἶναι ἐκείνη ἡ καὶ εἰς τὴν ἐπισημαστέον τῆς Πραξῆς, ἡ ὅποια καλεῖται ἀπὸ τὰς ἐπισημαστέον καὶ τὰ γεγονότα ἴσως νὰ εἶδῃ ἕνα ἄλλο νόημα, μὲν ἄλλο ἡ βλασφημία. Ὅπως εἶδη, ἐπὶ παραδείγματι, ὑπὸ τοῦ χοίρου ἔνοιε καὶ ἄνθρωπος, οἱ ὅποιοι πνευματικῶς ὁμοιάζουσι με αὐτούς.

Πραγματικὰ, ὅταν κάποιος εἶναι ἀκόλαστος καὶ ἔχει γίνῃ ἀιχμάλωτος τοῦ σαματικοῦ κάλλους, δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὸν δαιμονισμένον. **ΒΒΒ** Ἀλλὰ περιφέρεται γυμνὸς ὅπως ἐκεῖνος, ἔχων μὲν ἐνδύματα, ἀλλὰ ἐστερημένος τὴν ἀληθινὴν ἐνδύμασιν καὶ γυμνὸς ἀπὸ τὴν δόξαν πού τοῦ ταυριάζει. Καὶ δὲν καταπληγώνει τὸ σῶμα του με λίθους, ἀλλὰ με τὰ ἁμαρτήματα πού εἶναι χειρότερα ἀπὸ πολλοὺς λίθους. Ποῖος, λοιπόν, θὰ ἠμπορῆσῃ νὰ δέσῃ τὸν ἄνθρωπον αὐτοῦ τοῦ εἶδους; Ποῖος θὰ τὸν σταματήσῃ ἀπὸ τὴν ἀσχημοσύνην καὶ τὴν μανίαν αὐτήν, πού δὲν τὸν ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῇ, ἀλλὰ συνεχῶς εὐρίσκεται εἰς τὰ μνήματα; Διότι με μνήματα ὁμοιάζουσι τὰ καταγῶγια τῆς παρρησίας, ἐπειδὴ ἀσπινέουν πολλὴν βυσσῶδιον καὶ εἶναι γεμάτα σαπίλα.

Ἀλλὰ καὶ ὁ φιλάργυρος τί εἶναι; Μήπως δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν προηγούμενον; Διότι ποῖος θὰ ἠμπορῆσῃ ποτὲ νὰ τὸν συγκρατήσῃ; Μήπως οἱ καθημερινοὶ φόβοι, αἱ ἀπειλαί, αἱ παραινέσεις καὶ αἱ συμβουλαί; Μὰ, ὅλα αὐτὰ τὰ δεσμὰ τὰ σπᾶει **Β** καὶ ὅταν ἔλθῃ κανεὶς με τὴν πρόθεσιν νὰ τὸν ἀπελευθερώσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς φιλαργυρίας, τὸν ἐξορκίζει νὰ μὴ τὸν ἔλευθερώσῃ, ἐπειδὴ θεωρεῖ μεγάλον θάσανον τὸ νὰ μὴ εὐρίσκειται ὑπὸ τὴν θάσανον αὐτήν. Ἀλλὰ τί δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀβλιώτερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν; Διότι ἐκεῖνος ὁ δαίμων, ἂν καὶ εἶχε καταφρονήσει τοὺς ἀνθρώπους, ἐν τούτοις ὑπεχώρησεν εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀμέσως ἐβλήκεν ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτός, ὁμοῦ, δὲν ὑπακούει οὔτε εἰς τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ. Πραγματικὰ, ἐνῶ κάθε ἡμέραν ἀκούει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ λέγῃ ὅτι «δὲν ἠμπορεῖτε νὰ εἰσθε δοῦλοι καὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν μαμωνᾶν συγχρόως»³⁸ καὶ νὰ ἀπειλῇ με τὴν γέεναν καὶ τὰς ἀθεραπεύτους κολάσεις, ἐν τούτοις δὲν ὑπακούει. Ὅχι, βέβαια, ἐπειδὴ εἶναι ἰσχυρότερος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς δὲν μᾶς κάνει ἀσφρόνας χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν.

Κ Δι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ζοῦν σὺν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἔρημον, ἔστω καὶ ἂν εὐρίσκωνται εἰς τὸ κέντρον τῶν πόλεων. Διότι ποῖος ἄνθρωπος με μισθὸ θὰ ἤθελε νὰ συνναστρέφεται με τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἶδους; Ἐγὼ τοὐλάχιστον θὰ προτιμῶσα νὰ συγκατοι-

κῶ μὲ πλῆθος δαιμονισμένους, παρὰ μὲ ἕνα ἄνθρωπον ποῦ νὰ ἔπασχεν ἀπὸ τὴν νόσον αὐτὴν. Καὶ διὰ τὸ ὅτι δὲν κἀνὰ λάθος, ὅταν λέγω αὐτὰ, μᾶς τὸ ἀποδεικνύει ἡ συμπεριφορὰ τοῦ καθενὸς ἀπὸ αὐτοῦς. Πραγματικά, οἱ φιλάργυροι νομίζουν ὡς ἐχθρόν των καὶ ἐκεῖνον ποῦ κἀμῖσαν ἀδικίαν δὲν τοὺς ἔχει κάνει καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ τὸν καταστήσουν δοῦλον των, ὅταν εἶναι ἐλεύθερος, καὶ μὲ μύρια κακὰ τὸν ἀπειλοῦν. Ἀντίθετα, οἱ δαιμονισμένοι δὲν κάνουν τίποτε παρόμοιον, ἀλλὰ στρέφουν τὴν νόσον ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ των. Οἱ φιλάργυροι, ἐπίσης, καταστρέφουν πολλὰ σπίτια **D** καὶ γίνονται αἰτία νὰ θλασθῆται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ, γενικὰ, εἶναι καταστροφή διὰ τὴν πόλιν καὶ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Ὅσοι, ὅμως, ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τοὺς δαίμονας εἶναι ἄξιοι μᾶλλον οἴκτου καὶ δακρύων. Καὶ οἱ τελευταῖοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐνεργοῦν χωρὶς συναίσθησιν, ἐνῶ οἱ φιλάργυροι παραφέρονται κατόπιν σκέψεως συμπεριφερόμενοι σὰν ἔξαλλοι, κατεχόμενοι ἀπὸ μίαν παράδοξον μανίαν.

Ἀληθινὰ, ποῖον παρόμοιον κάνουν ὅλοι οἱ δαιμονισμένοι, σὰν ἐκεῖνο ποῦ ἀπετόλμησεν ὁ Ἰούδας καὶ διέπραξε τὴν ἐσχάτην παρανομίαν; Καὶ ὅλοι ὅσοι μιμοῦνται τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἰούδα, σὰν τὰ φοβερά θηρία ποῦ ἐδραπέτευσαν ἀπὸ τὰς κλοῦσας των κατατρομάζουν τὰς πόλεις, ἐπειδὴ κανεὶς δὲν τὰ συγκρατεῖ. Ἐ Βέβαια, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς περιβάλλουν ἀπὸ παντοῦ δεσμὰ, ὅπως εἶναι ὁ φόβος τῶν δικαστῶν, ἡ ἀπειλὴ τῶν νόμων, ἡ κατακραυγὴ τοῦ κόσμου καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ δεσμὰ αὐτὰ τὰ σπάζουν καὶ ἀναστατώνουν τὰ πάντα. Καὶ εἰς κανεὶς ἐξηφάνισε τελείως τὰς δεσμεύσεις αὐτάς, τότε θὰ ἔβλεπε καθαρὰ ὅτι ὁ δαίμων ποῦ ἔχουν μέσα τους αὐτοὶ εἶναι πολὺ ἀγριώτερος καὶ πρὸ μακρόθεν **3:40** ἀπὸ αὐτὸν ποῦ ἐβγήκε τῶρα ἀπὸ τοὺς δαιμονισμένους.

Ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμῆθῃ εἰς τὴν πράξιν, ἅς τὸ λάβωμεν ὡς ὑπόθεσιν ἐπ' ὀλίγον καὶ ἅς ἀφαιρέσωμεν ὅλας τὰς δεσμεύσεις ἀπὸ τὸν φιλάργυρον καὶ τότε θὰ γνωρίσωμεν τὴν μεγάλην του μανίαν. Ἀλλὰ νὰ μὴ φοβηθῆτε τὸ θηριον, ὅταν θὰ τὸ ἀποκαλύψωμεν. Διότι ἡ σκηνὴ εἶναι ὑποθετικὴ καὶ δὲν ὑφίσταται εἰς τὴν πραγματικότητά. Ἔστω, λοιπὸν, ἕνας ἄνθρωπος ποῦ θγάζει φωτιά ἀπὸ τὰ μάτια του, μαῦρος, ἔχων εἰς κάθε ὄμον δράκοντας ἀντὶ χειρῶν. Ἐχει, ἐπίσης,

καὶ στόμα ὅπου ἀντὶ δδόντων ἔχει καρφωμένα ξίφη **B** καὶ ἀντὶ γλώσσης ἔχει πηγὴν ποῦ θγάζει δηλητήρια καὶ φαρμάκι. Ἡ κοιλία του, πάλιν, εἶναι πρὸ ἀδηφάγος ἀπὸ κάθε κάμιον καὶ κατατρώγει ὅτι τῆς ρίπτου. Καὶ τὰ πόδια ποῦ ἔχουν πτερὰ καὶ εἶναι πρὸ γρήγορα ἀπὸ τὴν φωτιάν. Τὸ πρόσωπόν του, ἐπίσης, ἅς ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι κατασκευασμένον μεικτὸν ἀπὸ σκύλον καὶ λύκον καὶ ὅτι δὲν διμυλεῖ σὰν ἄνθρωπος, ἀλλὰ ἐκβάλλει ἕνα ἦχον ἀπαίσιον, ἀηδιαστικὸν καὶ φοβερόν. Ἄς εἰπωμεν δὲ ὅτι ἔχει φωτιά καὶ εἰς τὰ χέρια του. Ἰσως, νὰ σὰς φαίνονται φοβερά τὰ λεχθέντα. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἐσκιαγραφήσαμεν ἀκόμη ἀντάξιον τῆς πραγματικότητος, διότι ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλα. Πραγματικά, ἅς ὑποθέσωμεν ἀκόμη ὅτι σφάζει ἐκεῖνους ποῦ συναντᾷ, ὅτι τοὺς κατατρώγει καὶ γεύεται τὰς σάρκας των. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτὸν εἶναι πρὸ φοβερός ὁ φιλάργυρος, διότι ἐπέρχεται ἐναντίον ὄλων σὰν Ἄθης, τοὺς κατατρώγει ὄλους, **C** καὶ τριγυρίζει σὰν κοινὸς ἐχθρὸς ὁλοκλήρου τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ νὰ μὴ ὑπάρχη κανένας ἄνθρωπος, διὰ νὰ κατέχη αὐτὸς τὰ πάντα. Δὲν σταματᾷ, ὅμως, μέχρις ἐδῶ, ἀλλὰ, ἀφοῦ τοὺς ἀφανίσῃ ὄλους μὲ τὴν ἐπιθυμίαν του, κατέχεται ἀπὸ τὸν πόθον νὰ ἀλλάξῃ τὴν οὐσίαν τοῦ χώματος καὶ νὰ τὸ κἀνῃ χρυσάφι. Καὶ ὅχι μόνον τὸ χῶμα, ἀλλὰ καὶ τὰ ὄρη καὶ τὰ φαράγγια καὶ τὰς πηγὰς καὶ ὄλας ἐν γένει τὰ φαινόμενα. Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε ὅτι δὲν παρεστήσαμεν ἀκόμη τὴν μανίαν αὐτοῦ, ἅς μὴ ὑπάρχῃ ὁ κατήγορος καὶ ὁ ἐκφοβίζων, ἀλλὰ ἀφαιρέσας ὑποθετικῶς μόνον τὸν φόβον τῶν νόμων, **D** καὶ τότε θὰ ἴδῃς αὐτὸν ν' ἀρπάξῃ τὸ ξίφος καὶ νὰ φονεύῃ τοὺς πάντας, χωρὶς νὰ ξεχωρίσῃ, οὔτε φίλον, οὔτε συγγενῆ, οὔτε ἀδελφόν, οὔτε καὶ τὸν πατέρα του ἀκόμη. Μᾶλλον, ὅμως, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν χρειάζεται οὔτε κἀν νὰ κἀνωμεν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ ἅς ἐρωτήσωμεν αὐτὸν, εἰάν δὲν δημιουργῆ εἰς τὴν φαντασίαν του παρόμοιους φαντασιώσεις καὶ δὲν ἐπιτίθεται νοερώς διὰ νὰ φονεύσῃ τοὺς πάντας, φίλους, συγγενεὶς καὶ τοὺς ἰδίους τοὺς γονεὶς του. Ἀλλὰ, μᾶλλον, οὔτε καὶ ἡ ἐρώτησις χρειάζεται. Διότι ὅλοι γνωρίζουν καλὰ ὅτι ὅσοι κατέχονται ἀπὸ τὸ πάθος αὐτὸ ἐγονακτοῦν καὶ διὰ τὸ γῆρας τοῦ πατέρα των **E** καὶ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι γλυκὺ καὶ ποθητὸν ἀπὸ ὄλους, νὰ ἔχουν, δηλαδὴ, παιδιὰ, τὸ θεωροῦν ἑαυρὸν καὶ φορτί-

κόν. Δι' αὐτὸ πολλοί, παρακινούμενοι ἀπὸ τὴν ἰδέαν αὐτὴν, ἐθεώρησαν καλὴν τὴν ἀτεκνίαν καὶ κατέστησαν ἀνίκανον τὴν φύσιν, ὅχι φονεύσαντες τὰ γεννηθέντα παιδιά, ἀλλὰ μὴ ἐπιτρέψαντες νὰ λάθουν κἀν ἀρχὴν.

Λοιπὸν, νὰ μὴ παραξενεύεσθε, ἐπειδὴ οὐκ παρουσιάσα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸν φιλάργυρον. (Διότι εἰς τὴν πραγματικότητά εἶναι πολὺ χειρότερος ἀπὸ ὅτι τὸν περιέγραψα). **39-41** Ἀλλὰ ἅς σκεφθῶμεν πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ τὸν δαίμονα. Πῶς θὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν, λοιπὸν; Ἐὰν ἀντιληφθῆ πλήρως ὅτι ἡ φιλαργυρία του εἶναι ἀντίθετος πρὸς αὐτὸ ἀκριβῶς, δηλαδὴ, εἰς τὸ νὰ τοῦ δίδῃ χρήματα. Διότι ἐκεῖνοι ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ κερδίσουν τὰ μικρὰ ὑφίστανται μεγάλαις ζημίαις. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἔχει γίνῃ παροιμία ἀνάλογος μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν. Πραγματικά, πολλοὶ πολλὰς φορές ποὺ ἠθέλησαν νὰ δανείσουν μετὰ ὑπερβολικὸς τόκους καὶ, παρασυρθέντες ἀπὸ τὴν προσδοκίαν τοῦ κέρδους, δὲν ἠρεύνησαν τὸ ποιὸν τῶν δανειζομένων, ἔλασαν μαζὶ μετὰ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ὀλοκλήρως. Ἄλλοι πάλιν ποὺ περιέπεσαν εἰς κινδύνους καὶ δὲν ἠβέλησαν νὰ ἐξοδεύσουν ὀλίγα, **B** ἔλασαν καὶ τὴν ζωὴν των μαζὶ μετὰ τὴν περιουσίαν των. Ἐπίσης, ἐνῶ τοὺς ἐδόθη ἡ εὐκαρία νὰ ἀποκτήσουν ἡ ἀξιώματα προσοδοφόρα, ἢ κατὰ ἄλλο παρόμοιον, ἐπειδὴ ἐκόλλησαν εἰς τὰς λεπτομερείαις ἔλασαν τὸ πᾶν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, δὲν γνωρίζουν νὰ σπεύρουν, ἀλλὰ πάντοτε φροντίζουν νὰ θερίζουν, δι' αὐτὸ συνεχῶς χάνουν τὴν συγκομιδὴν. Διότι κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ πάντοτε νὰ θερίζῃ, ὅπως δὲν ἠμπορεῖ διαρκῶς νὰ κερδίζῃ. Ἄφοῦ, λοιπὸν, δὲν θέλουν νὰ ἐξοδεύουν, δὲν γνωρίζουν καὶ νὰ κερδίζουν. Ἀλλὰ, εἴτε πρέπει νὰ νυμφευθοῦν, πάλιν παθαίνουν τὸ ἴδιον. Διότι ἡ ἐξηποτήθησαν καὶ ἐπήραν πτωχὴν ἀντὶ πλουσίας, ἢ καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ποὺ ἐπήραν πλουσίαν, ἀλλὰ μετὰ πολλὰ ἐλαττώματα, πάλιν ὑπέστησαν μεγαλύτεραν ζημίαν. **C** Διότι τὸν πλοῦτον δὲν τὸν δημιουργεῖ ἡ περιουσία, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ. Πραγματικά, ποία ἡ ὠφέλεια τοῦ πλοῦτου, ὅταν ἡ γυναῖκα εἶναι πολυδάπανος καὶ ἀσωτος καὶ διασκορπίζῃ τὰ πάντα χειρότερα ἀπὸ τὸν ἄνεμον; Ποία ἡ ὠφέλεια, ἂν εἶναι ἀκόλαστος καὶ ἔχῃ πλῆθος ἐραστῶν; Ποία ἡ ὠφέλεια, ἂν εἶναι μέθυσος; Μήπως δὲν θὰ κἀνη τὸν σύζυγον τῆς πτωχῶν ἀπὸ ὄλους;

*Ὅχι μόνον εἰς τὸ θέμα τοῦ γάμου σκέπτονται ἔτσι,

ἀλλὰ, παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν μεγάλην τὸν ἀγάπην πρὸς τὰ χρήματα, ἀγοράζουν ἀπὸ κακὸν ὑπολογισμόν ὅχι τοὺς καλοὺς δούλους, ἀλλὰ φροντίζουν νὰ εὑρουν τοὺς πιδ εὐθηνοὺς.

*Ὅλ' αὐτά, λοιπὸν, ἀφοῦ σκεφθῆτε καλὰ, (ἐπειδὴ ἢν ἠμπορεῖτε ἀκόμη νὰ ἀκούσατε τὴν διδασκαλίαν διὰ τὴν γένναν καὶ τὴν βασίλειαν), καὶ ἀφοῦ καταλάβετε τὰς ζημίας ποὺ ὑπομένετε κάθε φορὰν ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν, **D** ὅταν δανείζετε, ὅταν ἀγοράζετε, ὅταν νυμφεύεσθε, ὅταν ὑπερασπίζεσθε κάποιον, ὅταν κάνετε ἀτιμῆποτε ἄλλο, παύσατε νὰ ἀγαπᾶτε ὑπερβολικὰ τὰ χρήματα. Διότι ἔτσι θὰ ἠμπορέσατε καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν νὰ ζῆσατε μετὰ ἀσφάλειαν καὶ, ἀφοῦ κάνετε μικρὰν προσπάθειαν, θὰ δυνηθῆτε νὰ ἀκούσατε καὶ τὸ κήρυγμα διὰ τὴν εὐσέθειαν καὶ, ὅταν κυττάζετε μετὰ προσοχὴν, θὰ ἰδῆτε τὸν ἴδιον τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ θὰ ἀποκτήσατε τὰ ἀγαθὰ ποὺ αὐτὸς ἔχει ὑποσχεθῆ, τὰ ὁποῖα εἶθε βλοὶ μας νὰ ἐπιτύχωμεν, **E** μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΚΘ'

(Μαθ. θ', 1—8)

342 «Και ἄφου ἐμῶθην εἰς τὸ πλοῖον, ἐπέρασεν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδικὴν του πόλιν. Καὶ ἰδοὺ τοῦ ἔφεραν ἕνα παραλυτικόν, τὸν ὁποῖον εἶχαν θάλει ἐπάνω εἰς κρεβάτι. Καὶ ὁ Ἰησοῦς, δταν εἶδε τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν εἰς τὸν παραλυτικόν: "Ἐχε θάρρος, παιδί μου" σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου."

Ἰδικὴν του πόλιν ἐδῶ ὀνομάζει τὴν Καπερναοὺμ. Διότι ἄλλη μὲν τὸν ἔφερον εἰς τὸν κόσμον, ἡ Βηθλεέμ, ἢ ἄλλη τὸν ἀνέθρεψεν, ἡ Ναζαρέτ, καὶ ἄλλη τὸν εἶχε διαρκῶς κάτοικόν της, ἡ Καπερναοὺμ.¹

Ὁ παραλυτικὸς τῆς παρούσης διηγήσεως εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.² Διότι ἐκεῖνος κατέκειτο κοντὰ εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἐνῶ αὐτὸς ἐδῶ ἐδρίσκειτο εἰς τὴν Καπερναοὺμ. Καὶ ὁ ἕνας εἶχε τριάντα ὀκτῶ χρόνια παράλυτος, ἐνῶ διὰ τὸν παρόντα δὲν ἐλέγη τίποτε παρόμοιον. Ἀκόμη, ἐκεῖνος δὲν εἶχε ἐκεῖνος ποὺ θὰ τὸν ἐδοῦθουν, ἐνῶ αὐτὸς εἶχε τοὺς προστάτας του, οἱ ὅποιοι καὶ τὸν μετέφεραν. Ἐπίσης, εἰς αὐτὸν λέγει: «παιδί μου, σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου», ἐνῶ ἐκεῖνον τὸν ἐρωτᾷ: «Θέλεις νὰ γίνης υγιής;»³ Καὶ ἐκεῖνον τὸν ἐθεράπευσε ἡμέραν Σάββατον, ἐνῶ αὐτὸν ἐδῶ δχι Σάββατον. Διότι, διαφορετικὰ, θὰ τὸν κατηγοροῦν καὶ δι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι. Ἀλλὰ ὅσον ἀφορᾷ τοῦτον ἐπίωψαν διὰ τὸ θέμα αὐτό, ἐνῶ εἰς τὸν ἄλλον ἐπετίθεντο καὶ τὸν κατεδίωκαν.

C Αὐτὰ δὲν τὰ εἶπα τυχαῖα, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ νομίση

1. Μαθ. 9:1—2.

2. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Καπερναοὺμ ἦτο τὸ κέντρον ἀπὸ τοῦ ὁποῦν ἐφαρμάτο ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὴν τριετὴ θητεσίαν του ὄρατον. Πρβλ. Μκθ, 4:18.

3. Πρβλ. Ἰωάν. 5:8 ἐξ.

4. Ἰωάν. 5:6.

κανεῖς ὅτι ὑπάρχει διαφωνία μεταξύ τῶν εὐαγγελιστῶν, ἐάν θεωρήσῃς ὅτι πρόκειται δι' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν παραλυτικόν.

Σὺ, ὁμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, τὴν ταπεινώσιν καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Κυρίου. Διότι καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὸν εἶχεν ἀπομακρῶνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ κοντὰ του. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐξεδιώχθη ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν Γαθαράων, δὲν ἔφερον ἀντίστασιν, ἀλλὰ ἀνεχώρησεν, ὄχι μακριὰ, θέσσια. Καὶ πάλιν εἰσηλθεν εἰς τὸ πλοῖον καὶ κατηυθύνετο πρὸς τὴν ἀπέναντι ὄχθην, ἐνῶ εἶχε τὴν δυνατότητα νὰ περάσῃ καὶ περὶ διὰ τῆς παραλλῆλως τῆς λίμνης. Διότι δὲν ἤθελε συνεχῶς νὰ θαυματουργῇ, διὰ νὰ μὴ παραβῆ τὴν ὑπόθεσιν τῆς θείας οικονομίας.⁴

Ὁ Ματθαῖος, λοιπόν, λέγει ὅτι ἔφεραν ἀπλῶς τὸν παραλυτικόν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. D Ἐνῶ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ⁵ λέγουσιν ὅτι ἐσεκέπασαν τὴν στέγην καὶ τὸν κατέβασαν. Καὶ εἰς τὴν συνέθειαν ἐτοποιήθησαν τὸν ἀσθενῆ πρὸ τοῦ Χριστοῦ, χωρὶς νὰ εἰπῶν τίποτε, ἀλλὰ τὰ πάντα τὰ ἀνέθεσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν. Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δράσεώς του καὶ ὁ Ἰησοῦς περιήρχετο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καὶ δὲν ἐζήτει τόσην μεγάλην πίστιν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἐπλησίαζαν καὶ τὸν παρεκάλουν διὰ κάτι. Ἐδῶ, ὁμως, ἦλθαν μόνον τῶν καὶ πίστιν ἐξεδήλωσαν. Διότι ὅταν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει, δηλαδὴ, τὴν πίστιν αὐτῶν ποὺ τὸν κατεβίβασαν. Ἐπειδὴ δὲν ζητεῖ πάντοτε τὴν πίστιν ἀπὸ τοὺς ἀσθενεῖς, ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, δταν στεροῦνται τοῦ λογικοῦ πῶν ἢ ἔχουν χάσει τὰς αἰσθήσεις κατ' ἄλλον τρόπον λόγῳ τῆς νόσου. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ὅπῃρχε μᾶλλον καὶ ἡ πίστις τοῦ ἀσθενοῦς, διότι, διαφορετικὰ, δὲν θὰ ἐδέχετο νὰ τὸν κατεβᾶσσουν ἀπὸ τὴν στέγην, ἐάν δὲν εἶχε πίστιν.

Ἄφου, λοιπόν, ἐβείξαν τόσην μεγάλην πίστιν, δεικνύει καὶ ὁ Ἰησοῦς τὴν δύναμιν του. E μὲ τὸ νὰ συγχωρήσῃ τὰ ἁμαρτήματα μὲ μεγάλην ἐξουσίαν καὶ νὰ ἀποβείη δι' ὧλων αὐτῶν ὅτι εἶναι ὁμοίτιμος μὲ τὸν γεννησάντα. Σκέψου, τώρα Παραπάνω τὸ ἀπέδειξεν αὐτὸ μὲ τὴν διδασκαλίαν, δταν τοὺς ἐδίδαξε σάν νὰ ἔχη ἐξου-

5. Τὸ εἶναι σθένος τοῦ Θεοῦ δὲκ τῆς σαρκῶν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ εἶναι ἐκλιμακωτὸ εἰς διαφόρα ἐπάλληλα στάδια.

6. Πρβλ. Μάρκ. 2:4. Λουκ. 6:10.

σίαν, εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ λεπροῦ, ὅταν εἶπεν «Θέλω, καθαρῖσου»,⁷ **3-43** μετὰ τὴν περιήπτωσιν τοῦ ἑκατοντάρχου, ποῦ ὅταν τοῦ εἶπεν «Πές ἕνα λόγον μόνον καὶ θά θεραπευθῇ ὁ δοῦλος μου»,⁸ εἶδει τὸν θαυμασμόν του καὶ τὸν ἐπήνεσε περισσότερο ἀπὸ ἄλλους, μετὰ τὴν θάλασσαν, ὅταν μετὰ τὸν λόγον του μόνον τὴν ἐχαλιναγωγῆσεν,⁹ μετὰ τοὺς δαίμονας, ὅταν παρεδέχοντο τὸν Κύριον ὡς κριτὴν καὶ τοὺς ἐξεβίβακε μετὰ μεγάλην δύναμιν.¹⁰ Ἐδῶ, πάλιν, μετὰ ἕνα τρόπον πρὸ θαυμαστῶν ἐξαναγκάζει τοὺς ἰδίους τοὺς ἐχθρούς του νὰ ὁμολογήσῃ τὴν δημοσίαν του πρὸς τὸν Πατέρα καὶ μετὰ τὸ στόμα αὐτῶν καθιστᾷ αὐτὸ φανερόν.

Ὁ ἴδιος, λοιπόν, ὁ Ἰησοῦς δεικνύων τὴν μετριοφροσύνην του, (διότι τὸν περιέβαλεν πολὺς κόσμος ποῦ ἀπέκλειε τὴν εἰσοδὸν δι' αὐτὸ καὶ τὸν κατέβασαν ἀπὸ τὴν στέγην), **B** δὲν ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ θεραπεύσῃ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον ἦτο ὁρατὸν ἀπὸ ἄλλους, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τους παίρνει ἀφορμὴν νὰ πράξῃ αὐτὸ. Καὶ κατὰ πρόωτον ἐθεράπευσεν ἐκεῖνον ποῦ δὲν ἐφαίνετο, ὅταν συνέχωρησε τὰς ἀμαρτίας τοῦ παραλυτικοῦ. Ἡ πράξις αὐτὴ ἐσώζει μὲν τὸν ἀσθενή, ἀλλὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν δὲν ἐδίδε μεγάλην δόξαν. Οἱ ἐχθροὶ του, ὅμως, παραθούμενοι ἀπὸ τὴν πανήριαν των καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ τὸν προσβάλλουν, ἐδημιούργησαν χωρὶς νὰ τὸ θέλουν τὰς προυποθέσεις διὰ νὰ γνωσθῇ πλήρως καὶ ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους τὸ γεγονός. Πραγματικῶς, ὁ Κύριος μετὰ τὴν εὐστροφίαν του ἐχρησιμοποίησε τὸ μῖσος αὐτῶν διὰ τὴν φανέρωσιν τοῦ θαύματος. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐταράσσοντο καὶ ἔλεγον «Αὐτοὺς θλασσημεί.¹¹ Ποίως δύναται νὰ συγχωρῇ ἀμαρτίας, παρὰ μόνον ὁ Θεός;»¹² ὡς ἴδωμεν ποῖαν ἀπάντησιν τοὺς ἔδωκεν. **C** Μήπως τοὺς διέλυσε τὴν ἀποφιν αὐτῆν; Διότι, ἐάν δὲν ἦτο ἴσος πρὸς τὸν Θεόν, ἔπρεπε νὰ τοὺς εἴπῃ· Διὰ τί μοῦ ἀποδίδετε φήμην ποῦ δὲν μοῦ ταιριάζει; Ἄτέχω πολὺ ἀπὸ τὴν δύναμιν αὐτῆν. Δὲν εἶπεν, ὅμως, τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ἀντίθετα, ἐβεβαίωσε καὶ ἐπεκύρωσε τὸν συλλογισμόν αὐτῶν καὶ μετὰ

7. Πρβλ. Ματθ. 7, 29.
8. Πρβλ. Ματθ. 8, 8.
9. Πρβλ. Ματθ. 8, 8.
10. Πρβλ. Ματθ. 8, 28.
11. Πρβλ. Ματθ. 8, 28 ἔξ.
12. Ματθ. 9, 8.
13. Μαρκ. 2, 7.

τὴν φωνὴν του καὶ μετὰ τὴν πραγματοποιήσῃν τοῦ θαύματος.

Ἐπειδὴ, θέβασα, τὸ νὰ ὁμιλῇ κανεὶς διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἐφαίνεται ὅτι προεκάλει τὴν ἀντίδρασιν τῶν ἀκροατῶν, δι' αὐτὸ τὴν διὰ τὸ ἀτόμον του ἀντίληψιν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἐπιθεβαίνωει ὁ Κύριος διὰ τῶν ἄλλων. Καὶ τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ εἶνα ὅτι αὐτὸ τὸ ἐπιτυχάνει ὄχι μόνον διὰ μέσου τῶν φίλων, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἐχθρῶν του. Διότι τόσος ἦτο ὁ πλοῦτος τῆς σοφίας του. Διὰ μέσου τῶν φίλων τὸ ἐπέτυχεν ὅταν εἶπεν, «Θέλω, καθαρῖσου.» **D** καὶ, ἐπίσης, ὅταν εἶπεν, «οὔτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν εὗρηκα τόσον μεγάλην πίστιν, ἐνῶ διὰ τῶν ἐχθρῶν τὸ πραγματοποιεῖ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν.

Ὅταν, λοιπόν, εἶπαν ὅτι κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγχωρῇ ἀμαρτίας, παρὰ μόνον ὁ Θεός, προσέθεσεν «Διὰ νὰ μᾶθετε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ ἐπὶ τῆς γῆς ἀμαρτίας, (τότε λέγει εἰς τὸν παραλυτικόν), σὴκω ὀρθίος καὶ πάρε εἰς τοὺς ὤμους σου τὸ κρεβάτι σου καὶ πήγαινε εἰς τὸ σπίτι σου.»¹⁴ Ὅχι μόνον ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε πάλιν, ὅταν τοῦ ἔλεγον αὐτοί· «Δὲν σε λιθοβολοῦμεν διὰ κανένα καλὸν ἔργον, ἀλλὰ σε λιθοβολοῦμεν διὰ τὴν θλασσημίαν ποῦ ἐξεστόμισες καὶ διότι, ἐνῶ εἶσαι ἀνθρώπος, κάνεις τὸν ἑαυτὸν σου Θεόν.»¹⁵ Ἐ καὶ ἐδῶ δὲν ἠρήθη τὴν ἀντίληψιν αὐτῆν, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἐπεκύρωσεν, ὅταν εἶπεν· «Ἐάν δὲν κάνω τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε εἰς ἐμέ. Ἐάν ὅμως ἐνεργῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἂν δὲν πιστεύετε εἰς ἐμέ, πιστεύσατε εἰς τὰ ἔργα αὐτά.»¹⁶

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, ὅμως, καὶ ἕνα ἄλλο σημεῖον τῆς θεότητός του καὶ τῆς ἰσοτιμίας του πρὸς τὸν Πατέρα ἀποδεικνύει. Ἐκεῖνοι, λοιπόν, ἔλεγον ὅτι ἡ συγχώρησις τῶν ἀμαρτιῶν εἶναι ἀποκλειστικὴ δικαιοδοσία τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριος, ὅμως, ὄχι μόνον συγχωρᾷ τὰς ἀμαρτίας, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐνεργεῖαν αὐτῆν δεικνύει καὶ κάτι ἄλλο, **3-44** τὸ ὁποῖον ἦτο γινώρισμα τοῦ Θεοῦ μόνον, τὸ νὰ ἀποκαλύπτῃ, δηλαδή, τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τῶν ἀνθρώπων. Διότι δὲν εἶχαν ἐκφράσει ἐνώπιον ἄλλων ὅτι ἐσκέπτοντο. «Καὶ Ἰδοὺ», λέγει ὁ εὐαγγελισ-

14. Ματθ. 9, 6. Μαρκ. 2, 11.
15. Ἰωάν. 10, 33.
16. Ἰωάν. 10, 37 — 38.

στής, «μερικοί από τους γραμματείς είπαν μέσα τους. Αυτός θλασφημεί. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἐπειδὴ κατάλαθε τὰς σκέψεις των, εἶπε· Διατί σκέπτεσθε ποιηρὰ μέσα εἰς τὰς καρδίας σας;»¹⁷ Τὸ δὲ μόνον ὁ Θεὸς ἠμπορεῖ νὰ γνωρίζῃ καλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἄκουσε τί λέγει σχετικῶς ὁ προφήτης· «Σὺ μόνος ἀπὸ πάντων γνωρίζεις τὰς καρδίας». ¹⁸ Καὶ πάλιν· «Ὁ Θεὸς εἶναι ποὺ ἐξετάζει καρδίας καὶ νεφρούς». ¹⁹ Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἱερεμίας λέγει· «Ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι θαθεῖα καὶ ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἀνεξιχνίαστος καὶ ποῖος ἠμπορεῖ νὰ τὸν γνωρίσῃ;»²⁰ Καὶ ἀκόμη· «Ὁ ἀνθρώπος θὰ κυττάξῃ τὸ πρόσωπον, ἐνῶ ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν». ²¹ Β Καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις εἶναι δυνατόν νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς μόνον ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίζῃ καλὰ ὅτι ὑπάρχει εἰς τὴν σκέψιν τῶν ἀνθρώπων.

Δεικνύων, λοιπόν, ὁ Κύριος ὅτι εἶναι Θεὸς ἴσος πρὸς τὸν γεννήσαντα Πατέρα, ἐκεῖνο ποὺ ἐσκέπτοντο μέσα τους, (διότι φοβούμενοι τὸν κόσμον δὲν εἶχαν τὸ θάρρος νὰ διατυπώσωσαν ἐνώπιον ὄλων τὴν γνώμην των αὐτῆν), αὐτὸ ἀποκαλύπτει καὶ τὸ καθιστᾷ φανερόν, φερόμενος συγχρόνως καὶ εἰς τὴν παρουσίαν στιγμῆν μὲ μεγάλην ἐπιείκειαν. «Διατί, λέγε, σκέπτεσθε ποιηρὰ μέσα εἰς τὰς καρδίας σας;» Μολοντί, θεθαία, ἐάν ἔπρεπε κάποιος νὰ ἀναγκασθῇ, αὐτὸς ἦτο ὁ παράλυτος, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐξηπατήθη, καὶ νὰ εἴπῃ· ἄλλο ἦλθα νὰ θεραπεύσω, καὶ σὺ θεραπεύεις ἄλλο; Διότι ἀπὸ τοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι μου; Τώρα ἐκεῖνος δὲν λέγει τίποτε παρόμοιον. **Γ** Ἄλλα ἐμπιστεύεται τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ θεράποντος. Αὐτοί, ὁμοίως, ἐπειδὴ ἦσαν κακοήθεις καὶ γεμάτοι μῖσος, ἐπιθυλοῦντο τὰς εὐεργεσίας τῶν ἄλλων. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος τοὺς προσβάλλει μὲν, ἀλλὰ τὸ κάνει μὲ κάθε λεπτότητα. Πραγματικὰ, ἐάν, λέγει, δὲν πιστεύετε εἰς ὅτι εἶπα προηγουμένως καὶ ἔχετε τὴν γνώμην ὅτι αὐτὸ ἀποτελεῖ κομμοσάμν, ἰδοὺ προσθέτω καὶ κάτι ἄλλο εἰς αὐτό, τὸ ὅτι, δηλαδὴ, ἀποκαλύπτω τὰς ἀποκρύφους σκέψεις σας. Καί, ὕστερα ἀπὸ αὐτό, ἔνα

17. Ματθ. 9, 3 — 4.

18. Β' Παρλ. 6, 30.

19. Ψαλμ. 7, 10.

20. Ἱερ. 17, 9.

21. Α' Βασίλ. 16, 7.

ἀκόμη. Ποῖον εἶναι, λοιπόν, αὐτό; Τὸ ὅτι θὰ ἐνδυναμώσω τὸ σῶμα τοῦ παραλύτου.

Καὶ ὅταν μὲν ἀπηυθύνετο πρὸς τὸν παράλυτον, δὲν ὠμίλει κατὰ τρόπον ποὺ νὰ ἀποδεικνύῃ σαφῶς τὴν ἐξουσίαν του. Διότι δὲν εἶπεν, σοῦ συγχωρᾷ τὰς ἁμαρτίας, ἀλλὰ, «σοῦ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου». **Δ** Ὅταν, ὁμοίως, τὸν ἠνάγκασαν ἐκαίνοι, τότε πλέον καθαρότερα δεικνύει τὴν ἐξουσίαν του, ὅταν λέγῃ· «Διὰ νὰ μάθετε δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ συγχωρῇ ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας». Βλέπετε πόσον ἀπειχε ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ θέλῃ νὰ θεωρηταί ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα; ²² Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἄλλου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὅτι τοῦ ἔδωσε τὴν ἐξουσίαν ἄλλος, ἀλλ' εἶπεν ὅτι ἔχει ἐξουσίαν. Καὶ αὐτὸ δὲν τὸ λέγει ἀπὸ φιλοδοξίας. Ἀλλὰ διὰ νὰ σὰς πείσω, λέγει, ὅτι δὲν θλασφημῶ ὅταν κάνω τὸν ἑαυτὸν μου ἴσον μὲ τὸν Θεόν. Πραγματικὰ, εἰς κάθε περιπτώσει ἐπιθυμῶ νὰ φέρῃ ἀποδείξεις σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους, ὅπως ὅταν λέγῃ· «Πήγαive, δεῖξε τὸν ἑαυτὸν σου εἰς τὸν Ἱερέα». ²³ Ἐπισης, τὴν πενθερὰν τοῦ Πέτρου τὴν παρουσιάζει νὰ τὸν ὑπηρετῇ ²⁴ καὶ ἐπιτρέπει νὰ πέσουν οἱ χοῖροι εἰς τὸν κρημνόν. ²⁵ Καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ἔδω πρὸς ἀπόδειξιν τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν φέρει τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος, πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τῆς θεραπείας τοῦ σώματος τὸ ὅτι ἐσήκωσε τὸ κρεβάτι, ὥστε νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ ἦτο φαντασία. Καὶ δὲν τὸ κάνει αὐτὸ προηγουμένως, παρὰ ἀφοῦ τοὺς ἠρώτησεν· «Διότι, τί εἶναι εὐκολώτερον», λέγει, «νὰ εἴπω· Εἶναι συγχωρημέναι αἱ ἁμαρτίαι σου, **26-27** ἢ νὰ τοῦ εἴπω· Πάρε τὸ κρεβάτι σου καὶ πήγαive εἰς τὸ σπιτί σου;». ²⁸ Αὐτὸ ποὺ λέγει, σημαίνει τὸ ἔξῃ· Τί σὰς φαίνεται ὅτι εἶναι εὐκολώτερον, νὰ θεραπεύσω σῶμα παράλυτον, ἢ νὰ συγχωρῶ τὰ ἁμαρτήματα; Εἶναι φανερόν ὅτι εὐκολώτερον εἶναι ἡ θεραπεία τοῦ σώματος. Διότι ὅσον ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ σώματος, τόσον σπουδαιότερον εἶναι νὰ συγχωρῆται τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἔνα

22. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ρητορικὴν αὐτὴν ἐρώτησιν εἶναι, ὅτι καλοῦ δὲν ἀπέχετο ἀπὸ τοῦ νὰ θέλῃ νὰ θεωρηταί ἴσος πρὸς τὸν Πατέρα.

23. Ματθ. 8, 4.

24. Ματθ. 8, 15.

25. Ματθ. 8, 32.

26. Ματθ. 9, 5 — 6.

δέν φαίνεται, ἐνῶ τὸ ἄλλο εἶναι φανερόν, δι' αὐτὸ προσθέτω τὸ κατώτερον, ἀλλὰ πῶς ὀφθαλμοφανές, με σκοπὸν καὶ τὸ ἀνώτερον καὶ ἀθέατον νὰ ἀποδειχθῇ διὰ μέσου αὐτοῦ. Ἔτσι, ἔμπρακτα ἀπεκάλυπτεν ἐκ τῶν προτέρων πλέον ἐκεῖνο πού εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ὅτι, δηλαδὴ, αὐτὸς σηκώνει τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου.²⁷

Β Ἀφοῦ, λοιπόν, ἐθεράπευσεν αὐτόν, τὸν ἀποστέλλει εἰς τὸ σπῆτι του. Πάλιν μὲ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν φανερώνει τὴν ταπεινώσιν του καὶ, ἀκόμη, ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ δέν ἦτο φανταστικόν. Διότι ἐκεῖνους πού ἦσαν μάρτυρες τῆς ἀσθενείας, τοὺς καθιστᾷ μάρτυρας καὶ τῆς πραγματικῆς θεραπείας. Ἐγὼ, θεάσασθε, ἤθελα, λέγει, διὰ μέσου τῆς ἰδικῆς σου ἀσθενείας νὰ θεραπεύσω καὶ ἐκεῖνους πού νομίζουν ὅτι εἶναι ὀγιεῖς, ἀλλὰ εἶναι ἀσθενεῖς πνευματικῶς. Ἐπειδὴ, ὅμως, δέν θέλουσιν, πηγαίνει εἰς τὸ σπῆτι σου, διὰ νὰ θεραπεύσῃς τοὺς οἰκειοὺς σου. Προσέχεις μὲ ποῖον τρόπον ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ δημιουργὸς καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος; Θεραπεύει, λοιπόν, τὴν παράλυσιν τοῦ κάθε σωματικοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν θεραπείαν πού εἶναι ἀθέατος τὴν ἀποδεικνύει μὲ ἐκείνην πού εἶναι φανερά. Ἀλλὰ ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ αὐρῶνται εἰς τὸ χάμα.

«Ὅταν δὲ τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ εἶδαν αὐτὸ θαύμασσαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, ὃ ὁποῖος ἔδωκε τὴν μεγάλην ἐξουσίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους».²⁸

Τοὺς ἠμποδίζειν ἀκόμη ἡ σάρκα διὰ νὰ ἀντιληφθοῦν πλήρως τὴν θεότητά του. Ἀλλὰ δέν τοὺς μαλώνει, μὰ προχωρεῖ καὶ μὲ τὰ ἔργα του τοὺς ἀφυσπίζει καὶ τοὺς ἐξυψώνει τὸ φρόνημα. Διότι πρὸς τὸ παρὸν δέν ἦτο μικρὸν νὰ τὸν θεωροῦν ἀνώτερον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὅτι ἔχει ἔλθει: ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ, ἔαν εἶχαν τελείαν θεοσιότητα δι' αὐτὰ μέσα των, τότε θαυμάσιως θὰ ἀντελαμβάνοντο ὅτι ἦτο καὶ τοῦ Θεοῦ υἱός. Ἀλλὰ δέν κατενόησαν κολὰ αὐτὰ, δι' αὐτὸ καὶ δέν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν πλησιάσουν. Διότι ἔλεγαν πάλιν «Αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος δέν ἔχει σταλῆ ἀπὸ τὸν Θεόν».²⁹ Καὶ πάλιν «Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ προέρχεται αὐτὸς ἀπὸ τὸν

27. Πρῶτ. Ἰωάν. 1,29.

28. Ματθ. 9,8.

29. Ἰωάν. 9,16.

Θεόν;».³⁰ **Δ** Καὶ συνεχῶς αὐτὰ ἀνέφερον, διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὰ ἰδικὰ των πάθη.

Τὸ ἴδιον κάνουν καὶ σήμερον πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ πιστεύουσι ὅτι ὁ Θεὸς ἐκδικεῖται καὶ ἐκδηλώνουσι μὲ τὸν τρόπον αὐτόν τὰ ἰδικὰ των πάθη, ἐνῶ πρέπει νὰ ἐξετάζωμεν τὰ πάντα μὲ ἐπιείκειαν. Διότι ὁ Θεός, ἠμποροῦσε, πραγματικῶς, νὰ ρίψῃ κεραυτὸν εἰς ἐκεῖνους πού τὸν βλασφημοῦν, ἀλλὰ, ἐν τούτοις, ἀνατέλλει δι' ἄλλους τὸν ἥλιον καὶ βρέχει καὶ βλα τὰ ἄλλα τὰ παρέχει μὲ ἀφθονίαν. Αὐτὸν πρέπει νὰ μιμούμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ νὰ παρακαλοῦμεν, νὰ συμβουλεύωμεν, νὰ νοουθετοῦμεν μὲ πραότητα, χωρὶς νὰ ὀργιζώμεθα οὔτε νὰ γινώμεθα πραγματικῶς θηρία. Ἐ διότι δέν συμβαίνει καμμία δάσθη εἰς τὸν Θεόν ἀπὸ τὴν βλασφημίαν, διὰ νὰ θυμώσῃς. Ἀντίθετα, ὁ βλασφημὸς ὁ ἴδιος βέγεται καὶ τὸ τραῦμα ἀπὸ τὴν βλασφημίαν του. Δι' αὐτὸ, λοιπόν, στεναξε, θρήνησε, διότι τὸ πάθος αὐτὸ εἶναι ἄξιον δακρύων. Ἐπίσης, τὸν τραυματισθέντα, τίποτε δέν ἠμπορεῖ νὰ τὸν θεραπεύσῃ τὸσον, ὅσον ἡ ἐπιείκεια. Πρόσεξε, ἐξ ἄλλου, μὲ ποῖον τρόπον μᾶς ὁμιλεῖ ὁ ὀρθρωθεὶς Θεός **346** καὶ εἰς τὴν Παλαιάν καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Εἰς τὴν Παλαιάν μὲν λέγει «Λαὸς μου, τί σοῦ ἔκανα;»³¹ εἰς δὲ τὴν Καινὴν «Σαῦλε, Σαῦλε, διατί με διώκεις;»³² Καὶ ὁ Παῦλος, ἐπίσης, προτρέπει νὰ διδάσκωμεν μὲ πραότητα τοὺς ἀντιφρονούντας.³³ Ἀλλὰ καὶ ὅταν οἱ μαθηταὶ ἐπιληψίασαν τὸν Χριστὸν καὶ ἠγειραν τὴν ἀξίωσιν νὰ κατεβῇ φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανόν, τοὺς ἐμάλωσε πολὺ καὶ τοὺς εἶπεν «Δέν γνωρίζετε ἀκόμη ποῖου πνεύματος εἰσθε;»³⁴

Καὶ εἰς τὴν παρουσίαν περιπτῶσιν δέν εἶπεν ὡς μικροὶ καὶ ἀγῆρται: ὡς εἰς πού εἰσθε γεμάτοι φθόνον καὶ ἔχθροί τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ λέγει: «Διατί σκέπτεσθε πονηρὰ μέσα εἰς τὰς καρδίας σας;»

Κατὰ συνέπειαν, πρέπει μὲ ἐπιείκειαν νὰ ἀφανίζωμεν τὰ νοσήματα. **Β** Διότι ἐκεῖνος πού θὰ γίνῃ καλλίτερος πιεζόμενος ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινον φθόνον, γρήγορα θὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ νέου εἰς τὴν πονηρίαν. Δι' αὐτὸ, ἀλλωστε,

30. Τὸ χωρίον εἶναι ἀμείριστον. Μᾶλλον εἶναι ἀπῆχθαι τὸν λεγομένον εἰς τὸ ἀνώτερον ἐδάφην τοῦ Ἰωάννου.

31. Ματθ. 6,3.

32. Πράξ. 9,4.

33. Β' Τιμοθ. 2,25.

34. Λουκ. 9,55.

προέτρεπε νὰ ἀφήσουν καὶ τὰ ζιζάνια³⁵ διὰ νὰ δώσῃ τὴν δυνατότητα καὶ τὸν καιρὸν νὰ μετανοήσουν. Πραγματικά, πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς μετενόησαν καὶ ἔγιναν σπουδαῖοι, ἐνῶ προηγουμένως ἦσαν φαῦλοι, ὅπως εἶναι ὁ Παῦλος, ὁ τελώνης καὶ ὁ ληστής. Διότι, ἐνῶ ἦσαν ζιζάνια, ἔγιναν αἴτιος ἐκλεκτός. Βέβαια, ὅσον ἀφορᾷ τὰ σπέρματα αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, ἀλλὰ ἀναφορικῶς μετὰ τὴν διάθεσιν τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολὺ εὐκόλον, διότι αὐτὴ δὲν ὑπόκειται εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀλλὰ ἔχει τιμηθῆ μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐκλογῆς.

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ὅταν ἴδῃς ἕνα ἔχθρον τῆς ἀληθείας νὰ τὸν φροντίσῃ, νὰ τὸν ἐπιμεληθῆς, νὰ τὸν οδηγήσῃ πρὸς τὴν ἀρετὴν, νὰ δείξῃς ἀρίστον βίον, νὰ τοῦ ὁμιλήσῃς μετὰ λόγους ἀπηλλαγμένους ἀπὸ κάθε κατηγορίαν.³⁶ Ὁ νὰ τοῦ προσφέρῃς προστασίαν καὶ κηδεμονίαν, νὰ χρησιμοποιοῦσῃς κάθε τρόπον διορθώσεως, μιμοῦμένους τοὺς ἀρίστους λατρούς. Διότι καὶ αὐτοὶ δὲν θεραπεύουν μετὰ ἕνα τρόπον μόνον, ἀλλὰ ὅταν ἴδωσιν ὅτι δὲν ὑποχωρεῖ ἡ πληγὴ εἰς τὸ ἀρχικὸν φάρμακον προσθέτουν ἄλλο καὶ ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ πάλιν ἄλλο. Καὶ ἄλλοτε μὲν κόπτουν, ἄλλοτε δὲ ἐπιδέχονται. Καὶ σὺ, λοιπόν, ἀφοῦ γίνῃς λατρὸς τῶν ψυχῶν, νὰ χρησιμοποιοῦσῃς κάθε τρόπον θεραπείας σύμφωνα μετὰ τοὺς νόμους τοῦ Χριστοῦ, διὰ νὰ λάβῃς ἀμοιβὴν καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν σου σωτηρίαν καὶ διὰ τὴν ἀφέλειαν ποὺ ἐδώσας εἰς τοὺς ἄλλους. Ὅλα νὰ τὰ κάνῃς πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι θὰ δοξάζῃσαι καὶ ὁ ἴδιος. Ὁ «διότι ἐκείνους ποὺ μετὰ δοξάζουν», λέγει, «θὰ τοὺς δοξάσῃ». Ἐνῶ ἐκεῖνοι ποὺ μετὰ περιφρονοῦν, θὰ περιφρονηθοῦν.³⁷

Τὰ πάντα, λοιπόν, ἅς τὰ πράττωμεν πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ λάβωμεν τὴν μακαρίαν ἐκείνην κληρονομίαν, τὴν ὁποῖαν εἶθε ἔδωκεν ἡμῶν νὰ ἐπιτύχωμεν, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

35. Ἠρᾶλ. Ματθ. 13, 30.

36. Ἰτ. 9, 8.

37. Α' Κορ. 13, 30. Τὸ ἄριστον δίδεται ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπιφανεῶς παραλλαγμένον.

ΟΜΙΛΙΑ Α' (30)

327 «Καὶ ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς ἐπροχώρει περαιτέρω, εἶδεν ἕνα ἄνθρωπον νὰ κάθεται εἰς τὸ τελωνεῖον,¹ ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Ματθαῖος,² καὶ τοῦ λέγει Ἄκολούθησέ με.»³

Ἀφοῦ, λοιπόν, ἔκανε τὸ θαῦμα καὶ ἐθεράπευσε τὸν παράλυτον, δὲν παραμένει πλέον ἐκεῖ, διὰ νὰ μὴ ἐξάσῃ περισσότερο τὸ μῖσος τῶν γραμματέων μετὰ τὸ νὰ τὸν βλέπουν. Ἀλλὰ τοὺς κάνει τὴν χάριν καὶ φεύγει καὶ, ἔτσι, μαλακώνει τὸ πάθος τῶν. Ἐξ ἄλλου, τὸ ἴδιον κάνουν καὶ ἡμεῖς, ὅταν ἀποφεύγωμεν νὰ συμβαδίζωμεν μετὰ ἐκείνους ποὺ μᾶς ἐχθρεύονται. Ἀντίθετα, καταπραΰνομεν τὴν πληγὴν τοῦ κακοῦ τῶν Β μετὰ τὸ νὰ ὑποχωρῶμεν καὶ νὰ χαλαρῶνομεν τὴν ἐντασιν τοῦ θυμοῦ τῶν.

Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον δὲν ἐκόλωσε καὶ τὸ Ματθαῖον μαζί μετὰ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην; Διότι, ὅπως ἀκριβῶς εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτῶν, τότε ἐπῆγε καὶ τοὺς ἐκόλωσε, ὅταν ἐγνωρίζε καλά ὅτι θὰ ὑπακούσουν εἰς τὴν πρόσκλησίν του, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ τὸν Ματθαῖον

1. Πρόκειται διὰ τὸν τόπον εἰς τὸν ὅποιον ἀκόμα δὲ τελώνης διὰ τὴν εἰσπρασίαν τῶν φόρων.

2. Ὁ ἀποστολικὸν ἄξιωμα ὠνομάζετο Λευῖς (Μάρκ. 2, 14 καὶ Λουκ. 5, 27) καὶ ὅταν ἠκολούθησε τὸν Χριστὸν ἔλαβε τὸ ὄνομα Ματθαῖος. Ἦτο τελώνης τὸ ἐπάγγελμα, ἐγκατεστημένος εἰς Καπερναοὺμ, ἡ ὁποία φάνηκε νὰ ἦτο καὶ ἡ πατρὶς του. Ὅταν ὁ Κύριος τὸν συνήγαγε καθήμενον εἰς τὸ τελωνεῖον καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ, τὸ ἔπραξε χωρὶς καὶνὴκ διαταγῶν καὶ καμμίαν ἀναβολὴν. Τὰ αὐτὰ κείμενα τοῦ πρὸς Κορίνθους 5 ἔβρας εἰς 9, 9 — 11, εἰς ὁ ἀναφέρεται ἡ παραβολὴ ὁμολίας. Κατὰ τὴν παράκλησιν ὁ Ματθαῖος ἐλάτρευε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Ἑβραῖους καὶ ἔπειτα μετῴχη καὶ εἰς τὴν Ἀλβανίαν, καὶ κατόπιν εἰς τὴν Παρθίαν, ἔπειτα καὶ ἀπέθανεν. Τὸ εὐαγγέλιον τοῦ πρὸς Κορίνθους κατὰ πρότερον εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν (εβραϊκῆν) γλῶσσαν, ἐπειδὴ τὸ πρότερον κατ' ἀρχὰς διὰ τοὺς Ἑβραῖους. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, μεταφράσθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῶν ἱερέων ἢ ἄλλων ἀποστολικῶν ἀνδρῶν.

3. Ματθ. 9, 9.

τότε τὸν ἐκάλεσε, ὅταν ἤξερε ὅτι θὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Δι' αὐτὸ, ἀλλῶστε, καὶ τὸν Παῦλον τὸν ἤλειψε μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὁ Κύριος ποῦ γνωρίζει τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ξέρει τὰς ἀποκρύφους σκέψεις τοῦ καθενὸς μας, ἤξερε καὶ πότε ὁ καθένας ἀπὸ αὐτοὺς ἐπρόκειτο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν πρόσκλησίν του. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν τὸν προσκαλεῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δημοσίας του δράσεως, ὅταν ἀκόμη ἦτο πρὸ σκληρᾶ ἢ ψυχῆ του, ἀλλὰ, ὕστερα ἀπὸ πολλὰ θαύματα καὶ τὴν μεγάλην φήμην ποῦ διεδίδετο διὰ τὸ πρόσωπόν του, τοῦ ἀπευθύνει τὴν πρόσκλησιν. **Γ** ὅταν πλέον διεπίστωσεν ὅτι εἶχε γίνῃ πρὸ κατὰλληλος διὰ νὰ ὑπακούσῃ.

Ἄξιζει, ὁμῶς, νὰ θαυμάσωμεν καὶ τὴν ταπεινώσιν ποῦ εὐαγγελιστοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποκρύπτει τὴν πρὸ τῆς κλήσεώς του ἀπὸ τὸν Χριστὸν ζωὴν του, ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ τὸ δυνάμει του, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἀπεισιώπησαν αὐτὸ καὶ τὸν ἐπαρουσίασαν μὲ ἄλλο δυνάμει.⁴

Ἄλλὰ διατί ἔγραψε, «νὰ κόβεται εἰς τὸ τελωνεῖον»; Μὰ, διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν δυνάμιν ἐκείνου ποῦ τὸν ἐκάλεσε, ἐπειδὴ δὲν εἶχε παῦσαι νὰ ἀσκήσῃ οὔτε εἶχε ἐγκαταλείψῃ τὴν πονηρίαν του ἐργασίαν, ἀλλὰ τὸν ἐράβηξε μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν κακίαν, ὅπως ἀκριθῶς καὶ τὸν Παῦλον τὸν ἐπῆρε μὲ τὸ μέρος του, ἐνῶ ἐμαίνετο καὶ κατείχετο ἀπὸ μίσος καὶ ἐξηκόντιζε φωτιά κατὰ τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὴν τὴν μεταστροφὴν του, λοιπόν, καὶ ὁ Παῦλος τὴν ἐχρησιμοποίησε ὡς ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεως τοῦ καλέσαντος αὐτὸν **Δ** καὶ γράφει πρὸς τοὺς Γαλάτας: «Ἐχετε ἀκούσει τὴν διαγωγὴν ποῦ ἔδειξα κάποτε, ὅταν ἤκούθουν τὸν νόμον καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Ἰουδαίων, ὅτι, δηλαδή, ὑπερβολικὰ κατεδίωκα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ».⁵ Ἄλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους μαθητάς, ποῦ ἦσαν φαρᾶδες, τοὺς ἐκάλεσε μέσα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των. Ναί, ἀλλὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν ἦτο μία τέχνη ποῦ δὲν εἶχε κακὸν ὄνομα καὶ ἐπαιρίαζεν εἰς ἀνθρώπους ποῦ ἐξῴσταν εἰς τὴν ὑπαιθρὸν, δὲν εἶχαν μεγάλην ἐπαφὴν μὲ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων καὶ γενικὰ τοὺς διέκρινε ἢ ἀπλότης. Ἐνῶ τὸ ἔργον τοῦ τελώνου τὸ διέκρινε ἢ ἀνασχυντία καὶ ἢ σκληρότης, δὲν εἶχε λογικὴν δικαιολογίαν διὰ τὸ κέρδος ποῦ ἀπέφερεν, ἀλλ' ἦτο ἐμπόριον

4. Ἀγλαθὴ, μὲ τὸ ὄνομα Λευῆς, ποῦ ἔξερε προσηλὴ γίνῃ μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Πρὸλ. Μάρκ. 9, 14. Λουκ. 5, 27. Ὅρα καὶ σημειώσω: 2 τῆς παραδ. 5. Γαλ. 1, 13.

γεμάτο ἀναίδειαν καὶ ἀρπαγὴν, ποῦ ἐπιφανειακῶς μόνον τὴν ἐκόλυπτεν ὁ νόμος.

Καὶ ὁμῶς, διὰ κανένα ἀπὸ τὰ γνωρίσματα αὐτὰ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ τελώνου δὲν αἰσχύνεται ὁ Κύριος ποῦ τὸν ἐκάλεσε. Καὶ διατί παραφεινόμενα, ἐπειδὴ δὲν ἐντρέπετο διὰ τὸν τελώνην, **Ε** ὅταν, θέβαια, δὲν ἐνωίωσεν ἐντροπὴν διὰ μίαν πάριν γυνάικα, τὴν ὅποιαν ὄχι μόνον ἐκάλεσεν, ἀλλὰ καὶ τῆς προσέφερε καὶ τὰ πόδια του νὰ τὰ φιλήσῃ καὶ νὰ τὰ θρέξῃ μὲ τὰ δάκρυά της; Διότι δι' αὐτὸν ἀκριθῶς τὸν σκοπὸν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, **ΣΤ** ὄχι νὰ θεραπεύσῃ τὰ σώματα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἀφανίσῃ τὴν κακίαν τῆς ψυχῆς. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν παραλυτικόν.⁶ Καὶ ἀφοῦ ἀπέδειξε περίτρανα ὅτι εἶχε τὴν δυνάμιν νὰ συγχώρῃ ἁμαρτίας, τότε ἔρχεται πρὸς τὸν Ματθαῖον, ὥστε νὰ μὴ σκανδαλίζωνται πλέον, ὅταν θὰ ἔβλεπαν τὸν τελώνην νὰ συγκαταλέγεται εἰς τὸν ὄμιλον τῶν μαθητῶν. Πραγματικὰ, ἀφοῦ ὁ Κύριος εἶχε τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐξαφανίσῃ ὅλας τὰς ἁμαρτίας, διατί παραφεινόμενα ἐπειδὴ κάνει ἀπόστολον καὶ τὸν τελώνην;

Ἄλλὰ ὅπως ἀντελήφθῃς τὴν δυνάμιν τοῦ καλέσαντος, ὁμοία μάθε καὶ τὴν ὑπακοὴν τοῦ προσκληθέντος. Διότι οὔτε ἔφερον ἀντιρρήσεις οὔτε ἠρώτησε μὲ ἀμφιβολίαν: Τί σημαίνει αὐτό; Ἄραγε μήπως μὲ προσκαλεῖ ψευδῶς ἐμένας ποῦ εἰμὶ ἀνθρώπος αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Πραγματικὰ, ὁμῶς, ἡ ταπεινοφροσύνη αὐτῆ θὰ ἦτο ἄκαιρος. **Β** Ἄλλ' ἀμέσως ὑπήκουσε καὶ δὲν ἔκρινε σκόπιμον νὰ μεταθῇ εἰς τὸ σπίτι του καὶ νὰ ἐνημερώσῃ τοὺς ἰδιόκους του διὰ τὴν ἀπόφασίν του αὐτῆν, ὅπως δὲν τὸ ἔκαναν οὔτε οἱ ἀδελφεοὶ. Ἄλλὰ ὅπως ἐκείνοι ἀφῆσαν τὰ δίκτυα, τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα των, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἐγκατέλειπε τὸ τελωνεῖον καὶ τὸ κέρδος καὶ ἀπέδειξε ὅτι ἡ διάθεσίς του ἦτο προσητοιμασμένη πρὸς τοῦτο ἀπὸ κάθε πλευρᾶν. Καὶ ἀπέκοψε ἀμέσως τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ κάθε βιοτικῆν φροντίδα καὶ ἐθεθέλανε τὴν κατὰλληλον στιγμὴν ποῦ τοῦ ἀπηύθυνεν ὁ Κύριος τὴν πρόσκλησιν μὲ τὴν ὀλοκληρωτικὴν του ὑπακοήν.

Καὶ διὰ ποῖαν αἰτίαν, ἔρατ' ἄκαποιος, δὲν ἠὲς περιέγραψαν οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ τὴν κλήσιν τῶν ἄλλων ἀποστόλων, δηλαδή, δὲν ἠὲς εἶπαν πῶς καὶ ὑπὸ ποῖας συνθήκας ἐκλήθησαν, ἀλλὰ μόνον μᾶς εἶπαν διὰ τὸν Πέ-

6. Ὅρα τὴν πραγματικὴν ὁρὰν ἀπὸ τῆς ἐπιβάνου.

τρον,⁷ τὸν Ἰάκωβον, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Φίλιππον,⁸ ἐνῶ διὰ τοὺς ἄλλους δὲν ἀμίλησαν πουθενά; Διότι αὐτοὶ κυρίως προήρχοντο ἀπὸ τὰ πῶς κακὰ καὶ ταπεινά ἐπαγγέλματα. **Γ** Πραγματικά, δὲν ὑπάρχει καμία ἀπασχόλησις χειροτέρα ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τοῦ τελῶνου, ὅτε πῶς περιφρονημένη ἀπὸ τὴν ἀλιείαν. Τὸ ὅτι δὲ καὶ ὁ Φίλιππος ἦτο τελειῶς ἀσῆμος, τὸ ἀποδεικνύει ἡ πατρις του.⁹

Δι' αὐτὸ πρὸ παντὸς αὐτοὺς μᾶς παρουσιάζουν οἱ εὐαγγελιστὰὶ καὶ προσδιορίζουν τὰ ἐπαγγέλματά των, διὰ νὰ μᾶς ὑποδείξουν ὅτι πρέπει νὰ τοὺς πιστεῶμεν καὶ ὅταν διηγοῦνται θουμαστά γεγονότα. Διότι αὐτοὶ πῶς δὲν ἐπρότιμῆσαν νὰ παραλείψουν τίποτε ἀπὸ ὅσα θεωροῦνται ἐπονεϊδίστα, ἀλλὰ αὐτὰ πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα περιγράφουν μὲ κάθε λεπτομέρειαν, εἴτε ἀναφέρονται εἰς τὸν Κύριον εἴτε εἰς τοὺς μαθητάς, κατὰ ποίαν λογικὴν ἤμπορουν νὰ θεωρηθοῦν ὑποπτοὶ διὰ τὰ ἀξία σεβασμοῦ γεγονότα; Καὶ μάλιστα, ὅταν παραλείπουν πολλὰ σημεῖα καὶ θαύματα, **Δ** ἐνῶ ἀναφέρουν μὲ ἀκρίβειαν τὰ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ παθήματα, πῶς ἐθεωροῦντο ταπεινωτικά, καὶ ἀκόμη, μὲ σαφήνειαν μεγάλην ἀποκαλύπτουν τὰ ἐπαγγέλματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν μαθητῶν καὶ τοὺς προγόνους τοῦ Διδασκάλου, πῶς ἦσαν γνωστοὶ διὰ τὰ ἁμαρτήματά των; Κατὰ συνέπειαν εἶναι φανερόν ὅτι ἐφρόντιζαν πολὺ διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν ἔγραφαν τίποτε διὰ νὰ χαρισθοῦν εἰς κάποιον, οὔτε πρὸς ἐπίδειξιν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, τὸν ἐκόλλασε τοῦ ἔκανε καὶ μεγάλη τιμὴ μὲ τὸ νὰ παρακαθήσῃ μαζί του ἀμέσως εἰς τὸ τραπέζι. **Ε** Ἔτσι, θέθασα, τοῦ ἔδιδε καλῶς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον καὶ τοῦ ἐνέπνευε μεγαλυτέραν αὐτοπεποιθῆσιν. Διότι δὲν ἐθεράπευσε τὴν κακίαν ὕστερα ἀπὸ πολλὸν χρόνον, ἀλλὰ γρήγορα. Καὶ δὲν συγκάθεται μόνον μὲ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους, ἂν καὶ ἡ πράξις του ἐθεωρεῖτο ἀξία κατηγορίας, ἐπειδὴ, δηλαδή, δὲν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἄλλ' οὔτε αὐτὸ τὸ ἀποκρύπτουν οἱ εὐαγγελιστὰὶ, ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ του προσπαθοῦν νὰ κατηγορήσουν τὰς πράξεις του.

3:29 Συγκεντρώνονται, θέθασα, οἱ τελῶναὶ ὡς συν-

7. Πρὸς Ματθ. 4, 18 - 20.

8. Πρὸς Ματθ. 4, 21 - 22.

9. Πρὸς Ἰωάν. 1, 44.

10. Πρὸς Ἰωάν. 1, 45.

ἀδελφοὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν πρὸς τὸν Ματθαῖον, ἐπειδὴ αὐτὸς, χαίρομενος διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ σπίτι του, τοὺς εἶχε προσκαλεσῆ. Διότι ὁ Χριστὸς ἔθετεν εἰς ἐφαρμογὴν κάθε εἶδος θεραπείας καὶ ὄχι μόνον ὅταν αὐτὸς ἦ ἐθεράπευεν ἢ ἤλεγχε τοὺς ἐχθροὺς του, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐτραγε διώρθωνε πολλὰς κακὰς συνηθείας τῶν ἀνθρώπων. Μὲ αὐτὰ μᾶς διδάσκει ὅτι κάθε στιγμή καὶ κάθε πράξις ἤμπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ ὠφέλειαν.

Μολοντί τὰ φαγητὰ πῶς εἶχαν παρατεθῆ εἰς τὸ τραπέζι ἐκεῖνο ἦσαν πρὶν ὀδικίας καὶ πλεονεξίας, ἐν τούτοις ὁ Χριστὸς δὲν ἔκρινε σκόπιμον νὰ τὰ ἀποφύγῃ, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ συμπόσιον ἐκεῖνο θὰ προήρχετο μεγάλο κέρδος, καὶ, ἐπὶ πλέον, εὐρίσκειται κάτω ἀπὸ τὴν ἰδίαν στέγην καὶ συντράγει **Β** μὲ ἐκείνους πῶς εἶχαν διαπράξει τὰς ἀδικίας. Διότι ὁ ἱατρός ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι. Ἄν, δηλαδή, δὲν ἀγέχεται τὴν σαπίαν τῶν ἀρρώστων, δὲν ἤμπορεῖ νὰ τοὺς ἀπολλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν των. Βέβαια, ἀπὸ τὴν ἐνέργειάν του αὐτὴν ἔλασσε κακὴν φήμην, ἐπειδὴ ἔφαγε μαζί μὲ τὸν Ματθαῖον, ἐπειδὴ ἐπήγεν εἰς τὸ σπίτι του καὶ ἐπειδὴ παρευρέθησαν ἐκεῖ πολλοὶ τελῶναί.

Κίτταζε, λοιπόν, ὅτι αὐτοὶ τὸν κατηγοροῦν δι' αὐτὸ. «Ἰδοὺ ἄνθρωπος φαγῶς καὶ οἰνοπότης, φίλος τῶν τελῶνων καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν.»¹¹ Ἄς τὰ ἀκούσουν αὐτὰ ὅσοι φροντίζουν νὰ γίνουν ἑακουστοὶ διὰ τὴν μεγάλην των νηστείαν καὶ ἄς οκεφθοῦν ὅτι ὁ Κύριος ὠνομάσθηκε φαγῶς καὶ οἰνοπότης, χάρις νὰ αισχύνεται δι' αὐτὸ, ἀλλὰ τὰ παρέβλεπεν ὅλα, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν πῶς εἶχε θέσει. Αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη καὶ ἐδῶ. **Γ** Διότι, πραγματικά, μετενόησεν ὁ τελῶνης καὶ ἔτσι ἔγινε καλύτερος. Καὶ διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι πολὺ συνετέλεσεν εἰς αὐτὸ τὸ ὅτι παρεκάθησε μαζί του εἰς τὸ τραπέζι, ἀκουσε τί λέγει ὁ Ζακχαῖας, ἄλλος τελῶνης πάλιν. Ὅταν, δηλαδή, ἤκουσε τὸν Χριστὸν νὰ τοῦ λέγῃ, «σήμερον πρέπει νὰ μείνω εἰς τὸ σπίτι σου»¹² ἐπήρε πτερὰ ἀπὸ τὴν χαρὰν του καὶ λέγει: «Τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου τὰ δίδω εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἕνα ἑαυκοφάντησα κανένα, τοῦ τὰ ἐπιστρέφω τετραπλάσιον.»¹³ Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπήνησεν εἰς αὐτόν: «Σήμερον εἰς τὸ σπίτι αὐτὸ συντε-

11. Ματθ. 11, 19.

12. Λουκ. 19, 5.

13. Λουκ. 19, 8.

λέσθη ἡ σωτηρία».¹⁴ Ἔτσι, διὰ μέσου ὄλων τῶν πραγμάτων εἶναι δυνατόν νὰ διδάσκη.

Ναί, ἀλλὰ τότε διατί ὁ Παῦλος, ἐρωτᾷ κάποιος, προτρέπει ὅτι «ἐάν κανεῖς πού φέρει τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ εἶναι πόρνος ἢ πλεονέκτης δὲν πρέπει νὰ συντρώγετε μετ' αὐτὸν χριστιανὸν αὐτοῦ τοῦ εἴδους»;¹⁵ **Β** Βέβαια, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμη σαφές ἐάν αὐτὰ τὰ λέγη καὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους ἢ ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς ἀπλοῦς χριστιανούς. Ἐπειτα, αὐτοὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη δλοκληρωθῆ πνευματικῶς, ὅτε συγκατελέγοντο εἰς τοὺς ἀδελφούς. Ἐκτος αὐτῶν, ὁ Παῦλος προτρέπει τότε νὰ ἀποστρέφονται καὶ τοὺς ἀδελφούς ἐν Χριστῷ, ὅταν αὐτοὶ ἐπιμένουν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Οἱ τελῶνας, ὅμως, τῆς παρουσίας ἀφ' ἧς ὡς εἶχαν παῦσαι νὰ ἁμαρτάνουν καὶ εἶχαν ἀλλάξει ζωὴν. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἠμπόδιζε καθόλου τοὺς Φαρισαίους, οἱ ὅποιοι διατυπώνουν κατηγορίας πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγουν: «Διατί ὁ διδάσκαλός σας τρώγει μαζί με τοὺς τελῶνας καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς»;¹⁶ Καὶ ὅταν, πάλιν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἁμαρτάνων οἱ μαθηταὶ, πλησιάζουν τὸν Κύριον καὶ τοῦ λέγουν «Ἰδοὺ, οἱ μαθηταὶ σου κάνουν αὐτὸ **Β** πού δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ κάνει κανεὶς κατὰ τὸ Σάββατον».¹⁷ Ἐδῶ, ὅμως, διαβάλλουν τὸν Κύριον εἰς τοὺς μαθητὰς του. «Ὅλα αὐτὰ εἶναι γνωρίσματα κακῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἀποσπᾶσιν ἀπὸ τὸν Διδάσκαλον τὸν δμίλον τῶν μαθητῶν.

Ποῖον ἀπάντησιν, ὅμως, τοὺς δίδει ἡ ἄπειρος σοφία; «Δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἰατροῦ οἱ ὀγιεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνοι πού δὲν εἶναι καλά εἰς τὴν ὑγείαν τῶν»,¹⁸ **280** Πρόσεξε μετ' αὐτὸν τρόπον ἔδωκεν ἀντίθετον περιεχόμενον εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν. Ἐκεῖνοι, δηλαδὴ, ἐθεώρουν ἀξιοκατάκριτον τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἰησοῦς συναναστρέφεται μετ' αὐτοὺς τελῶνας, ὁ Ἰησοῦς, ὅμως, ὑποστηρίζει τὸ ἀντίθετον, ὅτι ἀνάξιον τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἰδικῆς του φιλονεικίας εἶναι τὸ νὰ μὴ ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετ' αὐτοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ, ἀκόμη, ὄχι μόνον εἶναι ἐκτὸς πάσης κατακρίσεως τὸ νὰ συνείχη τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ τοῦ εἶ-

14. Λουκ. 19, 9.
15. Α' Κορινθ. 5, 11.
16. Ματθ. 9, 11.
17. Ματθ. 19, 2.
18. Ματθ. 9, 12.

δους, ἀλλὰ εἶναι πρωταρχικὴ ὑποχρέωσις καὶ ἀνάγκη καὶ ἀξίζει πολὺ νὰ ἐπαινηθῆ.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ δῶσῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι προσβάλλει τοὺς προσκληθέντας, ὅταν λέγει, «ἐκεῖνοι δὲν εἶναι καλά εἰς τὴν ὑγείαν τῶν», κύτταξε πῶς τὸ διασκεδάζει, πάλιν, αὐτὸ, ὅταν ἐπιτιμᾷ τοὺς ἐχθροὺς του καὶ τοὺς λέγει: «Πηγαίνετε δὲ νὰ μάθετε τί σημαίνει Ἐλέω Ἐλεος»¹⁹ καὶ ὄχι θυσίαν».²⁰ Τὸ ἔλεγε δὲ αὐτὸ διὰ νὰ περιπαύῃ τὴν ἀγωνίαν αὐτῶν διὰ τὴν Γραφήν. Δι' αὐτὸ καὶ χρησιμοποιεῖ ἀσθηρὰν γλῶσσαν, ὄχι ἐπειδὴ ὀργίζεται ὁ ἴδιος, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ περιπέσσουν εἰς ἀμφιβολίαν οἱ μαθηταὶ του.

Β Βέβαια, ἠμποροῦσε νὰ τοὺς ἀπαντήσῃ ὡς ἐξῆς: Δὲν ἐκαταλάβατε μετ' αὐτὸν τρόπον συνεχώρησα τὰς ἁμαρτίας τοῦ παραλύτου; Πῶς ἐθεράπευσα τὸ σῶμα του; Ἀλλὰ δὲν λέγει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ. Ἀντίθετα, κατ' ἀρχὰς συζητεῖ μαζί τῶν μετ' αὐτὸν τὴν κοινὴν λογικὴν καὶ ὕστερα μετ' αὐτὸν τὴν Γραφήν. Πραγματικῶς, ἀφοῦ τοὺς εἶπεν ὅτι, «δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἰατροῦ οἱ ὀγιεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνοι πού δὲν εἶναι καλά εἰς τὴν ὑγείαν τῶν», καὶ τοὺς ὑπέθευξε λαθρονότως ὅτι ὁ ἑαυτοῦ τοῦ ἦτο ὁ ἰατρός, ἔπειτα τοὺς εἶπεν «Πηγαίνετε νὰ μάθετε τί σημαίνει Ἐλέω Ἐλεος καὶ ὄχι θυσίαν».

Τὴν ἴδιαν τακτικὴν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Παῦλος. Καὶ αὐτὸς, δηλαδὴ, ἀφοῦ ἐστήριξε κατ' ἀρχὰς τὸν λόγον του εἰς τὰ κοινὰ ἀνθρώπινα παραδείγματα καὶ εἶπεν, **281** «ποῖος θόσκα ποιμνιον καὶ δὲν τρώγει ἀπὸ τὸ γάλα τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ»;²¹ ἔπειτα προσέθεσε καὶ τὰς μαρτυρίας τῆς Γραφῆς καὶ λέγει: «Διότι ἔχει γραφῆ εἰς τὸν Μωσαϊκὸν νόμον»²² Δὲν θὰ κλειστῆς τὸ στόμα τοῦ εωδιοῦ τοῦ ἀλαϊνίζει»²³ καὶ πάλιν «Ἔτσι διετάξεν ὁ Θεὸς δι' ἐκεῖνους πού κηρύττουν τὸ εὐαγγέλιον, νὰ ζοῦν ἀπὸ τὰς συνδρομας ἐκείνων πού ἀκούουν τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα».²⁴

Πρὸς τοὺς μαθητὰς, ὅμως, ὁ Κύριος δὲν ὀμιλεῖ ὅπως

19. Ἀγγλῆθ, συμπάθειαν πού προσέρχεται ἀπὸ ἀγασθῆν ἐπιτερικὴν διὰ τὸν οὐκ ἐπισπλῆγγίαν.
20. Ἰω. 8, 6.
21. Α' Κορινθ. 9, 7.
22. Δευτερ. 23, 1.
23. Α' Κορινθ. 9, 8.
24. Α' Κορινθ. 9, 14.

ὄμιλει πρὸς τοὺς Φαρισαίους, ἀλλὰ τοὺς ὑπενθυμίζει τὰ θαύματα καὶ τοὺς λέγει τὰ ἑξῆς: «Ὅτε ἐνθυμίσθε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πέντε χιλιάδων καὶ πάσα κοφίνια περισσευμάτων ἐπῆρατε;»²⁵ Ἀλλὰ πρὸς τοὺς Φαρισαίους δὲν ὄμιλει ἔτσι. Ἀντίθετα, τοὺς ὑπενθυμίζει τὴν κοινήν εἰς ὄλους ἀνθρώπινον ἀδυναμίαν **Δ** καὶ τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι καὶ αὐτοὶ συμπεριλαμβάνονται εἰς τοὺς ἀδυνάτους, ἀφοῦ, βέβαια, οὐτὲ τὰς Γραφὰς γνωρίζουν καλὰ καὶ ἐπὶ πλέον ἀδιαφοροῦν διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς τελείως καὶ στηρίζουν τὰ πάντα εἰς τὴν προσφορὰν τῶν θυσιῶν. Δι' αὐτῶν ὑπαινίσσεται αὐτοὺς κυρίως, δι' αὐτὸ καὶ ἐπικαλεῖται ἐκεῖνο, ποῦ ὄλοι οἱ προφήται ἐπιγραμματακῶς ἐκήρυξαν, καὶ λέγει: «Μάθετε τί σημαίνει: Θέλω ἔλεον καὶ ὄχι θυσίαν».

Δι' ὧν λέγει ἀποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ποῦ παρανομαί, ἀλλὰ ἐκεῖνοι. Σὺν νὰ ἔλεγε, δηλαδή: Διὰ ποῖαν αἰτίαν μὲ κατηγορεῖτε; Διότι συνετίξω τοὺς ἁμαρτωλοὺς; Μήπως, λοιπὸν, θὰ ἀποδώσετε τὴν ἴδιαν κατηγορίαν καὶ εἰς τὸν Πατέρα; Τὸ ἴδιον ἐπιχείρημα, ἀκριθῶς, ἐπεδίωκε νὰ στηρίξῃ καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν καὶ ἔλεγεν: «Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται ἕως τῶρα συνεχῶς, καὶ ἐγώ, λοιπὸν, ἐργάζομαι».²⁶ Καὶ ἐδῶ πάλιν λέγει: «Πηγαίνετε καὶ μάθετε τί σημαίνει: Θέλω ἔλεος καὶ ὄχι θυσίαν». **Ε** Ὅπως ὁ Πατὴρ, λέγει, θέλει αὐτὸ, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ἐγὼ θέλω τὸ ἴδιον. Προσέχεις ὅτι ἐκεῖνη μὲν εἶναι περιττὴ, ἐνῶ τὸ ἔλεος εἶναι ἀπαραίτητον; Διότι δὲν εἶπεν, θέλω ἔλεος καὶ θυσίαν, ἀλλὰ «θέλω ἔλεος καὶ ὄχι θυσίαν». Συνεπῶς, τὸ εἶναι τὸ ἐνέκρινον, ἐνῶ τὸ ἄλλο τὸ ἀπερρίψιν. Καὶ ἀπέδειξεν ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἀπηγορεύετο αὐτὸ διὰ τὸ ὅποιον τὸν κατηγοροῦσαν, ἀλλὰ, ἀντίθετα, τὸ προέβλεπεν ὁ νόμος καὶ μάλιστα ἦτο ἀνώτερον ἀπὸ τὴν θυσίαν. **ΣΣΙ** Παρουσιάζει δὲ καὶ τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἢ ὅποια συμφωνεῖ μὲ αὐτὸ καὶ τὸ ὀρίζει μὲ νόμον.

Ἀφοῦ, λοιπὸν, τοὺς ἀποστόμωσε καὶ μὲ θάσιν τὰ παραδείγματα τῆς κοινῆς λογικῆς καὶ μὲ θάσιν τὰς μαρτυρίας τῆς Γραφῆς, προσθέτει πάλιν «Διότι δὲν ἤλθα διὰ νὰ καλέσω τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς διὰ νὰ μετανοήσουν».²⁷

25. Μκ·θ. 16, 9.
26. Ἰω·ν. 5, 17.
27. Μκ·θ. 9, 13.

Αὐτὰ, ὁμοίως, τὰ λέγει μὲ διάθεσιν εἰρωνείας πρὸς αὐτοὺς, ὅπως ἔστιν λέγει: «Ἴδοὺ ὁ Ἄδᾶμ ἔγινε σάν ἕνας ἀπὸ ἡμᾶς»²⁸ καὶ πάλιν «Ἐάν παινώσω, δὲν θὰ σοῦ τὸ εἰπῶ».²⁹ Διότι τὸ ὅτι κανένας δικαίος δὲν ὄπηρχεν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν τὸ ἐδήλωσεν ὁ Παῦλος, ὅταν εἶπεν «Διότι ὄλοι ἀνεξαιρέτως ἡμάρτησαν καὶ στεροῦνται τὴν δόξαν ποῦ κατέχει καὶ παρέχει ὁ Θεός».³⁰

Ἡ διαθεθαίσις αὐτῆ τοῦ Κυρίου ἔδωσε θάρρος καὶ εἰς ἐκείνους ποῦ εἶχε προσκαλέσει. **Β** Διότι τόσον ἀπέχω, λέγει, ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπεχθάνομαι τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀφοῦ δι' αὐτοὺς μόνον ἤλθα εἰς τὴν γῆν. Ἐπεῖτα, διὰ νὰ μὴ τοὺς καταστήσῃ περισσότερο ἀδιαφόρους, ὅταν εἶπεν «ἁμαρτωλοὺς», δὲν ἐσταμάτησεν ἐκεῖ, ἀλλὰ προσέθεσεν «διὰ νὰ μετανοήσουν». Δηλαδή, δὲν ἤλθα εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ παραμείνουν ἁμαρτωλοὶ, ἀλλὰ διὰ νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ γίνουν καλλίτεροι.

Ἀφοῦ, λοιπὸν, τοὺς ἀποστόμωσε τελείως καὶ ἐπὶ τῆ θάσει τῆς Γραφῆς καὶ ἐπὶ τῆ θάσει τῆς λογικῆς τοποθετήσεως τῶν πραγμάτων καὶ δὲν ἠμπόρεσαν τίποτε νὰ ἀπαντήσουν, ἐπειδὴ ἀπέδειχθησαν ἔνοχοι τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων, διὰ τὰ ὅποια κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀκόμη ἀπέδειχθη ὅτι ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως καὶ τὴν Παλαιάν Διαθήκην ἐν γένει, ἀφήνουν πλέον τὸν Κύριον καὶ ἀποδίδουν ἐκ νέου τὴν κατηγορίαν εἰς τοὺς μαθητὰς. Καὶ ὁ μὲν εὐαγγελιστὴς Λουκάς λέγει ὅτι οἱ Φαρισαῖοι διετύπωσαν τὴν κατηγορίαν,³¹ ἐνῶ ὁ Ματθαῖος λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου, **С** εἶναι φυσικὸν νὰ τὸ εἶπαν καὶ οἱ δύο. Διότι οἱ Φαρισαῖοι, ἐπειδὴ εὐρέθησαν εἰς ἀμηχανίαν, ἔπῃσαν ὡς συνεργάτας καὶ αὐτοὺς, πράγμα ποῦ ἔκαναν ἀργότερα καὶ μὲ τοὺς Ἰεροδιδανούς,³² δεδομένου ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἔβλεπαν μὲ ζηλοτυπίαν τὸν Κύριον καὶ ὄμιλον μὲ ἀντιπάθειαν δι' αὐτόν. Μόνον, ὅταν διὰ πρώτην φορὰν ἐφύλακισθη ὁ Ἰωάννης, ἔδειξαν ταπεινότητα καὶ ἤλθαν καὶ τὸ ἀνήγγειλαν εἰς τὸν Χριστόν. Ὑστερα, ὁμοίως, ἐπανήλθαν εἰς τὸν ἀρχικὸν τῶν φθόνων.

28. Γεν. 3, 22.

29. Ψαλ. 49, 12.

30. Ρωμ. 3, 23.

31. Πρβλ. Λουκ. 5, 33.

32. Ἰερουσαλὶμοὶ εἶναι οἱ ὀδοὶ τῆς δυναστείας τῶν Ἰερουσαλὶμοῦ καὶ κυρίου τοῦ Ἀντίπα, οἱ ὅποιοι συνεργάζονται μὲ τοὺς Φαρισαίους ἐναντίον τοῦ Κυρίου. Πρβλ. Ματθ. 22, 16. Μάρκ. 3, 6, 12, 13.

Τί λέγουν, λοιπόν; «Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολὺ, οἱ δὲ μαθηταὶ σου δὲν νηστεύουσιν;»³³ Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀμάρτημα ποῦ ἀπὸ προηγουμένης προσεπάθει νὰ ἀφανίσῃ ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ἔλεγε· **Δ** «Σὺ, ὁμοίως, ὅταν νηστεύῃς, ἀλείψῃς τὴν κεφαλὴν σου καὶ νίψῃς τὸ πρόσωπόν σου», ἐπεὶ ἀκριβῶς ἐγνώριζεν ἐκ τῶν προτέρων τὰ κακὰ ποῦ πηγάζουν ἀπὸ αὐτό. Ἀλλὰ οὔτε τοὺς ἐπιτιμᾷ οὔτε τοὺς λέγει· ὁ κενόδοξος καὶ ἀνόητος ἄνθρωπος, ἀλλὰ τοὺς διδάσκει μὲν κατὰ ἀνάγκην καὶ τοὺς λέγει· «Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νηστεύουν οἱ καλεσμένοι εἰς τὸν γάμον, ἐνόσω εἶναι μαζί τους ὁ νυμφίος».³⁴

Ὅταν ἐγίνετο συζήτησις δι' ἄλλους, ἐνόσω τοὺς τελώνιας, ἐπετίμησε μὲν μεγαλυτέραν σφοδρότητα τοὺς κατηγοροῦς των, διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ψυχὴν τους ποῦ εἶχε πληγῶσθαι ἀπὸ τὴν κατηγορίαν. Τώρα, ὁμοίως, ποῦ ἡ κατηγορία ἀφορᾷ τὸν ἴδιον καὶ τοὺς μαθητὰς του, **Ε** ἀπαντᾷ πρὸς τοὺς κατηγοροῦς μὲν μεγάλην ἐπιείκειαν.

Ἡ κατηγορία, τὴν ὅποιαν διατυπώνουν, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν· Καλὰ, εὐὸ, λέγουν, τὰ κάνεις αὐτὰ ὡς ἱατρός. Διατί, ὁμοίως, οἱ μαθηταὶ σου ἀφήσαν τὴν νηστείαν καὶ συχνάζουν εἰς τὰ τραπέζια αὐτοῦ τοῦ εἰδους; Ἐπειτα, διὰ νὰ μεγαλοποιήσουν τὴν κατηγορίαν, ἀναφέρουν πρῶτα τοὺς ἑαυτούς των καὶ ὕστερα τοὺς Φαρισαίους, ἐπεὶ διέβου νὰ αὐξήσουν τὴν ἀμαρτίαν μὲ τὴν σύγκρισιν αὐτῆν. Πραγματικὰ, τόσον ἡμεῖς ὅσον καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγουν, νηστεύομεν πολὺ. **33-34** Εἶναι γεγονός ὅτι ἐνήστευαν, οἱ μὲν ἐπεὶ τὸ ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, οἱ δὲ ἀπὸ τὸν νόμον. Ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ ὁ Φαρισαῖος· «Νηστεύω δύο φορές»³⁵ τὴν ἑβδομάδα.³⁶

Καὶ ὁ Ἰησοῦς ποῖον ἀπάντησιν τοὺς διδοί; «Μήπως εἶναι δυνατόν νὰ νηστεύουν οἱ καλεσμένοι εἰς τὸν γάμον ἐνόσω εἶναι μαζί των ὁ νυμφίος;». Προηγουμένως εἶχεν ὀνομάσει τὸν ἑαυτὸν του ἱατρός, ἐδῶ, πάλιν, τὸν ὀνομάζει «νυμφίον» καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτει τὰ ἀπόρητα μυστήρια μὲ τὰ ὀνόματα αὐτά.³⁷ Ἦμποροῦσε, ἐξέθια, νὰ

33. Ματθ. 9, 14.

34. Ματθ. 9, 16.

35. Δευτέρου 10: Πέμπτην, κατὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν συνήθειαν.

36. Λουκ. 13, 12.

37. Ἦν γνωστὸν, τὰ ὀνόματα αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται ἐπὶ τοῦ Κιρκίου παραβολικῶς καὶ ἀλλοῦ ἁποστόλου· καὶ ἔτι· αὐτὰ ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του ὡς ἱατρός τῶν ψυχῶν καὶ νυμφίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ καθὼς εὐσεβοῦς ψυχῆς.

τοὺς ἀπαντήσῃ εἰς αὐστηρότερον τόνον καὶ νὰ τοὺς εἴπῃ ὅτι δὲν εἶναι αὐτοὶ ἀρμόδιοι δι' αὐτὰ, ὥστε νὰ θεσπίσουν παρομοίους νόμους. Διότι ποῖον τὸ ὄφελος ἀπὸ τὴν νηστείαν, ὅταν ἡ διάνοια εἶναι γεμάτη πονηρίαν; **Β** Ὅταν κατηγορῆτε τοὺς ἄλλους; Ὅταν κατακρίνετε, ἐνῶ ἔχετε δοκοὺς εἰς τὰ μάτια σας, καὶ ὅταν τὰ πάντα τὰ κάνετε πρὸς ἐπίδειξιν; Διότι πρὶν ἀπὸ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ ἀποβάλετε τὴν κενοδοξίαν καὶ νὰ ἐπιτύχετε ὅλα τὰ ἄλλα, τὴν ἀγάπην, τὴν πραότητα καὶ τὴν φιλαδελφίαν.

Δὲν τοὺς λέγει, ὁμοίως, τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, ἀλλὰ μὲ καθε συγκατάθεσιν τοὺς ἀπαντᾷ· «Δὲν ἤμπορούν οἱ καλεσμένοι εἰς τὸν γάμον νὰ νηστεύουν, ἐνόσω εἶναι μαζί τους ὁ νυμφίος». Ἐταί, τοὺς ὑπενθυμίζει τοὺς λόγους τοῦ Ἰωάννου, ὁ ὁποῖος ἔλεγεν· «Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὴν νύμφην εἶναι ὁ νυμφίος. Ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ποῦ στέκεται καὶ τὸν ἀκούει, χαίρει ὑπερβολικὰ διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου».³⁸ Αὐτὸ ποῦ λέγει ἔχει τὴν ἐξῆς σημασίαν· Ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι καιρὸς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης. Δι' αὐτὸ μὴ εἰσάγῃς σκυθρωπὰ πράγματα. **Γ** Διότι ἡ νηστεία εἶναι σκυθρωπὸν πρᾶγμα, ὅχι ἐκ φύσεως, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνους ποῦ εὐρίσκονται εἰς πνευματικὴν ἀδυναμίαν, ἐνῶ, ἀντιθέτως, δι' ἐκεῖνους ποῦ ἐπιθυμοῦν νὰ φιλοσοφοῦν εἶναι πρᾶξις πολὺ εὐχάριστος καὶ ποθητή. Διότι ὅπως, ὅταν ὑγιαίνῃ τὸ σῶμα, εἶναι μεγάλη χαρὰ, καθ' ὅσον τρόπον καὶ, ὅταν ἡ ψυχὴ εὐρίσκειται εἰς καλὴν πνευματικὴν κατάστασιν, ἡ ἡδονὴ εἶναι μεγαλυτέρα. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ τὰ λέγει πρὸς τὴν ὑπόψιν ἐκεῖνων. Διότι καὶ ὁ Ἰησοῦς, διὰ τὸν περὶ νηστείας, τὴν ὀνομάζει ταπεινώσιν τῆς ψυχῆς,³⁹ καὶ ὁ Μωϋσῆς, ἐπίσης, τὸ ἴδιον.⁴⁰

Ἀλλ' ὁμοίως δὲν τοὺς ἀποστομώνει μόνον μὲ ὅσα εἶπεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως, ὅταν λέγῃ· «Θὰ ἔλθουν, ὁμοίως, ἡμέραι ποῦ θὰ πάρουν ἀπὸ αὐτοὺς τὸν νυμφίον καὶ τότε θὰ νηστεύουσιν».⁴¹ Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν προήρχετο ἀπὸ γαστριμαργίαν. **Δ** Ἄλλ' ἦτο ἀποτέλεσμα μιᾶς θαυμαστῆς οἰκονομίας. Συγχρόνως δὲ κάνει ἀπὸ τώρα κα-

38. Ἰωάν. 3, 29.

39. Πρὸς Ἡσ. 58, 6.

40. Ἀριθμ. 30, 14.

41. Ματθ. 9, 15.

ποιον υπαινιγμόν διά τὸ πάθος του, διδάσκων τοὺς μαθητάς μὲ τὰς αἰτιολογίας πρὸς τοὺς ἀντιπάλους καὶ γυμνάζων αὐτοὺς νὰ στρέφουν τὴν προσοχὴν των καὶ πρὸς ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται δυσάρεστα. Διότι ἔάν τὸ ἔλεγεν αὐτὸ κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτοὺς, θὰ τοὺς ἐφαίνετο θαρρὺ καὶ ἀβάστακτον, πράγμα ποῦ, ὅταν καὶ ἀργότερα ἐλέχθη, τοὺς ἔφερε μεγάλῃν ταραχὴν. Ἐνῶ, ὅταν ἐλέγετο πρὸς ἄλλους, ἐγίνετο περισσότερο ἑλαφρῶ δι' αὐτοὺς. Ἐπειδὴ, θέβαια, ἦτο φυσικόν νὰ μεγαλοφρονοῦν αὐτοὶ ἄφου ὁ Ἰωάννης εἶχε συλληφθῆ, δι' αὐτὸ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς ταπεινῶναι τὴν ἑπαροῖν των αὐτῆν. Δὲν προσθέτει ὅμως τὸν λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν. Ἐπειδὴ δὲν ἦτο καιρὸς ἀκόμη. Ἐ Διότι αὐτὸ ἦτο φυσικόν, ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐθεωρεῖτο ἄνθρωπος, νὰ ἀποθάνῃ, ἐνῶ ἡ ἀνάστασις ἦτο ὑπὲρ φύσιν.

Ἐπειτα, ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε παραπάνα, τὸ κάνει καὶ ἐδῶ. Ὅπως ἀκριθῶς, δηλαδὴ, ὅταν ἐπεχείρουν νὰ ἀποδείξουν ὅτι ἦτο ἀξιὸς κατηγορίας, ἐπειδὴ συνέτρωγε μὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, τοὺς ἐπίεισε διὰ τὸ ἀντίθετον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἁμαρτωλὸς ἀλλὰ ἁγίος, ἀλλὰ ἔπαινον, καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐνῶ οἱ κατηγοροὶ του ἤθελαν νὰ τοῦ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ἔφερε νὰ κατευθύνῃ τοὺς μαθητάς, **3:15** τοὺς ἀποδεικνύει ὅτι οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν προέρχονται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ γνωρίζουν νὰ κατευθύνουν τοὺς ὁπαδοὺς των, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἀπλῶς διατυπώνουν κατηγορίας.

ἘΚανείς δὲν πρέπει νὰ θάλλῃ ἑπάνακον εἰς παλαιὸν ρούχον ἐμβάλωμα ἀπὸ τεμάχιον ὀφθαλμοῦ καινούργιου». **44** Πάλιν ἀπὸ τὰ παραδείγματα τῆς καθημερινῆς πείρας ἀντιλεῖ ἐπιχειρήματα. Αὐτὸ δὲ ποὺ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Δὲν ἔχουν γίνῃ ἀκόμη οἱ μαθηταὶ ἰσχυροὶ πνευματικῶς, ἀλλ' ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ μεγάλῃν συγκατάθεσιν, ἐπειδὴ ἀκόμη δὲν τοὺς ἀνεπέσασε τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, εὐρίσκονται εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, δὲν πρέπει νὰ τοὺς φορτῶναι μὲ τὸ θάρος των ἐπὶ πλέον ἐντολῶν. Αὐτὰ δὲ τὰ ἔλεγε διὰ νὰ θέτῃ νόμους καὶ κανόνας εἰς τοὺς μαθητάς του, ὥστε, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κάνουν μαθητάς ἀπὸ ὀλόκληρον τὴν

42. Ματθ. 9, 16.

οἰκουμένην, **B** νὰ τοὺς συμπεριφέρωνται μὲ κάθε ἡμερότητα.

«Ὅτε θάλλουν μούστον εἰς ἀσκὸς παλαιούς». **43** Εἶδες ὅτι τὰ παραδείγματά του συγγενεύουν πολὺ πρὸς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην; Τὸ ρούχον καὶ οἱ ἀσκοί; Διότι, πραγματικὰ ὁ Ἰερεμίας παρομοιάζει τὸν λαόν μὲ «ποδιά» **44** καὶ ἀναφέρει ἀσκοὺς καὶ κρασί». **45**

Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἡ συζήτησις ἐγίνετο διὰ τὴν γαστριμαργίαν καὶ διὰ τὰ συμπόσια, ὁ Ἰησοῦς παίρνει τὰ παραδείγματα ἀπὸ αὐτά. Ὁ Λουκάς, ὅμως, προσθέτει καὶ κάτι ἄλλο εἰς τὸ παράδειγμα διὰ τὸ παλαιὸν ρούχον, ὅτι, δηλαδὴ, σιχίζεται καὶ τὸ καινούργιον ρούχον, ἔάν τὸ θάλλῃ κανεὶς ὡς ἐμβάλωμα εἰς τὸ παλαιόν. **46** Βλέπεις ὅτι οὐκ ἔστιν ἁπλῶς δὲν προκύπτει κανένα κέρδος ἀπὸ τὴν πράξιν αὐτῆν, ἀλλ' ἀντίθετα, καὶ μεγαλύτερα ζημια προκαλεῖται;

Μὲ τοὺς λόγους του αὐτοὺς ἀναφέρεται εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ, παράλληλα, προδιαγράφει καὶ τὸ μέλλον. Ὅτι, δηλαδὴ, ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ ἀνανεωθοῦν. Μέχρις ὅτου, ὅμως, νὰ γίνῃ αὐτὸ, δὲν πρέπει νὰ τοὺς διατάσῃ τίποτε τὸ αὐστηρὸν καὶ θαρρὺ. **C** Διότι ἐκεῖνος, λέγει, ποῦ, πρὶν ἔλθῃ ὁ κατάλληλος καιρὸς, ἐπιδιώκει νὰ διδάξῃ τὰ ὑψηλὰ δόγματα διὰ τὸν πρέποντα τρόπον ζωῆς, δὲν θὰ εὖρη καταλλήλους τοὺς μαθητάς του, ὅταν πλέον θὰ τὸν καλῇ ὁ καιρὸς, ἐπειδὴ θὰ τοὺς ἔχη ἀχρηστεύσει διὰ μίαν. Αὐτὰ δὲν συμβαίνει ἐξ αἰτίας τοῦ οἴνου, οὔτε ἐξ αἰτίας τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀκαταλληλότητα τῶν διδασκάλων.

Ἐδῶ μὰς ἐξήγησε καὶ τὴν αἰτίαν τῶν ἀπλῶν λόγων, μὲ τοὺς ὁποίους συνεχῶς συνεχίζεται μὲ τοὺς μαθητάς του. Διότι, λόγω τῆς πνευματικῆς τῶν ἀδυναμίας, ἔλεγε πολλὰ ποὺ ἦσαν κατώτερα τῆς ἰδικῆς του ἀξίας. Διὰ νὰ δείξῃ ὁ Ἰωάννης ὅτι αὐτὸ ἀκριθῶς τὸ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, λέγει **D** «Ἐγὼ πολλὰ νὰ σὰς εἶπω, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖτε τώρα λόγῳ τῆς ἀτελείας σας νὰ τὰ συγκρατήσετε». **47** Πραγματικὰ, διὰ νὰ μὴ νομίσουν ὅτι ὅλη ἡ διδασκαλία του περιορίζεται εἰς αὐτὰ ποὺ τοὺς εἶπε μὲ

43. Ματθ. 9, 17.

44. Π:52. Ἰερ. 13, 14.

45. Π:52. Ἰερ. 13, 12.

46. Π:52. Λευκ. 5, 36.

47. Ἰωάν. 16, 12.

νον, αλλά να φαντάζονται και άλλα πολύ υψηλότερα, επικαλείται την ατέλειάν τους, υποσχόμενος ότι, όταν γίνουν ισχυροί πνευματικώς, θα τους διδάξη και εκείνα. Αυτό, εξ άλλου, λέγει και εδώ: «Θά έλθουν ημέραι, που θα πάρουν από αυτούς τον νυμφίον και τότε θα νηστεύσουν».⁴⁸

Συνεπώς, και ήμεις να μη ζητώμεν τα πάντα από όλους εις την αρχήν, αλλά να ζητώμεν όσα είναι δυνατόν να λεχθούν, και γρήγορα θα φθάσωμεν και εις τα άλλα. Έάν, όμως, έπειγεις και θιάζεσαι δι' αυτό άκριβώς να μη έπειγεις, επειδή θιάζεσαι. Ε' Έάν, όμως, αυτό σου φαίνεται σαν άγινγμα, προσπάθησε να τό καταλάβης από αυτήν την φύσιν των πραγμάτων και τότε θα ίδης δλόκληρον την δύναμίν του. Και άς μη σε παρασύρη κανένας από αυτούς που παράκαιρα διατυπώνουν κατηγορίας, διότι και εις την προκειμένην περίπτωση οι Φαρισάιοι ήσαν οι κατήγοροι και οι μαθηταί οι κατηγορούμενοι. 'Αλλά όμως τίποτε από αυτά δεν έπεισε τον Χριστόν να αλλάξη γνώμην, ούτε να είπη: **33:4** Είναι έντροπή άλλοι να νηστεύουν και άλλοι να μη νηστεύουν. 'Αλλά όπως ο άριστος κυβερνήτης του πλοίου δεν προσέχει εις τα ταραγμένα κύματα, άλλ' είναι άφωτισμένος εις την ιδιικήν του τέχνην, έτσι και ο Χριστός τότε έκανε τό ίδιον. Διότι, πραγματικά, ήτο έντροπή όχι τό να μη νηστεύουν οι μαθηταί, άλλ' έξ αίτίας της νηστείας να δεχθούν σοβαρόν τραυμα, να άποσχισθούν και να άπομακρυνθούν.

Αυτά, λοιπόν, αφού κατανοήσωμεν καλά, άς μεταχειριζώμεθα και ήμεις καθ' όμοιον τρόπον όλους τους ιδικούς μας ανθρώπους. Και εάν έχης γυναίκα που της άρέσουν τα κοσμήματα, που είναι προσκεκολλημένη εις τα καλλυντικά, άσυγκράτητον, άσταθή από τας άπολαύσεις, φλόαρον και ανήγτον, μολονότι, θέβαια, δεν είναι δυνατόν όλα αυτά τα έλαττώματα να συμπέσουν εις μίαν γυναίκα, **Η** άλλά άς φαντασθώμεν ότι υπάρχει μία γυναίκα αυτού του είδους. Διατι, λοιπόν, φαντάζεσαι γυναίκα και όχι άνδρα; έρωτά κάποιος. 'Υπάρχουν και άνδρες που είναι χειρότεροι από την γυναίκα αυτήν, άλλ' επειδή ή έπιστάσια έχει άνατεθή εις τους άνδρας, άς φαντασθώμεν προς τό παρόν γυναίκα, όχι διότι εις

48. Ματθ. 9, 15.

αυτάς είναι μεγαλύτερα ή κακία. Διότι, πραγματικά, και μεταξύ των ανθρώπων είναι δυνατόν να εύρης άμαρτήματα, τα όποια δεν υπάρχουν εις τας γυναίκας, όπως είναι ο φόνος, ή τιμωροχία, ή θηριομαχία και πολλά παρόμοια. Συνεπώς, να μη νομίσετε ότι τό κάνω αυτό διά να εξευτελίσω τό φύλον σας,⁴⁹ δεν συμβαίνει αυτό, όπως ούδηποτε δεν συμβαίνει. 'Αλλά είναι χρήσιμον δι' όλιγον να παρουσιάσω αυτήν την εικόνα.

Ας υποθέσωμεν, λοιπόν, ότι υπάρχει μία παραιομία γυναίκα και ότι ο σύζυγός της προσπαθεί με κάθε τρόπον να την συνετίη. **Ο** Με ποίον τρόπον θα την συνετίη, όμως; **Όταν** δεν της τα άπαγορεύη όλα μαζί, άλλ' όταν άπαγορεύη τα ελαφρύτερα πρώτα και εκείνα διά τα όποια δεν έχει μεγάλην άδυναμίαν. Διότι, εάν την πείσης διά να επιτύχη τό πάντα από την αρχήν, τότε τα έχασες όλα. Συνεπώς, να μη της άπαγορεύης άμέσως τα κοσμήματα, αλλά άφησε την να τα έχη και να φορη επί του παρόντος, διότι αυτά θεωρούνται μικρότερον κακόν από τα φτειασθία και τα θαψίματα. Δι' αυτό αυτά πρέπει να άφήση κατά πρώτον και μάλιστα όχι με έκφοβισμός και άπειλιάς, αλλά με την πειθώ και την καλωσύνην και με την κατηγορίαν των άλλων και, ακόμη, από σεβασμόν προς την ιδικήν σου άπόφασιν και γνώμην. **Δ** Και λέγε προς αυτήν συνεχώς ότι τό πρόσωπόν της, όταν τό καλλωπίζη κατ' αυτόν τον τρόπον, δεν σου είναι καθόλου ευχάριστον, άλλά, αντίθετα, σου φαίνεται πολύ άπαίσιον. Και να την πείσης ότι αυτό τό πράγμα σε λυπεί πρό παντός. Και, ύστερα από την ιδικήν σου γνώμην, να επικαλήσαι και την μαρτυρίαν των άλλων και να λέγης ότι συνήθως ο καλλωπισμός αυτός καταστρέφει και τας γυναίκας που έχουν ώραϊον μορφήν, διά να άφανίσης τό πάθος αυτό. 'Αλλά να μη άναφέρης τίποτε ακόμη διά την γέννηαν, ούτε διά την θασίλειαν, διότι θα πάνε χαμένα τα λόγια σου. 'Αλλά να την πείσης ότι σε ευχαριστεί περισσότερο, όταν γυμνόν⁵⁰ παρουσιάξη τό έργον του Θεού, ενώ εκείνη ή γυναίκα που θασαρίζει την ψυην και την τονώνει με θασφάς και την πουδράρει ούτε εις τον κόσμον φαίνεται καλή και ώραία. **Ε** Κατ' αρχάς, λοιπόν, να θεραπεύσης τό νόσημα στηριζόμενος εις την κοινήν λογικήν και εις την

49. Αποθνήσκει προς τας παρερισκομένης εις την έκείαν γυναίκα.
50. Χωρίς, δηλαδή, καλλωπισμούς και διαψίματα.

κοινή γνώμη και όταν με τους λόγους αυτούς την καταπραΰνης, τότε να προσθέσης και εκείνα.

Και εις περίπτωσιν κατά την οποίαν τά εἴησιν αὐτά μίαν φοράν χωρὶς νὰ τὴν πείσης, νὰ μὴ κουρασθῆς νὰ λέγῃς τὰ ἴδια καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ πολλὰς φορές, ὄχι, ὅμως, μὲ καμμίαν δυσφορίαν, ἀλλὰ μὲ χαριεντισμόν. **33:35** Καὶ ἄλλοτε μὲν νὰ τὴν ἀποστρέφῃσαι, ἄλλοτε δὲ νὰ τὴν κολακεύῃς καὶ νὰ τὴν περιποιῆσαι. Δὲν θλέπεις τοὺς ζωγράφους πόσα σθῆνουν καὶ διαγράφουν, ὅταν ἐπιθυμοῦν νὰ παρουσιάσουν μίαν ὥραϊαν προσωπογραφίαν; Μὴ γίνεσαι, λοιπόν, κατώτερος ἀπὸ αὐτούς. Διότι ἐάν ἐκεῖνοι ποὺ ζωγραφίζουν τὴν εἰκόνα τοῦ σώματος ἐκδηλώνουν τόσον ζῆλον διὰ τὸ ἔργον των, πόσον περισσότερο θὰ ἦτο δίκαιον νὰ χρησιμοποιοῦσμεν καθεστὴν τὰς τέχνας μας ποὺ διαπλάττομεν τὴν ψυχὴν; Διότι ἐάν διαπλάσῃς σωστὰ τὴν ὄψιν τῆς ψυχῆς αὐτῆς, δὲν θὰ ἀντικρύσῃς πλέον τὸ πρόσωπον τοῦ σώματος αὐτῆς νὰ ἀσχημονῇ, οὔτε χεῖλην θαυμάσια, οὔτε στόμα κατακόκκινον ποὺ νὰ ὁμοιάσῃ μὲ τὸ στόμα τῆς ἀρκτου, ποὺ ἔχει βροφὴ μὲ αἷμα, **B** οὔτε φρύδια χρωματισμένα, ὅαν νὰ τὰ ἔχῃ θαυμάσι μὲ τὴν καπνίαν ἀπὸ κανένα «τουκάκι» οὔτε παρεῖας πούδραρισμένας, ὅπως οἱ τοῖχοι τῶν τάφων. Διότι ὅλ' αὐτὰ εἶναι καπνός, στάκτη καὶ σκάνη καὶ γνωρίσματα τῆς μεγαλύτερας δυσμορφίας.

Ἄλλὰ δὲν ἐκατάλαθα πὼς ἐξετάσθηκα καὶ ἐφθασα εἰς αὐτάς τὰς λέξεις καὶ ἐγώ, ποὺ συμβουλεύω τοὺς ἄλλους νὰ διδάσκουν μὲ ἐπιεικείαν, παρεσύρθηκα εἰς τὴν ὀργὴν. Λοιπόν, ἄς ἐπιτρέψωμεν ἄλλοι εἰς τὴν ἡμετέραν συμβουλήν καὶ ἄς ὑποφέρωμεν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν γυναικῶν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμοῦμεν. Δὲν θλέπεις πὼς ἀνεχόμεθα τὰ παιδιὰ ποὺ κλαῖνε, ὅταν θέλωμεν νὰ τὰ ἀποκοψώμεν ἀπὸ τὸ στήθος τῆς μητέρας, **C** καὶ ὑπομένομεν τὰ πάντα διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἐκεῖνο μόνον, νὰ τὰ πείσωμεν, δηλαδὴ, νὰ περιφρονήσουν τὴν προηγουμένην τράπεζαν. Τὸ ἴδιον ἄς κάνωμεν καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν. Ἄς ἀνεχώμεθα ὅλα τὰ ἄλλα, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν αὐτό. Πραγματικά, ὅταν διορθωθῇ αὐτό, θὰ ἀντιμετωπίσῃς καὶ τὸ ἄλλο ἐλάττωμα καὶ οἰγὰ - οἰγὰ θὰ ἔλθῃς καὶ εἰς τὰ κοσμήματα καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ὁμιλήσῃς καὶ δι' αὐτὰ μὲ τὸ ἴδιον σύστημα. Ἐτσι, συνετίζων βαθμιαίως τὴν γυναῖκα, θὰ γίνῃς πολὺ καλὸς ζωγράφος, πιστὸς

δοῦλος, ἄριστος γεωργός. Μαζὶ μὲ τὰ παραπάνω νὰ ὑπειθυμίζῃς εἰς αὐτὴν καὶ τὰς παλαιὰς ἐκείνης γυναῖκας, τὴν Ζάρρον, τὴν Ρεθέκκαν, καὶ τὰς ὥραϊας καὶ τὰς ἀσχήμους, καὶ δεῖξέ της ὅτι ὅλα τους εἶχαν τὴν ἴδιαν σωφροσύνην.

D Πραγματικά, ἡ Λεία,⁵¹ ἡ σύζυγος τοῦ πατριάρχου, ἐνῶ δὲν ἦτο ὥραϊα, δὲν ἠναγκάσθη νὰ ἐπινοήσῃ κανένα παρόμοιον καλλωπισμόν, ἀλλὰ μολοντι ἦτο ἀσχημὸς καὶ δὲν τὴν ἠγάπα πολὺ ὁ σύζυγός της, δὲν ἐφεύρε τίποτε παρόμοιον οὔτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπόν της, ἀλλὰ διετήρησε ἀνέπαφα τὰ χαρακτηριστικά της, ἂν καὶ εἶχεν ἀνατραφῆ ἀπὸ εἰδωλολάτρας.⁵²

Καὶ οὐ, λοιπόν, ἡ χριστιανὴ γυναῖκα, ποὺ ἔχεις κεφαλὴν τὸν Χριστόν, χρησιμοποιοῦς μηχανὴν σατανικὴν; Καὶ δὲν ἐνθυμῆσαι τὸ ὕδωρ ποὺ ἔλουσε τὸ πρόσωπόν σου,⁵³ τὴν θυσίαν ποὺ ἐστόλισε τὰ χεῖλη σου καὶ τὸ αἷμα ποὺ ἐκοκκίνησε τὴν γλῶσσαν;⁵⁴ Ἄν, ὅμως, σκεφθῆς ὅλα αὐτά, καὶ ὅταν ὑπερβολικὰ ἀγαπᾷς τὸν καλλωπισμόν, ἔδεν θὰ τολμήσῃς, οὔτε θὰ ἀνεχθῆς νὰ θάλῃς ἐπάνω σου τὴν σκάνη καὶ τὴν στάκτην ἐκείνην. Μόσθε ὅτι εἶσαι ἠύμνη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπομακρύνου τελεῖως ἀπὸ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτὴν. Διότι δὲν εὐχαριστεῖται μὲ τὰ χρώματα αὐτά, ἀλλὰ ζητεῖ ἄλλο κάλλος, τὸ ὅποιον πάρα πολὺ ἀγαπᾷ. Ἐννοῶ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς. **33:36** Αὐτὸ τὸ κάλλος σὲ προέτρεπε καὶ ὁ προφήτης νὰ ἀσκήσῃς καὶ ἔλεγε: «Καὶ θὰ ἐπιθυμήσῃ ὁ θασιλεύς τὸ κάλλος σου».⁵⁵

Κατὰ συνέπειαν, ἄς μὴ διαπράττωμεν περιττὰς ἀσχημοσύνας. Διότι κανένα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἀτελές, οὔτε ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σου ἐπιδιόρθωσιν. Ἐπειδὴ, ἐάν κανεὶς ἐπιχειρήσῃ νὰ προσθέσῃ κάτι εἰς ἓνα ἀνδριάντα θασιλικόν μετὰ τὴν τοποθέτησίν του, δὲν θὰ εἶναι ἀσφαλῆς ἐπιχειρήσις, ἀλλὰ θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν κίνδυνον νὰ φουεῖθῃ. Ἀφοῦ εἰς ὅτι δημιουργεῖ ὁ ἄνθρωπος δὲν κάνει καμμίαν προσθήκην, πὼς διορθώσεις, ὅτι δημιουργεῖ ὁ Θεός, καὶ δὲν σκέπτεσαι τὴν φωτιά τῆς γενένης; Δὲν σκέπτεσαι τὴν ἐρη-

51. Ἡ Λεία ἦτο ἡ πρώτη θνητὴ τῆς Λέβαν, τὴν ἰσχυρὴν ἑλκεδ σύζυγον ὁ Ἰακώβ.

52. Ὁ Λέβαν, παράλληλα πρὸς τὴν πίστιν εἰς τὸν Θεόν, εἶχεν εἰς τὸ σκεῖτο καὶ τὰ εἰδικὰ εἰδωλά, τὰ λεγόμενα «θεραστίν», 119β1, 1εν, 31, 34.

53. Ἐννοεῖ τὸ ἔργον βάπτισμα.

54. Ἀναφέρεται εἰς τὴν Μετάν Ἐξοχρυσίαν.

55. Ψαλμ. 44, 12.

μίαν τῆς ψυχῆς; Διότι δι' αὐτό ἔχει παραμεληθῆ ἡ ψυχή, ἐπειδὴ ὅλη σου ἡ φροντίδα ἐξαντλεῖται εἰς τὴν σάρκα.

Β Ἀλλὰ διατὶ ὁμιλῶ διὰ τὴν ψυχὴν; Διότι καὶ εἰς τὸ σῶμα γίνονται ὅλα τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἐπιδιώκετε. Πρόσεξε, λοιπόν. Θέλεις νὰ φαίνεσαι ὡραία; Αὐτὸ* σὲ καθιστᾷ ἀσχημὸν. Θέλεις νὰ ἀρέσῃς εἰς τὸν σύζυγόν σου; Αὐτὸ τὸν λυπεῖ περισσότερο. Καὶ ὄχι μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ξένους τοὺς κάνει κατηγοροῦς ἰδικούς σου. Θέλεις νὰ φαίνεσαι νέα; Αὐτὸ θὰ σὲ ὀδηγήσῃ γρήγορα εἰς τὸ γῆρας. Θέλεις νὰ εἶσαι ἀξιόπρεπης; Αὐτὸ σὲ κάνει νὰ ἐντρέπῃσαι. Πραγματικά, ἡ παρομοία γυναίκα δὲν ἐντρέπεται μόνον τὰς ὁμοτίμους με' αὐτὴν γυναίκας, ἀλλὰ καὶ τὰς δούλας τῆς, ποῦ ξέρουν τοὺς καλλωπισμούς τῆς καὶ τοὺς δούλους τῆς, ποῦ γνωρίζουν τὴν προσπάθειάν τῆς νὰ φανῆ ὡραία. Πρὶν ἀπὸ δλους δμως, ἐντρέπεται τὸν ἑαυτὸν τῆς.

Ποία ἡ ἀνάγκη, δμως, νὰ λέγω οὗτά; Ἀφοῦ τώρα παρέλειψα τὸ πῶς φερόμεν ἀπὸ ὅλα, **Γ** τὸ ὅτι, δηλαδή, ἔρχεσαι εἰς σύγκρουσιν με' τὸν Θεόν, ὅτι ὑπονομεύεις τὴν σωφροσύνην, ὅτι ἀνάπτεις τὴν φλόγα τῆς ζηλοτυπίας, ὅτι μισεῖσαι τὰς γυναίκας ἐκεῖνας ποῦ ἐκτίθενται εἰς τὴν πορνείαν.

Ὅλ' αὐτά, λοιπόν, ἀφοῦ σκεφθῆτε καλὰ, νὰ περιφρονήσετε τὸν σατανικὸν καλλωπισμὸν καὶ τὴν διαβολικὴν τέχνην καὶ, ἀφοῦ ἐγκαταλείψετε τὸν στολισμὸν αὐτόν, ἢ μᾶλλον τὴν ἀσχημίαν, νὰ δημιουργήσετε ἐκεῖνο τὸ κάλλος εἰς τὰς ψυχὰς σας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀρεστόν εἰς τοὺς ἀγγέλους καὶ ποθητόν εἰς τὸν Θεόν καὶ εὐχάριστον εἰς ἐκεῖνος ποῦ τὸ ἔχουν, διὰ νὰ ἐπιτάχτε καὶ τὴν παρούσαν καὶ τὴν μέλλουσαν δόξαν, τὴν ὅποιαν εἶθε ὅλοι μας νὰ ἀποκτήσωμεν, με' τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, **Δ** εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

δδ. Ἀηλὸν, ἡ προσπάθεια καλλωπισμοῦ.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΑ' (31)

«Ἐνῶ δὲ τοὺς ἔλεγεν αὐτὰ ὁ Ἰησοῦς, ἰδοὺ κάποιοι ἄρχων, ἀφοῦ τὸν ἐπλησίασε, τὸν ἐπροσκόβνει, λέγων· Ἡ θυγάτηρ μου πρὸ ὀλίγου ἀπέθανεν· Ἀλλὰ ἔλα καὶ θάλαε τὸ χέρι σου ἐπάνω τῆς καὶ θά ζήσῃ».¹

Ἐ τοὺς λόγους ἠκολούθησαν τὰ ἔργα, ὥστε νὰ ἀποστομωθοῦν τελείως οἱ Φαρισαῖοι. Διότι αὐτὸς ποῦ ἦλθεν ἦτο ἀρχισυνάγωγος² καὶ τὸ πένθος τοῦ ἦτο μεγάλο. Ἐπειδὴ τὸ παιδί τὸ εἶχε μονάκριβον καὶ εἶχε φθάσει εἰς τὸ δωδέκατον ἔτος τῆς ζωῆς του, δηλαδή, εἰς αὐτὸ τὸ ἄκθος τῆς ἡλικίας του. Αὐτὸ, λοιπόν, τὸ ἀνέστησεν ἀμέσως ὁ Κύριος. Ἐάν δὲ ὁ Λουκᾶς λέγῃ ὅτι ἦλθον λέγοντες· **ΣΣΣ** «Μὴ θάξῃς πλέον εἰς κόπον καὶ ἐνόχλησιν τὸν διδάσκαλον, διότι ἀπέθανε τὸ παιδί»³, τὸ ἔξῃς θὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι οἱ λόγοι τοῦ ἀρχισυνάγωγου, «πρὸ ὀλίγου ἀπέθανεν», προέρχεται ἀπὸ τὰς σκέψεις ποῦ ἔκανε ἐνῶ ἐθάδιζε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ἢ τοὺς εἶπε διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν συμφορὰν του. Διότι εἶναι οὐνήθεια εἰς ἐκεῖνους ποῦ παρακαλοῦν καὶ ζητοῦν κάτι νὰ μεγαλοποιοῦν με' τὰ λόγια τὰ θάσανά των καὶ νὰ λέγουν κάτι παραπάνω ἀπὸ τὴν πραγματικὴν κατάστασίν των, με' σκοπὸν νὰ προκαλέσων μεγαλυτέραν τὴν συμπάθειαν ἐκείνων ποῦ ἰκετεύουν. Κότταξε, δμως, τὴν ἀπαιθεσίαν⁴ αὐτοῦ. Διότι δύο πράγματα ζητεῖ ἀπὸ τὸν Χριστόν, καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπῆτι του καὶ νὰ θάλῃ τὸ χέρι του ἐπάνω εἰς τὸ

1. Ματθ. θ. 18.

2. Ἀρχισυνάγωγος ἔλεγτο ὁ προσηλυτισμένος τῆς συναγωγῆς, τοῦ εἰσέξιματος εἰς τὸ ἕτερον συνέχροντα οἱ Ἰουδαῖοι κάθε Σάββατον διὰ νὰ μελετήσωσιν τὸν Νόμον καὶ τοὺς ἱεροφύτας.

3. Λουκ. θ. 49.

4. Ὁ Χριστοτόμος χαρακτηρίζει τὴν λέξιν «αὐθεσία», ἡ ἑστία σημαίνει ἀπαιθεσία, ἀλλοτρίτητα, ἀμέτρητα, χαλεπὴν πνευματικὴν πάθειαν, ἔλλειψιν ἐσθίας πίστεως.

“Αν και μερικοί αναλοθτοι υποστηρίζουν ότι τὸ ἔκανεν αὐτὸ, ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ δοξασθῆ. Διότι, διὰ ποίαν αἰτίαν, λέγουν, δὲν τὴν ἄφησε νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τοῦ πλήθους; Τί λέγεις, ὦ μιὰρὲ καὶ παμμίαιρα; Αὐτὸς ποὺ εἶδε ἐντολὴν εἰς τοὺς θεραπευμένους ἀπ’ αὐτὸν νὰ σιωποῦν, αὐτὸς ποὺ πολλὰ θαύματα δὲν τὰ ἀνεκάλυπνε, αὐτὸς ἐπιθυμῆ τὴν δόξαν;

Β Τότε, διατί ἀποκαλύπτει τὴν θεραπείαν τῆς εἰς τὸ πλῆθος; Κατὰ πρῶτον, διαλύει τὸν φόβον τῆς γυναίκας, διὰ νὰ μὴ ζῆ πλέον με ἀγωνίαν ἀπὸ τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς τῆς, ἐπειδὴ πιθανόν θὰ εἶχε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶχεν ἀποκλέψει τὴν δωρεάν. Δεύτερον, διαρθώνει αὐτήν, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι εἶχε διαφύγει τὴν προσοχὴν τοῦ. Τρίτον, παρουσιάζει εἰς ἄλλους τὴν πίστιν τῆς, ὥστε καὶ οἱ ἄλλοι νὰ τὴν μιμηθοῦν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἀπέδειξεν ὅτι τὰ ἐγκώριζεν ἄρα δὲν ἦτο μικρότερον θαῦμα ἀπὸ τὸ ὅτι ἐσταμάτησε τὰς πηγὰς τῆς αἱμορραγίας τῆς. “Ἐπειτα, καὶ τὸν ἀρχισυνάγωγον, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ δεῖξῃ ὀλιγοπιστίαν καὶ ἔτσι νὰ καταστρέψῃ τὰ πάντα, τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν πίστιν διὰ μέσου τῆς γυναίκας. Πραγματικὰ, οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἦλθαν ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ ἔλεγον «Μὴ θάξῃς πλέον εἰς κόπον καὶ ἐνόχλησιν τὸν διδάσκαλον, διότι ἡ κόρη σου ἀπέθανεν».¹⁵ Ὁ καὶ οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὸ σπῆτι περιγέλοσαν τὸν Ἰησοῦν, ὅταν εἶπεν ὅτι κοιμᾶται ἡ κόρη. “Ἦτο, λοιπόν, φυσικὸν καὶ ὁ πατέρας νὰ πάθῃ κάτι ἀνάλογον. Δι’ αὐτὸ, διὰ νὰ προφθάσῃ τὴν ἀδυναμίαν αὐτῆς, φέρει εἰς τὸ μέσον τὴν γυναῖκα ἐκείνην. Διὰ νὰ πεισθῆς ὅτι ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀνῆκεν εἰς τοὺς ἔγοντας μεγάλην πνευματικὴν κενότητα, ἀκούσε τί τοῦ λέγει ὁ Ἰησοῦς: «Μὴ φοβῆσαι, μόνον πίστευε, καὶ θὰ σωθῇ ἡ κόρη σου».¹⁶ Διότι, πραγματικὰ, ἐπίτηδες ἐπερίμενεν ὁ Κύριος νὰ ἐπέλθῃ ὁ θάνατος καὶ ὕστερα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπῆτι, ὥστε νὰ φανῇ καθαρά ἡ ἀποδείξις τῆς ἀναστάσεως. Δι’ αὐτὸν τὸν λόγον θαδίζει σιγὰ - σιγὰ καὶ συζητεῖ διὰ μακρῶν με τὴν γυναῖκα. **Δ** διὰ νὰ δώσῃ τὸν καιρὸν νὰ ἀποθάνῃ ἡ κόρη καὶ νὰ φθάσῃ οἱ ἀπεσταλμένοι ποὺ ἔλεγον «Μὴ θάξῃς πλέον εἰς κόπον καὶ ἐνόχλησιν τὸν διδάσκαλον». Αὐτὸ, ἐξ ἄλλου, ὑπαίνισσεται καὶ ὁ εὐαγγελιστῆς, ὅταν λέγῃ ὅτι, «ἐνώ

15. Λουκ. 8, 49.
16. Λουκ. 8, 50.

δὲ ὤμιλοι ἀκόμη ὁ Ἰησοῦς, ἔρχονται ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ ἀρχισυναγώγου καὶ τοῦ λέγουν: “Ἀπέθανεν ἡ κόρη σου· μὴ θάξῃς πλέον εἰς κόπον καὶ ἐνόχλησιν τὸν διδάσκαλον».¹⁷ Ἦθελε, λοιπόν, νὰ γίνῃ πιστευτὸν ὅτι ἀπέθανεν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῆ ὑποπτος καὶ ἀμφισβητηθῆ ἡ ἀνάστασις τῆς. Καὶ αὐτὸ τὸ κάνει εἰς κάθε παρομοίαν περιπτώσιν. “Ἐτσι καὶ εἰς τὸν Λάζαρον καθυστέρησε καὶ μίαν καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας.

Δι’ ἄρα αὐτὰ, συνεπῶς, φέρει αὐτὴν εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει: “Ἐχε θάρρος, κόρη μου».¹⁸ Ἐ ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγε καὶ εἰς τὸν παράλυτον: “Ἐχε θάρρος, παιδί μου».¹⁹ Διότι ἡ γυναῖκα ἦτο καταφοδισμένη. Δι’ αὐτὸ τῆς λέγει, «ἔχε θάρρος» καὶ τὴν ὀνομάζει «κόρη σου», ἐπειδὴ ἡ πίστις τὴν ἔκανε κόρη τοῦ. “Ἐπειτα τῆς ἀπευθύνη καὶ τὸ ἐγκώμιον: «Ἡ πίστις σου σέ ἔχει θεραπεύσει».²⁰

Ὁ Λουκᾶς, ὅμως, μᾶς δίδει καὶ ἄλλας περισσώτερας λεπτομερείας διὰ τὴν γυναῖκα αὐτήν. “Ὅταν, δηλαδή, λέγει, ἐπλησίασε τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐθεραπεύθη, ὁ Χριστὸς δὲν τὴν ἐκάλεσεν ἀμέσως, ἀλλὰ προηγουμένως εἶπεν: «Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ με ἤγγισεν;».²¹ **Β** “Ἐπειτα, ὅταν ὁ Πέτρος καὶ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ τοῦ ἔλεγον: «Διδάσκαλε, τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ σέ περιεκύκλωσαν καὶ σέ πιέζουν· καὶ σὺ λέγεις: Ποῖος με ἤγγισεν;».²² (Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι μεγίστη ἀποδείξις ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε σῶμα πραγματικόν καὶ ὅτι δὲν εἶχε τὴν παραμικρὰν ὑπερηφάνειαν. Διότι τὰ πλήθη δὲν τὸν ἠκολούθουν ἐξ ἀποστάσεως, ἀλλὰ τὸν περιέβαλλον ἀπὸ κοντὰ). Ὁ Κύριος, ὅμως, ἐπέμενε, λέγει, καὶ ἔλεγεν ὅτι: «Κάποιος με ἤγγισεν. Διότι ἐγὼ ἐκατάλαθα ὅτι ἐθῆκεν ἀπὸ ἐπάνω μου δύναμις θαυματουργικῆ».²³ “Ἐτσι, ἔδωσε πρὸς ἀπὴ ἀπάντησιν πρὸς τὴν ὑποψίαν τῶν ἀκραστῶν. Αὐτὰ τὰ ἔλεγεν, ἐπίσης, διὰ νὰ πείσῃ τὴν γυναῖκα νὰ ὁμολογήσῃ μόνῃ τῆς τὴν πρᾶξιν τῆς. Δι’ αὐτὸ, ἄλλωστε, δὲν τὴν ἤλεγξεν ἀμέσως, ὥστε, ἀφοῦ ἀποδείξῃ ὅτι τὰ ξέρει ἄρα,

17. Λουκ. 8, 49.
18. Ματθ. 9, 22.
19. Ματθ. 9, 2.
20. Ματθ. 9, 22.
21. Λουκ. 8, 45.
22. Λουκ. 8, 45.
23. Λουκ. 8, 46.

Β νά τήν πείση νά γνωστοποιήσῃ τὰ πάντα ἀφ' ἑαυτῆς καί νά τήν προετοιμάσῃ νά διακηρύξῃ τὸ θαῦμα καί νά μὴ κινήσῃ ὑποψία, ἐάν τὸ ἀνεκοίτωνε ὁ ἴδιος.

Εἶδες ὅτι ἡ γυναῖκα ἀπεδείχθη ἀνωτέρα ἀπὸ τὸν ἀρχισυνάγωγον; Δὲν ἔπαισεν, οὔτε συνεκράτησε τὸν Ἰησοῦν, ἀλλ' ἀπλῶς τὸν ἤγγισε μὲ τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων τῆς καί, ἀν καὶ ἤλθε τελευταία, ἔφυγε πρώτη, ἀφοῦ ἔθεραπεύθη. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ὠδήγει εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἴδιου τὸν ἱατρὸν, ἐνῶ εἰς αὐτὴν ἀπεδείχθη ἀρκετὴ ἢ ἀπλῆ ἐπαφὴ μόνον. Πραγματικά, μολοντί ἦτο δεμένη μὲ τὴν ἀσθενείαν τῆς, ἐν τούτοις ἡ πίστις τῆς ἔδιδε πτερά. Πρόσεξε, ὁμῶς, πῶς παρηγορεῖ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς, ὅταν λέγῃ: «Ἡ πίστις σου σέ ἔχει θεραπεύσει».²⁴

Καὶ ὁμῶς, ἐάν τὴν εἶχε φέρει εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους χάριν ἐπιδείξεως, δὲν θά προσέθετε τοὺς ἀνωτέρω λόγους. **Γ** Ἀλλ' ὠμίλησεν ἔτσι, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νά διηγήσῃ τὸν ἀρχισυνάγωγον εἰς τὴν πίστιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νά δοξάσῃ τὴν γυναῖκα, καὶ ἀκόμη διὰ νά προσφέρῃ μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτὴν διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς σωματικῆς τῆς υγείας.

Συνεπῶς, μὲ ὅσα ἐλέγχθησαν, ἀπεδείχθη ὅτι ἔκανεν αὐτὰ ἐπειδὴ ἤθελε νά δοξάσῃ ἐκεῖνην καὶ νά διορθώσῃ τοὺς ἄλλους καὶ ὄχι διὰ νά δοξάσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Διότι ὁ ἴδιος καὶ χωρὶς τὸ περιστατικὸν αὐτὸ ἐπρόκειτο νά εἶναι ἐξ Ἰσοῦ ἄξιος θαυμασμοῦ. (Πραγματικά, τὰ θαύματα τῆς χιόνης περιβάλλον περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι αἱ νεφίδες τῆς χιόνης περιβάλλον κάποιον καὶ εἶχεν ἐπιτελεῖσαι πολὺ μεγαλύτερα θαύματα ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἐπρόκειτο νά ἐπιτελέσῃ ἀκόμη). Ἐνῶ ἡ γυναῖκα, ἐάν δὲν συνέβαινε αὐτὸ, θά ἔφυγε χωρὶς νά γίνῃ ἀντιληπτή **Δ** καὶ θά εἶχε χάσει τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἐπαίνους. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀφοῦ τὴν ἀπεκάλυψεν, τὴν ἐδόξασε καὶ τῆς ἀπέθαλε τὸν φόβον, (διότι, πραγματικά, ἤλθε τρέμουσα ἀπὸ τὸν φόβον τῆς, λέγει²⁵), καὶ τὴν ἔκανε νά λάθῃ θάρρος καὶ μαζί μὲ τὴν ὑγίαν τοῦ σώματος τῆς ἔβωσε καὶ ἄλλα ἐφόδια, ὅταν τῆς εἶπαν: «Πήγαινε εἰς εἰρήνην».²⁶

«Καὶ ὅταν ἤλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀρχον-

²⁴ Λουκ. 8, 48.

²⁵ Πρξλ. Λουκ. 8, 47.

²⁶ Λουκ. 8, 48.

τος καὶ εἶδες ἐκεῖνος πού ἔπαιζαν μὲ τὸν αὐλόν²⁷ καὶ τὸ πλῆθος²⁸ νά δημιουργῇ μὲ τὸν θῆνον τοῦ θόρυθου, λέγει εἰς αὐτούς: Φύγετε ἀπ' ἐδῶ, διότι τὸ κοράσιον δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ κοιμᾶται. Καὶ ἐκεῖνοι τὸν περιγελοῦσαν.²⁹ Καλαὶ ἦσαν αἱ ἀποδείξεις τῶν ἀρχισυνάγωγων, ἀφοῦ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ θανάτου οἱ αὐλοὶ καὶ τὰ κύμβαλα³⁰ προεκάλουν τὸν θῆνον. Τί ἔκανε, λοιπόν, ὁ Χριστός; **Ε** Ὁλοὺς τοὺς ἄλλους τοὺς ἐθγαλεν ἔξω καὶ μόνον τοὺς γονεῖς ἐπῆρε μαζί του, ὥστε νά μὴ ὑπάρχῃ περίπτωση νά ὑποστηριχθῇ ὅτι ἔθεράπευσε κατ' ἄλλον τρόπον.³¹ Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀναστάσεως τὴν ἐγείρει μὲ τὸν λόγον του, ὅταν λέγῃ: «Δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ κοιμᾶται». Καὶ πολλὰς φορές κάνει τὸ ἴδιον. Ὅπως, παραδειγματικῶς χάριν, κατὰ τὴν τρικυμίαν τῆς θαλάσσης ἐπιτιμᾷ κατὰ πρόωτον τοὺς μαθητὰς.³² Καθ' ὁμοιον τρόπον, λοιπόν, καὶ ἐδῶ ἀπομακρύνει τὸν φόβον ἀπὸ τὴν διάνοιαν τῶν παρευρισκομένων ἐκεῖ καὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι εὐκόλον εἰς αὐτὸν νά ἐγείρῃ τοὺς ἀποθανόντας, (τὸ ἴδιον πάλιν ἔκανε καὶ εἰς τὸν Λάζαρον, **310** ὅταν εἶπεν: «Ὁ φίλος μας ὁ Λάζαρος ἐκοιμήθη»³³), ἀφ' ἑτέρου δὲ τοὺς διδάσκει νά μὴ φοβοῦνται τὸν θάνατον. Διότι δὲν ἦτο θάνατος, ἀλλ' εἶχε πλέον μεταβληθῆ εἰς ὕπνον. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἐπρόκειτο νά ἀποθάνῃ καὶ ὁ ἴδιος, θαυματουργῶν εἰς τὰ σώματα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, προετοιμάζει τοὺς μαθητὰς του νά ἔχουν θάρρος καὶ νά ὑποφέρουν μὲ καρτερικότητα τὸν θάνατον. Πραγματικά, ἀφ' ὅτου ἤλθεν εἰς τὴν γῆν ὁ Κύριος, ὁ θάνατος ἦτο πλέον ὕπνος.

Καὶ ὁμῶς τὸν περιέπαιζον. Ἀλλὰ δὲν ἠγανάκτησεν

²⁷ Πιθανοί τινες ἐπαγγελματίαι ἀλλετῆς οἱ ὅσοι ἐπαῖνον θηανάδας μελῶδους καὶ προεκάλουν ἄλλον καὶ ἄλλον εἰς τοὺς προσερχομένους διὰ νά ἴδωσιν καὶ παρακολουθήσωσιν τὴν κηδείαν τοῦ ἀποθανόντος προσώπου.

²⁸ Ἀναφέρεται εἰς τὸ πλῆθος τῶν συγγενῶν καὶ τῶν γυναικῶν, οἱ ὅσοι, ὅπως ἦτο φυσικόν, ἔσπευσαν εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀρχισυνάγωγου μάλιστα ἐπαρηγορηθέντες τὸν θάνατον τῆς θυγατρὸς του.

²⁹ Ματθ. 9, 23-24.

³⁰ Τὰ κύμβαλα ἦτο μουσικὸν ἔργον ἀποτελεσθέν ἀπὸ δύο κατὰ μεταλλικὰ ἡμισφαίρια, τὰ ὅποια τὰ συνέκρουσαν.

³¹ Δηλαδὴ, δὲν ἐχρησιμοποίησε ἄλλον τρόπον θεραπείας παρά μόνον τὸν λόγον, ἢ δὲ δὲν ἔκανε κανεὶς ἄλλος τὴν θεραπείαν. Τῆς δευτέρας ἐποφῆς ἐπιτιμᾷ καὶ τὸ γεγονός ὅτι εἰς μερικὸν κώδικα ἀντὶ τοῦ ἄλλου τοῦ κειμένου διαρρέει «ἄλλος».

³² Πρξλ. Ματθ. 8, 26.

³³ Ἰωάν. 11, 11.

ἐπειδὴ δὲν ἐγένετο πιστευτός διὰ πράγματα διὰ τὰ ὅποια μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο νὰ θαυματουργήσῃ. Οὐτε τοὺς ἐμάλωσε διὰ τὸν γέλωτα, διὰ νὰ γίνων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ αὐλοὶ καὶ τὰ κύμβαλα ἀπόδειξις τοῦ θανάτου. **Β** Ἐπειδὴ, δηλαδή, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν θαυμάτων οἱ ἄνθρωποι ἀπιστοῦν εἰς αὐτὰ, δι' αὐτὸ τοὺς προλαμβάνει μετὰ τὰς ἰδικὰς τῶν ἀποκρίσεις. Πράγμα πού συνέβη καὶ εἰς τὸν Λάζαρον καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆ. Διότι εἰς τὸν Μωϋσῆ λέγει: «Τί εἶναι αὐτὸ πού κρατεῖς εἰς τὸ χέρι σου;»³⁴ ὥστε, ὅταν θά τὸ ἴδῃ νὰ μεταβάλλεται εἰς ὄφιν, νὰ μὴ λησμονήσῃ ὅτι πρὸ τῆς μεταβολῆς ἦτο ράβδος, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐνομήθη τὴν ἰδικὴν του φωνήν, νὰ δοκιμάσῃ κατάπληξιν διὰ τὸ γεγονός. Καὶ εἰς τὸ περιστατικὸν τοῦ Λαζάρου λέγει: «Πού τὸν ἔχετε θάλλει;» ὥστε ἐκεῖνοι πού θά εἴπουν «Ἐλα νὰ ἴδῃς» καὶ ὅτι «μυρίζει, διότι εἶναι τεσσάρων ἡμερῶν νεκρός»³⁵ νὰ μὴ ἡμποροῦν πλέον νὰ μὴ πιστεύουσιν δι' ἀνέστησε νεκρόν.

Ἀφοῦ, λοιπόν, εἶδε τὰ κύμβαλα καὶ τὸ πλῆθος, τοὺς ἔβγαλεν ὄλους ἔξω, καὶ θαυματουργεῖ παρουσία τῶν γονέων, ὅχι εἰσάγων ἄλλην ψυχὴν, **Γ** ἀλλ' ἐπαναφέρων αὐτὴν τὴν ἐξεληθούσαν καὶ ἐγείρων σάν ἀπὸ ὕπνου. Τὴν κρατεῖ ὁμοῦ ἀπὸ τὸ χέρι διὰ νὰ θεβαιώσῃ τοὺς αὐτόπτας μάρτυρας καὶ ἔτσι νὰ τοὺς προετοιμάσῃ μετὰ τὸ ἄπτον αὐτὸ σημεῖον νὰ πιστεύουσιν εἰς τὴν ἀνάστασιν. Διότι ὁ πατέρας τῆς ἀποθανούσης ἔλεγεν «Βάλε τὸ χέρι σου ἐπάνω της»,³⁶ ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς κάνει κάτι περισσότερον. Δηλαδή, ὅχι μόνον θέτει τὸ χέρι του ἐπάνω της, ἀλλὰ τὴν ἐπιάσκει καὶ τὴν ἐσήκωσεν ἐπάνω καὶ ἔτσι ἀπέδειξεν ὅτι ὅλα εἶναι εὐκόλα εἰς αὐτόν. Καί, μάλιστα, ὅχι μόνον τὴν ἀνέστησεν, ἀλλ' ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ τῆς δώσουν νὰ φάγῃ,³⁷ διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι τὸ γεγονός ἦτο ἀπλὴ φαντασία. Καὶ δὲν τῆς δίδει ὁ ἴδιος τροφήν, ἀλλὰ τὸ λέγει εἰς τοὺς γονεῖς τῆς, ὅπως εἶπε καὶ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου: «Λύσατέ τον καὶ ἀφήσατέ τὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι του»³⁸ **Δ** καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ ἐκάθησαν εἰς τὸ ἴδιον τραπέζι καὶ συνέφαγον.³⁹ Διότι

34. Ἰεζ. 4, 2.
35. Ἰωάν. 11, 31 - 39.
36. Ματθ. 9, 18.
37. Ἰερ. Λουκ. 8, 55.
38. Ἰωάν. 11, 44.
39. Ἰερ. Ἰωάν. 12, 2.

πάντοτε συνήθειζε νὰ ολοκληρώνῃ καὶ τὰ δύο, δηλαδή νὰ παρέχῃ ἀκριβῆ καὶ ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀναστάσεως.

Σὺ ὁμοῦ, σὲ παρακαλῶ, νὰ μὴ συγκεντρώσῃς τὴν προσοχὴν σου μόνον εἰς τὴν ἀνάστασιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γεγονός ὅτι παρήγγειλε νὰ μὴ εἴπουν εἰς κανένα τὸ θαῦμα. Καὶ αὐτὸ πρὸ πάντων νὰ διδαχθῆς ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, τὴν ταπεινώσῃς τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀδιαφορίαν του διὰ τὴν κοσμικὴν δόξαν. Καὶ μαζί με αὐτὸ πρόσεξε ἀκόμη ὅτι ἐκεῖνοὺς πού ἐκλαῖον τοὺς ἔβγαλε ἔξω⁴⁰ ἀπὸ τὸν χώρον πού ἦτο ἡ νεκρὰ καὶ ἔτσι ἀπέδειξεν ὅτι τοὺς ἔκρινεν ἀναξίους νὰ ἴδουν ἕνα θαῦμα αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Καὶ νὰ μὴ ἐξέλθῃς μαζί με τοὺς αὐλητὰς, ἀλλὰ νὰ μείνῃς μαζί με τὸν Πέτρον, τὸν Ἰακώβη καὶ τὸν Ἰάκωβον.⁴¹ **Ε** Πραγματικά, ἐάν τότε ἔβγαλεν ἔξω ἐκεῖνοὺς, πολὺ περισσότερον θὰ συμβῆ αὐτὸ τώρα. Διότι τότε δὲν ἦτο ἀκόμη φανερόν ὅτι ὁ θάνατος εἶχε μεταβληθῆ εἰς ὕπνον, ἐνῶ τώρα αὐτὸ εἶναι πῶς φανερόν καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἀλλὰ δὲν σοῦ ἀνέστησε τώρα τὴν κόρην σου; Ναί, ἀλλὰ θά τὴν ἀναστήσῃ καὶ μετὰ μεγαλύτεραν δόξαν. Διότι ἐκείνη ἀνεστήθη καὶ ἀπέθανε πάλιν, ἐνῶ ἡ ἰδικὴ σου, ἐάν ἀναστήθῃ, θά παραμείνῃ πλέον ἀθάνατος.

301 Κατὰ συνέπειαν, κανεὶς ὡς μὴ κλαίῃ ὑπερθολικά, κανεὶς ὡς μὴ θρηνηῖ, οὔτε νὰ προσβάλλῃ τὸ κατόρθωμα τοῦ Ἰησοῦ. Διότι πραγματικά ἐνίκησε τὸν θάνατον. Διὰ τὴν, λοιπόν, θρηνεὶς ἀνώφελα; Ὑπνος ἐγένετο ὁ θάνατος. Διὰ τὴν δδύρεσαι καὶ κλαίεις; Διότι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐάν κάνουν αὐτὸ, θά ἔπρεπε νὰ τοὺς περιγελώμεν. Ὅταν, ὁμοῦ, ὁ πιστὸς χριστιανὸς φέρεται ἀνάρμοστα εἰς τὰ ζητήματα αὐτὰ, τότε ποία ἀπολογία ὑπάρχει; Ποία συγγνώμη ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ δι' ὅσους προβαίνουν εἰς τὰς ἀνοήσιας αὐτοῦ τοῦ εἶδους, καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ τὸσον μεγάλο χρονικὸν διάστημα, ἀφ' οἷου μετὰ σαφήνειαν ἀπεδείχθη ὅτι οἱ νεκροὶ ἀνίστανται; Σὺ, ὁμοῦ, σάν νὰ φροντίξῃς νὰ μεγαλώσῃς τὸ ἀμάρτημα, προσκαλεῖς μὴ χριστιανὰς γυναῖκας διὰ νὰ θρηνησοῦν τὸν νεκρόν, καὶ ἔτσι αὐξάνεις τὸ πένθος καὶ θερμαίνεις περισσότερον τὴν κἀμινον τῆς λύτης καὶ δὲν ἀκούεις τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος λέγει: **Β** «Ποία συμφωνία

40. Ἰερ. Ματθ. 9, 24. Λουκ. 8, 51, 54.
41. Ἰερ. Λουκ. 8, 51.

ἢ μπορεί νά γίνῃ μεταξύ τοῦ Χριστοῦ καί τοῦ Σατανᾶ;⁴² ἢ ποῖον μερίδιον δύναται νά ἔχη ἕνας πιστός μέ ἕνα ἀπίστον;⁴³ Ἀλλά καί οἱ εἰδωλολάτραι ἀκόμη, οἱ ὅποιοι δέν γνωρίζουν τίποτε τό θέθαιον διά τήν ἀνάστασιν, εὐρίσκουν λόγους παρηγορίας, ὅταν λέγουν Νά τό ὑποφέρῃς μέ γενναιότητα, διότι δέν ὑπάρχει δυνατότης νά ἀφανίσῃς τό γινόμενον, οὔτε νά τό διορθώσῃς μέ τοὺς θρήνους. Σὺ, ὁμῶς, πού ἀκούεις λόγους μέ μεγαλύτεραν φιλοσοφίαν καί χρησιμότητα, δέν ἐντρέπεσαι νά συμπεριφέρεσαι μέ μεγαλύτεραν ἀσχυροσύνην ἀπό αὐτούς; Διότι δέν σοῦ λέγομεν Νά τό ὑποφέρῃς μέ γενναιότητα, ἐπειδή δέν ἠμπορεῖς νά ἀφανίσῃς τό γινόμενον, ἀλλά νά δείξῃς γενναιότητα, ἐπειδή θά ἀναστήθῃ ὁπωσδήποτε. Κοιμᾶται τό παιδί καί δέν ἀπέθανεν. Ήσυχάζει καί δέν ἐλάθη. **Γ** Πραγματικά, τήν κατάστασιν αὐτὴν θά τήν ἀκολουθήσῃ ἀνάστασις καί ζωὴ αἰώνιος καί ἀθάνατος καί τύχη ἀγγελική. Δέν ἀκούεις τὸν ψαλμωδὸν πού λέγει «Ἐπίστρεψε, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, διότι ὁ Κύριος σέ εὐεργέτησε»;⁴⁴ Ὁ Θεὸς ὀνομάζει εὐεργεσίαν τό πρᾶγμα, καί οὐ θρηνεῖς; Καί τί περισσότερον θά ἔκανες, εἴαν ἦσαν ἀντίπαλος καί ἐχθρὸς τοῦ ἀποθανόντος; Διότι εἴαν πρέπει νά θρηγῇ κάποιος, ὁ διάβολος πρέπει νά θρηγῇ. Ἐκεῖνος ἄς κλαίῃ, ἐκεῖνος ἄς ὀδύρεται, διότι πορευόμεθα πρὸς τὰ μεγαλύτερα ἀγαθὰ. Αἱ κραυγαὶ αὐταὶ εἶναι ἀνάξια τῆς πονηρίας ἐκείνου καί δέν ἀρμόζουν εἰς σέ, ὁ ὅποιος πράκεται νά στεφανωθῆς καί νά ἀναπαυθῆς.

Πραγματικά, ὁ θάνατος εἶναι ἥσυχον λιμάνι. Διότι κίτταξε ἀπὸ πόσα κακὰ εἶναι πλήρης ἡ παρούσα ζωὴ. Σκέψου πόσας φορές κατηράσθῃς τὴν ἐπίγειον ζωὴν σὺ ὁ ἴδιος. **Δ** Διότι ἡ κατάστασις θαίνει πρὸς τό χειρότερον καί ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δέν ἔλαβες ὡς κληρονομίαν μικρὰν καταδίκην. «Μέ τόνους θά γεννῆς τὰ τέκνα σου»⁴⁵ λέγει, καί «μέ τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου σου θά τρώγῃς τὸν ἄρτον σου»⁴⁶ καί «ἐφ' ὅσον εἴσθε ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου

θά ἔχετε θλίψιν».⁴⁷ Ἀλλά διά τὴν ἐκεῖ ζωὴν δέν ἔχει λεχθῆ τίποτε παρόμοιον, ἀλλ' ἕως δι' ἅλου τό ἀντίθετον. Ὅτι, δηλαδή, «ἀπὸ ἐκεῖ ἔχει ἀπομακρυνθῆ ἡ ὁδὸς, ἡ λύπη καί ὁ στεναγμός»⁴⁸ καί ὅτι «θά ἔλθουν πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῆν καί δύσιν καί θά παρακαθήσονται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσαάκ καί τοῦ Ἰακώβ»⁴⁹ καί, ἀκόμη, ὅτι ἐκεῖ εἶναι ὁ πνευματικὸς νυμφὼν καί λαμπάδες λαμπραὶ καί μετάβασις πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ε Διὰ τί, λοιπόν, ἐντροπιάζεις τὸν ἀποθανόντα; Διὰ τί μέ τὴν συμπεριφορὰν σου προετοιμάζεις τοὺς ἄλλους νά φοβούνται καί νά τρέμουν τὸν θάνατον; Διὰ τί κάνεις τοὺς πρὸ πολλοὺς ἀνθρώπους νά κατηγοροῦν τὸν Θεόν, διότι, τάχα, ἔχει διαπράξει μεγάλα κακὰ; Ἡ μάλλον, διὰ τί ὕστερα ἀπὸ αὐτὰ παρακαλεῖς τοὺς πτωχοὺς καί παρακαλεῖς τοὺς ἱερεῖς νά προσευχηθοῦν; Διὰ τί νά ἀπέλθῃ ὁ ἀποθανὼν εἰς τόπον ἀναπαύσεως, ἀπαντᾷ κάποιος, καί νά εὐρῆ εὐσπλαγχνικὸν τὸν δικαστὴν. Δι' αὐτὰ, λοιπόν, θρηνεῖς καί ὀδύρεσαι; **ΣΤ** Μάλλον ἀντιμάγεσαι καί πολεμεῖς τὸν ἑαυτὸν σου, ἀφοῦ δημιουργεῖς γεμῶνα δι' αὐτόν, ἐνῶ ἐκεῖνος ἀπῆλθεν εἰς ἡσυχίαν λιμένας. Καί τί θά πάθῃ; ἐρωτᾷ κάποιος. Ἔτσι εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. Δέν πταίει ἡ φύσις, οὔτε εἰ ἐκδηλώσει αὐτὴ εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένη μετὰ τὸ γεγονός τοῦ θανάτου. Ἀλλά ἡμεῖς εἰμεθα πού κάνομεν τὰ πάντα ἄνω κάτω, πού δεικνύομεν μεγάλην ἀδυναμίαν, πού προδίδομεν τὴν εὐγενικήν μας προέλευσιν καί, ἔτσι, καθιστώμεν τοὺς ἀπίστους χειρότερος. Διότι πῶς θά διηλιθώμεν εἰς τὸν ἄλλον διά τὴν ἀθανασία; Πῶς θά πείσωμεν τὸν εἰδωλολάτρην, ὅταν ἡμεῖς φοβούμεθα καί φοιτῶμεν τὸν θάνατον περισσότερον ἀπὸ ἐκεῖνον; Πραγματικά, πολλοὶ Ἕλληνας, ἦν καί δέν ἐγνωρίζαν τίποτε διά τὴν ἀθανασία. **Β** ἐν τούτοις ἐφόρεσαν στεφάνους, ὅταν ἀπέθανον τὰ παιδιά των,⁵⁰ καί ἐφόρεσαν λευκὰ ἐνδυμα-

47. Ἰωάν. 16, 33.

48. Ἦσα. 26, 10.

49. Ματθ. 8, 11.

50. Διὰ τὸν στεφάνου, παραδείγματος χάριν, λέγεται ὅτι, ὅταν τοῦ ἀπεργάζθη, εἰς ὃν ὄρα τοῦ Ἰσραὴλ ἐσσημῆθη εἰς τὴν μάχην τῆς Μαντινείας, συνέταξε νά προσφέρει θυσιὰν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ ἔφερε κατὰ τὴν συνθήκην στέφανον εἰς τὸ κατελεῖν. Ἀρτίως, λοιπόν, εἰσῆλθε τὸν στέφανον, ἀλλὰ τὸν ἐφόρεσε ἄνεως, μὴ εἰς ἐπιταφορῆσθαι εἰς ὃν ὄρα τοῦ ἐπολέμου γενναίως. Ἄλλοι, ἐπίσης, λέγουσιν ὅτι δέν ἐφόρεσε καθόλου, ἀλλὰ εἰ-

42. Εἰς τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπάρχει ἡ λέξις «βαλά», ἡ ὁποία σημαίνει τὴν ἀποστασίαν, τὴν ἀδικίαν. Ὁ Παῦλος ἐν προκειμένῳ τὴν χρησιμοποίησε ὡς ὀνομασίαν τοῦ διαβόλου.

43. Β' Κορινθ. 6, 15.

44. Ψαλμ. 114, 7.

45. Γεν. 3, 16.

46. Γεν. 3, 19.

τα διά να λάβουν την παρούσαν επίγειον δόξαν. Σύ, όμως, δεν συγκρατήσαι. ούτε από την μέλλουσαν ούρανιον δόξαν, αφού συμπεριφέρεσαι όπως αι γυναίκες και κόπτεσαι από το κλάμα.

Ἄλλά δεν έχεις κληρονόμους ούτε διάδοχον τῶν αγαθῶν σου; Καί τί φθαλες περισσότερο, να γίνῃ ὁ υἱός σου κληρονόμος τῆς περιουσίας σου, ἢ να κληρονομήσῃ τοὺς οὐρανοὺς; Τί ἐπεθύμεις, να ἀποκτήσῃ τὰ φθαρτά πράγματα, τὰ ὅποια μετ' ὀλίγον ἐπρόκειτο να τὰ ἀφήσῃ, ἢ να λάβῃ τὰ σταθερά καὶ ἀμετακίνητα ἀγαθὰ; Δὲν τὸν έχεις, θεότατα, κληρονόμον σου αὐτόν, ἀλλὰ ἀντὶ σοῦ τὸν ἐπῆρεν ὁ Θεός. Δὲν ἔγινε συγκληρονόμος με τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς του, ἀλλὰ ἔγινε συγκληρονόμος τοῦ Χριστοῦ.

С Καὶ τότε, ἐρωτᾷ κάποιος, εἰς ποῖον θὰ ἀφήνωμεν τὰ ἐνδύματα, εἰς ποῖον τὰ σπῆτα, εἰς ποῖον τοὺς δούλους καὶ τὰ κτήματά μας; Εἰς τὸν ἴδιον, καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον ἀσφαλέστερον, παρὰ ἑὸν ἕξῃ. Διότι δὲν ὑπάρχει κανένα ἐμπόδιον εἰς τοῦτο. Πραγματικά, ἐὰν οἱ θάρσαροι καίουν τὰ ὑπάρχοντά των μαζί με τὰ πτώματα τῶν ἀποθανόντων, εἶναι πολὺ περισσότερο δίκαιον να ἀποστελῆς ἐσὺ μαζί με τὸν ἀποθανόντα καὶ τὰ ἰδικά του ἀγαθὰ, ὅχι διὰ να γίνων ὑπερβολὴ, ὅπως ἐκεῖνα τῶν θαρσάρων, ἀλλὰ διὰ να περιβάλλῃ αὐτὸν μεγαλύτερα δόξα. Καί, ἐὰν μὲν ἀπέθανεν ἀμαρτωλὸς, διὰ να συχωρηθοῦν τὰ ἀμαρτήματά του. Ἐάν, ὅμως, ἀπέθανεν δίκαιος, διὰ να αὐξήθῃ ὁ μισθὸς του καὶ ἡ ἀνταπόδοσις τῶν καλῶν ἔργων. Μήπως, πάλιν, ἐπιθυμοῦμεν να τὸν ἴδω; Ζῆσε, λοιπόν, ὅπως ἔζησεν ἐκεῖνος⁵² καὶ γρήγορα θὰ ἴδῃς τὴν ἱερὰν ἐκείνου θύην.

Μαζί με αὐτά, σκέψου καὶ τοῦτο, ὅτι, δηλαδή, ὁ καὶ ἀκόμη δὲν ἀκούσῃς ἡμᾶς, θὰ ὑπακούσῃς ὅπως οὐδέποτε με τὴν πάροδον τοῦ χρόνου. Ἄλλὰ τότε δὲν θὰ διακαιοῦσαι καμμίαν ἀμοιβήν. Διότι ἡ παρηγορία προσέρχεται ἀπὸ τὸν χρόνον ποὺ ἐπέρασεν. Ἐάν, ὅμως, θελήσῃς τώρα να φιλοσοφήσῃς, θὰ κερδίσῃς δύο πράγματα, ποὺ εἶναι τὰ σπουδαιότερα. Δηλαδή, καὶ τὸν ἑαυτὸν σου θὰ ἀπαλλάξῃς ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ εὐρίσκεται καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν θὰ λάβῃς λαμπρότερον στέφανον. Διότι ἀπὸ τὴν

πεν. Ὁ ἕκτος ἐστὶ τὸν ἐξένησα Φηζάν. Ὁρα Λιουθίνος Αλεξάνδου, Βίαι Φιλοσόφου 2, 64 - 66.

51. Ἀναφέρεται ἐξῆς εἰς τὸν ζῆλον τῶν δικαίων ἐπὶ τῆς γῆς.

ἐλεημοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς εἶναι πολὺ ἀνώτερον τὸ να ὑποφέρῃς τὴν συμφορὰν με πρόφθητα.

Λάθε ὅτι ὅσιν σου ὅτι καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀπέθανεν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἀπέθανε διὰ σέ, ἐνῶ σὺ ἀποβιήσκεις διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Καὶ μολονότι εἶπεν: Ἐάν εἶναι δυνατόν, ἄς ἀποφύγω τὸ ποτήριον αὐτό,⁵³ καὶ ἐλυπήθη καὶ κατελήφθη ἀπὸ ἀγωνίας, ἐν τούτοις δὲν ἀπέφυγε τὸν θάνατον, ἔ ἀλλὰ τὸν ὑπέστη καὶ μάλιστα κατὰ τρόπον πολὺ τραγικόν. Πραγματικά, δὲν ὑπέμεινεν ἀπὸν θάνατον, ἀλλὰ τὸν χειρότερον. Καὶ πρὸ τοῦ θανάτου ἐμαστιγώθη καὶ πρὶν να μαστιγώθῃ ἐδέχθη προσβολὰς, ἐμπαγμούς καὶ λοιδορίας, διὰ να διδάξῃ ἐσὲ να ὑποφέρῃς τὰ πάντα με γενναϊότητα. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἀπέθανε καὶ ἀφῆσε τὸ σῶμα, ἐν τούτοις τὸ ἐπῆρεν ἐκ νέου περισσότερο ἐνδοξον. Ἐτσι, ἀπλῶναι ἐμπροσθέν σου χρηστὰς ἐλπίδας. ~~54~~ Ἐάν αὐτὰ δὲν εἶναι μῦθος, να μὴ θρηνησῇ. Ἐάν αὐτὰ τὰ θεωρῆς πιστευτὰ, να μὴ δακρῶσῃς. Ἐάν, ὅμως, δακρῶσῃς, τότε πῶς θὰ ἡμπορέσῃς να πείσῃς τοὺς εἰδωλολάτρους ὅτι εἶσαι πιστός;

Ἄλλὰ καὶ ὕστερα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω νομίζεις ἀκόμη ὅτι δὲν ἡμπορεῖς να ὑποφέρῃς τὸ συμβᾶν.⁵⁴ Λοιπόν, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον δὲν ἀξίζει να θρηνησῇ δι' ἐκεῖνον, διότι ἀπηλλάγη ἀπὸ πολλὰς συμφορὰς αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Συνεπῶς, να μὴ φθονῆς οὐδὲ να ζηλεύῃς ἐκεῖνον. Διότι τὸ να ζητῆς να ἀποθάνῃς ἐσὺ, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀπέθανε νέος, καὶ τὸ να τὸν πενήθῃς, ἐπειδὴ δὲν ἔζησεν, διὰ να ὑπομείνῃς πολλὰ παρόμοια κακὰ. Β εἶναι μᾶλλον γνωρίσματα ἀνθρώπου ποὺ φθονεῖ καὶ ζηλεύει κάποιον.

Μὴ σκέπτεσαι, λοιπόν, αὐτό, ὅτι, δηλαδή, δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ πλέον εἰς τὸ σπῆτι, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ ἴδιος μετ' ὀλίγον θὰ παρευθῆς πρὸς αὐτόν. Μὴ συλλογίζεσαι ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ ἐδῶ πλέον, ἀλλ' ὅτι οὐτε καὶ αὐτὰ τὰ ὀρατὰ πράγματα παραμένουν ὅπως εἶναι, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀλλάσσουν μορφήν συνεχῶς. Πραγματικά, ὁ οὐρανὸς ἢ γῆ, ἢ θάλασσα καὶ τὰ πάντα μεταβάλλονται καὶ τότε θὰ λάβῃς τὸ παιδί σου περισσότερο ἐνδοξον. Καὶ ἐάν μὲν ἀπέθανεν ἀμαρτωλὸς, ἔπαυσε πλέον να ἀμαρτανῆ. Διότι ἐάν ὁ Θεὸς τὸν ἔθλεπεν ὅτι θὰ ἠλλάσσει τρόπον ζωῆς, ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸν ἔπαιρνε ἀπὸ τὴν παρούσαν

52. Ματθ. 26. 39.

53. Ἐξομολογεῖ ἐδῶ να ἀπαρθῆται πρὸς τὸν γονεῖ, τοῦ ἵποσου ὑπατίθεται ὅτι ἀπέθανε τὸ τέκνον του.

ζωὴν, προτοῦ νὰ μετανοήσῃ. Ἐάν πάλιν ἀπέθανε δίκαιος, ἀπέκτησε πλέον μὲ θεσφαύτητα τὰ οὐράνια ἀγαθά. **Γ** Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερόν ὅτι τὰ δάκρυά σου δὲν προέρχονται ἀπὸ φιλοστοργίαν, ἀλλ' εἶναι προϊόν ἀλογίστου πάθους. Διότι, ἐάν ἡγάπας τὸν ἀποθανόντα, ἔπρεπε νὰ χαίρῃσαι καὶ νὰ εὐφραίνεσαι, ἐπειδὴ ἀπηλλάγη ἀπὸ τὰ κύματα τῆς παρουσίας ζωῆς. Διότι, πὲς μου σὲ παρακαλῶ, τί περισσότερον ὑπάρχει; Τί ἀγνωστον καὶ νέον; Δὲν βλέπομεν τὰ ἴδια νὰ ἐπαναλαμβάνονται κυκλικῶς κάθε ἡμέραν; Ἡμέρα καὶ νύκτα, νύκτα καὶ ἡμέρα. Χειμῶνας καὶ καλοκαίρι, καλοκαίρι καὶ χειμῶνας, καὶ τίποτε περισσότερον. Καὶ αὐτὰ μὲν εἶναι πάντοτε τὰ ἴδια, ἐνῶ τὰ κακὰ εἶναι ἀγνωστα καὶ νεώτερα. Αὐτὰ λοιπόν, ἤθελες νὰ ἀντλή αὐτὸς κάθε ἡμέραν καὶ νὰ παραμένῃ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, νὰ ἀσθενῇ, νὰ πεινῆ, νὰ φοβῆται, νὰ τρέμῃ καὶ ἄλλα μὲν ἀπὸ τὰ κακὰ νὰ ὑφίσταται, διὰ τὰ ἄλλα δὲ νὰ εὐρίσκεται μὲ τὸν διαρκῆ φόβον μήπως κάποτε τὸ ὑποστή; **Δ** Διότι οὐτε ἠμπορεῖς νὰ ἰσχυρισθῆς ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ πλῆθ' αὐτὸς τὸ μακρὸν πέλαιος τῆς ἐπιγείου ζωῆς καὶ νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν λύπην καὶ τὰς φροντίδας τοῦ εἶδους αὐτοῦ.

Μαζὶ μὲ τὰς ἀνωτέρω σκέψεις σκέψου καὶ τοῦτο, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἐγέννησες ἀθάνατον ἄνθρωπον, καὶ ὅτι, ἐάν δὲν ἀπέθνησκε τώρα, ἕστερα ἀπὸ ἄλλοιον θὰ ὑπέκυπτε εἰς τὸν θάνατον. Naί, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐχόρτασες ἀκόμη; Θὰ τὸν ἀπολαύσῃς, ὅπως ἴθι, ἐκεῖ. Ἐπιθυμεῖς, ὅμως, νὰ τὸν βλέπῃς καὶ ἐδῶ; Καὶ τί σὲ ἐμποδίζει; Διότι καὶ ἐδῶ εἶναι δυνατόν αὐτό, ἐάν εἶσαι σῶφρων καὶ προσεκτικός. Πραγματικῶς, ἡ ἔλπις διὰ τὰ μέλλοντα εἶναι περισσότερο φανερά ἀπὸ τὰ ὄρατά.

Σύ, ὅμως, ἐάν μὲν εὐρίσκετο εἰς τὰ ἀνάκτορα, **Ε** δὲν θὰ ἐπέδωκες ποτὲ νὰ τὸν ἴδῃς, ὅταν θὰ ἤκουες ὅτι εὐδοκμεῖ. Τώρα ὅμως, πού βλέπεις ὅτι ἔχει ἀναχωρήσει εἰς τὰ κατὰ πολὺ ἀνώτερα, διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα φέρεσαι μικρόμυξα καὶ καλίστα ἐνῶ ἔχεις ἀντὶ ἐκείνου τὸν σύζυγόν σου; Ἀλλὰ δὲν ἔχεις ἀνδρα; Ἐχεις, ὅμως, ὡς παρηγορίαν τὸν Πατέρα τῶν ὄρφανῶν καὶ τὸν κριτὴν τῶν χηρῶν. Ἄκουσε καὶ τὸν Παῦλον, ὁ ὁποῖος μακαρίζει τὴν χηρεῖαν αὐτήν, **36** **4** ὅταν λέγῃ: «Ἡ δὲ πραγματικὴ χήρα, πού εἶναι ἔρημος ἀπὸ συγγε-

³⁴ Ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ ὁ Χρυσόστομος στρέφεται πρὸς τὴν μητέρα, τῆς ἐποῆς ὑποτίθεται ὅτι ἀπέθανεν ὁ υἱός.

νεῖς, ἔχει στηρίξει τὰς ἐλπίδας τῆς εἰς τὸν Κύριον».³⁵ Διότι αὐτὴ θὰ ἀποδειχθῇ περισσότερο ἐνάρετος, ἐπειδὴ δεικνύει μεγαλύτεραν ὁμοιοτήν. Δι' αὐτὸ νὰ μὴ θρηνηῖς δι' ἐκεῖνο πού στεφανώνησαι, δι' ἐκεῖνο πού ζητεῖς ἀμοιβήν. Διότι ἀπέδωσες ὅτι σοῦ εἶχε δοθῆ, ἐάν ἐπαρουσίασες ἐκεῖνο πού σοῦ εἶχε ἀνατεθῆ. Μὴ κατέχεσαι, λοιπόν, ἀπὸ φροντίδας, ἀφοῦ ἀπέθεες τὸν θησαυρὸν εἰς μέρος ἀσφαλές.

Ἐάν ἀκόμη σκεφθῆς ποῖα εἶναι ἡ φύσις τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ποῖα τῆς μελλούσης καὶ ὅτι τὰ ἐδῶ εἶναι ἀράχνη καὶ σκιά, ἐνῶ τὰ ἐκεῖ εἶναι ὅλα σταθερά καὶ ἀθάνατα, ἴσως δὲν θὰ χρειασθῶν πλέον ἄλλοι λόγοι. Διότι τώρα τὸ παιδί σου ἔχει ἀπολλαγή ἀπὸ κάθε εἶδους μεταβολῆν. **Β** Ἐάν, ὅμως, εὐρίσκετο ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, πιθανόν νὰ ἦτο ἐνάρετος, ἀλλὰ πιθανόν νὰ μὴ παρέμενε τοιοῦτος. Ἡ δὲν βλέπεις πόσοι γονεῖς ἀποκηρύσσουν τὰ παιδιά των; Πόσοι, πάλιν, ἀναγκάζονται νὰ τὰ κρατοῦν κλεισμένα εἰς τὸ σπῆτι των, ἐπειδὴ εἶναι χειρότερα ἀπὸ τὰ ἀποκηρυττόμενα;

Ὅλ' αὐτὰ σκεπτόμενοι ὡς φιλοσοφῶμεν τὰ πράγματα. Διότι ἔτσι καὶ εἰς τὸν ἀποθανόντα θὰ προσφέρωμεν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπὸ τοῦς περισσότερους ἀνθρώπους θὰ ἐπαυεθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸν Θεόν θὰ λάβωμεν τοὺς μεγάλους μισθοὺς τῆς ὑπομονῆς καὶ θὰ ἀποκτήσωμεν τὰ αἰώνια ἀγαθά, τὰ ὁποῖα εἶθε νὰ ἐπιτύχωμεν ὄλοι μας, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΒ' (32)

(Ματθ. 9, 27 — 1, 15)

Κ «Καὶ ἐνῶ ἐπροχώρει ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς, τὸν ἠκολούθησαν¹ δύο τυφλοὶ, οἱ ὁποῖοι ἐφώναζαν δυνατὰ καὶ ἔλεγαν Σπλαγχνίσου μας², υἱὲ τοῦ Δαυὶδ³. Ὄταν δὲ ἦλθεν εἰς τὸ σπίτι⁴, ἦλθαν πλησίον του οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει πρὸς αὐτούς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεῦετε ὅτι ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτὸ ποῦ ζητεῖτε; Λέγουν εἰς αὐτὸν ἐκεῖνοι· Ναί, Κύριε. Τότε ἤγγισε μετὰ τὰ δάκτυλά του τὰ μάτια τους καὶ εἶπε· Σύμφωνα μετὰ τὴν πίστιν σας ὡς γίνῃ εἰς σὰς. **Δ** Καὶ ἤνοιξαν τὰ μάτια τους⁵».

Διὰ ποῖον λόγον τέλος πάντων δὲν τοὺς προσέγει, ἂν καὶ φωνάζουν δυνατὰ; Διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ καὶ ἐδῶ πάλιν νὰ ἀποφεύγουμεν τὴν βόσκαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἦτο ἐκεῖ κοντὰ τὸ σπίτι τοὺς ὀδηγεῖ εἰς αὐτὸ διὰ νὰ τοὺς θεραπεύσῃ κατ' ἴδιαν. Καὶ αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἐντολὴν ποῦ τοὺς ἔδωκε νὰ μὴ ἀνακοινώσουσιν εἰς κανένα τὸ θαῦμα.

Δὲν ἀποτελεῖ δὲ αὐτὸ μικρὰν κατηγορίαν διὰ τοὺς

1. Ἀπομαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ ἀρχιερατοῦ, εἰς τὸ ἕκαστον εἶχεν εἰσέλθῃ· κατὰ τὴν ἐκτίμησιν 23 τοῦ παρόντος κεφαλαίου λεγόμενα.
2. Ἐπιληροσθέντες τὴν βασιματωρικὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ, ὡς ἦτο φυσικόν, τὸν ἠκολούθησαν καὶ φωνάζουν διὰ νὰ προσελθῶσιν τῇ προσοχῇ του.
3. Ἡ ἐπιπλαγχνία ἐν προκειμένῳ θὰ ἐξηγηθῆτο διὰ τῆς θεραπείας του.
4. Ἡ εἴδος «Ἰὲ Δαυὶδ» εἶναι μεσοικονικός καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἰδέα ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας συνεχῶς κατὰ τὰ ἔθνη. Διὰ πρώτην φοράν ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν ὡς γῆν τοῦ Δαυὶδ. Πρὸς Ματθ. 12, 23. 16, 22. 30, 31) - 31, 21, 4, 15.
5. Προβλεπτοὶ δὲ τὸ σπίτι τοῦ Μαθηταίου, ὅπως καὶ εἰς τὸν στίχον 10 τοῦ παρόντος ἀναφέρεται, ἢ διὰ τὸ σπίτι καποῖου ἑλλοῦ πιστοῦ, διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχεν ἰδένον τὸ σπίτι.
6. Ματθ. 9, 27 - 30.

Ἰουδαίους, ὅταν αὐτοὶ μὲν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τυφλὰ τὰ μάτια των, δέχονται τὴν πίστιν μόνον δι' ὧσιν ἀκούσων, ἐνῶ ἐκεῖνοι, ἂν καὶ ἔβλεπαν τὰ θαύματα καὶ εἶχαν ὡς μάρτυρα τῶν γινόμενων τὴν θέαν αὐτῶν, ἐν τούτοις ἐνεργοῦν τελείως ἀντίθετα.

Ἐ Κύτταξ, ἀκόμη, πῶς μεγάλη εἶναι ἡ προθυμία των, ὅπως ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν δυνατὴν φωνὴν των καὶ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς παρακλήσεως. Διότι ὄχι μόνον ἐπλησίασαν τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐφώναζαν μετὰ δύναμιν καὶ δὲν ἐζήτουν τίποτε ἄλλο παρά μόνον εὐσπλαγχνίαν.

Τὸν ἀνομάζον δὲ Υἱὸν τοῦ Δαυὶδ, ἐπειδὴ ἡ ὀνομασία αὐτὴ ἔθεωρεῖτο πολὺ τιμητικὴ. Πραγματικά, εἰς πολλὰς περιπτώσεις οἱ προφῆται ἀνομάζον ἔτσι τοὺς βασιλεῖς, τοὺς ὁποῖους ἤθελαν νὰ τιμῶσιν καὶ νὰ τοὺς ἀποδείξουν μεγάλους.

Καὶ ὅταν τοὺς ἔφερον εἰς τὸ σπίτι τοὺς ὑποβάλλει δευτέραν ἐρώτησιν, διότι συνεχῶς ἐφρόντιζε νὰ θεραπεύῃ κατόπιν παρακλήσεως τῶν πασχόντων, ὥστε νὰ μὴ σγηματίζῃ κανεὶς τὴν γνώμην, ὅτι ἀπὸ φιλοδοξίαν ἐπεδίωκε νὰ θαυματούργῃ. Καὶ ὄχι μόνον δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ τυφλοὶ ἤξιζαν νὰ θεραπευθῶσιν καὶ, ἀκόμη, διὰ νὰ μὴ λέγῃ κανεὶς ὅτι, ἐάν ἔσωζε μόνον διὰ τῆς εὐσπλαγχνίας του, τότε ἔπρεπε ὅλοι νὰ σωθῶσιν. Διότι καὶ ἡ φιλανθρωπία ἔχει κάποιαν αἰτίαν, τὴν πίστιν τῶν σωζομένων.

Δὲν ζητεῖ, ὁμοῦ, μόνον δι' αὐτὰ τὴν πίστιν των, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸν ἀπεκάλεσαν «Υἱὸν τοῦ Δαυὶδ», διὰ νὰ τοὺς ἀναβιβάσῃ ὑψηλότερα καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ νὰ ἔχουν τὴν προσήκουσαν δι' αὐτὸν γνώμην, λέγει· «Πιστεῦετε ὅτι ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτὸ ποῦ ζητεῖτε;». **Β** Δὲν εἶπεν ἐάν πιστεῦετε ὅτι ἠμπορῶ νὰ παρακαλέσω τὸν πατέρα μου, ὅτι ἠμπορῶ νὰ προσευχηθῶ, ἀλλ' ὅτι ἐάν ἐγὼ ἔχω τὴν δύναμιν νὰ κάνω αὐτὸ.

Καὶ ἐκεῖνοι τί ἔκαναν, λοιπόν; Ναί, Κύριε, (ἀπαντοῦν). Δὲν τὸν ἀνομάζον πλέον Υἱὸν τοῦ Δαυὶδ, ἀλλ' ἀνέρχονται ὑψηλότερα καὶ ὁμολογοῦν τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου. Καὶ τότε καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐγγίζει μετὰ τὸ χεῖρ του καὶ λέγει· «Σύμφωνα μετὰ τὴν πίστιν σας ὡς γίνῃ εἰς σὰς». Τὸ κάνει δὲ αὐτὸ διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν των καὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι καὶ οἱ τυφλοὶ συνεισέφεραν εἰς τὴν

7. Πρὸς. καὶ σμ. 4 τῆς παραύτης.

ἐπιτέλειεν τοῦ θαύματος καὶ συγχρόνως νὰ μαρτυρήσῃ ὅτι οἱ λόγοι τῶν δὲν ἦσαν λόγοι κολακείας. Πραγματικά, δὲν εἶπε, νὰ ἀνοιχθοῦν τὰ μάτια τῶν, C ἀλλὰ «Σύμφωνα μὲ τὴν πίστιν σας ἄς γίνῃ εἰς σᾶς». Αὐτὸ τὸ λέγει εἰς πολλοὺς ἀπὸ ἐκείνους πρὸ τῶν ἐπιλοήσασαν, ἐπειδὴ φροντίζει, προτὶ νὰ θεραπεύσῃ τὰ σώματα, νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν πίστιν τῆς ψυχῆς τῶν, ὥστε καὶ αὐτοὺς νὰ τοὺς καταστήσῃ περισσότερον ἐναρτέους καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ προκαλέσῃ μεγαλυτέραν προθυμίαν. Τὸ ἴδιον ἔκανε καὶ εἰς τὸν παραλυτικόν. Πραγματικά, πρὶν τοῦ θεραπεύσῃ τὸ σῶμα, τοῦ ἀνωτᾶ τὴν ψυχὴν, ἢ ὅποια ἦτο νεκρά, ὅταν τοῦ λέγῃ «Ἐχε θάρρος, παιδί μου, σοὺ ἔχουν συγχωρηθῆ αἱ ἁμαρτίαι σου». Καὶ εἰς τὴν περίπτωση τῆς νεκρᾶς κόρης, ἀφοῦ τὴν ἀνέστησε τὴν ἐκράτησε καὶ διὰ μεσοῦ τῆς τραπέζης τὴν ἐδίδαξεν εἰς ποῖον πρέπει νὰ ἀποδώσῃ τὴν εὐεργεσίαν.⁸ Ἐπίσης καὶ εἰς τὸν ἐκατόνταρχον ἔκανε τὸ ἴδιον, μὲ τὸ νὰ ἀποδώσῃ τὰ πάντα εἰς τὴν πίστιν.⁹ Καὶ τοὺς μαθητὰς του, ἐπίσης, ὅταν τοὺς ἔσωζεν ἀπὸ τὴν τρικυμίαν τῆς θαλάσσης, D τοὺς ἀπέλασσε κατὰ πρότερον ἀπὸ τὴν ὀλιγοπιστίαν τῶν.¹⁰

Ἔτσι, λοιπόν, καὶ ἐδῶ. Ἐγνώριζε, βέβαιον, προτὶ νὰ τὸν φωνάξουν, τὰ ἀπόρητα τῆς διανοίας τῶν. Ἀλλὰ διὰ νὰ δδηγήσῃ καὶ ἄλλους εἰς τὸν ἴδιον ζῆλον τοὺς ἀποκαλύπτει καὶ μὲ τὴν δλοκλήρωσιν τῆς θεραπείας ἐπαινεῖ τὴν πίστιν τῶν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, μετὰ τὴν θεραπείαν τοὺς προτρέπει νὰ μὴ ἀνακοινώσουν εἰς κανένα τὸ θαῦμα. Καὶ μάλιστα ὄχι μόνον ἀπλῶς τοὺς προτρέπει, ἀλλὰ τὸ κάνει οὗτὸ μὲ μεγάλην σφοδρότητα. «Καὶ μὲ αὐστηρότητα», λέγει, «παρήγγειλαν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς εἶπε: Προσέχετε, κανείς νὰ μὴ μᾶθῃ τὸ θαῦμα πρὸς σᾶς ἔκανα. Αὐτοί, ὅμως, ὅταν ἐδηγήσαν ἀπὸ τὸ σπῆτι, διέδωσαν εἰς ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην τὴν φήμην του». * E Ἐκεῖνοι δὲν συνεκρατήθησαν ὅμως, ἀλλ' ἔγιναν κήρυκες καὶ εὐαγγελισταί. Καὶ μολοντί εἶσαν λάθει ἐντολήν νὰ ἀποκρύπτουν τὸ θαῦμα, ἐν τούτοις δὲν συνεκρατήθησαν.

* Ἐάν τώρα εἰς ἄλλην περίπτωσιν φαίνεται νὰ λέγῃ:

8. Ματθ. 9, 2.

9. Πρξλ. Λουκ. 8, 35 - 36.

10. Πρξλ. Ματθ. 8, 10, 13.

11. Πρξλ. Ματθ. 8, 26.

12. Ματθ. 9, 30 - 31.

Πήγαινε καὶ διηγῆσαι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ,¹³ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸ προηγούμενον, ἀλλὰ πολὺ σύμφωνον πρὸς ἐκεῖνο. Διότι μᾶς διδάσκει καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ μὴ λέγωμεν τίποτε πρὸς διαφήμισιν μας καὶ τοὺς ἄλλους, ὅταν θέλουν νὰ μᾶς ἐγκωμιάσουν, νὰ τοὺς ἐμποδίζωμεν. Ἐάν, ὅμως, ἡ δόξα ἀποδίδεται εἰς τὸν Θεόν, ~~ἔτσι~~ τότε ὄχι μόνον νὰ μὴ τοὺς ἐμποδίζωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς διατάσσωμεν νὰ τὸ κἀνουν.

* Ὅταν δὲ αὐτοὶ ἔβγαινον ἀπὸ τὸ σπῆτι, ἰδοὺ ἔφεραν πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἄνθρωπον πρὸς κατείχετο ἀπὸ δαιμόνιον καὶ ἦτο κωφὸς καὶ ἄλαλος.¹⁴ Ἡ πάθησις δὲν ἦτο ἐκ φύσεως, ἀλλ' ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ δαιμόνιος, δι' αὐτὸ καὶ χρειάζεται ἄλλους διὰ νὰ τὸν δδηγήσουν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Διότι δὲν ἦτο εἰς θέσιν μόνος του νὰ διατυπώσῃ τὴν παράκλησιν, ἐπειδὴ ἦτο ἄλαλος, οὔτε νὰ παρακαλέσῃ τοὺς ἄλλους, ἐπειδὴ ὁ δαίμων τοῦ ἔδωσε τὴν γλῶσσαν καὶ μαζί μὲ τὴν γλῶσσαν τοῦ ἐδέουσε καὶ τὴν ψυχὴν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ζητεῖ πίστιν ἀπὸ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἀμέσως θεραπεύει τὴν ἀσθένειαν. «Καὶ ἀφοῦ ἐξεδιώχθη τὸ δαιμόνιον, ὤμνησεν ὁ κωφὸς καὶ ἐθαύμασαν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ καὶ ἔλεγον· B Οὐδέποτε ἐφάνησαν τοιαῦτα θαύματα εἰς τὸ ἔθνος τοῦ Ἰσραὴλ».¹⁵

Αὐτὸ πρὸ πάντων ἐστενωχῶρει τοὺς Φαρισαίους, τὸ ὅτι, δηλαδὴ, ἐθεώρουν τὸν Ἰησοῦν ἀνώτερον ὄλων, ὄχι μόνον τῶν τότε ζώντων, ἀλλὰ καὶ ὄσων ἔζησαν εἰς τὸ παρελθόν. Καὶ τὸν θεώρουν ἀνώτερον, ὄχι διότι ἐθεράπευεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐθεράπευεν εὐκόλως καὶ γρήγορα πολλὰ νοσήματα καὶ μάλιστα ἀνάστα.

Καὶ οὕτῃ ἦτο ἡ γνώμη τοῦ πλήθους. Οἱ Φαρισαῖοι, ὅμως, εἶχαν ὄλων διόλου ἀντίθετον διάθεσιν. Διότι ὄχι μόνον σκυκοφαντοῦν τὰ θαύματα, ἀλλὰ δὲν ἐντρέπονται νὰ ἀντιφάσκουν πρὸς τοὺς εὐετούς τῶν. Πραγματικά, τοιαύτη εἶναι ἡ ποιηρία. Τί λέγουν, λοιπόν; «Μὲ τὴν θοήθειαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δαιμονίων θγάζει ἀπὸ τοὺς πάγοντας τὰ δαιμόνια».¹⁶ Ποῖον, ὅμως, ἡμιπρὸ νὰ θεωρηθῇ πῶς ἀνόητον ἀπὸ τὴν ἄποψιν αὐτῆν; Πρὸ πάντων, βέβαιον, εἶναι ἀδιανόητον ὁ δαίμων νὰ ἐκδιώκῃ τὸν δαι-

13. Πρξλ. Ματθ. 9, 19.

14. Ματθ. 9, 32.

15. Ματθ. 9, 33.

16. Ματθ. 9, 34.

μονα, πράγμα που και ο Ήσους το λέγει παρακάτω. Διότι ο δαίμων συνηθίζει να οργανώνει τα ίδια του C και όχι να τα διαλύει.

Ο Κύριος, όμως, δεν εξεδίωκε μόνον τους δαίμονες, αλλά εκθάριζε τους λεπρούς, ήγειρε τους νεκρούς, ἐγαλήνευε τὴν θάλασσαν, συνεχώνει τὰ ἀμωρτήματα, ἐκήρυττε τὴν βασιλείαν καὶ ὠδήγει τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸν Πατέρα, τὰ ὁποῖα εἰς καιμίαν περίπτωσιν δὲν θὰ ἐνέκρινεν ὁ δαίμων, οὔτε θὰ ἠμποροῦσε ποτὲ νὰ τὰ πραγματοποιήσει. Διότι οἱ δαίμονες ὀδηγοῦν πρὸς τὰ εἴδωλα καὶ ἀποσκοπίζουν ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ πείθουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀποστῶν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ὁ δαίμων, ὅταν ὑβρίζεται, δὲν εὐεργετῆ, καθ' ἑσὸν μάλιστα, χωρὶς νὰ ὑβρίζεται. Θλάπτει ἐκείνους πού τὸν λατρεύουν καὶ τὸν τιμοῦν. **D** Ὁ Ήσους, όμως, κάνει τὸ ἀντίθετον. Διότι, ὕστερα ἀπὸ τὰς ὕβρεις καὶ τὰς λοιδορίας αὐτὰς, «περιήρχετο», λέγει, «ὁ Ήσους ὅλας τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία, διδάσκων εἰς τὰς συναγωγὰς τῶν καὶ κηρύττων τὸ χαρμόσυνον κήρυγμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ θεραπεύων κάθε ἀσθενεῖαν καὶ ἀδυναμίαν μεταξύ τοῦ λαοῦ».¹⁷

Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἐτιμώρησεν αὐτοὺς πού ἐφέροντο μὲ ἀναίσθησιν, ἀλλ' οὔτε ἀπλῶς τοὺς ἐπετίμησεν. Ἔτσι, ἀφ' ἑνὸς ἐδίδαξε τὴν πραότητα καὶ συγχρόνως δι' αὐτῆς ἤλεγξε τὴν συκοφαντίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἤθελε μὲ τὰ θαύματα, πού θὰ ἐπραγματοποιεῖ ἐν συνεχείᾳ, νὰ δώσῃ μεγαλύτερας ἀποδείξεις τῆς θείας του δυνάμεως καὶ ἔπειτα νὰ ἀσκήσῃ ἔλεγχον καὶ διὰ τῶν λόγων. Περιήρχετο, λοιπὸν, τὰς πόλεις, τὰ χωρία καὶ τὰς συναγωγὰς, διὰ νὰ διδάξῃ νὰ ἀμειβόμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τοὺς συκοφάντας, Ἐ ὄχι μὲ ἄλλας συκοφαντίας, ἀλλὰ μὲ μεγαλύτερας εὐεργεσίας. Πραγματικά, ἐὰν εὐεργετῆς τοὺς συνανθρώπους σου, ἐπειδὴ αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι διὰ νὰ δοξασθῆς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ μὴ παύσῃς νὰ ἀσκήσῃ τὴν εὐεργεσίαν, ὅτι καὶ ἂν κάνουν οἱ εὐεργετούμενοι, διὰ νὰ λάθῃς μεγαλύτεραν αμειβήν. Διότι ἐκεῖνος πού παύει τὴν εὐεργεσίαν, ὅταν κατηγορηθῆ, ἀποδεικνύει ὅτι ἐπιδίδεται εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτὴν διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὸν ἔπαινον τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστός, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἀπὸ ἀγαθότητα μόνον

17. Mx: 8, 9, 35.

ἐσκόρπιζε τὴν εὐεργεσίαν, **307** ὄχι μόνον δὲν ἐπερίμενε νὰ ἔλθουν κοντά του οἱ ἀσθενεῖς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ἔτρεχε πρὸς αὐτοὺς, φέρων δύο μεγάλα ἀγαθὰ· τὸ ἓνα ἦτο τὸ χαρμόσυνον κήρυγμα διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄλλο ἦτο ἡ θεραπεία ὅλων τῶν ἀσθενειῶν. Καὶ δὲν ἄφηε καιμίαν πόλιν οὔτε παρέλειπε κανένα χωρίον, ἀλλ' ἐπήγαιεν εἰς κάθε τόπον.

Δὲν στοματῶ, όμως, ἡ εὐεργετικὴ του δρᾶσις εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ἀλλ' ἀναπτύσσει καὶ ἄλλου εἶδους πρόνοιαν. «Διότι ὅταν», λέγει, «εἶδε τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ ἠσθάνθη συμπάθειαν δι' αὐτοὺς, **B** διότι ἦσαν ἀποκαωμένοι πνευματικῶς¹⁸ καὶ παρημελημένοι, ὡς πρόβατα πού δὲν ἔχουν ποιμένα. Τότε λέγει εἰς τοὺς μαθητὰς του· Τὰ μὲν ὄριμα διὰ θερισμὸν στάχυα εἶναι πολλά, οἱ δὲ ἐργάται πού θὰ τὰ θερίσουν εἶναι ὀλίγοι».¹⁹ Παρακαλέσατε, λοιπὸν, τὸν κύριον τῆς ὥριμου πρὸς θερισμὸν σπορᾶς νὰ ἀποστείλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν».²⁰ Πρόσεξε, πάλιν, τὴν ταπεινοφροσύνην τοῦ Ήσους, δηλαδή, διὰ νὰ μὴ προσελκύῃ τοὺς πάντας ὁ ἴδιος, ἀποστέλλει καὶ τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ ἔργον αὐτό. Ὅχι μόνον διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἀλλὰ, συγχρόνως, διὰ νὰ τοὺς ἐκπαιδεύσῃ καὶ ἀφοῦ ἐξασκηθῶν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ὡς νὰ ἦτο αὐτὴ ἓνα εἶδος παλαιστῆρας, ἔτσι ἐξηρηκμένοι νὰ ἀναλάβωσιν τοὺς ἀγῶνας εἰς τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον. Δι' αὐτὸ καὶ καθορίζει ἀσκήσεις μεγαλύτερας ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας διὰ νὰ ἀναπτύξῃ, ὡς τὸ δυνατόν περισσότερον, τὴν ἀρετὴν των C καὶ νὰ ἀναλάβωσιν μὲ μεγαλύτερον εὐκολίαν τοὺς μετέπειτα ἀγῶνας, καὶ ἔτσι τοὺς προετοιμάζει θαυμασιὰ διὰ μεγάλο πέταγμα, ὡς νὰ ἦσαν τρυφεροὶ νεοσσοί. Καὶ ἐν τῷ μεταξύ τοὺς κάνει ἰατροὺς τῶν σωμάτων, διαφυλάσσων, διὰ τὸ μέλλον τὴν προηγηθεῖσαν ψυχικὴν των προετοιμασίαν.

Καὶ κύτταξε πῶς παρουσιάζει τὸ πρᾶγμα εὐκόλον καὶ ἀπαραίτητον. Διότι τί λέγει; «Τὰ μὲν ὄριμα διὰ θερισμὸν στάχυα εἶναι πολλά, οἱ δὲ ἐργάται πού θὰ τὰ θερίσουν εἶναι ὀλίγοι». Δὲν σὰς ἀποστέλλω, λέγει, διὰ νὰ σπείρετε, ἀλλὰ διὰ νὰ θερίσετε. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς

18. Ματθ. 9, 36.

19. Ὁ λόγος εἶναι ἀλλογραφητὸς καὶ σημαίνει ὅτι πολλοὶ ἔχουν τὴν διάθεσιν νὰ ἐπιβῶσιν τὸ εὐαγγέλιον καὶ νὰ σωθῶν, ὀλίγοι ἔμως εἶναι οἱ πνευματικὸι ἐργάται πού θὰ ἠμπορήσωσιν εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτὸ ἔργον.

20. Ματθ. 9, 36 - 38.

λέγει και εις τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννου: «Ἄλλοι ἔχουν κοπιᾶσαι· καὶ οἱ εἰς ἔχετε ἔμθη εἰς τὸν κόπον αὐτῶν».²¹ Αὐτὰ τὰ ἔλεγε διὰ τὰ τοὺς προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ συγκρότως διὰ τὰ τοὺς δώσῃ θάρρος, μὲ τὸ νὰ τοὺς ὑποδείξῃ ὅτι ὁ μεγαλύτερος κόπος εἶχε γίνεαι ἀπὸ ἄλλους.

Πρόσεξε καὶ ἐδῶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς προβαίνει εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν κινούμενος ἀπὸ φιλανθρωπίαν **Δ** καὶ ὄχι ἀπὸ καμμίαν ἀμοιβῆν. «Ἡσθάνθη», λέγει, «συμπάθειαν δι' αὐτούς, διότι ἦσαν ἀποκατωμένοι πνευματικῶς καὶ παρημελημένοι, σὺν πρόβστα πού δὲν ἔχουν ποιμένα». Αὐτὴ ἡ κατηγορία θαρῶναι τοὺς ἀρχοντας τῶν Ἰουδαίων, διότι, ἐνῶ ἦσαν ποιμένες τοῦ λαοῦ, συμπεριφέροντο ὡς λύκοι. Πραγματικῶς, ὄχι μόνον δὲν κατηύθυναν τὸν λαόν, ἀλλὰ καὶ παρημποδίζαν τὴν πνευματικὴν του πρόοδον. Διότι ἐνῶ ὁ λαὸς ἐθαύμαζε τὰ ἔργα τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἔλεγεν «Οὐδέποτε ἐφάνησαν τοιαῦτα θαύματα εἰς τὸ ἔθνος τοῦ Ἰσραὴλ».²² οἱ ἀρχοντες ὑπεστήριζαν τὰ ἀντίθετα ὅτι, δηλαδή: «Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν δαιμονίων θγάζει τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοὺς πάσχοντας».²³

Ἄλλὰ παῖους νομιάζει ἐργάτας εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν; Μὰ, τοὺς δώδεκα μαθητάς του. Τί λοιπόν; Ὅταν εἶπεν «Οἱ ἐργάται πού θέα τὰ θερίσουσιν εἶναι ὀλίγοι», προσέθεσεν ἄλλους εἰς αὐτούς; Ὁχι, θέθεια, ἀλλ' ἀπέστειλεν μόνον αὐτούς. **Ε** Τότε, διὰ ποῖον λόγον ἔλεγεν «Παρακαλέσατε τὸν κύριον τῆς ὀρίμου πρὸς θερισμὸν σποράς νὰ ἀπεστείλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν», χωρὶς νὰ προσθέσῃ κανένα ἄλλον εἰς αὐτούς; Διότι, μολοντί ἦσαν ἰόνον δώδεκα, τοὺς ἔκανε νὰ ἰσοδυναμοῦν πρὸς πολλούς, ὄχι μὲ τὴν ἀξίειν τῆς ἀριθμητικῆς τῶν ποσότητος, ἀλλὰ μὲ τὴν γάριν τῆς δυνάμεώς του. Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ τὰ τοὺς δεῖξῃ πόσον μεγάλη ἦτο ἡ δωρεὰ του, λέγει: «Παρακαλέσατε τὸν κύριον τῆς ὀρίμου πρὸς θερισμὸν σποράς», καὶ ἔτσι ἀποκαλύπτει σιγὰ σιγὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ κύριος τῆς σποράς. Ὅταν, δηλαδή, εἶπεν «Παρακαλέσατε τὸν κύριον τῆς ὀρίμου πρὸς θερισμὸν σποράς», **343*** χωρὶς νὰ παρακαλέουσιν καὶ νὰ προσευχηθοῦν αἱ

21. Ἰωάν. 4, 38.

22. Ματθ. 9, 33.

23. Ματθ. 9, 34.

ἴδιοι, τοὺς ἀναθέτει ἀμέσως ὁ ἴδιος τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ τοὺς ὑπενθυμίζει τοὺς σχετικούς λόγους τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, τὸ ἀλάω, τὸ λίκνισμα, τὸ ἀχυρον καὶ τὸ σιτάρι.²⁴

Κατὰ συνέπειαν, εἶναι φανερόν ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ὁ γεωργός, ὁ ἴδιος ὁ κύριος τῆς ὀρίμου πρὸς θερισμὸν σποράς, ὁ ἴδιος καὶ ὁ κύριος τῶν προφητῶν. Διότι ἀφοῦ τοὺς ἀπέστειλε νὰ θερίσουσιν εἶναι ἀυταπόδεικτον ὅτι δὲν τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὴν ξένην σποράν, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνα πού ὁ ἴδιος ἐσπεῖρε διὰ τῶν προφητῶν.

Δὲν τοὺς ἔδωσεν, ὁμῶς, θάρρος μόνον μὲ τὸν τρόπον αὐτόν, ὅταν ὠνόμασε τὸ ἔργον τῶν «θερισμὸν», ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ νὰ τοὺς δώσῃ δύνανμιν διὰ τὰ φέρουσιν εἰς πέρας τὴν ἀποστολὴν των. «Καὶ ἀφοῦ προσεκάλεσε», λέγει, «τοὺς δώδεκα μαθητάς του, **Β** ἔδωκεν εἰς αὐτούς ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, ὥστε νὰ τὰ θγάζουσιν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ νὰ θεραπεύουσιν κάθε εἶδος ἀσθενείας καὶ ἀδιαθεσίας».²⁵ Καὶ ὁμῶς, δὲν εἶχε δοθῆ ἀκόμη τὸ ἅγιον Πνεῦμα. «Διότι δὲν εἶχε δοθῆ», λέγει, «τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διότι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε ἀκόμη δοξασθῆ».²⁶ Μὲ ποῖαν δύνανμιν, λοιπόν, ἔθγαζαν τὰ πονηρὰ πνεύματα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Μὲ τὴν δύνανμιν πού τοὺς παρέτεγεν ἡ ἐπιταγὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἐξουσία πού τοὺς ἔδωσεν.²⁷

Πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀποστολὴ ἔγινε εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν. Διότι δὲν τοὺς ἀπέστειλεν ἀμέσως μετὰ τὴν ἀρχικὴν των πρόσκλησιν, ἀλλ' ἀφοῦ τὸν εἶχαν ἀκολουθήσει δι' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα καὶ εἶδαν τὸν νεκρὸν νὰ ἐγειρέται, τὴν θάλασσαν νὰ ἐπιτιμᾶται, τοὺς δαίμονας νὰ ἐκδιώκωνται, τὸν παράλυτον νὰ δυναμῶν, τὰ ἁμαρτήματα νὰ συγχωροῦνται, τὸν λεπρὸν νὰ καθαρίζεται, **Γ** καὶ ἔτσι εἶχαν ἱκανοποιητικὰς ἀποδείξεις διὰ τὴν δύνανμιν του, καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ διὰ τῶν λόγων, τότε τοὺς ἀποστέλλει. Καί, πάλιν, ὄχι εἰς ἐπικίνδυνον ἔργον, διότι δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη κανένας κίνδυνος εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀλλὰ μόνον ἀσφοφαντίας ἔπρεπε νὰ ἀποκρούσων. Καὶ αὐτὸ, δ-

24. Ἰησ. 4, 12.

25. Ματθ. 10, 1.

26. Ἰωάν. 7, 39.— Ἄν εἶχε δοξασθῆ ὁ Ἰησοῦς διὰ τοῦ πάθος, τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀναλήψεως.

27. Πέρλ. Ματθ. 10, 1.

μως, τούς τὸ προλέγει, ὅτι, δηλαδή, θὰ ἀντιμετωπίσουν κινδύνους καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τούς προεισιάζει, προστὸ νὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ὀριστικῆς ἀποστολῆς των, καὶ τούς κάνει νὰ εὐρίσκονται εἰς διαρκή ἀγωνίαν μὲ τὸ νὰ τούς ὑπευθυμίζῃ συνεχῶς ἐκ τῶν προτέρων τούς μελλοντικούς κινδύνους.

Εἰς τὴν συνέχειαν ὁ εὐαγγελιστὴς, ἐπειδὴ μέχρι τώρα ἔγραψε διὰ δύο διμελεῖς ομάδας μαθητῶν,²⁸ δηλαδή διὰ τὸν Πέτρον²⁹ καὶ τὸν Ἰωάννην,³⁰ καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτοὺς ἀνέφερε τὸν τρόπον τῆς κλήσεως τοῦ Ματθαίου,³¹ ἐνῶ διὰ τὴν κλήσιν καὶ τὴν ὀνομασίαν τῶν ἄλλων ἀποστόλων δὲν ἔκανε καθόλου λόγον, εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κατ' ἀνάγκην παραθέτει τὸν κατάλογον καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν Π καὶ γνωστοποιεῖ τὰ ὀνόματά των, ὁμιλῶν ὡς ἔφη: «Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματα εἶναι αὐτὰ: πρῶτος ὁ Σίμων,³² ὁ ὁποῖος ὀνομάζετο Πέτρος.³³ Διότι ἦτο καὶ ἄλλος Σίμων, ὁ Κανανίτης. Ὅπως ἦσαν καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης καὶ ὁ Ἰούδας ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσκάβου καὶ ὁ Ἰσκάβος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου καὶ ὁ Ἰσκάβος ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου. Ὁ Μάρκος παραθέτει τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν τοποθετῶν αὐτοὺς εἰς οἰράν σύμφωνα μὲ τὴν ἀξίαν τοῦ καθενός.³⁴ Πραγματικὰ, ἀφοῦ ἀναφέρει τούς δύο κορυφαίους, ἔπειτα τοποθετεῖ

28. Πρὸς. Ματθ. 4, 18 - 22.

29. Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ἡ πρώτη ομάδα.

30. Ἰωάννης καὶ Ἰσκάβος ἡ ἄλλη ομάδα.

31. Πρὸς. Ματθ. 9, 9.

32. Σίμων ἢ Πέτρος. Ὁ κορυφαῖος τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Ἀπὸ Σίμων ἡ Σίμων μετονομασθὲν εἰς Πέτρον ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ τὸν Ἰησοῦν (Ἰωάν. 1, 42). Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωάνη καὶ ἔζη εἰς τὴν Βηθσαῖθ τῆς Γαλιλαίας, ἔπειτα μαζί μὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἀνδρέου ἐξήραν εἰς τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ. Μῆτρον τοῦ Ἀνδρέα ἐγίνετο τὸν Ἰησοῦν (Ἰωάν. 1, 40 - 42) καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐλήθη εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἐξέλιξιν. Ἦτο φάρμα θερμῆ, ἐπιθυμητῆ καὶ ἀνεπιθυμητῆ, ἀλλὰ πολλὰκις ὀμιλεῖ μὲ ἐπιπολιτικῶς καὶ χαρῶν. (Ματθ. 16, 16 - 19. Ἰωάν. 6, 66 - 69. Μάρκ. 9, 5. Λουκ. 22, 31 - 34). Εἰς τὰ γεγονότα τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἀναφέρεται συγχρῶς ἀπὸ τοὺς εὐαγγελιστῶν, ἔπος δι' ἑκάστου τὸ αὐτὸ τοῦ Μάλχου (Ἰωάν. 18, 10 - 11), ὅτι ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἀρχιερέως. Ἐπὶ τὸν ἡγήθη καὶ ἔπειτα ἔλαυσε πικρὰ (Λουκ. 22, 34 - 39. Ἰωάν. 18, 15 - 27). Ἐπίσης, παίζει κορυφαῖον ρόλον εἰς τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν. (Πρὸς. 1, 15 ἔξ. 2, 14 - 40, 4, 8 - 12, 6, 3 - 9, 8, 14, 12, 1 - 3, 15, 7 ἔξ.). Κατὰ τὴν παράδοσιν μεμνημένοι εἰς τὴν Ρώμην ἀπὸ Νέρωνος τὸ 61 μ.Χ. Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην παρατίθενται δύο ἐπιστολαὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρον, ἡ Α' καὶ ἡ Β'.

33. Ματθ. 10, 2.

34. Πρὸς. Μάρκ. 1, 16 - 19.

τὸν Ἀνδρέαν. Ὁ Ματθαῖος, ὅμως, δὲν ἀκολουθεῖ τὴν τακτικὴν τοῦ Μάρκου, ἀλλὰ τούς παρουσιάζει χωρὶς ἀξιολογικὰ κριτήρια καὶ μάλιστα προτάσσει τοῦ ἑαυτοῦ τὸν τὸν Θωμᾶν, ὁ ὁποῖος ἦτο περισσότερον ἄσημος ἀπὸ αὐτὸν.

Ἄλλ' ὡς ἐξετάσωμεν τὸν κατάλογον αὐτῶν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν. Ε «Πρῶτος Σίμων, ὁ ὁποῖος ὀνομάζετο Πέτρος καὶ Ἀνδρέας³⁵ ὁ ἀδελφὸς του.³⁶ Δὲν εἶναι καὶ αὐτὸ μικρὸν ἐγκώμιον. Διότι τὸν μὲν ἔνα³⁷ τὸν ὀνόμασε ἀπὸ τὴν ἀρετὴν του, τὸν δὲ ἄλλον³⁸ ἀπὸ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτήρος του.³⁹

Εἰς τὴν συνέχειαν: «Ἰσκάβος⁴⁰ ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης⁴¹ ὁ ἀδελφὸς του.⁴² Βλέπεις ὅτι δὲν τούς τοποθετεῖ κατὰ ἀξιολογικὴν οἰράν ὁ Ματθαῖος; Διότι ἐγὼ νομίζω ὅτι ὁ Ἰωάννης ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του ἦτο ἀνώτερος.⁴³ Ἐπειτα, ἀφοῦ εἶπεν «Φίλιππος⁴⁴ καὶ Βαρθολομαῖος,⁴⁵

35. Ἀνδρέας: Ὁ πρωτόκλητος μαθητὴς τοῦ Κυρίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Πέτρον. Ἐπὶ τὴν μαθητῆς τοῦ Παύλου μαζί μὲ τὸν Ἰωάννην, ἀπὸ τὸν ἑσπέρων ἐργασίας τὸν Χριστὸν. (Ἰωάν. 1, 41 ἔξ.). Ἐπισημὴ ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰς τὴν λίμνην τῆς Γεννησαρέτ. (Ματθ. 4, 18). Ἐκάρησε τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὴν ὁρσάν τῆς Ἰταλίας καὶ ὑπέστη μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὴν Πάρον, ὅπου καὶ ἀποκαλύθη ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

36. Ματθ. 10, 2.

37. Τὸν Πέτρον.

38. Τὸν Ἀνδρέαν.

39. Πρὸς. Ἰωάν. 1, 41 - 42.

40. Ἰσκάβος: Ὁ μεγαλύτερος υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου, ἠκολούθησε τὸν Ἰησοῦν ἐγκαταλείψας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀλλείας. Ἀνήκεν εἰς τὸν κύκλον τῶν πρώτων ἠγαπημένων μαθητῶν μαζί μὲ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην. (Ματθ. 17, 1. Μάρκ. 9, 2. Λουκ. 9, 29). Ἐθουσαντῶν διὰ μαχαίρας. (Πρὸς. 12, 2).

41. Ἰωάννης: Ὁ ἠγαπημένος μαθητὴς τοῦ Κυρίου. Διατέλει μαθητὴς τοῦ Παύλου (Ἰωάν. 1, 35 ἔξ.) καὶ ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρέτ. Ἰσως ἕφηεν ὁ νεότερος ἀπὸ τοὺς μαθητῶν τοῦ Κυρίου καὶ ὁ πλέον ἀγαπητὸς εἰς αὐτὸν. (Ἰωάν. 13, 23, 19, 26, 20, 2, 21, 7). Ἀνήκεν εἰς τοὺς τρεῖς πλέον σίκατος μαθητῶν. Παρατίθηται εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν καὶ εἰς τὴν ἀγορίαν τῆς Γεθσημανῆ. Μαζί μὲ τὸν Πέτρον ἦσαν οἱ σπόλοι τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἱερουσαλιμίων. Παράσταται διὰ πολλὸν χρόνον εἰς τὴν Ἔφεσον καὶ ὑπὸ τοῦ Δομητιανοῦ ἐμαρτύρη εἰς τὴν Πάριον. Ἐγράφη τὸ εὐαγγέλιόν του, τρεῖς ἐπιστολάς (Α', Β' καὶ Γ') καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν.

42. Ματθ. 10, 2.

43. Φίλιππος: Κατήγετο ἀπὸ τὴν Βηθσαῖθ τῆς Γαλιλαίας (Ἰωάν. 1, 45) καὶ ἐγνωρίθη, ἔνωρος μὲ τὸν Κύριον (Ἰωάν. 1, 28, 45) καὶ ἔφερε τὸν Νουβαναῖλ πρὸς τὸν Ἰησοῦν (Ἰωάν. 1, 46 ἔξ.). Ἰσως εἶχε τὴν φροντίδα τῆς διατροφῆς τοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν (Ἰωάν. 6, 6 ἔξ.).

44. Βαρθολομαῖος: Πρέπει νὰ ταυτισθῇ μὲ τὸν Νουβαναῖλ (Ἰωάν. 1, 46).

προσέθεσεν· «Θωμᾶς⁴⁵ και Ματθαῖος⁴⁶ ὁ Τελώνης»·⁴⁷
361 Ὁ Λουκᾶς, ὅμως, δὲν ἀκολουθεῖ αὐτὴν τὴν σει-
 ράν, ἀλλ' ἀντίθετον καὶ προτάσσει τὸν Ματθαῖον τοῦ
 Θωμᾶ.⁴⁸ Ἀκολουθεῖ ὁ Ἰακώβος⁴⁹ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφραίου.
 Ὑπῆρχε καὶ ἄλλος Ἰακώβος, ὅπως ἀνέφερα παραπάνω,
 ὁ υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου. Ἔπειτα, ἀφοῦ ἀναγράφει τὸν
 Λεβθαῖον, ὁ ὁποῖος ὠνομάσθη Θωδδαῖος,⁵⁰ καὶ τὸν Σιμῶ-
 να⁵¹ τὸν ζηλωτῆ,⁵² τὸν ὁποῖον ὀνομάζει καὶ Κανονί-
 τη,⁵³ φθάνει εἰς τὸν προδότην. Καὶ δὲν ἀμιλεῖ δι' αὐτὸν
 ὡς νὰ ἦτο κάποιος ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλός του, ἀλλὰ κά-
 νει τὴν διήγησίν του, ὅπως κάνει ἐκεῖνος ποῦ γράφει ἱ-
 storiaν. Πραγματικά, δὲν εἶπεν ὁ μαρὸς καὶ ὁ παμμία-
 ρος, ἀλλὰ τοῦ ἔδωκε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς κατα-
 γωγῆς του. «Ἰούδας⁵⁴ ὁ Ἰσκαριώτης»·⁵⁵ Ὑπῆρχε, θε-
 βαια, καὶ ἄλλος Ἰούδας, ὁ Λεβθαῖος, ὁ ὁποῖος ἀπεκλή-
 θη Θωδδαῖος. Αὐτὸν ὁ Λουκᾶς τὸν θεωρεῖ υἱὸν τοῦ Ἰα-
 κώβου, ὅταν λέγῃ· «Ἰούδας ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου»·⁵⁶ Διὰ
 νὰ τὸν διακρίνῃ, λοιπὸν, ἀπὸ αὐτὸν ὁ Ματθαῖος λέγει·

45. Θωμᾶς· Ὀνομαζοῦνται καὶ ἄλλοι. Ἦτο ποτὶ ἀποστολὴν εἰς τὸν
 Χριστὸν, ἀλλὰ καὶ ἐξαιρετικῶς δόξατος (Ἰωάν. 11, 16, 17, 3, 20, 26 ἰβ.
 21, 21).

46. Ἠβρ. Ματθ. 9, 9.

47. Ματθ. 10, 3.

48. Ἠβρ. Λουκ. 6, 15.

49. Ἰακώβος· Ἰσὸς ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Λευὶ ἢ Ματθαίου. Διότι καὶ ἐκεῖ-
 νοῦ ὁ πατὴρ ἄλλοτε Ἰακώβος (Μάρκ. 2, 14). Πιθανότερον θεωρεῖται ὅτι
 εἶχαν ἀδελφὸν τὸν Ἰουθὶ (Μάρκ. 13, 40).

50. Θωδδαῖος· Δὲν εἶναι βέβαιον ποῦν ἦτο τὸ κῆριον ὄνομα του. Εἰς τὸν
 κατάλογον τοῦ Λουκᾶ (6, 16) καὶ τοῦ Πράξιν (1, 13) ἐπισημαίνεται
 εἶναι ὁ Ἰούδας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰακώβου, καὶ πιθανὸν νὰ πρόκειται διὰ τὸ ἴδιον
 πρόσωπον.

51. Δὲν ἔχομεν ἄλλας εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ πλὴν τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ὀνο-
 μάτος του εἰς τοὺς καταλόγους τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῆς προσωπι-
 μίας του «Κανονίτης».

52. Ζηλωτὴς ἦσαν οἱ φανατικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Ἰουδαίου ἀντιστασιακοῦ κη-
 νήματος κατὰ τὸν Ἰωάννην. Δὲν εἶναι ὅμως βέβαιον ἂν ὁ Σίμων ἔσταν
 εἰς αὐτοὺς. Μάλλον ἢ λέγει «Ζηλωτὴς», ἢ ὅποια εἶναι μετέπειτα τῆς ἱερά-
 κης λέξεως «Κανονίτης», ἀναφέρεται εἰς κάποιον γινώσκοντα τὸν χαρακτήρα
 του καὶ τὸν ἀπεβόηθ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἢ τῶν μαθητῶν.

53. Ἦτο ὄνομα δὲν ἔχει τοιαύτῃ ἐννοίαν, ἀλλὰ σημαίνει τὸν ζηλωτῆ.

54. Ἰούδας· Κατήγετο ἀπὸ τὴν πόλιν Κιριόθ, διὰ καὶ Ἰσκαριώτης ἀπε-
 κλήθη, καὶ ἦτο ὁ μόνος μὴ Παλαιστίνος μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Ἰδὲ
 τῆς προεδρίας του εἶναι γνωστὸς εἰς πάντας.

55. Ματθ. 10, 4.

56. Λουκ. 6, 16.

«Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν παρέδωκεν»·⁵⁷
B Καὶ δὲν αἰσθάνεται ἐντροπὴν ποῦ λέγει, «ὁ ὁποῖος καὶ
 τὸν παρέδωκεν». Ἔτσι, εἰς καμμίαν περίπτωσιν δὲν ἀ-
 πέκροπτον τίποτε ἀπὸ τὰ θεωρούμενα ἐπινοεῖδιωτα. Δι'
 αὐτὸ πρῶτος καὶ κορυφαῖος ἀναγράφεται ὁ ἀγράμμα-
 τος καὶ ἰδιώτης.⁵⁸

Ἄλλ' ἂς ἐξετάσωμεν ποῦ καὶ πρὸς ποίους τοὺς ἀπο-
 στέλλει ὁ Ἰησοῦς. «Αὐτοὺς τοὺς δώδεκα», λέγει, «τοὺς
 ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς»·⁵⁹ Ποίους αὐτούς; Τοὺς ἀλλεῖς καὶ
 τοὺς τελῶνας. Διότι τέσσαρες ἀπὸ αὐτοὺς ἦσαν ἀλλεῖς
 καὶ δύο τελῶνας, ὁ Ματθαῖος καὶ ὁ Ἰακώβος.⁶⁰ Καὶ ἐπὶ
 πλεον ὁ ένας ἔγινε προδότης. Καὶ τί λέγει εἰς αὐτούς;
 Ἀμέως τοὺς διδοὶ παραγγελίας, ὅταν τοὺς λέγῃ· «Εἰς
 δρόμον, ποῦ θὰ σᾶς ὀδηγήσῃ εἰς χώραν κατοικοῦμένην
 ἀπὸ εἰδωλολάτρων νὰ μὴ μετασθῆτε καὶ εἰς πόλιν ποῦ
 ἀνήκει εἰς Σαμαρείτας νὰ μὴ ἐμῆθητε. C Πηγαίνετε διὰ
 καλλίτερα εἰς τὰ χαμένα πρόβατα, ποῦ καταγονταὶ ἀ-
 πὸ τὸ γένος τοῦ Ἰσραὴλ»·⁶¹ Νὰ μὴ νομίσητε, λέγει, ὅτι μι-
 σῶ καὶ ἀποστρέφωμαι τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ μὲ ὀβρι-
 ζουν καὶ μὲ ὀνομάζουν δαιμονισμένον. Διότι αὐτοὺς κα-
 τὰ πρῶτον φροντίζω νὰ διορθώσω καὶ δι' αὐτὸ οὐκ ἀ-
 πομακρύνω ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἄλλους καὶ ὡς ἀποστέλ-
 λω πρὸς αὐτοὺς ὡς διδασκάλους καὶ ἱατροὺς. Καὶ οὐκ
 μόνον οὐκ ἀπαγορεύω νὰ κηρύξετε εἰς ἄλλους πρὶν ἀ-
 πὸ αὐτοὺς, ἀλλὰ δὲν οὐκ ἐπιτρέπω ἀκόμη οὐτε νὰ θα-
 δίσητε εἰς δρόμον, ποῦ ὀδηγεῖ πρὸς αὐτοὺς, οὐτε νὰ εἰ-
 σέλθητε εἰς πόλιν κατοικοῦμένην ἀπὸ μὴ Ἰουδαίους.
 (Διότι καὶ οἱ Σαμαρεῖται⁶² ἦσαν ἐχθρῶς διατεθειμέ-
 νοι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους). Ὅπως οὐδέποτε, ὅμως, ἦτο εὐ-
 κολώτερον νὰ κηρύξῃ κανεὶς μεταξὺ αὐτῶν, διότι ἦσαν
 περισσότερο ἐπιπόροιοι πρὸς τὴν πίστιν. D Ἀντίθετα,

57. Ματθ. 10, 4.

58. Ἀναφέρεται εἰς τὸν Πέτρον, ὁ ὁποῖος κατέχει τὴν πρώτην θέσιν
 εἰς τοὺς καταλόγους τῶν μαθητῶν. Ἠβρ. Ἠβρ. 6, 13.

59. Ματθ. 10, 5.

60. Ἠβρ. σημειῖται 49 τῆς παραφρᾶς.

61. Ματθ. 10, 5-6.

62. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἰσέβησαν πρὸς Σαμαρείτας γυ-
 λατικῶς καὶ θρησκευτικῶς κληροῦς. ἀπ' ἐξου, μετὰ τὴν ἐξουσίαν τῆς Σαμα-
 ρείτας ἀπὸ τοῦ Ἀσσυρίου τὸ 722 π.Χ., ἐγκαταστάθηκαν εἰς ἐξου, καὶ
 καὶ ἀνεμιχθήσαν με' αὐτοὺς. Πολλοὶ Σαμαρεῖται ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν
 μετὰ τὴν συναντικὴν τοῦ Κυρίου με' τὴν Σαμαρείτιδα (Ἰωάν. 4, 4 ἰβ.).

ἢ ἀποστολὴ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἦτο πολὺ δυσκολώ-
τερα.

Καὶ ὁμοίως, τοὺς ἀποστέλλει πρὸς τὰ δυσκολώτερα, διὰ τὴν βεβαίαν τὴν φροντίδα τοῦ δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τὴν κλείσιν τὰ στόματα τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐτοιμᾶσθαι τὸν δρόμον διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀποστόλων, ὥστε νὰ μὴ τοὺς κατηγοροῦν, πάλιν, ὅτι ἀκηθύνθησαν πρὸς εἰδωλολάτρας, καὶ ἔτσι νομίσουν οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι ἔχουν δικαίαν αἰτίαν νὰ ἀπομακρύνωνται καὶ νὰ ἀποστρέφω-
νται τοὺς ἀποστόλους. Ἐπὶ πλέον, τοὺς ὀνομάζει πρόσφα-
τα χαμένα, ὅχι ἀπομακρυνθέντα, διὰ τὴν δόξα συν-
γνώρησιν μὲ κάθε τρόπον καὶ νὰ τοὺς προσελκύσῃ κον-
τὰ τοῦ.

«Ἐκεῖ δέ, ποῦ πηγαίνετε, κηρύττετε λέγοντες, ὅτι ἐπιληθίασεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.»⁶³ Ἐ Εἶδες πόσον εἶναι τὸ μέγεθος τῆς ἀποστολῆς τῶν; Εἶδες τί σημαίνει ἀποστολικὸν ἀξίωμα; Παίρνουν ἐντολὴν νὰ μὴ κηρύ-
σουσιν τίποτε τὸ αἰσθητὸν. Οὔτε ὅτι ἐκήρυσσαν ὁ Μωϋ-
σῆς καὶ οἱ προηγούμενοι προφῆται. Ἄλλ' οἱ ἀπόστολοι προτρέπονται νὰ κηρύξουν μίαν νέαν καὶ παράδοξον δι-
δασκαλίαν. Πραγματικῶς, ἐκεῖνοι δὲν ἐκήρυσσαν τίποτε παρόμοιον, ἀλλὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν γῆν καὶ τὰ ἐπί-
γεια ἀγαθὰ. Οἱ ἀπόστολοι, ὁμοίως, κηρύττουν τὴν βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν καὶ ὅλα τὰ σχετικά μὲ αὐτήν. **370** Δὲν εἶναι μόνον ἀνώτεροι ἀπὸ τὴν ἀποψιν αὐτὴν⁶⁴ οἱ ἀ-
πόστολοι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ὑπακοήν των. Διότι δὲν ἀρ-
νοῦνται, οὔτε διατάζουν, ὅπως οἱ παλαιοί,⁶⁵ ἀλλὰ (ἀν
καὶ ἦκουσιν διὰ πολέμους καὶ διὰ κινδύνους ἀεσαστά-
κτους), ἀποδέχονται μὲ μεγάλην ὑπακοήν τὰς ἐντολάς
τοῦ Ἰησοῦ, ἀφοῦ εἶναι κήρυκες τῆς βασιλείας τῶν οὐ-
ρανῶν.

Καὶ διατί ἀξίζει νὰ θαυμάσωμεν, ἀντιλέγει κάποιος,
ἐπειδὴ ὑπακούουν μὲ εὐκολίαν, ἀφοῦ δὲν θὰ ἐκήρυτταν
τίποτε τὸ δυσάρεστον καὶ ἐνοχλητικόν; Τί λέγετε; Δὲν
ἔλαβαν ἐντολὴν νὰ κηρύξουν τίποτε τὸ ἐνοχλητικόν;
Δὲν ἀκούει τὰς φυλακίσεις, τὰς συλλήψεις διὰ τὴν θανα-
τωθῶν, τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὸ μῖσος ποῦ θὰ
κινήσουν εἰς ὄλους ἐναντίον των, τὰ ὅποια τοὺς λέγει

63. Ματθ. 10, 7.

64. Ἄπὸ τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν ποιότητα τοῦ κήρυγματός των, ἐη-
λεσθή.

65. Ἐκεῖ γινώσκῃ ἡ διατακτικὴ τῶν προφητῶν ὡς ἀναλύθουν τὸ ὄνομα
τοῦ Θεοῦ ἀκτινίζοντες εἰς αὐτοὺς ἔργον.

ὀλιγον παρακάτω ὅτι θὰ ὑποστοῦν;⁶⁶ Β Διότι τοὺς ἐ-
στελλεν διὰ νὰ γίνων προέξοντες καὶ κήρυκες ἀνωπολο-
γίστων ἀγαθῶν εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἐνῶ εἰς
τοὺς ἰδίους ἔλεγεν καὶ προεκήρυττεν ὅτι θὰ ὑποστοῦν
τὰ φοβερώτερα θάνατα.

Ἐπειτα, διὰ τὴν καταστήσῃ τὸ κήρυγμα των ἀξιόπι-
στον, λέγει· «Νὰ θεραπεύετε ἀσθενεῖς, νὰ καθαρίζετε
λεπρούς, νὰ ἐκβάλλετε δαιμόνια. Δωρεᾶν ἐλάθετε τὴν
χάριν αὐτὴν τῆς θαυματουργίας, δωρεᾶν δώσατέ τὴν
καὶ σεῖς.»⁶⁷ Κόπτασε ποσὸν φροντίζει καὶ διὰ τὸν χαρα-
κτῆρα τῶν ἀποστόλων, καὶ μάλιστα καθόλου ὀλιγώτε-
ρον ἀπὸ ὅτι ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ θαύματα, διὰ τὴν βεί-
ρη ὅτι καὶ τὰ θαύματα, χωρὶς τὸν ἀνάλογον χαρακτή-
ρα ἐκείνων ποῦ τα ἐπιτελοῦν δὲν ἔχουν καμμίαν ἀξίαν.
Πραγματικῶς, τὸ φρόνημα των κατὰ τὴν ταπεινότητα, ὅταν
λέγῃ· «Δωρεᾶν ἐλάθετε τὴν χάριν αὐτὴν τῆς θαυμα-
τουργίας, δωρεᾶν δώσατέ τὴν καὶ σεῖς». Καὶ, ἀκόμη,
τοὺς προετοιμάζει νὰ μὴ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸ ἀμάρτη-
μα τῆς φιλαργυρίας. Κατόπιν, διὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι
τὰ κατορθώματα προέρχονται ἀπὸ δύναμιν ἰδικὴν των
καὶ ὑπερφηανευθοῦν διὰ τὰ γινόμενα θαύματα, λέγει·
«Δωρεᾶν ἐλάθετε τὴν χάριν αὐτὴν τῆς θαυματουργίας». Δὲν
χαρίζετε τίποτε εἰς ὅσους σὰς δέχονται. C Διότι τὴν
δύναμιν αὐτὴν δὲν ἀπεκτήσατε μὲ χρήματα, οὔτε ἐκο-
πάσατε δι' αὐτήν. Εἶναι ἰδικὴ μου δωρεά. Καθ' ὅμοιον
τρόπον, λοιπόν, νὰ τὴν προσφέρετε καὶ σεῖς. Διότι δὲν
εἶναι δυνατόν νὰ εὐρεθῇ ἀντίτιμον ἀντάξιον αὐτῆς.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ τὴν ἀποσπᾶσθαι κατ' εὐθείαν
τὴν ρίζαν τῶν κακῶν, λέγει· «Νὰ μὴ ἀποκτήσετε χρυσοῦ,
οὔτε ἀργυρᾶ, οὔτε χαλκᾶ νομίσματα, τὰ ὅποια νὰ φυ-
λάττετε εἰς τὰς ζώνας σας. Οὔτε σάκκον νὰ ἀποκτή-
τε διὰ νὰ θάζετε εἰς αὐτὸν ψωμὶ διὰ τὸν δρόμον, οὔτε
δύο ὑποκάμισα, οὔτε ὑποδήματα, οὔτε καὶ ράβδον.»⁶⁸
Δὲν εἶπε νὰ μὴ τὰ πάρετε μαζί σας, ἀλλὰ καὶ ὅταν ὑπάρ-
χῃ δυνατότης νὰ τὰ λάβῃς ἀπὸ ἄλλου, πάλιν νὰ ἀποφύ-
γῃς τὸ πονηρὸν νόσημα. Πραγματικῶς, μὲ τὴν ἐντολὴν
αὐτὴν πολλὰ ἐπέτυχαν. Πρῶτον, προσέφυλατε τοὺς
μαθητὰς ἀπὸ κάθε ὑποψίας.⁶⁹ Δεύτερον, τοὺς ἀπήλασο-

66. Πρβλ. Ματθ. 10, 16 - 25.

67. Ματθ. 10, 8.

68. Ματθ. 10, 9 - 10.

69. Ὅτι κηρύτταν καὶ θαυματουργοὺν διὰ χρηματισμῶν.

σεν από κάθε άλλην μέριμναν, ώστε να διαθέτουν όλον τον καιρόν των εις τὸ κήρυγμα. **Δ** Τρίτον, τοὺς κάνει νὰ μάθουν πόσον μεγάλη είναι ἡ ἰδική του δύναμις. Αὐτὸ, ἐξ ἄλλου, τοὺς λέγει ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποστολὴν αὐτὴν: *Μήπως ἐστερήθητε τίποτε, ὅταν σὰς ἀπέστειλα χωρὶς ὑπόδηματα καὶ γυμνοὺς;*⁷⁰

Βέβαια, δὲν τοὺς εἶπεν ἀμέσως: «Νὰ μὴ ἀποκτήσετε...», ἀλλ' ἀφοῦ προηγουμένως τοὺς εἶπεν «νὰ καθαρίζετε λεπρούς, νὰ ἐκβάλλετε τὰ δαιμόνια», τότε προσέθεσε: «Νὰ μὴ ἀποκτήσετε τίποτε... Δωρεάν ἐλάθατε τὴν χάριν αὐτὴν τῆς θαυματουργίας, δωρεάν δώσατέ τὴν καὶ σεις». Ἔτσι, διὰ μέσου τῶν γεγονότων τοὺς προσφέρει ὅτι τοὺς συμφέρει, ὅτι τοὺς ἀρμόζει καὶ ὅτι εἶναι δυνατόν.

Ἄλλὰ πιθανὸν κάποιος νὰ εἴπῃ, ὅτι αἱ ἄλλαι ἀπαγορεύσεις ἔχουν δικαιολογίαν, ἀλλὰ διὰ ποίαν αἰτίαν τοὺς ἐβρασαν ἐντολὴν νὰ μὴ ἔχουν σάκκον διὰ τὸν δρόμον, οὔτε ὑποκάμισα, οὔτε ράβδον, οὔτε ὑπόδηματα; Ἐπειδὴ ἤθελε νὰ τοὺς ἀσκήσῃ νὰ φροντίζουν μὲ ἀκρίβειαν διὰ κάθε πνευματικὸν ζήτημα. **Ε** Ἄλλωστε καὶ παραπάνω δὲν τοὺς ἐπέτρεψε νὰ φροντίζουν οὔτε διὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν.⁷¹ Διότι ἐσκόπευε νὰ τοὺς ἀποστείλῃ ὡς διδασκάλους ὁλοκληροῦ τῆς οἰκουμένης. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ κανεὶς, ἀπὸ ἀνθρώπου τοὺς κάνει ἀγγέλους, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἀπαλλάσῃ ἀπὸ κάθε θιοτικὴν μέριμναν, ὥστε νὰ κατέχωνται ἀπὸ μίαν μόνον φροντίδα, τὴν φροντίδα τῆς διδασκαλίας.

371 Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φροντίδα αὐτὴν τοὺς ἀπαλλάσσει, ὅταν λέγῃ: «Νὰ μὴ σὰς καταλάβῃ ἀγωνιώδης μέριμνα περὶ τοῦ πῶς θὰ ὀμιλήσῃτε ἢ τί θὰ εἰπῆτε». ⁷² Συνεπῶς, ἐκεῖνο ποῦ θεωρεῖται πολὺ θαρρὺ καὶ δύσκολον ἔργον, αὐτὸ πρὸ πάντων τοὺς τὸ παρουσιάζει εὐκὸλον καὶ ἀπλόν. Διότι τίποτε δὲν τοὺς δίδει τόσην μεγάλην χάριν, ὅσην προσφέρει ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰς φροντίδας καὶ τὴν συνεχῆ μέριμναν. Καὶ αὐτὸ συμφαίνει εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν, ὅταν ὑπάρχῃ ἡ δυνατότης ν' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ αὐτὴν χωρὶς νὰ ὑφίστανται καμμίαν μείωσιν, ἀφοῦ ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν καὶ κάνει τὰ πάντα ἀντὶ αὐτῶν.

70. Πρὸς Λ. Α' 22, 33.
71. Πρὸς Ματθ. 6, 11.
72. Ματθ. 10, 10.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ ἐρωτοῦν οἱ μαθηταί: Καὶ πῶς θὰ εὐρίσκωμεν τὴν ἀπαιτούμενην διὰ τὴν συντήρησίν μας τροφήν; δὲν τοὺς λέγει: Ἠκούσατε ποῦ σὰς εἶπα εἰς τὸ παρελθόν «Κυττάξατε τὰ πετεινὰ τοῦ πετοῦν εἰς τὸν ἀέρα»⁷³ (διότι δὲν εἶχαν ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ ἐφαρισθῶσιν εἰς τὴν πρᾶξιν τὴν ἐντολὴν αὐτὴν τοῦ Κυρίου), ἀλλὰ προσέθεσε κατὰ πολὺ εὐκολώτερον ἀπὸ τὸ προηγούμενον, **Β** μὲ τὸ νὰ εἴπῃ: «Διότι εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ». ⁷⁴ Ἔτσι, ὑπέδειξεν ὅτι ἔπρεπε νὰ διατρέφονται ἀπὸ τοὺς μαθητὰς των, ὥστε οὔτε οἱ ἀπόστολοι νὰ καυχῶνται εἰς θάρας τῶν ἀκροατῶν των, μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τοὺς προσφέρουν τὰ πάντα χωρὶς νὰ παίρνωσιν τίποτε ἀπὸ αὐτοὺς, οὔτε πάλιν οἱ μαθηταί των ν' ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ κοντὰ των, ἐπειδὴ θὰ περιφρονοῦνται ἀπὸ αὐτοὺς.

Ἐπίσης, διὰ νὰ μὴ προσβάλλουν οἱ μαθηταί τὴν ἀπορίαν: Ὡστε μὰς προτρέπεις νὰ ζῶμεν ὅπως οἱ ζητιᾶνοι: καὶ αἰσθάνονται ἐντροπὴν δι' αὐτὸ, ὑποδεικνύει ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς τροφῆς εἶναι ὀφειλή, ἀφοῦ τοὺς μὲν ἀποστόλους ὀνομάζει ἐργάτας, τὴν δὲ πρὸς αὐτοὺς παροχὴν ὀνομάζει μισθόν. Πραγματικά, μὴ νομίζετε, **Γ** λέγει, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἐργασία σας συνίσταται εἰς τὴν μετάδοσιν τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως μὲ τὸ κήρυγμα, προσφέρετε δι' αὐτὸ κάποιαν μικρὰν εὐεργεσίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διότι τὸ ἔργον αὐτὸ συνεπάγεται πολλοὺς κόπους. Κατὰ συνέπειαν, ὅτι σὰς δίδουν οἱ διδασκόμενοι ἀπὸ σας, δὲν σὰς τὸ δίδουν ὡς χάριν, ἀλλὰ δίδουν ἀμοιβὴν τῆς ἰδικῆς σας προσφορᾶς. «Διότι εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ». Τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅχι μόνον διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀξίαν ποῦ ἔχουν οἱ κόποι τῶν ἀποστόλων, καθόλου νὰ μὴ σοῦ περάσῃ ἀπὸ τὸ μυαλὸ ἡ ἰδέα αὐτῆ, ἀλλὰ, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ νὰ συμβουλευθῇ τοὺς μαθητὰς του νὰ μὴ ζητοῦν τίποτε περισσότερο, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ πείσῃ τοὺς προσφέροντας ὅτι ἡ προσφορὰ των δὲν εἶναι δωρεὰ, ἀλλ' ὀφειλή.

«Εἰς ὅποιαν δὲ πόλιν ἢ χωρίον μεταβῆτε, ἐξετάσατε ποῶς εἶναι εἰς αὐτὴν μὲ καλὴν ὑπόληψιν καὶ μένιντα

73. Ματθ. 6, 26.
74. Ματθ. 10, 10.

εις τὸ σπίτι ἐκείνου, ἕως οὗ ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκείνην.⁷⁵ **Δ** Ἐπειδὴ σὰς εἶπα, λέγει, διὰ τὸ πνευματικὸς ἐργάτης εἶναι δίκαιον νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνου διὰ τοὺς ὁποίους μαθεῖ, δὲν σημαίνει διὰ τὸ ἀφῆσα νὰ εἰσέρχῃ εἰς κάθε σπίτι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ σὰς συμβουλεύω νὰ εἰσθε πολὺ προσεκτικοί. Διότι ἡ προσοχὴ αὐτὴ θὰ σὰς χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὸ νὰ ἔχετε καλὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν τροφήν θὰ σὰς ἐξασφαλίσῃ. Πραγματικὰ, ἐάν ἐκεῖνος πρὸς σὰς δέχεται εἰς τὸ σπίτι του εἶναι ἄξιός νὰ σὰς δεχθῇ, τότε θὰ σὰς δώσῃ τροφήν ὅπως ὅποτε, δεδομένου ὅτι δὲν ζητεῖτε τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν σας. Δὲν τοὺς προτρέπει μόνον νὰ εὐρίσκουν τοὺς ἔχοντας καλὴν ὑπόληψιν καὶ νὰ καταλύουν εἰς τὰ σπίτια αὐτῶν, ἀλλὰ τοὺς ἀπαγορεύει ἐπίσης νὰ πηγαίνουν ἀπὸ τὸ ἕνα σπίτι εἰς τὸ ἄλλο, διὰ νὰ μὴ προξενήσουν λύπην εἰς ἐκεῖνον πρὸς τοὺς ἐδέχθη ἀρχικῶς. οὕτε νὰ ἀποκτήσουν φήμην διὰ τοὺς διακρίνει ἢ γαστριμαργία καὶ διὰ ἐπιδιώκουν τὴν καλοπέρασίν των. Διότι αὐτὸ ἐτόνισεν ὅταν εἶπεν· «Μείνατε εἰς τὸ σπίτι ἐκείνου, ἕως οὗ ἀναχωρήσετε ἀπὸ τὴν πόλιν ἐκείνην». **Ε** Καὶ τὴν ἐντολὴν αὐτὴν ἠμποροῦμεν νὰ τὴν εὐρωμεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους εὐαγγελιστάς.⁷⁶

Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον καὶ μὲ ὅσα εἶπεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ κατέστησε τοὺς μὲν μαθητὰς σεμνοὺς καὶ προσεκτικοὺς, ἐκείνους δὲ πρὸς τοὺς δέχονται τοὺς ἐγέμισεν ἀγωνίαν, ἀφοῦ ἐδείξεν διὰ αὐτοὺς εἶναι ἐκεῖνοι πρὸς ἔχοντες τὸ μεγαλύτερον κέρδος καὶ εἰς ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπόκτησιν καλῆς φήμης καὶ εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ὠφέλειαν πρὸς τὸ ἀποκομίσειν; Ἐπειτα, διὰ νὰ ἐπεξηγήσῃ καλλίτερα αὐτὸ, λέγει· «Ὅταν δὲ εἰσέρχῃ εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς ὅσους εὐόσησαν ὡς ἄξιον, δώσατε χαιρετισμόν (καὶ εὐχηθῆτε εἰρήνην εἰς αὐτό).⁷⁷ Καὶ ἐάν μὲν οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ σπίτι αὐτὸ εἶναι ἄξιοι τῆς εἰρήνης, ~~ἢ~~ ὡς ἔληθῃ ἢ εἰρήνην εἰς αὐτοὺς. Ἐάν ὅμως δὲν εἶναι ἄξιοι, ἢ εἰρήνην σας ὡς ἐπιστρέψῃ εἰς σὰς».⁷⁸

75. Ματθ. 10, 11.

76. 11βλ. Μάρκ. 6, 10. Λοκ. 10, 7.

77. Ἡ ἐντὸς παρενθέσεως φράσις δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τοῦ Χρυσόστομου, ἀλλὰ προστέθη εἰς τὴν μετάφρασιν διὰ νὰ καταστή ἡμετέραν κατανοητὴν τὸ χωρίον.

78. Ματθ. 10, 12 - 13.

Βλέπετε πόσον λεπτομερεῖς ἐντολὰς τοὺς δίδει; Καὶ εἶναι πολὺ φυσικὸν αὐτό, διότι τοὺς προετοίμαζε νὰ γίνοντο ἀθληταὶ τῆς εὐσεβείας, κήρυκες τῆς οἰκουμένης. Καὶ διὰ νὰ τοὺς κἀνῃ νὰ εἶναι μετρίοφρονες καὶ νὰ τοὺς ἀγαποῦν οἱ ἄνθρωποι, λέγει· «Καὶ ὁποῖος δὲν σὰς δεχθῇ οὔτε ἀκούσῃ τοὺς λόγους σας, καθὼς θὰ θγαίνετε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι του ἢ τὴν πόλιν ἐκείνην, πρὸς δὲν σὰς ἐδέχθη, τινάζετε κατὰ τὴν σκόνιν, πρὸς ἔπηραν τὰ πόδια σας ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον. Ἀληθινὰ σὰς λέγω διὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως θὰ εἶναι περισσότερο ἐπιεικῆς ἢ τιμωρία δι' ἐκείνους πρὸς ἔζησαν εἰς τὴν χώραν τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρων, παρὰ διὰ τὴν πόλιν ἐκείνων».⁷⁹ Νὰ μὴ περιμένετε, λέγει, ἐπειδὴ ἀσκεῖτε τὸ διδασκτικὸν ἔργον, **Β** νὰ σὰς χαιρετοῦν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ σεις πρῶτοι νὰ ἀποδίδετε τὴν τιμὴν αὐτῆν. Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ δείξῃ διὰ αὐτὸ δὲν ἦτο ἕνας ἀπλὸς χαιρετισμός, ἀλλ' ἦτο πραγματικὴ εὐλογία, λέγει διὰ, ἐάν τὸ σπίτι εἶναι ἄξιον, θὰ ἔληθῃ ἢ εὐλογία εἰς αὐτό. Ἐάν, ὅμως, οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ φέρωνται μὲ τρόπον προσβλητικόν, τότε ἡ πρώτη τιμωρία εἶναι διὰ δὲν θὰ ἀπολαύσουν τὴν εἰρήνην καὶ ἡ δευτέρα διὰ θὰ πάθουν διὰ ἔπασαν οἱ Σοδομίται. Καὶ τί θὰ προσφέρῃ εἰς ἡμᾶς, ἐρωτοῦν, ἢ τιμωρία αὐτῶν; Θὰ ἔχετε εἰς τὴν διάθεσίν σας τὰ σπίτια ἐκείνων πρὸς εἶναι ἄξιοι νὰ σὰς δεχθῶν.

Τί θέλει, ὅμως, νὰ δηλώσῃ μὲ τὴν φράσιν· «Τινάζετε κατὰ τὴν σκόνιν, πρὸς ἔπηραν τὰ πόδια σας ἀπὸ τὸν τόπον ἐκεῖνον»; Ἡ διὰ νὰ δείξουν διὰ τίποτε δὲν ἔπηραν ἀπὸ τὸν τόπον τους, ἢ διὰ νὰ εἶναι ἀπόβειδες εἰς αὐτοὺς τῆς μακρᾶς ὁδοποιρίας πρὸς ἔκαναν πρὸς χάριν των. Σὺ, ὅμως, πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, διὰ δὲν χαρίζῃ ἀκόμη τὰ πάντα εἰς τοὺς μαθητὰς σου. **Γ** Πραγματικὰ, δὲν τοὺς δίδει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν δυνατότητα νὰ προβλέπων, ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διακρίνουν ποῖος εἶναι ἄξιός καὶ ποῖος δὲν εἶναι. Ἀντίθετα, τοὺς προτρέπει νὰ ἐξετάζουν τὸν καθένα καὶ νὰ περιμένουν ἀπὸ τὰ γεγονότα τὴν ἀπόδειξιν τῆς πραγματικῆς ὑποστάσεως τοῦ καθενός. Ναι, ἀλλὰ διατί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἔμεινεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ τελώνου; Διότι μὲ τὴν μετάνοιάν του ὁ τελώνης ἔγινεν ἄξιός νὰ δεχθῇ τὸν Ἰησοῦν.

Σκέψου, ἐβῶ, σὲ παρακαλῶ, μὲ ποῖον τρόπον, ἀφοῦ

79. Ματθ. 10, 13 - 15.

ἀπευθύμωσε τούς ἀποστόλους ἀπὸ θλα, εἰς τὴν συνέχειαν τοὺς ἔδωκε τὰ πάντα, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ παραμείνουν εἰς τὰ σπίτια τῶν μαθητῶν των καὶ νὰ ἐρχῶνται εἰς αὐτοὺς χωρὶς νὰ ἔχουν τίποτε μαζί των. Διότι ἔτσι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπηλλάσσοντο ἀπὸ τὴν μέριμναν διὰ τὰ θιαστικά πράγματα καὶ τοὺς μαθητὰς τῶν ἔπειθον διὰ τὸ μοναδικὸς σκοπὸς τῆς ἀφίξεώς των ἦτο ἡ σωτηρία ἐκεῖνων. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀπεδεικνύουν μὲ τὸ ὅτι δὲν ἔφερον τίποτε ἄλλο μαζί των καὶ μὲ τὸ ὅτι δὲν ἐζήτησαν τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν των καὶ ἀκόμη διότι δὲν ἐπήγαιναν εἰς ἄλλους ἀδίκριτους. **D** Πραγματικά, ὁ Κύριος δὲν ἤθελε νὰ φαίνονται ἐνδοῦροι οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τὰ θαύματα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ θαύματα, νὰ δοξάζονται ἀπὸ τὴν ἀρετὴν των. Διότι τίποτε δὲν χαρακτηρίζει τόσο τὴν πραγματικὴν εὐσέθειαν, ὅσον ἡ ἀπλότης καὶ ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ κάθε ἀνάγκην. Αὐτὸ, θέθισα, τὸ ἐγνωρίζαν καλὰ καὶ οἱ ψευδοαπόστολοι. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Διὰ νὰ φανοῦν ὅτι εἶναι ἄδικοι μὲ ἡμᾶς εἰς τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὅποιον καὶ καυχῶνται».⁸⁰ Ἄφοῦ, λοιπόν, δὲν ἔπρεπε νὰ ζητοῦν τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐφήμερον τροφήν των, ὅταν εὐρίσκοντο εἰς ξένην περιοχὴν καὶ ἐδάδιζαν πρὸς ἀγνώστους ἀνθρώπους, πολὺ περισσότερον ἰσχύει αὐτὸ, ὅταν εὐρίσκοντο εἰς τὸν ἰδικὸν των τόπον.

E Αὐτὰ, ὅμως, νὰ μὴ τὰ ἀκούωμεν μόνον, ἀλλὰ νὰ τὰ μιμούμεθα. Διότι δὲν ἐλέγχθησαν μόνον διὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μετέπειτα ἀγίους. Ἄς γίνωμεν, λοιπόν, ἀξιοὶ νὰ ὑποδεχθῶμεν αὐτοὺς. Διότι ἀνάλογα μὲ τὴν διάθεσιν τῶν ὑποδεχομένων ἔργεται καὶ ἡ εἰρήνη εἰς αὐτοὺς, ἢ ἀπομακρύνεται πάλιν. Πραγματικά, αὐτὸ δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴν ἀγιωσύνην τῶν διδασκάλων, **923** ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀξίαν ἐκεῖνων πού λαμβάνουν τὴν εὐλογίαν. Ὅτε, πάλιν, νὰ ἔγωμεν τὴν γνώμην ὅτι εἶναι μικρὰ ζημία, ἐάν δὲν ἀπολαύσωμεν τὴν εἰρήνην αὐτοῦ τοῦ εἰδους. Διότι καὶ ὁ ποσότητος αὐτὴν τὴν εἰρήνην κηρύσσει ἀπὸ παλαιά, ὅταν λέγῃ: «Πόσον ὠροῖα εἶναι τὰ πάδια αὐτῶν πού φέρουν τὴν καλὴν εἶδον τῆς εἰρήνης».⁸¹ Καὶ εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ

⁸⁰ 1^η Κορινθ. 11, 12.

⁸¹ 1^η Κορ. 9, 7. Κε. 3. 1. Ρωμ. 10, 16.

ἐξηγήσῃ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς, προσέθεσε: «ἐκεῖνων πού εὐαγγελίζονται τὰ ἀγαθὰ».⁸² Αὐτὴ ἡ εἰρήνη ἀπέδειξε καὶ ὁ Χριστὸς ὅτι ἔχει μεγάλην σημασίαν, ὅταν εἶπεν «Σὰς ἀφήνω εἰρήνην, Σὰς δίδω τὴν εἰρήνην τὴν ἰδικήν μου».⁸³

Κατὰ συνέπειαν, πρέπει νὰ κάνωμεν τὰ πάντα, ὥστε νὰ ἀπολαμβάνωμεν τὴν εἰρήνην αὐτὴν καὶ εἰς τὰ σπίτια μας καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Διότι καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ ἱερεὺς τὴν εἰρήνην δίδει, **B** δεδομένου ὅτι εἶναι τύπος ἐκεῖνου καὶ πρέπει νὰ τὸν δεχώμεθα μὲ κάθε προθυμίαν καὶ ἀγαθὴν διάθεσιν, προτῶ νὰ τὸν καλέσωμεν εἰς τὸ τραπέζι μας. Πραγματικά, ἐάν εἶναι θαρρὸ τὸ νὰ μὴ τοῦ προσφέρωμεν τὴν τροφήν, πόσον θαρρύτερον θὰ εἶναι τὸ νὰ ἐκδιώξωμεν τὸν διδάσκαλον τῆς πίστεως; Πρὸς χάριν σου ὑπάρχει ὁ ἱερεὺς, πρὸς χάριν σου ὑπάρχει ὁ διδάσκαλος καὶ κοπιᾷ καὶ ταλαιπωρεῖται. Ποῖαν δικαιοσύνην θὰ ἔχῃς, λοιπόν, ὅταν δὲν τοῦ παρέχῃς ὑποδοχὴν ἔστω καὶ διὰ τῆς ἀκροάσεως τῶν λόγων του; Διότι ἡ ἐκκλησία εἶναι κοινὴ οἰκία δι' ἄλλους μας καὶ, πρὶν ἀπὸ σὰς, εἰσῆλθωμεν ἡμεῖς καὶ συνεχίζωμεν τὸν ἀποστολικὸν τύπον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ μόλις εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν εὐχόμεθα ἀπὸ κοινοῦ τὴν εἰρήνην πρὸς ἄλλους, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολήν ἐκεῖνην.

Συνεπῶς, κανεὶς νὰ μὴ μὲνῃ ἀδιάφορος, **C** κανεὶς νὰ μὴ κατέχεται ἀπὸ ἀκηρῖαν, ὅταν εἰσέλθουν εἰς τὸν ναὸν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς πίστεως, διότι δὲν ὑπάρχει μικρὰ τιμωρία διὰ τὸ ἀμαρτημα αὐτὸ. Διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον θὰ ἐπροτίμωμ χίλιας φορὰς νὰ ὑπάγω εἰς τὸ σπίτι κάποιου ἀπὸ σὰς καὶ νὰ μὲ περιφρονήσῃ, παρά νὰ μὴ μὲ προσέγετε, ὅταν ὁμιλῶ ἐδῶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Αὐτὸ εἶναι χειρότερον δι' ἐμεῖ, ἐπειδὴ τὸ σπίτι αὐτὸ ἐδῶ⁸⁴ εἶναι σπουδαιότερον. Διότι, πραγματικά, ἐδῶ ὑπάρχουν τὰ μεγάλα κτήματά μας, ἐδῶ καὶ θλα αἱ ἐλπιδες μας, διότι ποῖον πρόγμα ἐδῶ δὲν εἶναι μέγανον καὶ φρικτόν; Ἄσφαλῶς, ἡ τραπέζια αὐτὴ εἶναι πολὺ τιμιωτέρα καὶ γλυκύτερα καὶ ἡ λυχνία ἀπὸ τὴν λυχνίαν ἐκεῖνην.⁸⁵ Καὶ τὸ γνωρίζουν καλὰ αὐτὸ ὅσοι ἤλειψαν τοὺς

⁸² 1^η Κορ. 9, 7.

⁸³ 1^η Κορ. 14, 27.

⁸⁴ Ἡ ἐκκλησία, Βηλαῶν.

⁸⁵ Ἐννοεῖται ὅτι ἡ Ἁγία Τράπεζα τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας εἶναι ἀνωτέρα τῆς κοινῆς τραπέζης κατὰ σπιτίαν, ὅπως καὶ τὸ κανόνα τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ σπιτίαν.

ἐαυτοῦς των με τὸ λάδι ἀπὸ τὸ κανδύλι αὐτὸ με πίστιν καὶ εἰς τὴν κατάλληλον στιγμήν καὶ ἐθεραπεύθησαν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας των. **D** Ἀλλὰ καὶ τὸ κινώτιον⁸⁶ αὐτὸ ἐδῶ εἶναι πολὺ ἀνώτερον καὶ περισσότερον χρήσιμον ἀπὸ τὰ ἑρμάρια ἐκεῖνα, διότι δὲν περιέχει ἐνδύματα, ἀλλὰ ἐλεημοσύνην, ἂν καὶ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς εὗρισκομένους ἐδῶ ἔχουν τὴν ἀρετὴν αὐτὴν τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐδῶ, ἐπίσης ὑπάρχει καὶ κρεθβάτι ἀνώτερον ἀπὸ τὸ κρεθβάτι τοῦ σπιτιοῦ, διότι ἡ ἀνάπαυσις ποῦ προσφέρει ἡ ἀνάγκαις τῶν θείων Γραφῶν εἶναι γλυκύτερα ἀπὸ κάθε κρεθβάτι. Καὶ ἐάν ἡ μεταξύ μας ὁμόνοια εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀπαιτούμενον ὕψος, ἀσφαλῶς δὲν θὰ εἴχομεν ἄλλο σπῆτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν.

Καὶ ὅτι δὲν εἶναι δύσκολον αὐτὸ ποῦ εἶπα, τὸ ἀποδεικνύουν οἱ τρεῖς χιλιάδες καὶ οἱ πέντε χιλιάδες τῶν πρώτων χριστιανῶν, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἓνα σπῆτι, ἓνα τραπέζι καὶ μίαν ψυχὴν. «Ὅλοι ὅσοι εἶχαν πιστέψει», λέγει, **E** «ἦσαν ὁμόφρονες καὶ ὁμόψυχοι».⁸⁷ Ἐπειδὴ, ὁμως, ἀπέχον πολὺ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ἐκείνων, καὶ κατοικοῦμεν ὁ καθεὶς εἰς τὸ σπῆτι του, ὅταν συγκεντρωνώμεθα ἐδῶ, ὡς τὸ πράττωμεν με προθυμίαν. **37:4** Διότι ἂν εἰς τὰ ἄλλα εἰμεθα πτωχοὶ καὶ πένητες, εἰς τὰ θέματα αὐτὰ εἰμεθα πλούσιοι. Δι' αὐτὸ καὶ ἐδῶ νὰ μᾶς βέγεσθε με ἀγάπην, ὅταν ἐμφανίζώμεθα ἐνώπιόν σας. Καὶ ὅταν σὰς εἶπω «εἰρήνη ὑμῖν» καὶ σεῖς ἀπαντήσητε «καὶ τῷ πνεύματι σου», νὰ μὴ τὸ λέγητε αὐτὸ μόνον με τὴν φωνὴν, ἀλλὰ καὶ με τὴν ψυχὴν σας. Ὅχι με τὸ στόμα, ἀλλὰ καὶ με τὴν διάνοιάν σας. Ἄν, ὁμως, ἐδῶ εὐχεσασί εἰρήνην εἰς τὸ πνεῦμά μου, ἐνῶ ἐξω μοῦ ἀσκεῖς πολεμικὴν με σοκοφαντίας καὶ κατηγορίας καὶ με περιούεις με ἀμετροῦτους ὕβρεις, τότε τί εἶδους εἰρήνην εἶναι αὐτή; Ἐγὼ, θέθαια καὶ ἂν ἀκόμη χιλίας φορές με κατηγορήσης, σοῦ προσφέρω τὴν εἰρήνην με καθαρὰν καρδίαν **B** καὶ εὐλικρινῆ διάθεσιν καὶ δὲν ἠμπορῶ ποτέ νὰ εἶπω τίποτε τὸ πονηρὸν, διότι τρέφω πατρικὰ ἀσθήματα διὰ σέ. Καὶ ἂν κομμίαν φορὰν σέ μαλώσω, τὸ κάνω ἐπειδὴ ἐνδιαφέρομαι καὶ φροντίζω διὰ σέ. Σὺ, ὁμως, ἐπειδὴ με δια-

86. Φαίνεται ὅτι ὁ Χριστοστόμους ἐπιπέσει ἐν τῷ κινώτιον εἰς τὸ ἐπιπέσει ἐπὶ τὸν ἑλεημοσύνην τῶν πρώτων, ὃ ἄρα καὶ συγκρίνει πρὸς τὰ κινώτια τοῦ σπιτιοῦ, εἰς τὰ ὅποια περιέχονται τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα.

87. Πράξ. 4, 82.

κάνεις κρυφὰ καὶ δὲν με βέγεσαι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυρίου, φοβοῦμαι μήπως, πάλιν, μεγαλώσης τὴν λύπην μου. Ὅχι ἐπειδὴ με προσέβαλες, οὔτε ἐπειδὴ με ἐξεβίωξες, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐδέχθης τὴν εἰρήνην καὶ ἐπέουρες κατ' ἐπάνω σου τὴν φοβερὰν ἐκείνην τιμωρίαν. Καὶ ἐάν ἀκόμη ἐγὼ δὲν ἀποτινάξω κατὰ τὴν σκόνιν ἀπὸ τὰ πόδια μου, καὶ ἐάν δὲν σέ ἀποστραφῶ, πάλιν ἡ ἀπειλή ἐκείνη διατηρεῖ ὅλην τὴν ἰσχύν της. Ἐγὼ, ὁμως, συνεχῶς σὰς εἶχομαι τὴν εἰρήνην καὶ δὲν θὰ παύσω ποτέ νὰ ἐπαναλαμβάνω τὴν εὐχὴν αὐτήν. **C** Ἐάν, τώρα, σεῖς, μαζί με τὰς ἐναντίον μου ὕβρεις, δὲν τὴν βέγεσθε, οὔτε κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἀποτινάσσω τὴν σκόνιν, ὅχι ἐπειδὴ παρακούω εἰς τὴν ἐντολήν τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνδιαφέρομαι ὑπερβαλικά διὰ σὰς. Ἐξ ἄλλου δὲν ἔπαθα καὶ τίποτε ἐξ αἰτίας σας. Οὔτε καὶ ἔκανα κομμίαν μακρὰν ὁδοπορίαν, οὔτε ἦλθα κοντὰ σας με τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν ἀκτημοσύνην τοῦ Κυρίου (δι' αὐτὸ καὶ κατὰ πρότον κατηγοροῦμεν τοὺς ἐαυτοὺς μας), οὔτε χωρὶς ὑποδήματα καὶ χωρὶς δεῦτερον χιτῶνα. Δι' αὐτὸ πιθανὸν νὰ ἀδιαφορήτε καὶ σεῖς. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν σὰς εἶναι ἀρκετὸν ὡς δικαιολογία. Καὶ τὸ μὲν ἰδικὸν μας κρίμα εἶναι μεγάλο, χωρὶς, ὁμως, νὰ διδῆ συγχώρησιν εἰς σὰς.

Τότε, λοιπόν, τὰ σπῆτια τῶν χριστιανῶν ἦσαν ἐκκλησιαί, ἐνῶ τώρα ἡ ἐκκλησία ἐγίνε σάν σπῆτι. **D** Πραγματικά, τότε δὲν ἠμποροῦσε μέσα εἰς ἓνα σπῆτι νὰ ἀναφέρῃς τίποτε τὸ γήινον, οὔτε τώρα ἠμπορεῖς μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ ἐκθέσης κάτι τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ μεταφέρετε ἐδῶ τὰς συνήθειάς της ἀγορᾶς. Καὶ ἐνῶ σὰς ὁμιλεῖ ὁ Θεός, σεῖς ἐπαύσατε νὰ τὸν ἀκούετε με σωπὴν καὶ δημιουργεῖτε ἀσπίαν ἀσυχολοῦμενοι με ἄλλα ζητήματα ἀντίθετα πρὸς τὸ θεῖον βέλημα. Καὶ μακάρι νὰ σὰς ἀπησχόλων θέματα ποῦ σὰς ἐνδιαφέρουν. Τώρα, ὁμως, λέγετε καὶ ἀκούετε ἐκεῖνα ποῦ καθόλου δὲν σὰς ἀρμόζουν.

Δι' αὐτὸ θρηνώ, καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ θρηνώ. Διότι δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκαταλείψω τὴν οἰκίαν αὐτήν, ἀλλ' εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ παραμῆνω ἐδῶ, μέχρις ὅτου νὰ φύγω ἀπὸ τὴν παρούσαν ζωὴν. Κάνετε χώρον εἰς τὰς καρδίας σας δι' ἡμᾶς, ὅπως προέτρεπε καὶ ὁ Παῦλος.⁸⁸ **E** Διότι ἐκεῖ ὁ Παῦλος δὲν ἔκανε λόγον διὰ τὸ

88. Πράξ. 17, Κεφ. 7, 2.

τραπέζι, αλλά διά την ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν. Τὸ ἴδιον ζητοῦμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ σᾶς. Δηλαδή, ζητοῦμεν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν θερμὴν καὶ γηϊνὰν ἐκείνην φιλίαν. Ἐάν, ὁμῶς, οὔτε αὐτὸ δὲν τὸ ἀνέχεσθε, τότε ἐνδιαφερθεὶτε διὰ τοὺς ἑαυτοὺς σᾶς καὶ ἀφήσατε τὴν τωρινὴν σᾶς ἀδιαφορίαν. Αὐτὸ εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ μᾶς παρηγορήσῃ, τὸ νὰ σᾶς ἴδωμεν, δηλαδή, νὰ εὐδοκιμήτε καὶ νὰ γίνεσθε καλύτεροι. Ἔτσι, καὶ ἐγὼ θὰ δεῖξω μεγαλύτεραν ἀγάπην.

37 B Ἐάν καὶ, ἐνῶ σᾶς ἀγαπᾷ περισσότερο, κατὰ πολὺ ὀλιγώτερον ἀγαπᾷμαι ἀπὸ σᾶς.⁸⁹ Πραγματικά, πολλὰ εἶναι ἐκεῖνα πού μᾶς συνδέουν ἕνα τραπέζι εἶναι στραμένον δι' ἄλλους μᾶς, ἕνας Πατήρ μᾶς ἐγέννησεν, ἀπὸ τοὺς ἰδίους πόρους ἐγεννήθημεν ὅλοι, τὸ ἴδιον ποτὸν ἐδόθη εἰς ἄλλους μᾶς. Μᾶλλον, ὁμῶς, ἔχει μόνον τὸ ἴδιον ποτὸν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιον ποτήρι μᾶς προσεφέρθη νὰ πίνωμεν. Διότι ὁ Πατήρ, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν μεταξὺ μᾶς ἀγάπην, ἐπειθήσασκε καὶ αὐτὸ, τὸ νὰ πίνωμεν, δηλαδή, ἀπὸ τὸ ἴδιον ποτήρι, πράγμα πού εἶναι ἀπόδειξις ὑπερβολικῆς ἀγάπης.

Βέβαια, ἡμεῖς δὲν εἴμεθα ἄξιοι τῶν ἀποστόλων. **B** Τὸ παραδεχομαι καὶ ἐγὼ καὶ δὲν θὰ τὸ ἀρνηθῶ ποτέ. Ὅχι μόνον ἐκεῖνων δὲν εἴμεθα ἄξιοι, ἀλλ' οὔτε καὶ τῆς σκιάς ἐκεῖνων. Κάνετε, ὁμῶς, ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ σᾶς. Διότι αὐτὸ δὲν ἠμπορεῖ νὰ σᾶς φέρῃ ἐντροπὴν, ἀλλὰ θὰ σᾶς δώσῃ καὶ μεγαλύτεραν ὠφέλειαν. Πραγματικά, ἐάν δεῖξετε τόσον μεγάλην ἀγάπην καὶ ὑπακοὴν πρὸς ἐκεῖνους πού δὲν τὸ ἀξίζουν, τότε θὰ λάβετε μεγαλύτεραν ἀνταπόδοσιν. Διότι δὲν κηρύττουεν ἰδικὴν μᾶς διδασκαλίαν, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει διδασκαλὸς σᾶς κανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ὅτι παρελάβομεν, αὐτὰ καὶ διδάσκομεν, καὶ, ἐνῶ σᾶς διδάσκωμεν, δὲν ζητοῦμεν τίποτε περισσότερο ἀπὸ σᾶς, παρὰ μόνον τὴν ἀγάπην σᾶς. Ἐάν, ὁμῶς, καὶ δι' αὐτὴν εἴμεθα ἀνάξιοι, ἀμείωσθε θὰ γίνωμεν ἄξιοι, ἐπειδὴ σᾶς ἀγαπᾷμεν ἀληθινὰ. **C** Ἄν καὶ ἔχωμεν λάθει τὴν ἐντολὴν ἀπὸ τὸν Κύριον, νὰ μὴ ἀγαπᾷμεν μόνον ἐκεῖνους πού μᾶς ἀγαποῦν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐχθροὺς μᾶς. Ποῖος εἶναι, λοιπόν, τόσον σκληρὸς, ποῖος εἶναι τὸσον ἀγριὸς, ὁ ὁποῖος, ἂν καὶ ἔχη λάθει μίαν τοιαύτην ἐντολὴν. **B'** ἀποστραφῆ καὶ θὰ μισήσῃ ἐκεῖνους πού τὸν

⁸⁹. B' Κορινθ. 12, 15.

ἀγαποῦν, ἔστω καὶ ἂν ὁ ἴδιος εἶναι βουτηγμένος εἰς τὸ κακόν; Ἐλάβομεν ὅλοι μέρος εἰς τὸ κοινὸν πνευματικὸν τραπέζι, ὡς λάβωμεν, λοιπόν, καὶ τὴν κοινὴν πνευματικὴν ἀγάπην. Διότι, ἐάν οἱ λησταί, ὅταν συντρώγουν, λημονοῦν τὴν ληστικὴν συμπεριφορὰν, ποῖαν ἀπολογία θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς, πού μετέχομεν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, χωρὶς νὰ μιμούμεθα τὴν ἡμερότητα ἐκεῖνων; Ἄν καὶ εἰς πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς, ἔχει μόνον τὸ ὅτι συνέφαγον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι κατὰγονται ἀπὸ τὴν ἴδιαν πόλιν εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν φιλίαν. **D** Ἡμεῖς, ὁμῶς, ὅταν ἔχωμεν τὴν ἴδιαν πόλιν, τὸ ἴδιον σπίτι καὶ τραπέζι καὶ δρόμον καὶ θύραν καὶ ρίζαν καὶ ζωὴν καὶ κεφαλὴν καὶ τὸν ἴδιον ποιμένα καὶ βασιλέα καὶ τὰ δάσκαλον καὶ κριτὴν καὶ δημιουργὸν καὶ πατέρα καὶ τὰ πάντα μᾶς εἶναι κοινὰ, ποῖαν συγχώρησιν ἀξίζομεν νὰ λάβωμεν, ὅταν χωριζόμεθα ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον;

Μήπως, ὁμῶς, ζητεῖτε ἀπὸ ἡμᾶς τὰ θαύματα πού ἔκαναν οἱ ἀπόστολοι, ὅταν εἰσῆρχοντο εἰς μίαν πόλιν, τοὺς λεπροὺς πού ἐκαθαρίζοντο, τοὺς δαίμονας πού ἐξεδιώκοιτο καὶ τοὺς νεκροὺς πού ἐγείροντο; Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι μεγάλη ἀπόδειξις **E** τῆς ἰδικῆς σᾶς εὐγενείας καὶ ἀγάπης, τὸ ὅτι, δηλαδή, δὲν πιστεύετε εἰς τὸν Θεὸν βασιζόμενοι εἰς τὰς ἐγγυήσεις τῶν θαυμάτων. Πραγματικά, καὶ δι' αὐτὸν τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ διὰ ἕνα ἀκόμη, ἔπαυσεν ὁ Θεὸς τὰ θαύματα. Διότι, ἐάν χωρὶς νὰ γίνονται θαύματα, ὅσοι ὑπερέχουν ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἰς ὀρισμένας ἰκανότητας, ὅπως εἶναι ἡ δύναμις τοῦ λόγου ἢ ἡ ὑπεροχὴ εἰς τὴν εὐλάβειαν, κυριεύονται ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν, καυχῶνται καὶ χωρίζονται μεταξὺ τῶν, εἰς ποῖαν περίπτωσιν δὲν θὰ ἐδημιουργοῦντο σχίσματα, ἐάν ἐγίνοντο καὶ θαύματα; Καὶ τὸ ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπλῆ ὑπόθεσις, τὸ ἀποδεικνύουν οἱ Κορινθιοί, οἱ ὁποῖοι ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν πραγμάτων διηρέθησαν εἰς πολλὰς παρτάξεις.⁹⁰

37 G Ὡστε, μὴ ζητῆς θαύματα, ἀλλ' ὀφείαν ψυχικὴν. Μὴ ζητῆς νὰ ἴδῃς ἕνα νεκρὸν νὰ ἐγείρεται, διότι ἐπιληροφορήθης ὅτι ἀνίσταται ὀλόκληρος ἢ οἰκουμένη. Μὴ ζητῆς νὰ ἴδῃς ἕνα τυφλὸν νὰ θεραπευθῆται, ἀλλὰ κύτταξε πού ὅλοι τώρα θέλουν τὴν ἀνωτέραν καὶ χρησιμότεραν ἀνάσφλεπιν καὶ μάθε καὶ σὺ νὰ θέλῃς μέ συνέσις

⁹⁰. Πρὸς Α' Κορινθ. 1, 1 εἰ.

καὶ διόρθωσε τὸν ὀφθαλμὸν σου. Πραγματικά, ἐάν ὀλοι μας ἐξόσασμεν ὅπως ἔπρεπε, θὰ μᾶς θαύμαζαν περισσότερο καὶ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κάνουν θαύματα οἱ εἰδωλολάτραι. Διότι τὰ θαύματα πολλὰς φορὰς θεωροῦνται ὡς ἀποκυήματα τῆς φαντασίας καὶ ἄλλας πονηρὰς ὑποψίας προκαλοῦν, μολοντί τὰ ἰδικὰ μας θαύματα δὲν εἶναι αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἡ καθαρὰ, ὁμιᾶς, ζωὴ δὲν δέχεται καμμίαν παρομοίαν κατηγορίαν, ἀλλ' ἡ ἀπόκτησις τῆς ἀρετῆς σφραγίζει τὰ στίγματα ὄλων.

Β Δι' αὐτὴν, λοιπὸν, ἄς φροντίζωμεν. Διότι ὁ πλοῦτος τῆς τῆς εἶναι πολλὸς καὶ μεγάλα τὰ θαύματά της. Αὐτὴ παρέχει τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν καὶ προετοιμάζει τοὺς ἀνθρώπους νὰ βλέπουν αὐτὴν καὶ ὅταν εὐρίσκονται εἰς τὴν κατάστασιν τῆς δουλείας, χωρὶς νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν, ἀλλὰ τοὺς ἀποδεικνύει περισσότερο ἐνδύτους καὶ ἀπὸ τοὺς ἐλευθέρους, ἂν καὶ παραμένουν δοῦλοι, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ δώσῃ τὴν ἐλευθερίαν. Δὲν κάνει πλούσιον τὸν πτωχόν, ἀλλὰ τὸν παρουσιάζει πλουσιώτερον ἀπὸ τὸν πλούσιον, ἐνῶ παραμένει πτωχός.

Ἐάν, ὁμιᾶς, θέλῃς νὰ κάνῃς καὶ θαύματα, ἐλευθερώσου ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας σου καὶ, τότε, κατάρθωσες τὸ πᾶν. Διότι, πραγματικά, ἡ ἁμαρτία εἶναι μεγάλος δαίμων, ἀγαπητέ μου. Καὶ ὅταν ἐξαφανίῃς αὐτὴν, ἔχεις κάνει μεγαλύτερον θαῦμα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐκδιώκουν ἀπειροῦς δαίμονας. Ἄκουσε καὶ τὸν Παῦλον νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ τοποθετῇ τὴν ἀρετὴν πρὶν ἀπὸ τὰ θαύματα. **Κ** Ἐπιδιώκετε, λέγει, «μὲ ζῆλον τὰ χαρίσματα ποὺ φέρουν μεγαλύτεραν ὠφέλειαν. Καὶ σὰς δεικνύω ἀκόμη δρόμον ἔξοχον καὶ ὑπέροχον».⁹¹ Καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ κατονομάσῃ τὸν δρόμον αὐτόν, δὲν ἀνέφερε τὴν ἀνάστασιν νεκρῶν, οὔτε τὴν θεραπείαν λεπρῶν, οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον, ἀλλ' ἀπὸ ὄλων αὐτῶν ἔβασε τὴν ἀγάπην. Ἄκουσε καὶ τὸν Χριστὸν ποὺ λέγει: «Νὰ μὴ χαίρεσθε, ἐπειδὴ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσονται εἰς ὑμᾶς, ἀλλὰ νὰ χαίρεσθε, διότι τὰ δυνάμια σας ἐγράφησαν εἰς τοὺς οὐρανοὺς».⁹² Καὶ πρὶν ἀπὸ αὐτὰ λέγει πάλιν: «Πολλοὶ θὰ μοῦ εἴπουν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως: δὲν ἐπροφητεύσαμεν εἰς τὸ ὄνομά σου καὶ δὲν ἐξεδιώξαμεν τοὺς δαίμονας; **Δ** καὶ δὲν ἐκάναμεν πολλὰ θαύματα; Καὶ

91. Α' Κορ. 12, 31.
92. Λουκ. 10, 20.

τότε θὰ διακηρύξω καθαρὰ εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν σὰς γνωρίζω».⁹³ Καὶ ὅταν ἐπρόκειτο νὰ σταυρωθῇ ἐκάλεσε τοὺς μαθητὰς του καὶ τοὺς εἶπεν: «Μὲ αὐτὸ θὰ μάθουν ὀλοι ὅτι εἴθε μαθηταὶ ἰδικοί μου, ὄχι ἐάν ἐκδιώκετε τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ ἐάν ἔχετε ἀγάπην μεταξὺ σας».⁹⁴ Καὶ πάλιν λέγει: Μὲ αὐτὸ θὰ μάθῃ ὁ κόσμος ὅτι οὐ μὲ ἀπέστειλες, ὄχι ἐάν ἐγείρουν αὐτοὶ νεκροὺς, ἀλλ' ἐάν εἶναι ἠνωμένοι μεταξὺ τῶν.⁹⁵

Πραγματικά, πολλὰς φορὰς τὰ θαύματα ὠφέλησαν τὸν ἄλλον, ἀλλὰ ἐβλάψαν ἐκεῖνον ποὺ εἶχε τὴν χάριν τῆς θαυματουργίας, ἐπειδὴ τὸν παρέσυραν εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν κενοδοξίαν, ἢ καὶ μὲ κάποιον ἄλλον τρόπον. Εἰς τὰ ἔργα, ὁμιᾶς, τῆς ἀρετῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρῃ παρομοία ἐπιφύλαξις, Ἐ ἀλλὰ ὠφελοῦν καὶ ἐκείνους ποὺ τὰ πράττουν καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Αὐτὰ τὰ ἔργα, λοιπὸν, ἄς φροντίζωμεν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν. Διότι, ἂν ἀπὸ ἀπάνθρωπος γίνῃς ἐλεῆμων, τὸ χέρι σου, ποὺ ἦτο ξηρόν, τὸ ἐκίνησες. Ἄν ὑπάγῃς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀφοῦ ἐγκαταλείψῃς τὰ θεάτρα, ἐθεράπευσες τὸ πόδι, ποὺ ἐχώλαινε. Ἄν ἀποστρέψῃς τὰ μάτια σου ἀπὸ τὴν πόρνην καὶ τὸ ξένον κάλλος, **3277** τὰ ἦνοιξες, ἐνῶ ἦσαν τυφλά. Ἐάν μάθῃς ψαλμοὺς πνευματικῶς καὶ ἀφῆσῃς τὰ σατανικὰ τραγούδια, ὠμίλησες, ἂν καὶ ἦσουν κωφάλαοι. Αὐτὰ τὰ θαύματα εἶναι μεγάλα, αὐτὰ τὰ σημεῖα εἶναι παράδοξα.

Ἐάν ζῶμεν πράττοντες τὰ θαύματα αὐτά, καὶ οἱ ἱδιοὶ θὰ γίνωμεν διὰ μέσου αὐτῶν μεγάλοι καὶ ἄξιοι θαυμασμοῦ καὶ ὄλους τοὺς πονηροὺς θὰ τοὺς προσελκύσωμεν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν μέλλουσαν ζωὴν, τὴν ὅποιαν εἴθε ὀλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

93. Ματθ. 7, 22 - 23.

94. Ἰωάν. 13, 35.

95. Πράξ. Ἰωάν. 17, 23.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΓ' (33)

(Ματθ. ι', 16 — 22)

Β εἰδοῦ ἐγὼ σὰς ἀποστέλλω διὰ νὰ εἰσθε σάν πρόβατα μέσα εἰς τοὺς λύκους. Φροντίσατε νὰ εἰσθε φρόνιμοι σάν τὰ φίδια καὶ ἄκακοι καὶ ἀπλοὶ σάν τὰς περιστεράς.¹

Ἀφοῦ τοὺς ἔδωσε θάρρος διὰ τὴν εὐρίσκουσαν τὴν ἀπαραίτητον διὰ τὴν συντήρησίν των τροφήν καὶ ἠνοιξε τὰ σπῖτια ἔλων πρὸς ὑποδοχὴν των καὶ, παράλληλα, ἔδωκεν εἰς τὴν ὑποδοχὴν χαρακτηρὰ σεβασμοῦ, δεδομένου ὅτι δὲν τοὺς προέτρεψε νὰ πηγαίνουν σάν ἀλήται καὶ ἐπαίται, ἀλλὰ τοὺς ἐνεφάνισε κατὰ πολὺ ἀνωτέρους ἀπὸ τοὺς ὑποδεχομένους αὐτούς, (διότι αὐτὸ ὑπέδειξεν, ὅταν εἶπεν «Εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφήν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ».)² **Γ** καὶ ὅταν τοὺς ἔδωσε τὴν ἐντολήν νὰ ἐρευνοῦν ποίος ἔχει καλὴν ὑπόληψιν καὶ ἐκεῖ νὰ παραμένουν,³ καὶ ὅταν τοὺς προσέταξε νὰ ἀπευθύνουν χαριτωμένον εἰρήνης εἰς ἐκείνους, πού θὰ τοὺς ἐδέχοντο,⁴ καὶ μὲ τὰ ἀθεραπευτὰ κακὰ, μὲ τὰ ὁποῖα ἠπειλήσεν ἐκείνους, πού δὲν θὰ τοὺς ἐδέχοντο⁵, ἀφοῦ, λοιπόν, τοὺς ἀπήλαξεν ἀπὸ τὴν φροντίδα αὐτὴν καὶ τοὺς ἐξώπτισε καὶ μὲ τὴν δύναμιν τῆς θαυματουργίας καὶ τοὺς ἔκανε σάν νὰ ἦσαν φτειογμένοι ἀπὸ σίδηρον καὶ ἀδάμαντας καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς ἀπήλαξεν ἀπὸ τὰ θιστικὰ πράγματα καὶ τοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ κάθε μεταίαν μέριμναν, τότε πλέον τοὺς λέγει καὶ τὰ κακὰ πού πρόκειται νὰ τοὺς συμβοῦν, καὶ μάλιστα ὅχι ὅσα θὰ ἀντιμετωπίσουν εἰς τὸ ἄμεσον μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὅσα θὰ τοὺς εὕρουν καὶ ὕστε-

1. Ματθ. 10, 16.

2. Ματθ. 10, 10.

3. Πρὸς Ματθ. 10, 11.

4. Πρὸς Ματθ. 10, 12 - 13.

5. Πρὸς Ματθ. 10, 14 - 16.

ρα ἀπὸ παλὺν χρόνον, **Δ** καὶ ἔτσι τοὺς προετοιμάζει ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὸν πόλεμον πού ἔχουν νὰ κάνουν κατὰ τοῦ διαβόλου.

Ἀπὸ τὴν προετοιμασίαν αὐτὴν, **Ε** βέβαια, πολλὰ ἐπετυγχάνοντο. Πρῶτον, ἐμάθαινον οἱ μαθηταὶ τὴν δύναμιν τῆς προγνώσεως τοῦ Κυρίου. Δεύτερον, κανεὶς δὲν θὰ εἶχε τὴν ὑποψίαν ὅτι τὰ κακὰ αὐτὰ ἐρχονται, ἐπειδὴ ὁ διδάσκαλος ἦτο ἀδύνατος. Τρίτον, ἐκείνοι πού θὰ ὑφίσταντο τοὺς κινδύνους δὲν θὰ κατελαμβάνοντο ἀπὸ φόβον, ἐπειδὴ δὲν θὰ συνέθαναν ἀπροσδόκητα καὶ παρ' ἐλπίδα. Τέταρτον, δὲν θὰ ἐθρομβοῦντο, ὅταν θὰ ἤκουον αὐτὰ ἄλγουν πρὸ τῆς σταυρώσεως. Διότι, πραγματικὰ, ἔπαθαν αὐτὸ ἀκριβῶς τότε, ὅταν μὲ διάθεσιν ὀνειδισμοῦ τοὺς ἔλεγεν «Ἄλλὰ, διότι σὰς εἶπα αὐτὰ, ἡ λύπη ἔχει γεμίσει τὴν καρδίαν σας **Ε** καὶ κανεὶς ἀπὸ σὰς δὲν μὲ ἐρωτᾷ Πού πηγαίνεις;».⁶ Βέβαια, δὲν εἶχε κάνει ἀκόμη κανένα λόγον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ὅτι, δηλαδή, θὰ δεθῇ, θὰ μαστιγωθῇ καὶ θὰ θανατωθῇ, διὰ νὰ μὴ ταραξῇ τὴν ψυχὴν των μὲ αὐτὰ. Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὺς προλέγει μόνον τὰ ὅσα θὰ συμβοῦν εἰς τοὺς ἰδίους.

Ἐπειτα, διὰ νὰ καταλάβουν ὅτι ὁ νόμος αὐτὸς τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου ἦτο νέος καὶ παράδοξος ὁ τρόπος τῆς παρατάξεως, **στς** ἀφοῦ τοὺς ἀπέστειλεν γυμνοὺς, μὲ ἓνα χιτῶνα, χωρὶς ὑποδήματα, χωρὶς ῥάβδον, χωρὶς χρήματα καὶ σάκκον ταξιδιωτικὸν καὶ τοὺς ἔδωσε τὴν ἐντολήν νὰ διατρέφονται ἀπὸ ἐκείνους πού θὰ τοὺς ὑπεδέχοντο, δὲν ἐτελείωσεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸν λόγον, ἀλλὰ, διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀνέκφραστον δύναμιν του, λέγει: Καὶ μολοντί ἀποστέλλεσθε κάτω ἀπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτάς, νὰ φέρεσθε μὲ τὴν ἡμερότητα πού ἔχουν τὰ πρόβατα, καὶ μάλιστα ἐνῶ πρόκειται νὰ κατευθυνθῆτε πρὸς λύκους καὶ ὅχι μόνον ἀπλῶς πρὸς λύκους, ἀλλὰ εἰς τὸ μέσον τῶν λύκων. Καὶ δὲν τοὺς προτρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἡμερότητα τῶν προβάτων μόνον, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἄκακοι καὶ ἀπλοὶ ὅπως αἱ περιστερά.

Διότι ἔτσι πρὸ πάντων θὰ ἀποδείξω τὴν δύναμιν μου, ὅταν τὰ πρόβατα νικούν τοὺς λύκους καὶ, ἂν καὶ εὐρίσκωνται εἰς τὸ μέσον τῶν λύκων καὶ δέχονται πολλὰ δογκώματα, ὅχι μόνον δὲν ἀφανίζονται, ἀλλὰ καὶ

6. Ἰωάν. 16, 6, 5.

τούς λύκους τούς μεταβάλλουν. **B** Και αυτό είναι περισσότερο άξιον θαυμασμού από τὸ νὰ τούς φονεύσουν, τὸ ὅτι, δηλαδή, μεταβάλλουν τὴν γνώμην καὶ ἀλλάσσουν τὴν διανοίαν των. Καὶ μάλιστα ὅταν αὐτοὶ εἶναι μόνον δώδεκα, ἐνῶ ἡ οἰκουμένη εἶναι γεμάτη λύκους.

Ἄς νοιώσωμεν, λοιπὸν, ἐντροπὴν ὅσοι περῆταμεν τὰ ἀντίθετα καὶ ἐπιτιθέμεθα σάν λύκοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας. Διότι δι' ὅσον χρόνον παραμένομεν πρόβατα, εἰμεθα οἱ νικηταί. Καὶ ἂν ἀκόμη μᾶς περικυκλώσουν ἀμέτρητοι λύκοι, πάλιν, σωζόμεθα καὶ ἐπικρατούμεν. Ἄν, ὅμως, γίνωμεν λύκοι, εἰμεθα οἱ νικημένοι, διότι μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ δύναμις τοῦ ποιμένου. Ἐπειδὴ δὲν ποιμαίνει λύκους, ἀλλὰ πρόβατα, καὶ ἔτσι σὲ ἐγκαταλείπει καὶ φεύγει μακριὰ σου, διότι δὲν τοῦ ἐπιτρέπεις νὰ δείξῃ τὴν δύναμίν του. **C** Πραγματικά, ἔάν, ὅταν κακοποιήσαι, φερθῆς μὲ ἡμερότητα, τότε τὸ τρόπαιον τῆς νίκης τὸ ἀποβίβεις ἐς ὀλοκλήρου εἰς τὸν Κύριον. Ἀντίθετα, ἔάν ἐπιτεθῆς καὶ κτυπήσῃς, ἐπισκιάσεις τὴν νίκην.

Σὺ, ὅμως, πρόσεξ, σὲ παρακαλῶ, πρὸς ποίους ἀπευθύνονται αἱ σκληραὶ καὶ δύσκολοι αὐταὶ ἐντολαί. Πρὸς τοὺς δειλοὺς καὶ ἰδιώτας, τοὺς ἀγραιμᾶτους καὶ τοὺς ἀμαθεῖς. Πρὸς αὐτοὺς, ποὺ ἦσαν τελείως ἀγνωστοί, ποὺ δὲν ἐγνωρίζαν καθόλου τοὺς νόμους τῶν ἀλλων λαῶν, ποὺ ἐβίωσαν νὰ ἐμφανισθῶν εἰς τὴν ἀγοράν, οἱ ψαράδες, δηλαδή, καὶ οἱ τελῶναι, ποὺ εἶχαν πάρα πολλὰ ἐλαττώματα. Ἐάν, ὅμως, αὐτὰ ἦσαν ἀρκετὰ νὰ προκαλέσουν φόβον καὶ ταραχὴν καὶ εἰς τοὺς ἔχοντας μάρφωσαν καὶ γενναϊότητα, κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἀποθαρρύνουν καὶ νὰ καταφοβήσουν αὐτοὺς, **D** ποὺ ἦσαν τελείως ἀπειροὶ καὶ οὐδέποτε δὲν εἶχαν συλλάβει μὲ τὴν φαντασίαν των κάποιαν γενναίαν ἐπιχείρησιν;

Καὶ ὅμως, δὲν τοὺς ἀπεθάρρυναν. Καὶ πολὺ φυσικὸν ἦτο αὐτὸ, πιθανὸν νὰ ὑποστηρίξῃ κάποιος, ἀφοῦ τοὺς ἔδωκε τὴν δύναμιν νὰ θεραπεύουν τοὺς λεπρούς καὶ νὰ ἐκδιώκουν τοὺς δαίμονας.

Ναί, ἀλλὰ ἐγὼ θὰ προβάλλω ὡς ἀπάντησιν τὸ ἀκόλουθον, ὅτι, δηλαδή, αὐτὸ ἀκριβῶς κατὰ κύριον λόγον ἦτο ἀρκετὸν νὰ τοὺς προκαλέσῃ φόβον καὶ ταραχὴν, διότι, ἂν καὶ ἔλασαν τὴν δύναμιν νὰ ἐγείρουν τοὺς νεκρούς, ἐν τούτοις ἐπρόκειτο νὰ ὑπρετοῦν τὰ ἀθάστακτα κακά, νὰ ἀντιμετωπίσουν δικαστήρια καὶ θανατώσεις

καὶ τὸν πόλεμον ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ μῖσος τῆς οἰκουμένης ὀλοκλήρου καὶ νὰ περιμένουν τόσο μεγάλα κακά, ἐνῶ εἶχαν τὴν δύναμιν τῆς θαυματουργίας.

Ποῖαν παρηγορίαν εἶχαν, λοιπὸν, μέσα εἰς ὄλους αὐτοὺς τοὺς κινδύνους; Τὴν δύναμιν ἐκείνου ποὺ τοὺς ἀπέστειλεν. **E** Δι' αὐτὸν τὸν λόγον αὐτὸ πρὸ πάντων ἔθεσε πρῶτον, ὅταν λέγῃ: *Ἰδοὺ ἐγὼ σᾶς ἀποπέλλω*. Σᾶς εἶναι ἀρκετὴ παρηγορία αὐτὸ, εἶναι ἱκανὸν νὰ σᾶς δώσῃ θάρρος, ὥστε νὰ μὴ φοβῆσθε κανένα ἐχθρὸν.

Εἶδες αὐθεντίαν; Εἶδες ἐξουσίαν; Εἶδες δύναμιν ἀκαταμάχητον; Ὅτι τοὺς λέγει, ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν: Ἄν μὴ φοβηθῆτε, λέγει, διότι, ἐνῶ σᾶς ἀποπέλλω μέσα εἰς τοὺς λύκους, σᾶς προτρέπω νὰ εἰσθε σάν τὰ πρόβατα καὶ τὰς περισσότεράς. **379** Βέβαια, εἶχα τὴν δύναμιν νὰ κάνω τὸ ἀντίθετον καὶ νὰ μὴ σᾶς ἀφήσω νὰ πάθετε κανένα κακόν, ὅτε νὰ σᾶς παραδώσω σάν πρόβατα εἰς τοὺς λύκους, ἀλλὰ νὰ σᾶς καταστήσω πῶς φοβερούς καὶ ἀπὸ τοὺς λέοντας. Ἀλλὰ ἔτσι εἶναι συμφέρον νὰ γίνῃ. Αὐτὸ σᾶς δίδει μεγαλύτεραν δόξαν καὶ παράλληλα ἀποκαλύπτει καὶ τὴν ἰδικὴν μου δύναμιν. Τὸ ἴδιον, ἄλλωστε, ἔλεγε καὶ εἰς τὸν Παῦλον: *Σοῦ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις ποὺ σοῦ δίδω. Διότι ἡ δύναμις μου ἀναδεικνύεται τελεία, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀσθενής.* Ἐγὼ, συνεπῶς, σᾶς ἔκανα νὰ ἔχετε τὰς ἀδυναμίας αὐτάς. Ὅταν, λοιπὸν, λέγῃ: *Ἐγὼ σᾶς ἀποπέλλω διὰ νὰ εἰσθε σάν πρόβατα*, αὐτὸ ἀκριβῶς ἔνοεσι. Δηλαδή, νὰ μὴ ἀποθαρρυνθῆτε, διότι τὸ γνωρίζω καλὰ, ἀναμφισβήτητα τὸ γνωρίζω, **B** ὅτι κάτω ἀπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς θὰ εἰσθε τελείως ἀκατάβλητοι ἀπὸ κάθε ἀντίπαλον.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ προσφέρουν καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀπόστολοι κάτι εἰς τὸ ἔργον ποὺ τοὺς ἀντιθέτω καὶ νὰ μὴ θεωρηθῇ ὅτι τὰ πάντα προέρχονται ἀπὸ τὴν θεῖαν χάριν καὶ σχηματισθῇ ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἄσκοπα καὶ μάταια σπερμαίνονται, λέγει: «φροντίσατε νὰ εἰσθε φρόνιμοι σάν τὰ φίδια καὶ ἄκακοι καὶ ἀπλοὶ σάν τὰς περισσότεράς». Καὶ τί ἡμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἡ ἰδικὴ μας φρόνησις, ἐρωτοῦν, μέσα εἰς τόσο μεγάλους κινδύνους; Πῶς θὰ ἡμπορέσωμεν νὰ διατηρησώμεν σώαν τὴν φρόνησίν μας, ὅταν τόσα κύματα μᾶς κλυδωνίζουν; Διότι ὅσην σύνεσιν καὶ ἂν δείξῃ ἓνα πρόβατον εὐρισκόμενον ἀνά-

μεσα εις τους λυκους, και μάλιστα λυκους τωσον πολλους και αιμωδους, τι θα ημπαροση πλεον να κανη; "Οσον και αν η περιστερα γινη ακακος και απλη, ποιον ωφελειον θα εχη, όταν την περιτριγυριζουν και της επιτιθενται λερακες; **Σ** Εις τα αλογα ζωα δεν υπαρχει, ξεθαια, κανενα κερδος, αλλ' δσον αφορα σας ημπαρουν τα μεγαιστα να επιτευχουν.

"Αλλ' ως εξετάσωμεν ποιου ειδους φρόνησιν ζητεί ο Κύριος εις την προκειμένην περίπτωσιν. Μά, την φρόνησιν του σφραως, λέγει. Δηλαδή, όπως ακριβώς το φίδι εγκαταλείπει τα πάντα, και αυτό το σώμα του το αφήνει, εάν το επιβάλη η ανάγκη, να κοπή, δια να σώση το κεφάλι του, καθ' όμοιον τρόπον και σύ, λέγει ο Κύριος, πέρα από την πίστιν, να θυσιάζης τα πάντα εις χρηματα, εις το σώμα σου, εις την ζωήν σου την ιδίαν χρειάζεται να προσφέρης. Διότι η πίστις είναι το κεφάλι και η ρίζα και, όταν διατηρηται αυτή, και αν ακόμη χάσης τα πάντα, θα τα αποκτήσης ελα εκ νέου και μάλιστα με μεγαλυτέραν δόξαν.

Δια τον λόγον αυτόν δεν έβασεν ο Κύριος έντολήν να είναι κανεις απλός και αφελής. **Δ** ούτε μόνον φρόνιμος, αλλ' ανέμειξε και τας δύο αυτάς ιδιότητας, ώστε να αποτελέσουν άρετήν. Δηλαδή, έπηρε την φρόνησιν του σφραως, δια να αποφεύγωμεν τα κτυπήματα εις τα καιρια σημεία, και το άκακον και την απλότητα της περιστερας, δια να μη εκδικούμεθα δσους μας άδικουν, ούτε να τιμωρούμεν δσους μας έχθσεύονται. Διότι η φρόνησις δεν ωφελει εις τίποτε, αν δεν συνυπάροχον με αυτήν και τα γνωρίσματα της περιστερας. Τι δυσκολώτερον από τας έντολάς αυτάς ημπαροσε να υπάρξη; Διότι δεν τους ητο άρκετόν ότι θα ύφισταντο πολλάς κακουχίας; "Οχι, άπαντα. "Αλλά δεν σου επιτρέπω ούτε να άγανακτης. **Ε** Αυτήν την σημασίαν έχει η αναφορά των γνωρισμάτων της περιστερας. Δηλαδή, σόν να θάζη κάποιος ένα καλάμι εις την φωτιάν και να το διδη έντολήν να μη καθ από αυτήν, αλλά να την σήση.

"Αλλ' ως μη μάς κυριεύη φόβος και ταραχή, Διότι αι έντολάς αυτάς έπραγματοποίησαν και έτηρήθησαν έξ ολοκλήρου και έπληθβεύθησαν από τα γεγονότα, δηλαδή, και φρόνιμοι όπως οι σφραις έγιναν και άκακοι και απλοι όπως αι περιστεραί, χωρίς να είναι από άλλ-

λην φύσιν, αλλ' άνθρωποι κοινοι όπως ημεις. Συνεπώς, ως μη εχη κανεις την ιδεάν ότι αι έντολάς αυτάς είναι αδύνατον να εφαρμοσθούν εις την ζωήν. Διότι περισσότερον και πριν από όλους ο Κύριος γνωρίζει την φύσιν των πραγμάτων. Γνωρίζει καλά ότι η θρασύτης δεν καταπολεμείται με την θρασύτητα, παρά με την έπιείκειαν. **Σ** **Β** Εάν, όμως, θέλης να διαπιστώσης ότι αυτό συμβαίνει και εις την πραγματικότητα, μελέτησε το θιβλίον των Πράξεων των Αποστόλων και θα ιδής ότι πολλάς φορές, όταν ο 'Ιουδαϊκός λαός έπετέθη κατά των αποστόλων και ήκόνιζε τα δόντια του δια να τους κατασπαράξη, αυτοι έμμοοντο την περισσότεράν και άπεκρίνοντο με την προσήκουσαν έπιείκειαν και κατέπαυσαν τον θυμόν εκείνων, έσθησαν την ματίαν των και ανέκοψαν την όρμην των. "Όταν, δηλαδή, τους έλεγαν «Δεν σας έδώσαμεν ρητήν και αστήροάν παραγγελίαν να μη διδάσκατε περί του όνόματος αυτού;»,⁸ μολοντί οι άποστολοι ημπαρούσαν άμέτρητα θαύματα να επιτελέσουν, έν τούτοις δεν είπαν ούτε έκαναν κάτι σκληρόν εις αυτούς, αλλά άπελογοούντο με μεγάλην πραότητα και έλεγαν «Κρίνατε μόνον σας, εάν είναι δικαίον ένόπιον του θεου να υπακούωμεν περισσότερον εις σας παρά εις τον θεόν».⁹ Είδες την άκακίαν και την απλότητα της περιστερας. **Β** Κύτταξε τώρα και την φρόνησιν του σφραως: «Διότι ημεις δεν δυνάμεθα εκείνα, τα όποια με θεαυάτητα γνωρίζομεν και ήκούσαμεν με τα αυτία μας, να μη τα κηρύττωμεν».¹⁰

Είδες πόσον τέλειοι πρέπει να είναι από κάθε πλευράν, ώστε να μη αποθαρρύνονται από τους κινδύνους, ούτε να παραφέρωνται από θυμόν; Δι' αυτό και τους έλεγεν ο 'Ιησούς: «Να προσέγετε και να προσφύλαττεσθε από τους ανθρώπους. Διότι θα σας παραδώσουν εις συνέδρια δια να καταδικασθθητε από αυτά και εις τας συναγωγάς των ένώπιον του λαού θα σας μαστιγώσουν. Και εις ήγεμόνας και εις βασιλείς θα σας σύρουν ως κατηγορουμένους δι' έμέ, δια να δώσετε μαρτυρίαν περί έμού, πού να την άκούσουν και αυτοι και οι έθνικοι, ώστε να μη προσασίζονται ύστερα, ότι δεν ήκουσαν το κήρυ-

8. Πράξ. 5, 28.
9. Πράξ. 4, 19.
10. Πράξ. 1, 20.

γισ».¹¹ Πάλιν, λοιπόν, τούς προετοιμάζει νά είναι εις διαρκή ετοιμότητα καί εις κάθε περίπτωση τούς προσφέρει τούς κινδύνους καί τά θάνατα. ἐνώ εις άλλους αφήνει τήν δικαιοδοσίαν νά προβαίνουν εις τās πράξεις αὐτάς, διά νά ἀντιληφθῆς ὅτι ἡ νίκη ἐγκτεται εις τὸ νά ὑποφέρῃς καί ὅτι μέ τὸν τρόπον αὐτόν ἔχουν στηθῆ τὰ λοιπὰ τρόπαια. Πραγματικά, δὲν εἶπεν, νά κτυπάτε καί σεις Ὁ καί νά προσβάλλετε ἀντίστασιν εις ἐκείνους πού θέλουσιν νά σῶσιν θλάφουσι, παρά μόνον ὅτι θά ὑποστοῦν τὰ μεγαλύτερα κακά. Βασίαι, πόσον μεγάλη εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ὀμιλοῦντος καί πόση ἡ φιλοσοφία τῶν μαθητῶν του. Διότι, πραγματικά, εἶναι ἀξίον μεγάλου θαυμασμοῦ τὸ γεγονός ὅτι δὲν ἐτρέπησαν εις φυγήν, δταν ἤκουσαν τās ἐντολάς αὐτάς, ἄνθρωποι φιλήσοιοι, πού ποτέ δὲν εἶχαν ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τήν λίμνην, εις τὰ νερά τῆς ὁποίας ἐφέρευσαν. Πῶς δὲν ἐσκέφθησαν καί δὲν εἶπαν μέσα τους: Καί πού θά εὐρωμεν καταφύγιον, λοιπόν; Τά δικαστήρια εἶναι ἐναντίον μας, οἱ βασιλεῖς τὸ ἴδιον, οἱ ἡγεμόνες, αἱ συναγωγαὶ τῶν Ἰουδαίων, τὰ πλήθη τῶν εἰδωλολατρῶν, οἱ ἀρχόντες καί οἱ ἀρχόμενοι.

Δ Πραγματικά, μέ δσα τούς εἶπεν ὄχι μόνον διά τήν Παλαιστίνην καί τὰ κακά πού θά ἐπάθειαν εις τήν περιοχὴν αὐτῆς τούς προσηγγεῖεν, ἀλλά καί τούς πολέμους πού θά ἀντιμετώπιζαν εις τήν οἰκουμένην ὀλόκληρον τούς ἀνέφερε κατά κάποιον τρόπον, δταν τούς εἶπεν «Καί εις ἡγεμόνας καί εις βασιλεῖς θά σῶσιν σύρουσι». Ἔτσι, μέ τούς λόγους αὐτούς τούς ἐδείξεν ὅτι, ὕστερα ἀπὸ τήν ἀποστολήν των εις τήν Παλαιστίνην, ἐσκόπευε νά τούς ἀποστείλῃ ὡς διδασκάλους καί εις τούς άλλους λαούς.

Τήν οἰκουμένην ὀλόκληρον ἐστρεψες ἐναντίον μας, ὄλους τούς κατοίκους τῆς γῆς τούς ἐξώπισες εις θάρος μας, τούς λαούς, τούς τυράννους, τούς βασιλεῖς. Καί τὸ ἀκόμη πῶς φρικιαστικόν εἶναι τὸ ἀκόλουθον, ὅτι, δηλαδή, Ἐ οἱ ἄνθρωποι πρόκειται νά γίνουσι ἐξ αἰτίας μας ἀδελφοκτόνοι, παιδοκτόνοι καί πατροκτόνοι. «Θά παραδώσῃ», λέγει, «εις θάνατον ὁ ὄπιτος ἀδελφός τὸν ἀδελφόν του πού ἐπίστευεν εις τὸ εὐαγγέλιον, καί ὁ πατέρας ὁ ὄπιτος τοῦ τέκνου τοῦ πού ἐπίστευεν, καί θά ἐπαναστατήσουσιν τὰ ὄπιστα παιδιά κατὰ τῶν πιστῶν γονέων των διά νά τούς θανατώσουσι».¹²

11. Ματθ. 10, 17 - 18.
12. Ματθ. 10, 21.

Κατὰ ποίαν λογικὴν, ἐρωτᾷ κάποιος, θά πιστεύουσιν οἱ ἄλλοι, δταν θά ἴδουσι ὅτι ἐξ αἰτίας μας τὰ παιδιά θά φονεύονται ἀπὸ τούς πατέρας των, τούς ἀδελφούς ἀπὸ τούς ἀδελφούς των καί τὰ πάντα νά μολύνονται ἀπὸ τὰ φρικτὰ ἐγκλήματα; Πραγματικά, δὲν θά μᾶς ἐκδιώξουσιν ἀπὸ κάθε σημεῖον τῆς γῆς ὡς καταραμένους δαίμονας, **28** δὲν θά μᾶς ἀπελάσουσιν ἀπὸ κάθε χώραν ὡς μολυσμένους καί διαφθορεῖς τῆς οἰκουμένης, δταν θά θλέπουσιν τήν γῆν νά γεμίξῃ ἀπὸ ἀδελφικόν αἷμα καί ἀπὸ τούς φόνους αὐτοῦ τοῦ εἴδους; Καλὴν εὐρήνην, λοιπόν, (μήπως ὄχι;) θά δώσωμεν εἰσερχόμενοι εις τὰ ὄπιστα τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ μέ τσάσας σφαγᾶς θά γεμίσωμεν αὐτά. Διότι ἐάν εἴμεθα περισσότεροι καί ὄχι δώδεκα, ἐάν δὲν εἴμεθα ἰδιῶται, ὄτε ἀγράμματοι, ἀλλὰ σοφοί καί ρήτορες καί ἱκανοί νά ὀμιλοῦμεν, ἢ μᾶλλον ἐάν εἴμεθα βασιλεῖς οἱ ἴδιοι καί εἶχαμεν στρατεύματα εις τήν διάθεσίν μας καί ἀφθονα χρήματα, πῶς θά ἤμπορούσαμεν νά πείσωμεν μερικους ἀνθρώπους, δταν ἀνέπνομεν ἐμφυλίους πολέμους καί μάλιστα πολέμους πολὺ χειρότερους ἀπὸ τούς ἐμφυλίους; **Β** Διότι καί ἐν ἀκόμῃ καταφρονήσωμεν τήν ἰδικήν μας ὀσθηρίαν, ποῖος ἀπὸ τούς άλλους θά μᾶς προσέξῃ;

Ἀλλά τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ὄτε ἐσκέφθησαν, ὄτε διτύπωσαν, ὄτε ἐζήτησαν εὐθύνας διά τās ἐντολάς, παρά ὑπεχώρησαν καί ὄπηκουσαν μόνον. Αὐτό, βέβαια, δὲν ἀφείλεται εις τήν ἀρετὴν τήν ἰδικήν των μόνον, ἀλλ' ἀφείλεται καί εις τήν σοφίαν τοῦ διδασκάλου. Διότι πρόσεξε μέ ποῖον τρόπον εις κάθε κακόν ἔδωσε καί τήν ἀνάλογον παρηγορίαν. Ἔτσι, δι' ἐκείνους πού δὲν θά τούς ἐδέχοντο, ἔλεγεν «Κατὰ τήν ἡμέραν τῆς κρίσεως θά εἶναι περισσότερον ἐπιεικής ἡ τιμωρία δι' ἐκείνους πού ἔζησαν εις τήν χώραν τῶν Σοδιδίων καί τῶν Γομόρων, παρά διά τήν πόλιν ἐκείνην».¹³ Καί εις τήν προκειμένην περίπτωσιν, δταν εἶπεν «Θά σῶσιν σύρουσι εις ἡγεμόνας καί βασιλεῖς», προσέθεσεν «Δι' ἐμέ, διά νά δώσετε μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ, πού νά τήν ἀκούσουσι καί αὐτοί καί οἱ ἔθνη, ὄστε νά μὴ προσορίζονται ὕστερα, ὅτι δὲν ἤκουσαν τὸ κήρυγμα». Πραγματικά, δὲν ἦτο μικρὰ ἡ παρηγορία αὐτῆ, τὸ νά ὑποφέρουσιν αὐτὰ χάριν τοῦ Χριστοῦ καί διά νά ἐλεγχθῶσιν ἐκείνοι. Διότι ὁ Θεός καί

13. Ματθ. 10, 15.

δταν κανέναν δέν προσέχη, Ὁ ἀποδεικνύεται ὅτι κἀνεὶ πάντοτε τὰ ἰδικά του. Δηλαδή, ἔδιδαν παρηγορίαν καὶ θάρρος εἰς τοὺς μαθητὰς οἱ παραπάνω λόγοι τοῦ Κυρίου, ὅχι ἐπειδὴ ἤθελαν νὰ τιμωροῦνται οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐπειδὴ θὰ εἶχαν τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἔχουν συνεχῶς κοντὰ τὸν τὸν Ἰησοῦν, ὁ ὁποῖος προεἶπε καὶ προεἶδεν αὐτὰ, καὶ ὅτι δέν θὰ πάθουν τὰ κακά, ἐπειδὴ εἶναι ποιητοὶ καὶ διεφθαρμένοι.

Μαζὶ μὲ αὐτὰ, ὁμοίως, τοὺς παρέχει καὶ ἄλλην μεγάλην παρηγορίαν, δταν τοὺς λέγη: «Ὅταν δὲ σὰς παραδώσουν εἰς δικαστήρια ἢ βασιλεῖς, νὰ μὴ ζαλισθῆτε ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη φροντίδα περὶ τοῦ πῶς θὰ ὁμιλήσετε. Διότι κατ' ἑκείνην τὴν ὥραν τῆς ἀπολογίας σας θὰ σὰς δοθῆ ἀπὸ τὸν Θεὸν τὶ νὰ εἰπῆτε, ἐπειδὴ δέν θὰ εἴσθε σεῖς ποῦ θὰ ὁμιλήτε τότε, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ Πατέρας σας, τὸ ὁποῖον θὰ λαλή μεταχειριζόμενον σὰς ὡς ὄργανόν του».¹⁴ Διὰ νὰ μὴ λέγουν, δηλαδή, πῶς θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ πείσωμεν τοὺς ἄνθρωπους, δταν θὰ συμβαῖνουν παρόμοια γεγονότα; τοὺς προτρέπει νὰ ἔχουν θάρρος καὶ διὰ τὴν ἀπολογία των. Καὶ εἰς ἄλλο σημεῖον λέγει: «Διότι ἐγὼ θὰ σὰς δώσω ἱκανότητα νὰ ἐκφράζεσθε, ἀλλὰ καὶ σοφίαν νοημάτων καὶ ἐπιχειρημάτων».¹⁵ Ἐδῶ, ὁμοίως, λέγει: «Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι Πατέρας σας, τὸ ὁποῖον θὰ λαλή μεταχειριζόμενον σὰς ὡς ὄργανόν του» καὶ ἔπειτα τοὺς ἀνεθάρζει εἰς τὸ ἀξίωμα τῶν προφητῶν. Δι' αὐτὰ, δταν τοὺς εἶπε τὴν δύναμιν ποῦ τοὺς ἔδιδεν, τότε ἀνέφερε καὶ τὰ θεινά, δηλαδή, τοὺς φόνους καὶ τὰς σφαγὰς.

«Θὰ παραδώσῃ», λέγει, «εἰς θάνατον ὁ ἀπίστος ἀδελὸς τὸν ἀδελφὸν του ποῦ ἐπίστευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον καὶ ὁ πατέρας ὁ ἀπίστος τὸ τέκνον του ποῦ ἐπίστευσεν, καὶ θὰ ἐπαναστατήσουν τὰ ἀπίστα παιδιά κατὰ τὸν πιστὸν γονεῖον των διὰ νὰ τοὺς θανατώσουν».¹⁶ Καὶ δέν ἐσταμάτησεν εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ἀλλὰ προσέθεσε καὶ τὸ ἀκόμη φρικιαστικώτερον, ποῦ ἦτο ἱκανὸν καὶ τὴν πέτραν νὰ ταραξῆ. Ἐστὶν: «Καὶ θὰ μισῆσθε συνεχῶς ἀπὸ ὄλους».¹⁷ Καὶ ἐδῶ, ὁμοίως, εἶναι παρούσα καὶ ἡ παρηγορία, διότι λέγει ὅτι ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ πάθετε «δι'

14. Ματθ. 10, 19 - 20.

15. Λουκ. 21, 15.

16. Ματθ. 10, 21.

17. Ματθ. 10, 22.

ἐμέ».¹⁸ Καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτό, λέγει κατὰ ἄλλο: «Ἐκεῖνος, ὁμοίως, ποῦ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὸς θὰ δεῖξη ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῆ».¹⁹

Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἦσαν, θέσια, ἱκανοὶ νὰ ἀναπερῶσουν τὸ φρόνημα τῶν μαθητῶν, ἀφοῦ τότεν μεγάλη ἐπρόκειτο νὰ καταστῆ ἡ δύναμις τοῦ κηρύγματος, **23-22** ὥστε καὶ ἡ φύσις νὰ περιφρονῆται καὶ ἡ συγγένεια νὰ μὴ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ κήρυγμα νὰ προτιμᾶται ἀπὸ ὅλα καὶ τὰ πάντα νὰ ἀποδιώκῃ καθ' ὅλοκληρίαν. Διότι, ἐάν ἡ φυσικὴ ἀναγκαιότης δέν ἤμαρτῃ νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ διαλύεται καὶ περιφρονεῖται, ποῖον ἄλλο πρᾶγμα θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σὰς νικήσῃ; Ναί, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὰ θὰ συμβῶν, δέν ἔπεται ὅτι ἡ ζωὴ σας θὰ εἶναι χωρὶς κινδύνου, ἀλλὰ θὰ ἔχετε κοινούς ἀντιπάλους καὶ ἐχθρούς τοὺς κατοίκους ὁλοκλήρου τῆς οἰκουμένης.

Ποῦ εἶναι τώρα ὁ Πλάτων;²⁰ Ποῦ ὁ Πυθαγόρας;²¹ Ποῦ τὸ πλῆθος τῶν Στωϊκῶν;²² Διότι ὁ Πλάτων, ἐν καὶ ἐτιμῆθη πάρα πολὺ, ἐν τούτοις εἰς πολλὰ σημεῖα κατηγορεῖτο καὶ ὡς δοῦλος ἐπωλήθη **B** καὶ καμμίαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς του ἀρχὰς δέν ἠμπορέσεν νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν, οὔτε καὶ διὰ μέσου ἐνὸς τυράννου.²³ Ὁ δὲ ²⁴ Πυθα-

18. Ματθ. 10, 22.

19. Ματθ. 10, 22.

20. Πλάτων Μαζὶ μὲ τὸν Ἀριστοτέλη εἶναι ὁ μέγιστος φιλόσοφος τῆς ἀρχαιότητος. Ἦγενήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 428 π.Χ. καὶ ἀπέθανεν ἐπίσης εἰς τὴν ἴδιαν πόλιν τὸ 347 π.Χ. καὶ ἐτάφη εἰς τὸν Κεραμικεῖον.

21. Πυθαγόρας: Κατήγετο ἀπὸ τὴν Σάμον (580 — 500 π.Χ. περίπου). Ἰόρμος φιλοσοφικῆν σχολὴν εἰς τὸν Κρότωναν τῆς Ἰταλίας.

22. Στωϊκοί: Ἦσαν ἀνωμαλότεροι οἱ ὁπαδοὶ τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας, ἰσχυρῶς τῆς ἐποχῆς ἠπῆρξεν ὁ Ζήνων ὁ Κιτιεὺς.

23. Ἀναφέρεται εἰς τὰς περιπέτειας τοῦ Πλάτωνος κατὰ τὰ τοῖς βιβλίοις του εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου καὶ προσεβλήθη νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς πολιτικὰς του θεωρίας μὲ τὴν συγκολληθεῖσαν τῷ τυράννῳ τῶν Συρακουσῶν Λεωνοῦ του Β', ἀλλ' ἀπέτυχε καὶ ἐκινδύνωσε καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ του.

24. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὸ κείμενον εἶναι ἀσχετὸς. Πάντως, ἐντὶ τοῦ «ἀλλὰ καὶ» ἐπὶ νὰ εἰπῆ «ὁ Θεὸς», τὸ ἄπορον ἀναφέρεται εἰς τὸν Πυθαγόραν. Ἦ γραφῆ ἄνευ ἀμφισβητή καὶ εἰς τὸ κριτικὸν ὄψηφισμα εἰς τὸ κείμενον τῆς μελέτης. Ἦξ ἄλλοι καὶ τὸ νόημα τοῦ χωρίου ἀναπαράσσεται εἰς τὸν τρόπον θεολογίου τοῦ Πυθαγόρου, ὁ ὁποῖος, ἀπὸ ἐκινδύνωσε νὰ κοπῆ ἀπὸ φροντίαν ποῦ ἔθεσαν εἰς τὸ σπῆσι: ποῦ εἰρηνικοῦ ἀπὸστολῆς ἀποπειρῆσθαι ὁπαδὸς του ἢ οἱ βίαιοι ἀπὸ τῶν Κρότωνος, ἐστράφη εἰς φυγὴν καὶ ἐπιληφθεὶς ἀπετραπή ἀπὸ τοὺς βίαντας του. Διὰ τὰς ἀπορίας τοῦ Πυθαγόρου καὶ τῆς διαφόρου ἐνδοχῆς διὰ τὸν θάνατόν του, βλέπετε: Διογένης Λαέρτιου, βίαι φιλοσόφων, βιβλίον Β', σ. 89 - 41.

γώρας, αφού εξηπάτησε τούς μαθητάς του, έτελείωσε άθλια τήν ζωήν του. Καί οί Κυνικοί²⁵ με τάς άποβλήτους ιδέαις των έχάθησαν όλοι οάν να ήσαν όνειρον και σκιά. Είναι, βέβαια, γεγονός ότι όλοι αύτοί δέν έπαθαν κανένα κακόν παρόμοιον πρός όσα υπέστησαν οί άπόστολοι, αλλά αντίθετα, και ένδοξοί έθεωρούντο διά τήν κατά κόσμον φιλοσοφίαν και τάς έπιστολάς του Πλάτωνος, πού τάς έστειλεν ό Δίων.²⁶ τάς εξέθεσαν τιμητικώς οί Άθηναίοι εις τήν αγοράν, και, επί πλέον, έζούσαν με κάθε άνευον και χρήματα άπέκτων όχι όλλά. "Ετσι, ό μόν Άριστιππος²⁷ ήγόραζε πόρναις πολυτελείας, ό δέ Πλάτων έγραφε διαθήκην με τήν όποιαν δέν άφηγε και μικράν περιουσίαν.²⁸ Ο άλλος²⁹ πάλιν, αφού έσημμάτισον οί μαθηταί του γέφυραν με τά σώματά των, έθάδιζε πατών έπάνω εις αύτούς. Επίσης διά τόν Σινωπέα³⁰ λέγουν ότι δημοσίαι διέπραττεν άσχημοσύνας εις τήν αγοράν.³¹ Αύτά ήσαν τά σεμνά έργα και αι πράξεις αύτών.³²

Εις τήν Ιδικήν μας, όμως, περίπτωσιν δέν υπάρχει τίποτε άνάλογον, παρά τελεία έγκράτεια και φροντισμένη κοσμιότης και πόλεμος πρός τήν οικουμένην δλόκληρον ύπερ τής αληθείας και τής ευσέβειας και καθ-

25. Κυνικοί: Έτοι άνεμάζοντο οι όπαδοί του Άντισθένης, ή όποιοι έξέθεσαν τήν έννοιαν τών δικαίων έννοιών και τήν περιφρόνησιν του κατεργασμένου τρόπου ζωής.

26. Δίων Συρακούσιος, φίλος και μαθητής του Πλάτωνος, ή όποιος έβελτίωσε από τήν άρχήν τόν ομακόν Διονύσιον τόν Νεώτερον, έγκατέστησε πολιτικώς έλιγχνικόν και έρεσιώδη, από τούς άποικιστάς τούς δημοκρατικούς.

27. Άριστιππος: Κατήγετο από τήν Κυζίκην (435 -- 355), όπότε μαθητής του Σωκράτους, έβρασε τήν λεγομένην Κυζικιακήν Σχολήν και έδίδασκεν επί χρήμασι.

28. Ως γνωστόν ό Πλάτων έπαρήκε όρθότης και δικαιοσύνης τής Άκκαδημαίης, κληρονομήσας τής όποιας άφησε τόν άνευόν του. "Η διαθήκη του έσοθη από τόν Διογένειον τόν Λαέρτιον, Ηίοι Φιλοσόφου, 3, 41 - 43.

29. Δέν κατάστηθι δυνατόν να έξακριβώσθι εις ποίον άναφέρεται έδώ ό Χρυσόστομος.

30. Έννοεί τόν Διογένειον τόν καταγγελλόμενον από τήν Σινώπην του Πόντου.

31. Είναι γνωστή ή περιφρόνησις τών άρχών του πολιτισμού από τόν Διογένειον, περί τού όποιου έλάει, Διογένειου Λαέρτιου, Ηίοι Φιλοσόφου, ό έδωλον ή, 90 - 81.

32. "Ο Χρυσόστομος ήμειψέ έδώ με εironικήν διάθεσιν.

μερινός κίνδυνος θανατώσεως διά σφαγής και, ύστερο, έρχονται τά λαμπρά τρόπαια.

Και, άλλ' ύπάρχουσι, αντίλεγαι κάποιος, και μερικοί ίκανοί στρατηγοί εις αύτούς, όπως, παραβείγματος χάριν, ό Θεμιστοκλής³³ και ό Περικλής.³⁴ Καί τά έργα, όμως, αύτών όμοιάζουσι με παιδικά παιχνίδια, όταν συγκριθούν πρός τά καταρθώματα τών άλλείων. Διότι τί έχεις να παρουσιάσθης δι' αύτούς; Μήπως ότι έπεισεν ό Θεμιστοκλής τούς Άθηναίους να επιβήσασθουν εις τά πλοία, **Δ** όταν ό Ξέρξης³⁵ έπετίθετο έναντίον τής Ελλάδος; Έδώ, όμως, όχι ό Ξέρξης, άλλ' ό διάδοχος και δη ή οικουμένη με όλους τούς δαίμονας έπήρχοντο κατά τών δωδέκα αύτών μαθητών, όχι εις μίαν χρονικήν στιγμήν, άλλ' εις δλόκληρον τήν ζωήν των, και όμως οί μαθηταί ένίκησαν και έπεκράτησαν. Καί τό άξιον θαυμασμού είναι ότι δέν έφόνευσαν τούς αντιπάλους, αλλά τούς ήλλαξαν και τούς μετέβαλαν τήν συμπεριφοράν. Διότι, πραγματικά, αυτό πρό πάντων πρέπει να προσέχωμεν εις κάθε περίπτωσιν, ότι, δηλαδή, δέν έφόνευσαν ούτε ήφάνισαν τούς έχθρούς των, **Ε** αλλά, ένώ οί αντίπαλοί τους, όταν τούς αντιμετώπισαν, ήσαν όμοιοι με τούς δαίμονας, τούς έκαναν όμοιους με τούς άγγέλους, διότι αφ' ενός μόν ήλευθέρωσαν τήν ανθρωπινήν φύσιν από τήν έξουσίαν του πονηρού, αφ' έτέρου δέ τούς άληθινούς δαίμονας, πού άνεστάνωναν τά πάντα, τούς έξεδίωξαν από τας αγοράς και τά σπίτια και από αύτήν άκάμην τήν έρημον. Καί αυτό τό αποδεικνύουν τά πλήθη τών μοναχών, τά όποια, κατά κάποιον τρόπον, έφύτευσαν παντού, και έτσι όχι μόνον τό κατοικούμενον τμήμα τής γής έκαθάρισαν από τούς δαίμονας, **Σ** αλλά και τό άκατοίκητον.

Και περισσότερο άξιοθαύμαστον είναι τό γεγονός ότι αύτά τά έκαναν, χωρίς να αντιπαραταχθούν με ίσας

33. Θεμιστοκλής: "Ο γνωστός Άθηναίος πολιτικός και στρατηγικός, εις τόν όποιον όρεθείται ή ναυτική δύναμις τών Άθηνών και όπέρηεν ή προτερράκτης τής νίκης τών Έλλήνων κατά τών Περσών και θεμελιούσής τού μετέπειτα Άθηναίου μεγαλείου.

34. Περικλής: Έπίς του Πανθήπου, θεωρείται από τούς σημαντικώτερος πολιτικούς τής αρχαιότητος και είναι ό δημιουργός του χρυσού είδωλου τού Άθηνών.

35. Ξέρξης: Ηΐνα: ό Ξέρξης Α', υιός του Δαρείου και τής Άρτέστης, ή όποιος έκστρατεύσας κατά τής Ελλάδος ήττήθη εις τήν Σαλαμίνα τό 480 π.Χ.

δυνάμεις πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ὑποφέρουν ἐπέτυχαν τὰ πάντα. Διότι, πραγματικά, οἱ ἀντιπαλοὶ τοὺς εἶχαν εἰς τὸ μέσον, δώδεκα ἀπλοῦς ἀνθρώπους, καὶ τοὺς ἐφυλάκιζον, τοὺς ἐμαστιγῶναν, τοὺς διεπόμευον, χωρὶς, ὅμως, νὰ ἠμπορέσουν νὰ τοὺς κλείσουν τὸ στόμα των. Ἄλλ' ὅπως ἀκριβῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δέσῃ κανεὶς τὴν ἀκτίνα τοῦ ἡλίου, καθ' ὅμοιον τρόπον δὲν ἠμπούρεσαν νὰ δεσιμεύσουν τὴν γλῶσσαν ἐκείνων. Καὶ ἡ αἰτία εἶναι, ὅχι ὅτι ὠμίλουν οἱ ἀπόστολοι, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος ἐνίκησε τὸν Ἀγρίππαν³⁶ καὶ τοὺς ἀνθρώπους του, καθὼς καὶ τὸν Νέρων³⁷ ποὺ ὑπερέβαλεν εἰς κακίαν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. **Β** «Διότι ὁ Κύριός μου», λέγει, «παρεστάθη καὶ μοῦ ἔδωσε δύναμιν καὶ με ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ λεονταρίου».³⁸

Σὺ, ὅμως, νὰ θαυμάζῃς καὶ τοὺς μαθητάς, οἱ ὅποιοι ὅταν ἤκουσαν τὸν Χριστὸν νὰ τοὺς λέγῃ «νὰ μὴ μεριμνᾶτε», ἐπίστευσαν καὶ ἐδέχθησαν τὴν ἐντολὴν καὶ δὲν τοὺς κατετάραξε κανένας φόβος. Ἐάν πάλιν ὑποστηρίξῃς ὅτι τοὺς ἔδωκεν ἰκανὴν παρηγορίαν, ὅταν τοὺς εἶπεν ὅτι: «Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος εἶναι Πατέρας σου, θὰ βυβίη μεταχειριζόμενον σὰς ὡς ὄργανά του», δι' αὐτὸ ἀκριβῶς τοὺς θαυμάζω, ἐπειδὴ δὲν διετύπωσαν ἀμφισβητίας, ὅτε ἐζητήσαν νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ δεινὰ. Καὶ μάλιστα, ὅταν δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑποφέρουν οὔτε διὰ δύο οὔτε διὰ τρία ἔτη, ἀλλὰ δι' ὀλόκληρον τὴν ζωὴν των. Διότι μὲ τὸ νὰ εἰπῇ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ», αὐτὸ ἤθελε νὰ δηλώσῃ.

Γ Ἐπιθυμεῖ βέβαια, νὰ μὴ διδῇ μόνον ὅτι πρέπει ὁ ἴδιος, ἀλλὰ τὰ κατορθώματα νὰ προέρχωνται καὶ ἀπὸ τὴν προσωπικὴν συμβολὴν τῶν μαθητῶν. Κίτταξε, λοιπόν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μὲ ποῖον τρόπον ἄλλα μὲν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, ἄλλα δὲ ἀπὸ τοὺς μαθητάς γίνονται. Πραγματικά, τὸ νὰ κάνουν θαύματα ἀνήκεν εἰς τὴν δωρεάν τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ τὸ νὰ μὴ ἔχουν κανένα περιοριστικὸν στοι-

36. Ἀγρίππας ἠρόκειται διὰ τὸν Ἀγρίππαν Ἡρώδην, ἐκασίαν τῆς βασιλείας Πρωμαϊκῆς. Ἀδελφεὶδὸς καὶ Ἀλιεργῆς, ὁ ὅποιος ἐντεταθὴν νὰ γνῶρισθῇ τῷ Παύλῳ. (Πράξ. 26 - 29).

37. Νέρων εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Παῦλος ἐμαρτύρησεν εἰς τὴν αἰὶν ἐπὶ Νέρονος.

38. Π' Ἱεροσ. 4, 17.

χεῖον ἐξηρτάτο ἀπὸ τοὺς ἰδίους. Ἐπίσης, τὸ ὅτι ὅλα τὰ σπῖτια θὰ ἡνοιγόντο δι' αὐτοὺς, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀνωθεν χάριν, ἐνῶ τὸ νὰ μὴ ζητοῦν τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν συντήρησίν των, ἀνήκεν εἰς τὴν ἰδικὴν των εὐσέθειαν. «Διότι εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφὴν τοῦ ἀπὸ ἐκείνου, διὰ τοὺς ὁποίους μογθεῖ».³⁹ Τὸ νὰ χάρισουν τὴν εἰρήνην, ἐξηρτάτο ἀπὸ τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ τὸ νὰ βρουνεὶν καὶ νὰ εὐρίσκουν τοὺς ἀέλιους καὶ νὰ μὴ πηγαίνουν εἰς τὰ σπῖτια ὅλων ἀνεξαιρέτως τὸ ἐρρῶθιμζεν ἡ ἰδική των ἐγκράτεια. Ἀκόμη, τὸ νὰ τιμωροῦν ἐκείνους ποὺ δὲν θὰ τοὺς ἐδέχοντο, ἦτο χάρισμα τοῦ Κυρίου. **Δ** ἐνῶ τὸ νὰ ἀπομακρύνωνται ἀπὸ αὐτοὺς χωρὶς νὰ τοὺς περιπαίζουσι καὶ νὰ τοὺς ὀβριζοῦσι, ἀνήκεν εἰς τὴν πραότητα τῶν ἀποστόλων. Τὸ νὰ τοὺς δώσῃ τὸ Πνεῦμα καὶ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη μερίμναν, ἐξηρτάτο ἀπὸ ἐκείνων ποὺ τοὺς ἀπέστειλεν, ἐνῶ τὸ νὰ γίνων ὅπως τὰ πρόθετα καὶ αἱ περισσευαὶ καὶ νὰ ὑποφέρουν τὰ πάντα μὲ γειναιότητα, ἦτο ἀποτέλεσμα τοῦ ἰδικοῦ των θάρρους καὶ τῆς συνέσεως. Τὸ νὰ μισοῦνται χωρὶς νὰ ἀποθαρρύνωνται καὶ τὸ νὰ ὑπομένουν, ἦτο γνώρισμα ἰδικῶν των, ἐνῶ τὸ νὰ τοὺς σώσῃ, ἀφοῦ ὑπομείνουν τὰ πάντα, ἀνήκεν εἰς τὸν Κύριον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἔλεγεν: «Ἐκεῖνος ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ».

Ἐπειδὴ, δηλαδή, συνθίζουσι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι νὰ εἶναι ἐνδοσιώδεις εἰς τὴν ἀρχὴν ἐνὸς ἔργου, ἐνῶ εἰς τὴν συνέχειαν χαλαρώνουν τὰς προσποθείας των, Ἐ δι' αὐτὸ λέγει ὅτι, ἐπιζητῶ τὸ τέλος. Διότι ποῖα ἀφέλεια προκύπτει ἀπὸ τοὺς σπάρους ἐκείνους, ποὺ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐλοστώνουν, ἐνῶ μετ' ὀλίγον μαραινόνται; Δι' αὐτὸ καὶ ἀπαιτεῖ συνεχῆ ὑπομονὴν ἀπὸ αὐτοὺς. Πραγματικά, διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίξῃ κανεὶς ὅτι τὰ πάντα τὰ ἔκανεν ὁ Χριστὸς καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἀξιοθαύμαστον, ποὺ οἱ μαθηταὶ θὰ ἀνεδεικνύοντο μεγάλοι, ἀφοῦ δὲν θὰ ἐπάθειαν τίποτε τὸ φοβερόν, δι' αὐτὸ καὶ ἄν σὰς σώσω ἀπὸ τοὺς ἀρχικοὺς κινδύνους, **39:4** σὰς προορίζω δι' ἄλλους μεγαλύτερους καὶ ὕστερα ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλοι πάλιν θὰ ἀκολουθήσουν. Καὶ δὲν θὰ παύσε-

39. Ματθ. 10, 10.

τε να κινδυνεύετε. ἐφ' ὅσον εὐρίσκεισθε εἰς τὴν ζωὴν. Αὐτὰ, ἄλλωστε, ἤθελε νὰ ὑποδηλώσῃ, ὅταν εἶπεν· «Ἐκεῖνος ποῦ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ».

Κατὰ συνέπειαν, μολοντί εἶπεν· «Νὰ μὴ σὰς κυριεύσῃ ἀγωνιώδης μέριμνα περὶ τοῦ πῶς θὰ ὁμιλήσετε». ἐν τούτοις ἄλλου λέγει· «Νὰ εἰσθε δὲ πάντοτε ἔτοιμοι διὰ νὰ ἀπολογηθῆτε εἰς καθένα ποῦ σὰς ζητεῖ λόγον δι' αὐτὰ ποῦ ἐλπίζετε».⁴⁰ Ὅταν, θηλασθῇ, ὁ ἀγὼν γίνεται μεταξὺ φίλων, τότε μᾶς προτρέπει νὰ φροντίζωμεν καὶ ἡμεῖς. Ὅταν ὅμως ἀντιμετωπίζωμεν δικαστήριον φοβερὸν καὶ δημίους μαινομένους καὶ ἀπὸ παντοῦ μᾶς περιβάλλει ὁ φόβος, τότε παρέχει τὴν ἰδικήν του βοήθειαν, ὥστε νὰ πάρωμεν θάρρος καὶ νὰ ὁμιλήσωμεν. **Β** χωρὶς νὰ μᾶς κυριεύσῃ φόβος καὶ προσώσωμεν τὰ δίκαια. Διότι, πραγματικὰ, ἦτο πολὺ δύσκολον, ἄνθρωπος ποῦ ἠσυχολεῖτο μὲ τὸ ψῆρεμα καὶ τὰ δέρματα καὶ τὴν εἰσπραξίν τῶν φόρων, νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀνοίξῃ τὸ στόμα του, ὅταν θὰ τὸν ἔσυραν εἰς τὸ δικαστήριον μόνον, δεμένον καὶ καταβεβλημένον, ἐνῶ θὰ ἐκάθητο οἱ ἡγεμόνες μὲ τὴν ἀκολουσίαν των, τὰ ἔφη θὰ εἶχαν γυμνωθῇ καὶ ὅλον τὸ πλῆθος μαζί μὲ αὐτοὺς θὰ τοὺς περιέβαλλεν. Διότι δὲν τοὺς ἀφῆναν νὰ ὁμιλήσουν, οὔτε νὰ ἀπολογηθοῦν διὰ τὴν διδασκαλίαν ποῦ ἐκήρυτταν, ἀλλὰ ἐπεχείρουν νὰ τοὺς φονεύσων μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι ἦσαν διαφορεῖς τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου. «Διότι ἐκεῖνοι», λέγουν, «ποῦ ἀνεστάσασαν τὴν οἰκουμένην, αὐτοὶ ἦλθαν καὶ ἐδῶ».⁴¹ Καὶ πάλιν· «Αὐτοὶ ἐνεργοὺν ἐναντίον τῶν νόμων τοῦ Καίσαρος καὶ λέγουν ὅτι ὑπάρχει ἄλλος βασιλεὺς, κάποιος Ἰησοῦς».⁴²

Καὶ εἰς κάθε περίπτωσιν τὰ δικαστήρια **С** ἦσαν προκατελημμένα εἰς θάρρος τῶν ἀπὸ τὰς ὑποφίας αὐτοῦ τοῦ εἵδους καὶ ἐχρειάζοντο μεγάλην βοήθειαν οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ ἀποδείξουν καὶ τὰ δύο, ὅτι, θηλασθῇ, καὶ τὰ δόγματα, τὰ ὅποια ἐπίστευαν, ἦσαν ἀληθινὰ καὶ ὅτι δὲν καταργοῦν τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους. Καὶ φροντίζοντες νὰ ὁμιλήσουν μὲ ζῆλον διὰ τὴν πίστιν των, νὰ μὴ προκαλέσων τὴν ὑπόνοιαν ὅτι πραγματικὰ ἐπιδιώκουν τὴν ἀνατροπὴν τῶν νόμων, οὔτε, πάλιν, ἐπι-

40. Α' Πέτρ. 3, 15.

41. Πράξ. 17, 6.

42. Πράξ. 17, 7.

διώκοντες νὰ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κοινοῦ πολιτεύματος, νὰ φεβρῶν τὴν ἀκρίθειαν τῶν δογμάτων. Ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ ἰδῆς καὶ εἰς τὸν Πέτρον καὶ εἰς τὸν Παῦλον καὶ εἰς ἄλλους τοὺς ἄλλους ἀποστόλους νὰ πραγματοποιοῦνται μὲ τὴν σύνεσιν ποῦ ἀρμόζει. **Δ** Διότι, πραγματικὰ, κατηγοροῦντο ὡς στασιασταὶ, ἐπαναστάται καὶ ἀνατροπεῖς εἰς κάθε σημεῖον τῆς οἰκουμένης. Καὶ ὅμως, καὶ τὴν ὑπόνοιαν αὐτὴν ἀπέκρουσαν καὶ τὴν ἀντίθετον ἀπὸ αὐτὴν περιεβλήθησαν, ὥστε ἀπὸ ἄλλους ἀνεγνωρίζοντο ὡς σωτήρες, κηδεμόνες καὶ εὐεργεταί. Ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ κατορθώσαν μὲ τὴν μεγάλην τῶν ὑπομονῆν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· «Κάθε ἡμέραν ἀντιμετωπίζω θανασίμους κινδύνους»,⁴³ καὶ παρὰ ταῦτα μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς ὑπέμεινε κινδύνους.

Ποῖας συγγνώμης, λοιπόν, εἴμεθα ἄξιοι, ὅταν ἔχωμεν τόσο μεγάλα παραδείγματα καὶ εἰς καιρὸν εἰρήνης ἀισθανόμεθα ἀδύνατοι καὶ χάνομεν τὸ θάρρος μας; Διότι, χωρὶς νὰ μᾶς πολεμῇ κανεὶς, σφαζόμεθα, καὶ χωρὶς νὰ μᾶς καταδιώκῃ κανεὶς, διαλυόμεθα. **Ε** Εἰς ἐποχὴν εἰρήνης παίρνομεν τὴν ἐντολήν νὰ σωθῶμεν καὶ οὔτε αὐτὸ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐπιτύχωμεν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν, ἐνῶ ἡ οἰκουμένη ἐφλέγετο καὶ ἡ φωτιὰ ἐσκέπαζεν ὁλοκλήρου τὴν γῆν, εἰσῆρχοντο εἰς τὴν φωτιάν καὶ ἤρπαζαν μέσα ἀπὸ τὰς φλόγας τοὺς καιομένους, οὐ, ὅμως, οὔτε τὸν ἑαυτὸν σου δὲν ἠμπορεῖς νὰ σώσῃς. Ποῖα ἐλπίδα μᾶς ἀπομένει; Ποῖα συγγνώμη; Οὔτε μαστιγώσεις, οὔτε φυλακαί, οὔτε ἀρχόντες, οὔτε συναγωγαί, οὔτε τίποτε ἄλλο παρόμοιον μᾶς ἀπειλεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅλους ἀντίθετα ἡμεῖς κυβερνοῦμεν καὶ ἐξουσιάζομεν. **ΣΤ** Πραγματικὰ, οἱ βασιλεῖς εἶναι εὐσεβεῖς, οἱ χριστιανοὶ τιμῶνται ὑπερβολικὰ καὶ τοὺς προσφέρονται τιμητικὰ θέσεις, δόξα καὶ ἀνέσεις. Καὶ ὅμως οὔτε καὶ ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς σωζόμεθα. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν, ἂν καὶ κάθε ἡμέραν συνελασθάνοντο, καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταί, καὶ ἀμετρήτους πληγὰς καὶ τραύματα ἐδέχοντο, ἠδ' ἠχαριστοῦντο περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ζοῦν εἰς τὸν παράδεισον. Ἡμεῖς, χωρὶς νὰ πάθωμεν οὔτε εἰς τὸ δειρὸν μας κάτι παρόμοιον, εἴμεθα πῶ μαλακοὶ καὶ ἀπὸ τὸ εὐτάλαστον κηρί.

43. Α' Κορινθ. 15, 31.

Ναι, αλλά εκείνοι, αντίλεγει κάποιος, έκαναν θαύματα. Μήπως, όμως, δι' αυτό δεν έμαστιγούντο; Μήπως δεν κατεδιώκοντο διά τόν λόγον αυτόν; Διότι αυτό πρό πάντων είναι τό παράβοζον, ότι, δηλαδή, επέθαιναν αυτός πολλές φορές και από εκείνους που είχαν εύεργετήσει, Β χωρίς όμως και πάλιν να χάσουν τό θάρρος των, έπειδή αντί των αγαθών απέλαμθαναν τά κακά. Σύ, όμως, αν τυχόν κάνης εις κάποιον μίαν μικράν εύεργεσίαν και έπειτα σου ανταποδώση κάποιο κακόν, θορυβείσαι, ταράσσεσαι και μετανοείς διά τήν πράξιν σου.

Έάν, λοιπόν, συμβή, πράγμα που απέυχουμαι και ούτε θέλω να γίνη ποτέ, να κηρυχθή πόλεμος και διαγωγός κατά τής Έκκλησίας, συλλογίσου πόσον θα γελοιοποιηθώμεν και πόσας προσβολάς θα υποσώμεν. Και αυτό είναι πολύ φυσικόν. Διότι όταν κανένας δεν γυμνάζεται εις τήν παλαίστραν, κατά ποίαν λογικήν θα δοξασθή εις τούς αγώνας; C Πραγματικά, με ποίον τρόπον ένας άθλητής, που δεν έγνωρισε εκπαιδευτήν, θα ήμπορέση, όταν τόν καλούν οι Ολυμπιακοί αγώνες, να παρουσιάσῃ κάτι τό μεγάλο και τό γενναίον προς τόν ανταγωνιστήν του; Δεν πρέπει, λοιπόν, κάθε ήμέραν να παλαίωμεν, να πυγμαγωγώμεν και να τρέχωμεν; Δεν θέλετε τούς λεγομένους άθλητάς τού πεντάθλου;⁴⁴ όταν δεν έχουν κανένα αντίπαλον, ότι γεμίζουν ένα σάκκον με μεγάλην ποσότητα άμμου και τόν κρεμοῦν και εκεί έξασκούν τήν δύναμίν των; Έπίσης, ότι οι νεώτεροί των εις τά σώματα των φίλων των μελετούν τόν τρόπον που θα αγωνισθούν προς τούς αντίπαλους των; Αυτούς μιμήσου και συ και γυμνάσου εις τά αγωνίσματα τής φιλοσοφίας. Διότι πολλοί είναι εκείνοι που προκαλοῦν θυμόν και διεγείρουν τήν επίθυμίαν και μεγάλην φλόγα άνάπτουν. D Αντιστάσου, λοιπόν, εις τά πάθη, όπόφερε με γενναιάτητα τάς κατά διάνοιαν όδύνας, διά να ήμπορέσης να ύποφέρης και τάς λύπας τού σώματος. Διότι και ό μακάριος Ιώβ, όταν δεν ήτο καλά γυμνασμένος πριν από τούς αγώνας, δεν βή έβοιάζετο τόσο κατά τήν διάρκειαν των αγώνων. Έάν δεν ειχεν έξασκηθή να καταστήσῃ τόν εαυτόν του άπρόσβλητον από τάς λύπας, άφορώς θα έλεγε κάτι τό τολμηρόν, όταν απέθανον τά

44. Πεντάθλον. Τούτο ήτο σύνθετον άγώνισμα πού τό έπενόησαν ή Πηλός και εισήχθη εις τούς Ολυμπιακούς αγώνας τό 708 π.Χ. Αποτελείτο από πέντε αγωνίσματα: Άλμα, δίκων, δρόμον, έκόντιον και πάλην.

παιδιά του. Τώρα, όμως, έβγήκε νικητής εις όλους τούς αγώνας, εις τήν άπόλειαν των χρημάτων, εις τόν άφανισμόν τόσοσ μεγάλης περιουσίας, εις τόν θάνατον των παιδιών του, εις τήν άγάπην τής σύζυγου, εις τάς μάστιγας τού σώματος, E εις τούς έμπαιγμούς των φίλων, εις τάς λοιδορίας των ύπηρετών. Έάν, όμως, θέλης να ίδής τήν έξασκησιν αυτού, άκουσε τόν ίδιον που λέγει πως περιφρόνει τά χρήματα: "Έάν πύχαριστήσῃν", λέγει, "όταν απέκτησα πολλόν πλούτον" Έάν έδεώρῃσα τόν χρυσόν ως χώμα, όταν έστήριξα τήν πεποίθησίν μου εις τούς πολυτελείς λίθους".⁴⁵ Διά τόν λόγον αυτόν δεν κατελήφθη από ταραχήν ούτε όταν τά έχασεν. ~~336~~ έπειδή και όταν τά ειχε δεν τά επεθύμει.

Μόθε ότι και τά παιδιά του τά άνέτρεφε, χωρίς να τούς έχη υπερβολικήν άδυναμίαν, πέραν τού έπιτρεπόμενου, όπως ήμεις, αλλά έζητει από αυτά κάθε δυνατήν επιμέλειαν. Διότι αυτός που προσέφερε θυσίαν και διά τά άθληα, σκέψου πόσον άύστηρος δικαστής των φανερών ήτο. Έάν δε θέλης να μάθης και τούς αγώνας του διά τήν σωφροσύνην, άκουσέ τον που λέγει: "Συνήμα διαθήκην με τά μάτια μου, να μη κυττάω παφθόνον".⁴⁶ Δι' αυτό δεν τόν πορέουρεν ή σύζυγός του. Διότι τήν ήγάπα αυτήν πριν τόν εβρουν τά κακά, B άλλ' όχι πέραν τού μέτρου, άλλ' όταν είναι φυσικόν να αγαπάς κανείς τήν γυναϊκά του.

Κατά συνέπειαν, μου δημιουργεί θαυμασμόν πώς έσκέφθη ό διάβολος να κινήσῃ αγώνα εναντίον του, ενώ έγνωριζε καλά τό πόσον έξησκημένος ήτο ό Ιώβ. Πώς τό έσκέφθη, λοιπόν; Ό διάβολος είναι ποιηρόν θηρίον και δεν απέλπίζεται ποτέ. Και αυτό μας καταδικάζει περισσότερο, επειδή εκείνος εις καμίαν περιπτώσιν δεν χάνει τήν έλπίδα του ότι θα προκαλέσῃ τήν καταστροφήν μας, ενώ ήμεις απογοητούμεθα διά τήν σωτηρίαν μας.

Αλλά πράσεξε με ποίον τρόπον έμελέτα ό Ιώβ τήν αναηρίαν και τήν άσθένειαν τού σώματος. Έπειδή ό Ιώβ, θέθαια, δεν ειχε ποτέ πάθει κάτι παρόμοιον, άλλ' έπέρασε τήν ζωήν του μέσα εις τά πλούτη, τήν άσθενίαν και τήν πολυτέλειαν έν γενει, κάθε ήμέραν έσκέ-

45. Ίωβ. 51, 24 - 25.

46. Ίωβ. 31, 1.

πτετο, σάν εις θνειρον, τὰς συμφορὰς τῶν ἄλλων. Καὶ διὰ τὰ τὸ δηλώσῃ αὐτὸ, ἔλεγεν Ὁ «Διότι ὁ φόθος, διὰ τὸν ὅποιον ἐφρόντιζα, μού ἤλθεν, καὶ ἐκεῖνο πού ἐφοβούμην μὲ εὐρήκην».⁴⁷ Καὶ πάλιν λέγει: «Ἐγὼ δὲ ἐκλαυσα διὰ κάθε ἀδύνατον καὶ ἐστέναξα ὅταν εἶδα ἄνθρωπον νὰ εὐρίσκεται εἰς δυσκολίαν».⁴⁸

Δι' αὐτὸ, λοιπόν, δὲν τὸν ἐτάρασε κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ ἀφόρητα κακὰ πού τὸν εὐρήκην. Διότι μὴ κυττάζῃς τὴν ἀπώλειαν τῶν χρημάτων, οὔτε τὸν θάνατον τῶν παιδιῶν του, οὔτε τὴν ἀνίατον ἀσθένειαν, οὔτε τὴν ἐπιθεσίαν τῆς συζύγου. Ἀλλὰ νὰ προσέξῃς τὰ πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ. Καὶ τί χειρότερον ἀπὸ αὐτὰ, ἐρωτᾷ κάποιος, ἔπαθεν ὁ Ἰωβ; Διότι ἀπὸ τὴν διήγησιν δὲν μαθαίνομεν τίποτε περισσώτερον. Δὲν μαθαίνομεν, ἐπειδὴ κοιμώμεθα. Ἐκεῖνος, ὅμως, πού φροντίζει καὶ ἐξετάζει καλὰ τὸν μαργαρίτην, **D** θὰ γνωρίσῃ πολὺ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ.

Πραγματικά, τὰ χειρότερα καὶ ἱκανὰ νὰ τοῦ προκαλέσουν μεγαλύτεραν σὺγχυσιν καὶ ταραχὴν, εἶναι ἄλλα. Πρῶτον, τὸ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε τὸ σαφὲς διὰ τὴν θασυλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Δι' αὐτὸ καὶ κλαίγων ἔλεγεν «Δὲν θὰ ζήσω αἰωνίως ὥστε νὰ μακροθυμήσω».⁴⁹ Δεύτερον, τὸ ὅτι εἶχε σκεῖδησιν, ὅτι εἶχε κάνει πολλὰ κακὰ. Τρίτον, τὸ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε τὸ πονηρὸν. Τέταρτον, τὸ ὅτι ἐνόμιζεν ὅτι τὰ κακὰ προήρχοντο ἀπὸ τὸν Θεόν. Ἐάν ὅμως ἐνόμιζεν ὅτι ὁ διάβολος ἦτο ἡ αἰτία, καὶ αὐτὸ θὰ ἦτο ἱκανὸν νὰ τὸν σκανδαλίωσῃ. Πέμπτον, τὸ ὅτι ἤκουε τοὺς φίλους του νὰ τὸν κατηγοροῦν ὡς κακόν. Διότι δὲν ἐμαστιγώθη, λέγουσιν ἡμᾶς.⁵⁰ Ἐκτον, τὸ ὅτι ἔβλεπε νὰ εὐτυχοῦν οἱ πονηροὶ Ἐ καὶ νὰ τὸν περιπαίζου. Ἑβδομον, τὸ ὅτι δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἴδῃ ἄλλον πού νὰ εἶχε πάθει τὰ ἴδια κακὰ.

Καὶ ἐάν θέλῃς νὰ μάθῃς ποῖαν σπουδαιότητα ἔχουν τὰ παραπάνω, σκέψου τὴν παρουσίαν κατάστασιν. Πραγματικά, ἐάν τώρα πού περιμένομεν τὴν θασυλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐλπίζομεν εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ εἰς τὰ ἀπόρητα ἀγαθὰ, καὶ γνωρίζομεν τὴν ἀμαρτωλότητά μας

47. Ἰωβ. 3, 25.

48. Ἰωβ. 30, 25.

49. Ἰωβ. 7, 16.

50. Πρβλ. Ἰωβ. 11, 6.

καὶ ἔχομεν τόσο μεγάλα παραδείγματα καὶ εἰμεθα μέτοχοι τόσο ὑψηλῆς φιλοσοφίας, **3** ἐάν, ἐπανολαμέσθην, χάσουν μερικοὶ ὀλίγον χρυσόν, πού τὰς περισσώτερας φορὰς τὸν ἔχουν ἀποκτήσει μὲ ἀρπαγὰς, τότε, θεωροῦν ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ζήσουν, χωρὶς νὰ τοὺς ἐπιτίθεται ἡ σύζυγος, οὔτε νὰ χάνουν τὰ παιδιά των, οὔτε νὰ τοὺς περιγελοῦν οἱ φίλοι των, οὔτε οἱ ὑπῆρται νὰ τοὺς ἐμπαίζου, ἀλλὰ, ἀντίθετα, πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού τοὺς παρηγοροῦν, ἄλλοι μὲ λόγους καὶ ἄλλοι μὲ ἔμπρακτον συμπαράστασιν. Πόσους στεφάνους δὲν ἀξίζει, λοιπόν, ὁ Ἰωβ, ὅταν ἐλέγη ὅτι τὰ ἀγαθὰ, πού εἶχε συγκεντρώσει μὲ δικαίους κόπους, διαρπαζόνται καθ' ὀλοκλήριαν καὶ ὡς ἔπυεν, καὶ μαζί μὲ ὅλα αὐτὰ ὀφίσταται πληθώρα ἀπὸ πειρασμούς, καὶ ὅμως παραμένει ἀκλόνητος μέσα εἰς ὅλα καὶ ἀποδίδει εἰς τὸν Κύριον τὴν ἀρμόζουσαν δι' αὐτὰ εὐχαριστίαν; Πραγματικά, καὶ ἐν ἀκόμῃ κανένας δὲν λάθῃ ὑπ' ὄψιν του τίποτε ἄλλο, **B** καὶ μόνον τὰ λόγια τῆς συζύγου ἦσαν ἱκανὰ νὰ κινήσουν καὶ τὴν πέτραν. Διότι πρόσεξε τὴν κακουργίαν τῆς. Δὲν ἐνθυμεῖται τὰ χρήματα, οὔτε ἐνθυμεῖται τὰς καμήλους, τὰ ποῖμνια καὶ τὰ βοσκόμενα, (ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ἀνδρός τῆς δι' αὐτὰ), ἀλλὰ τοῦ ὑπεκθυμίζει ἐκεῖνο πού εἶναι θαυρύτερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, ἐνώθ τὰ παιδιά, καὶ ἔτσι μεγαλώνει τὴν τραγωδίαν καὶ προσθέτει τὰς ἰδικὰς τῆς προκλήσεις. Ἐάν δέ, ὅταν εὐρίσκωνται οἱ ἄνθρωποι εἰς εὐτυχίαν καὶ τίποτε τὸ λυπηρὸν δὲν ὑποφέρου, πολλὰς φορὰς παλλὰ ἐπέτυχον αἱ γυναῖκες, σκέψου πόσον δυνατὴ ἦτο ἡ ψυχὴ τοῦ Ἰωβ, ὥστε κατάρθασε νὰ ἀποκρούσῃ αὐτήν, πού ἤλθε μὲ τόσο ἰσχυρὰ ὄπλα, καὶ νὰ κατακινήσῃ δύο τὰ πλέον ἰσχυρὰ πάθη, τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸ ἔλεος. Ἄν καὶ πολλοί, πού ἐνίκησαν τὴν ἐπιθυμίαν, ἐκάμφθησαν ἀπὸ τὸ ἔλεος. **C** Ὁ γενναῖος ἐκεῖνος Ἰωσήφ, παραδείγματα χάριν, συνεκράτησε τὴν τυραννικωτάτην ἡδονὴν καὶ ἀπέκρουσε τὴν θάρσάρην ἐκείνην γυναῖκα, ἡ ὅποια ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν ἀμέτρητα τεχνάσματα. Δὲν ἠμπόρεσεν, ὅμως, νὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυά του, ὅταν εἶδε τοὺς ἀδελφούς του, πού τὸν εἶχαν ἀδικήσει, ἀλλ' ἔπαυε νὰ προσποιῆται καὶ ἀπεκαλύφθη εἰς αὐτούς. Ὅταν, ὅμως, ἡ προκαλούσα εἶναι γυναῖκα καὶ λέγῃ λυπηρὰ πράγματα καὶ εὐνοῖα καὶ ἡ περίστασις καὶ τὰ τραύματα καὶ οἱ μώλωπες καὶ τὰ ἄπειρα κύματα τῶν συμφορῶν, πῶς δὲν ἀπέδειξε δι-

καιολογημένα ότι η ψυχή του είναι περισσότερο Ιουδαία από κάθε λογής αδάμαντα, αφού δεν έπαθε τίποτε από τον τόσον μεγάλον χειμώνα;

Δ 'Επιτρέψατέ μου να σας ειπώ καθαρά ότι ο μακάριος 'Ιωβ, αν δεν είναι και από τους αποστόλους ανώτερος, πάντως δεν είναι κατώτερος. Διότι εκείνους τους έβιβε παρηγορίαν τὸ γεγονός ότι έπασχον διὰ τὸν Χριστόν. Καὶ τόσον Ικανόν ἦτο τὸ φάρμακον αὐτὸ νὰ τοὺς διδῆ θάρρος καθε ἡμέραν. ὥστε ὁ Κύριος τὸ ἐπαυλασθάνει εἰς κάθε περίπτωσιν λέγων: «Δι' ἐμέ» καὶ «ἔνεκεν ἐμοῦ» καὶ ἀκόμη: «Ἐάν ἐμέ, πού εἰμαι νοικοκύρης εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐκάλεσαν Βεελζεβοῦλ».⁶¹ Ὁ 'Ιωβ, ὅμως, ἦτο ἔρρημος ἀπὸ τὴν παρηγορίαν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ, καὶ ἀπὸ τὴν παρηγορίαν πού δίδουν τὰ θαύματα καὶ ἀπὸ τὴν παρηγορίαν πού δίδει ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν εἶχε λάθει τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. **Ε** Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι εἶχεν ἀνατραφῆ μέσα εἰς μεγάλας ἀνέσεις καὶ δὲν προήρχετο ἀπὸ τοὺς φαράδες, τοὺς τελώνας καὶ ἀπὸ ἐκείνους πού ἔχουν ζήσει μέσα εἰς τὴν στέρητον, ἀλλὰ, μολοντί εἶχεν ἀπολαύσει τόσας μεγάλας τιμὰς, ἔπασχεν, ὅλα αὐτὰ πού ἔπασχεν. Καὶ ἐκεῖνο πού εἰς τοὺς ἀποστόλους ἐφαίνετο χειρότερον, τὸ ἴδιον ὑπέμεινε καὶ αὐτός, μισούμενος ἀπὸ τοὺς φίλους, τοὺς ὀηρέτας, ~~καὶ~~ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς καὶ ἀπὸ ἐκείνους πού εἶχεν εὐεργετήσει. Καὶ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἰδῆ τὴν ἱερὰν ἀγκυραν καὶ τὸν γαλήνιον λιμένα, (ἦτο δὲ αὐτὸ ἐκεῖνο πού εἶπεν ὁ 'Ιησοῦς εἰς τοὺς ἀποστόλους, δηλαδὴ τὸ «ἔνεκεν ἐμοῦ»). Θαυμάζω, θέθαια, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας, διότι περιεφρόνησαν τὴν κάμνον καὶ ἀντεστάθησαν εἰς τὸν τύραννον. Ἀλλὰ ἀκούσε τί λέγουν: «Τοὺς θεοὺς σου δὲν λατρεύομεν καὶ δὲν προσκυνούμεν τὴν εἰκόνα πού ἔστηρες».⁶² Αὐτὸ ἦτο μεγάλη παρηγορία δι' αὐτούς, τὸ ὅτι ἐγνώριζαν καλὰ ὅτι ὅτι καὶ ἂν πάθουν, θὰ τὸ πάθουν διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ 'Ιωβ, ὅμως, δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἀγωνίσματα καὶ πάλιν. Διότι ἐάν τὸ ἐγνώριζεν, δὲν θὰ ἐλυπεῖτο διὰ τὰ συμβαίνοντα. Ὅταν, λοιπόν, ἤκουσεν **Β** ὅτι: «Νομίζεις ὅτι εἶχα ἄλλα ἀποφασίσει δι' ἐσέ, καὶ ὄχι διὰ νὰ ἀποδείχθῃς δίκαιος;»⁶³ κύτταξε πῶς

61. Ματθ. 10, 26.
62. Δαν. 8, 18.
63. 'Ιωβ, 40, 8.

ἀμέσως μὲ μίαν ἀπλήν λέξιν ἀνεκουφίσθη. Πῶς ἐξητέλισε τὸν ἑαυτὸν του. Πῶς ἐνόμισεν ὅτι δὲν εἶχε πάθει, ὅσα ἐπάθει, ὅταν ἔλεγεν «Διότι ἀκόμη κρινομαί με το νὰ μὲ συμβουλεύῃ καὶ νὰ μὲ ἐλέγῃ ὁ Κύριος καὶ νὰ ἀκούω αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐνῶ δὲν εἰμαι τίποτε;». Καὶ πάλιν: «Μέχρι πρό ολίγου σὲ ἤκουα μόνον, τώρα, ὅμως, σὲ εἶδον τὰ μάτια μου, διότι ἐταπεινώσα τὸν ἑαυτὸν μου καὶ συνετριβῆν καὶ ναμίζω ὅτι εἰμαι χῶμα καὶ στάκτη».⁶⁴

Αὐτὴν, λοιπόν, τὴν ἀνδρείαν, αὐτὴν τὴν ἐπιείκειαν ἐκείνου πού ἔζησε πρὶν ἀπὸ τὸν Νόμον τῆς Γαλιλαίας Διαθήκης καὶ τὴν χάριν τῆς Καινῆς, ὅς μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς, πού ζῶμεν ὕστερα ἀπὸ τὸν Νόμον καὶ τὴν χάριν, διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν νὰ συγκατοικήσωμεν μὲ αὐτὸν εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. Ὁ Αὐτὸ εἶπε ὅλοι μας νὰ τὸ ἐπιτύχωμεν μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

64. 'Ιωβ, 42, 5 - 6.

ΟΜΙΛΙΑ ΔΔ' (34)

(Μαθ. γ', 23, 33)

«Όταν δὲ σὰς διώχνουν εἰς τὴν πόλιν αὐτήν, φεύγετε καὶ πηγαίνετε εἰς τὴν ἄλλην. Διότι ἀληθῶς σὰς λέγω ὅτι δὲν θὰ προφθάσετε νὰ περιέλθετε ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, **D** ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.»¹

Ἀφοῦ τοὺς εἶπεν ἐκεῖνα τὰ φοβερά καὶ φρικτά, ποὺ ἦσαν ἱκανὰ καὶ τὸν ἀδάμαντα νὰ διαλύσουν, τὰ ὁποῖα θὰ τοὺς συνέβαιναν μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὴν ἀνάληψιν, ὁδηγεῖ τὸν λόγον πάλιν εἰς τὰ περισσότερον ἡμερα, διὰ νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς ἀθλητὰς νὰ ἀναπνεύσουν καὶ νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ ἕτοιμὴν ἀφοσίαν. Διότι, πραγματικῶς, δὲν τοὺς ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ ἐπιτιθεταὶ ὄλοι μαζί, ὅταν θὰ τοὺς καταδιώκουν, ἀλλὰ τοὺς εἶπε νὰ φεύγουν. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, ἦτο ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ προοίμιον τῆς ὁλοῦς τῶν ἀποστολῆς, χρησιμοποίησεν ὁ Κύριος συγκαταβατικὴν γλῶσσαν. Διότι δὲν τὰ λέγει, θέσασα, αὐτὰ διὰ τοὺς κατοπινοὺς διωγμοὺς, ἀλλὰ διὰ τοὺς διωγμοὺς ποὺ θὰ προηγηθοῦν τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ πάθους γενικώτερα. **E** Καὶ αὐτὸ τὸ ἐδήλωσεν, ὅταν εἶπεν «Δὲν θὰ προφθάσετε νὰ περιέλθετε ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.»

Διὰ νὰ μὴ ἀποροῦν, λοιπόν, καὶ λέγουν· Τί ἀποτελεσμαθὰ ἔχωμεν, τότε, ἐὰν φύγωμεν, ὅταν μᾶς καταδιώκουν, καὶ, ὅταν μεταβαίνωμεν εἰς ἄλλο μέρος, μᾶς διώχνουν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ; Διὰ νὰ ἐξαφανίσῃ τὸν φόβον αὐτὸν τοὺς λέγει· Δὲν θὰ προφθάσετε νὰ περιέλθετε ὅλας τὰς πόλεις τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀμέσως θὰ ἔλθῃ ἐγὼ κοντὰ σας.²

Πρόσεξε, ὅμως, ὅτι καὶ τώρα δὲν τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὰ δεινά, ἀλλὰ τοὺς ρίπτει εἰς τοὺς κινδύνους. **334** Πραγματικῶς, δὲν εἶπεν ὅτι, θὰ σὰς πάρω μαζί μου καὶ θὰ παύσω τοὺς διωγμοὺς. Ἀλλὰ τί εἶπεν; Ἰδὲν θὰ προφθάσετε νὰ περιέλθετε ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». Διότι ἦτο ἀρκετὸν διὰ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ τὸ γεγονός ὅτι θὰ τὸν ἔβλεπαν μόνον.

Σὺ πρόσεξε, σὲ παρακαλῶ, ὅτι δὲν ἀφήνει νὰ τὰ κάνη ὄλα ἡ θεῖα χάρις, ἀλλὰ τοὺς προτρέπει νὰ καταβάλλουν καὶ αὐτοὶ κάποιαν προσπάθειαν. Διότι, ἐὰν φοβήσθε, λέγει, νὰ φεύγετε. Αὐτὸ, θέσασα, ἐδήλωσεν, ὅταν εἶπεν· Νὰ φεύγετε καὶ νὰ μὴ φοβήσθε. Καὶ δὲν τοὺς ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ φεύγουν αὐτοὶ πρώτοι, ἀλλὰ τοὺς εἶπε νὰ ὑποχωροῦν, ὅταν τοὺς καταδιώκουν. Ἐπίσης, δὲν τοὺς ἀναθέτει μεγάλην περιφέρειαν πρὸς περιοδείαν, ἀλλὰ τοὺς καθορίζει νὰ περιοδεύσουν εἰς τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ.

B Εἰς τὴν συνέχειαν τοὺς προτοίμαζεν δι' ἄλλον τομὴν τῆς ἀρετῆς. Πρῶτα, δηλαδὴ, τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὴν μέριμναν διὰ τὴν ἐξεύρεσιν τῆς ἀπαραιτήτου διὰ τὴν συντήρησίν των τροφῆς καὶ δεύτερον τοὺς διέλυσε τὸν φόβον ποὺ ἐδημιούργουν οἱ κίνδυνοι. Τώρα, πάλιν, τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὸν φόβον τῆς κατηγορίας. Ἀπὸ τὴν πρώτην μέριμναν τοὺς ἀπήλλαξεν, ὅταν εἶπεν «Εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ λαμβάνῃ τὴν τροφὴν του ἀπὸ ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ»³ καὶ εἶτοι ἀπέδειξεν ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι θὰ τοὺς ὑπεδέχοντο εἰς τὰ σπιτία των. Ἀπὸ τοὺς κινδύνους δὲ καὶ τὴν ἀγωνίαν τοὺς ἀπήλλαξεν, ὅταν εἶπεν· «Νὰ μὴ σὰς κυριεύσῃ ἀγωνιώδης μέριμνα περὶ τοῦ πᾶς θὰ ὁμιλήσετε ἢ τί θὰ εἰπῆτε»⁴ καὶ ὅτι «ἐκεῖνος ποὺ εἰς τὰς δοκιμασίας αὐτὰς θὰ δείξῃ ὑπομονὴν μέχρι τέλους, αὐτὸς θὰ σωθῇ».⁵ Ἐπειδὴ, ὅμως, μαζί με τὰ παραπάνω ἦτο φυσικὸν νὰ διαδοθῇ καὶ κακὴ φήμη δι' αὐτοὺς, πράγμα ποὺ διὰ πολλοὺς ἀνθρώπους θεωρεῖται θωρότερον ἀπὸ ὄλα, κῦρταξε με ποῖον τρόπον τοὺς παρηγορεῖ καὶ διὰ τὸ ζήτημα αὐτό, **C** με τὸ νὰ προσφέρῃ τὴν παρηγορίαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ με ὅσα ἐλέγησαν δι' αὐτόν. Δηλαδὴ, ὅπως

1. Μαθ. 10, 23.

2. Ἀγγλῶν. θὰ ἀποκαλυφθῇ με ὅλον τὸ θεῖόν του μεγαλεῖον.

3. Μαθ. 10, 10.

4. Μαθ. 10, 19.

5. Μαθ. 10, 22.

είπε προηγουμένως ότι, «καὶ θὰ μισήσθε συνεχῶς ἀπὸ ἄλλους» καὶ προσέθεσεν, «διὰ τὸ ὄνομά μου»,⁶ τὸ ἴδιον κάνει καὶ ἐδῶ. Καὶ τοὺς δίδει παρηγορίαν μὲ ἄλλον μέσον, ἐκθέτων ἕνα διαφορετικὸν παραλληλισμὸν. Ποίος εἶναι αὐτός, λοιπόν; «Δὲν ὑπάρχει», λέγει, «μαθητῆς ἀνώτερος ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του, οὔτε κανεὶς δούλος εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν κύριόν του. Εἶναι ἀρκετὸν εἰς τὸν μαθητὴν νὰ λάβῃ τὴν ἴδιαν τύχην, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ διδάσκαλός του. Καὶ πρέπει νὰ μὲν ἱκανοποιημένος ὁ δούλος, εἰάν λάβῃ τὴν αὐτὴν τύχην, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ κύριός του. Ἐάν ἐμὲ, ποὺ εἶμαι νοικοκύρης εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐκάλεσαν Βεελζεβοῦλ, πόσον μάλλον θὰ ὀνομάσσουν ἔτσι σὰς, ποὺ εἴσθε οἱ οἰκιακοὶ μου; Λοιπὸν νὰ μὴ τοὺς φοβήσθε». ⁷ Πρόσεξε πῶς ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτὸν του ὅτι εἶναι ὁ Κύριος, ὁ Θεὸς καὶ ὁ δημιουργὸς τῶν πάντων.

Τι λοιπόν; Δὲν ὑπάρχει μαθητῆς, ποὺ νὰ ἔγινεν ἀνώτερος ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του, οὔτε δούλος, ποὺ νὰ ὑπερέβῃ τὸν κύριόν του; **Δ** Ὅχι θεόβια, διότι δι' ἑσὸν χρόνον παραμένει μαθητῆς καὶ δούλος, δὲν εἶναι ἀνώτερος ὡς πρὸς τὴν τιμὴν ποὺ ἀποδίδεται εἰς τὸν καθένα. Μὴ μοῦ φέρης, θεόβια, ὡς παράδειγμα τὰς σπανίας ἐξαίρεσεις, ἀλλὰ νὰ παραδέχεσαι τὴν ἀπομὴν αὐτὴν θασισόμενος εἰς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις.

Καὶ δὲν λέγει, πόσον μάλλον τοὺς δούλους, ἀλλὰ, «σὰς ποὺ εἴσθε οἰκιακοὶ μου», καὶ φανερῶναι πόσον ἰδικούς του τοὺς θεωρεῖ. Καὶ εἰς ἄλλην περιπτῶσιν λέγει: «Δὲν σὰς λέγω πλέον δούλους», «σεῖς εἴσθε φίλοι μου».⁸ Ἐπίσης, δὲν εἶπε μόνον, εἰάν ὕβρισαν καὶ κατηγορήσαν τὸν οἰκοδεσπότην, ἀλλὰ ἀναφέρει καὶ τὸ εἶδος τῆς ὕβρεως, ὅτι, δηλαδὴ, τὸν ἀνόμασαν Βεελζεβοῦλ.

Ἐπειτα, τοὺς παρέχει καὶ ἄλλην παρηγορίαν ποὺ δὲν εἶναι καθόλου κατωτέρα ἀπὸ τὴν προηγουμένην. **Ἦ**το, θεόβια, μεγάλη καὶ αὐτὴ, ἐπειδὴ, ὅμως, ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμη τὴν ἀνάλογον πίστιν ἐχρειάζοντο καὶ ἄλλην Ἐ ἱκανὴν νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ περισσότερον. δι' αὐτὸ προσθέτει καὶ αὐτὴν. Καὶ φαινομενικῶς τὰ λεγόμενα

6. Ματθ. 10, 32.

7. Ματθ. 10, 24 - 26.

8. Ἰωάν. 15, 14 - 15.

μενα δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι λοχούουν διὰ κάθε πρᾶγμα, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητά ἐλέγχθησαν μόνον διὰ τὴν παρούσαν περιπτῶσιν. Τι λέγει, δηλαδὴ; «Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε σκεπασμένον, ποὺ δὲν θὰ ξεσκεπασθῇ, **ἅ** καὶ τίποτε κρυφὸν ποὺ δὲν θὰ γίνῃ γνωστὸν».⁹ Αὐτὸ ποὺ λέγει ἔχει τὴν ἀκόλουθον σημασίαν. Σὰς εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ σὰς παρηγορῇ τὸ γεγονός ὅτι καὶ ἐγώ, ποὺ εἶμαι ὁ διδάσκαλος καὶ Κύριος, ὕπεστην τὰς ἰδίας λαιδορίας. Ἐάν, ὅμως, λυπήσθε ἀκόμη, ἐπειδὴ ἀκούετε αὐτὰ συλλογισθῆτε καὶ τὸ ἑξῆς, ὅτι, δηλαδὴ, ὑπερα ἀπὸ ἄλλων θὰ ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν.

Διατί, λοιπόν, λυπεῖσθε; Μήπως, ἐπειδὴ σὰς ὀνομάζουσι μάγους καὶ πλάνους; Ἀλλὰ κάνετε μικρὰν ὑπομονὴν καὶ ἴδοι θὰ σὰς ἀποκαλέσων σωτήρας καὶ εὐεργέτας τῆς οἰκουμένης. Διότι ὁ χρόνος μὲ τὸ πέρασμά του ξεσκεπάζει ἅλα τὰ ἀπόκρυφα καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἀποκαλύψῃ τὴν συκοφαντίαν ἐκείνων καὶ θὰ φανερώσῃ τὴν ἰδικὴν σας ἀρετήν. **Β** Πραγματικὰ, ὅταν μὲ τὰ ἔργα σας θὰ ἀποδεικνύεσθε σωτήρας καὶ εὐεργέται καὶ, παράλληλα, θὰ συμπεριφέρεσθε ἐνάντητα εἰς κάθε περιπτῶσιν, τότε οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ προσέχουν πλέον εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Καὶ αὐτοὶ μὲν θὰ ἀποδειχθοῦν συκοφάνται, ψευδοὶ καὶ ταπεινοὶ κατηγοροὶ, σεῖς ὅμως θὰ φαῖντε λαμπρότεροι καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ἄφοῦ ὁ πολὺς χρόνος θὰ σὰς ἀποκαλύψῃ καὶ θὰ σὰς ἐπαινήσῃ, μὲ φωνὴν ἰσχυροτέραν ἀπὸ τὴν σάλπιγγα, καὶ θὰ κόνῃ ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους μάρτυρας τῆς ἰδικῆς σας ἀρετῆς. Συνεπῶς, νὰ μὴ σὰς ἀποθαρρύνουν τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἄς σὰς ἐνισχύῃ ἡ ἐλπίς τῶν μελλοντικῶν ἀγαθῶν. Διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ παραμεινῶν ἀγνωστα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ἄληθιν σας δράσιν.

Γ Ἐπειτα, ἀφοῦ τοὺς ἐλευθέρωσεν ἀπὸ κάθε ἀγωνίας, φόβου καὶ μέριμνας καὶ τοὺς ἔκανεν ἀπρασβλήτους ἀπὸ τὰς συκοφαντίας, τότε πλέον εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν τοὺς ὁμιλεῖ καὶ διὰ τὴν παρηγορίαν ποὺ πρέπει νὰ ἔχουν, ὅταν θὰ κηρύττουν. «Ἐκεῖνο ποὺ τώρα», λέγει, «σὰς λέγω εἰς τὸ σκοτάδι, εἰπατέ το δημοσίᾳ. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἀκούετε τώρα μυστικᾶ εἰς τὸ αὐτί, κηρύξατέ

9. Ματθ. 10, 26.

το από τις ταράτσες».¹⁰ Βέβαια, δὲν ἦτο σκοτάδι όταν τοὺς ἔλεγεν αὐτά, οὔτε τοὺς ὠμίλει εἰς τὸ αὐτί, ἀλλ' ἔδω ὠμίλει μὲ κάποιαν δόσιν ὑπερβολῆς. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἀπιυθύνετο μόνον πρὸς αὐτοὺς καὶ εἰς κάποιαν μικρὴν γωνίαν τῆς Παλαιστίνης, δι' αὐτὸ εἶπεν, «εἰς τὸ σκοτάδι» καὶ «εἰς τὸ αὐτί», διὰ νὰ διακρίνη τὸν τρόπον τῆς ὠμιλίας του αὐτῆς ἀπὸ τὴν παρομοίαν ποὺ θὰ εἶχαν εἰς τὸ μέλλον. **Β** τὴν ὁποίαν καὶ ἐσκόπευε νὰ τοὺς δώσῃ. Διότι ἔχι εἰς μίαν, δύο καὶ τρεῖς πόλεις, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκουμένην δολόκληρον θὰ κηρύξετε, λέγει, περιοδεύοντες γῆν καὶ θάλασσαν, κατοικημένα καὶ ἀκατοίκητα μέρη, λέγοντες ἅλα αὐτά μὲ θάρρος εἰς τοὺς ἀρχοντας καὶ τοὺς λαούς, εἰς τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς ῥήτορας, χωρὶς νὰ ἔχετε κανένα ὀπλισμόν. Δι' αὐτὸ εἶπεν, «εἰς τὴς ταράτσες» καὶ «εἰς τὸ φῶς», δηλαδή νὰ κηρύττουν χωρὶς καμμίαν ὑποστολήν καὶ μὲ κάθε ἐλευθερίαν.

Καὶ διὰτὶ δὲν εἶπε μόνον, «νὰ τὸ κηρύξετε δημοσίᾳ» καὶ «νὰ τὸ εἰπῆτε εἰς τὸ φῶς», ἀλλὰ προσέθεσε, «ἐκεῖνο ποὺ σὰς λέγω εἰς τὸ σκοτάδι» καὶ «ἐκεῖνο ποὺ ἀκούετε εἰς τὸ αὐτί»; **Β** Διὰ νὰ τοιχώσῃ τὸ φρόνημα αὐτῶν. Ὅπως, δηλαδή, όταν ἔλεγεν «Ἐκεῖνος ποὺ πιστεύει εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα, τὰ ὅποια ἐνεργῶ ἐγώ, θὰ τὰ κάνῃ καὶ ἐκεῖνος, ἀλλὰ καὶ μεγαλύτερα ἀπὸ αὐτὰ θὰ κάνῃ»,¹¹ καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν κάνει τὸ ἴδιον, διὰ νὰ τοὺς φανερώσῃ ὅτι τὰ πάντα θὰ τὰ ἐνεργήσῃ διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ αὐτὸ τὸ ἐτόνισε περισσότερο ἀπὸ ὅσον ὠμίλησε διὰ τὸν ἑαυτόν του. Βέβαια, τὴν ἀρχὴν καὶ τὰς πρώτας ἐνεργείας σας τὰς ἔδωσα ἐγώ, λέγει, ἀλλὰ τὰ περαιτέρω ἐπιθυμῶ νὰ τὰ φέρω εἰς πέρας διὰ τῆς ἰδικῆς σας συμβολῆς.

391 Ὁ τρόπος αὐτὸς δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν ἐκεῖνου ποὺ διατάσσει μόνον, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι γνώρισμα ἐκεῖνου ποὺ προλέγει καὶ τὸ μέλλον, δίδει θάρρος μὲ τοὺς λόγους του, ἀποδεικνύει ὅτι εἰς ἅλα θὰ ἐπικρατήσουν καὶ ἔτσι, σιγὰ σιγὰ τοὺς ἐλευθερώνει καὶ ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν διὰ τὰς συκοφαντίας ποὺ θὰ τοὺς ἀπειθύνουν. Διότι ὅπως ἀκριβῶς τὸ κήρυγμα αὐτό, ποὺ μέχρι τώρα ἦτο ἀγνωστον, θὰ διαποτίσῃ τὰ πάντα, καθ'

10. Ματθ. 10, 27.
11. Ἰωάν. 14, 12.

ὅμοιον τρόπον καὶ ἡ πονηρὰ ὑπόληψις τῶν Ἰουδαίων θὰ ἐξαφανισθῇ γρήγορα.

Εἰς τὴν συνέχειαν, ἀφοῦ τοὺς ἐνεθάρρυνε καὶ τοὺς ἐξώμωσε, τοὺς προλέγει καὶ πάλιν τοὺς κινδύνους, ὥστε νὰ ἀνοπτερώσῃ τὴν διάνοιάν των καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ ἀπροσβλήτους ἀπὸ ἅλα. Τί τοὺς λέγει, λοιπόν; «Νὰ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ ἐκεῖνους, ποὺ θανατώνουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ θανατώσουν καὶ τὴν ψυχὴν».¹² Εἶδες μὲ ποῖον τρόπον τοὺς ἔκανε ἰσχυροτέρους ἀπὸ ἅλα, **Β** ἀφοῦ τοὺς πείθῃ νὰ περιφρονοῦν ἔχι μόνον τὰς φροντίδας καὶ τὰς κατηγορίας, τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ἐπιβουλὰς, ἀλλὰ καὶ τὸν ἴδιον τὸν θάνατον, ποῦ, πραγματικά, θεωρεῖται φοβερός; Καὶ ἔχι ἀπλῶς τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὸν βίαιον θάνατον νὰ περιφρονοῦν; Καὶ δὲν τοὺς εἶπεν, ὅτι θὰ θανατωθοῦν, ἀλλὰ μὲ μεγαλοπρέπειαν ποὺ ἀρμόζει εἰς τὸν Κύριον τὸ εἶπεν καὶ αὐτὸ νὰ ἐννοηθῇ, όταν εἶπεν «Νὰ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ ἐκεῖνους, ποὺ θανατώνουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ θανατώσουν καὶ τὴν ψυχὴν. Νὰ φοβηθῆτε ὅμως ἀσυγκρίτως περισσότερο ἐκεῖνον, ποὺ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ρίξῃ εἰς τὴν κόλασιν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα».¹³ πρᾶγμα ποὺ τὸ κάνει συνεχῶς καὶ ἔτσι δίδει ἀντίθετον περιεχόμενον εἰς τὸν λόγον. Τί λοιπόν; Φοβεῖσθε, λέγει, τὸν θάνατον καὶ δι' αὐτὸ διατάζετε νὰ κηρύττετε; **Κ** Μὰ, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον νὰ κηρύττετε, ἐπειδὴ, δηλαδή, φοβεῖσθε τὸν θάνατον, διότι αὐτῆ σας ἡ ἐνέργεια θὰ σὰς ἀπολυτρώσῃ ἀπὸ τὸν πραγματικὸν θάνατον. Πραγματικά, ἂν καὶ πρόκειται νὰ σὰς φονεύσουν, ἐν τούτοις δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ καταδικήσουν τὸ σπουδαιότερόν σας στοιχείον, ἔστω καὶ ἂν μεταχειρισθοῦν κάθε μέσον θανατώσεως. Δι' αὐτὸ δὲν εἶπεν, ἐκεῖνους ποὺ δὲν φονεύουν τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ, «ἐκεῖνους ποὺ δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ θανατώσουν τὴν ψυχὴν». Διότι καὶ όταν ἀκόμη τὸ θελήσουν αὐτὸ, πάλιν δὲν θὰ τὸ κατορθώσουν. Ὡστε, ἐὰν φοβῆσαι τὴν τιμωρίαν, νὰ φοβῆσαι ἐκείνην τὴν κόλασιν ποὺ εἶναι πολὺ χειρότερα ἀπὸ κάθε ἄλλην.

Βλέπετε ὅτι καὶ πάλιν δὲν τοὺς ὑπόσχεται τὴν ἀπολαγὴν ἀπὸ τὸν θάνατον, ἀλλὰ τοὺς ἀρτίζει νὰ ἀποθά-

12. Ματθ. 10, 28.
13. Ματθ. 10, 28.

νουν και έτσι τους προσφέρει περισσότερα, παρά εάν δεν επέτρεπε να υποστούν τον θάνατον; **D** Διότι από το να τους απολλάξη από τον θάνατον είναι πολύ ανώτερον το να τους πείση να περιφρονούν τον θάνατον.

Δέν τους ρίπτει, λοιπόν, εις τους κινδύνους, αλλά τους καθιστά ανωτέρους από τους κινδύνους και με άλλους λόγους τους στερεώνει μέσα των την πίστιν εις το δόγμα της άθανασίας της ψυχής. Και αφού με δύο και τρεις λέξεις έφύτευεν εις την ψυχην των σωτήριον δόγμα, τους απέλευθερώνει, συγχρόνως, και από άλλους διαλογισμούς. Διά να μη σχηματίσουν, δηλαδή, την γνώμην, όταν θα φονεύονται και θα σφάζονται, ότι παθαίνουν αυτά, επειδή τους έγκατέλειπε χωρίς θοήθειαν, επανέρχεται πάλιν εις το θέμα της προνοίας του Θεού και όμως ως εξής: «Δύο σπουργίτια δέν πωλούνται άντι δέκα λεπτών; Και όμως κανένα από αυτά δέν θα πείση εις παγίδα»¹⁴ χωρίς να το έπιτρέψη ο Πατήρ σας. **E** «Όσον διά σας, ακόμη και αι τρίχεις της κεφαλής σας όλα έχουν αριθμηθή»¹⁵. Πραγματικά ποιον πράγμα είναι πιά άσημαντόν από τα σπουργίτια; λέγει. Και όμως ούτε αυτά θα συλληφθούν, χωρίς την θέλησιν του Θεού. Δέν έννοει, θέβαια, ότι με την ενέργειαν του Θεού πίπτουν τα σπουργίτια, διότι αυτό δέν άρμάζει εις τον Θεόν, άλλ' ότι κανένα από τα συμβαινόντα δέν μένει άγνωστον εις αυτόν. Αφού, λοιπόν, δέν μένει έξω από την γνώσιν του Θεού κανένα γεγονός και δεδομένου ότι σας άγαπή περισσότερο από τον φυσικόν σας πατέρα, και μάλιστα σας άγαπή τόσο, **392** ώστε και τας τρίχεις της κεφαλής σας να έχη αριθμήσει, είναι φυσικόν ότι δέν πρέπει να σας κατέχη ο φόβος. Αυτό δέ το έλεγε, όχι διά να δείξη ότι ο Θεός αριθμεί τας τρίχεις, αλλά διά να φανερώση τελείως την ακριβή γνώσιν και την μεγάλην πρόνοιαν του Θεού δι' αυτούς.

Εάν, λοιπόν, γνωρίζη καλά όλα τα συμβαινόντα και έχη την δυνατότητα να σας σώζη και θέλη να σας σώζη, ποσα και άν πάθετε, να μη νομίσετε ότι τα παθαίνετε από έγκατάλειψιν ιδικήν του. Διότι δέν θέλει να

14. Το κείμενον της Κοινης Διαθήκης άντι του «δέν θα πείση εις παγίδα» έχει: «δέν θα πείση εις την γην». Φαίνεται ότι ο Κοινοτομος έχει διαφέρει τον διάφορον γραφήν μη φησισμένον ημιν κατά την έννοιαν της παραθετομένης άφου και δι' αυτής τονίζεται η πρόνοια του Θεού.

15. Ματθ. 10, 29 - 30.

σας απολλάξη από τα δεινά, αλλά να σας πείση να τα περιφρονήτε, επειδή αυτή ή περιφρόνησις είναι κατά κύριον λόγον ή απολλαγή από τα δεινά.

«Να μη φοθηθήτε, λοιπόν. Διαφέρετε σεις και εισθε ανώτεροι από πολλά σπουργίτια»¹⁶. Βλέπειτε ότι συνεκράτησε πλέον τον φόβον αυτών; Διότι έγνωρίζε τας αποκρύφους σκέψεις των και διά τον λόγον αυτόν προσέθεσε, «να μη φοθηθήτε, λοιπόν, αυτούς». **B** Πραγματικά, εάν έξουσιάζουν εις κάτι, αυτό θα είναι το κατώτερον στοιχείον, έννοώ το σώμα, το οποίον και όταν δέν το φονεύσουν αυτοί, θα χαθή άπωσθήποτε αφού θα το παρασύρη ή φυσική φθορά. Κατά συνέπειαν, ούτε το σώμα σας δέν έξουσιάζουν οι διάκται σας, αλλά το έχουν σύμφωνον με την φυσικήν τάξιν. Εάν, λοιπόν, φοθήσαι αυτό, πρέπει πολύ περισσότερο να νοιώθησιν φόβον διά το ανώτερον στοιχείον σου και να αισθάνεσαι δέος δι' εκείνον που έχει την δύναμιν να ρίψη εις την κόλασιν και την ψυχην και το σώμα.

Και δέν λέγει καθαρά τώρα ότι αυτός είναι που ήμπορει και ψυχην και σώμα να ρίψη εις την κόλασιν. Το έδήλωσεν, όμως, με ποσα έλεγον παραπάνω και απέδειξεν ότι ο ίδιος είναι ο κριτής.

C Τώρα, όμως, συμβαίνει το αντίθετον. Δηλαδή, εκείνον που έχει την δυνατότητα να ρίψη εις την κόλασιν την ψυχην, δηλαδή, να την τιμωρήση, δέν τον φοβώμεθα, ενώ εκείνους που φονεύουν το σώμα τους τρέμομεν. Μολονότι, θέβαια, εκείνος μαζί με την ψυχην τιμωρεί και το σώμα, ενώ εκείνοι όχι μόνον την ψυχην, άλλ' ούτε το σώμα δέν ήμπορούν να τιμωρήσουν. Και άν πολλάς φορές το τιμωρήσουν, με τον τρόπον αυτόν το καθαυτον περισσότερο ένδοξον.

Είδες με ποιον τρόπον παρουσιάζει εύκόλους τους άγώνας; Διότι, πραγματικά, ο θάνατος εφόδιζεν υπερβολικά την ψυχην των, επειδή ήτο ακόμη πηγή δέους, δεδομένου ότι δέν ήτο εύκολος ή αντιμετώπισις του, ούτε είχαν απολαύσει την χάριν του άγίου Πνεύματος εκείνοι που έπρόκειτο να τον καταφρονήσου.

D Αφού, λοιπόν, τους άηπλάξεν από τον φόβον και την άγωνίαν που κατετάρασαν την ψυχην των, τους ένθαρρύνει και πάλιν με τα ακόλουθα, έκθέλλον των

16. Ματθ. 10, 31.

φόβον διὰ τοῦ φόβου, καὶ ὄχι μόνον μὲ τὸν φόβον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα διὰ μεγάλα ἔπαθλα. Καὶ τοὺς ἀπειλεῖ μὲ μεγάλην ἐξουσίαν, προτρέπων αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἐπόψεως εἰς τὸ νὰ κηρύττουν μὲ θάρρος τὴν ἀλήθειαν καὶ καταγγέλλει μὲ τὰ ἀκόλουθα: «Καθένας ποῦ θὰ μὲ ὁμολογήσῃ ὡς Σωτῆρα καὶ Θεὸν του ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, θὰ τὸν ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ὡς πιστὸν ἀκόλουθόν μου ἐμπρὸς τὸν Πατέρα μου, ποῦ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἐκεῖνον δὲ, ποῦ θὰ μὲ ἀρνήσῃ ἐμπρὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, θὰ τὸν ἀρνήθω καὶ ἐγὼ ἐμπρὸς εἰς τὸν Πατέρα μου, ποῦ εἶναι εἰς τοὺς οὐρανοὺς».¹⁷ Ἐ Δὲν προτρέπει, λοιπὸν, μόνον μὲ τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἀντίθετα καὶ καταγγέλλει εἰς τὰ λυπηρά. Καὶ πρόσεξε τὴν ἀκρίθειαν τῶν λόγων του. Δὲν εἶπεν, ἐμὲ, ἀλλ' «ἐν ἑμοί», διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ὁμολογῶν δὲν ὁμολογεῖ μὲ τὴν ἰδικήν του δύναμιν, ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθειαν τῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ χάριτος. Διὰ τὸν ἀρνούμενον δὲν εἶπεν ἐν ἑμοί, ἀλλ' «ἐμὲ», διότι αὐτὸς ἀρνεῖται, ἀφοῦ ἐστερήθῃ τὴν δωρεάν.

3:13 Ναί, ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον κατηγορεῖται, ἔρωτᾷ κάποιος, ἐάν ἀρνήται, ἀφοῦ προηγουμένως τὸν ἐγκατέλειψεν ἡ θεία χάρις; Διότι ἡ ἐγκατάλειψις αὐτῆ ἀφαιρεῖται εἰς τὸν ἐγκαταλείπόμενον.

Διατί, βιασὸς ὁ Κύριος δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν νοερὰν πίστιν, ἀλλὰ ζητεῖ καὶ τὴν διὰ τοῦ σώματος ὁμολογίαν; Ἐπειδὴ θέλει νὰ μᾶς ἐξασκήσῃ εἰς τὴν παρηρησίαν καὶ τὴν μεγαλύτεραν ἀγάπην καὶ τὴν ἀγαθὴν διάθεσιν καὶ νὰ μᾶς ἀνεθάρσῃ ὑψηλότερα. Δι' αὐτὸ καὶ ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους γενικῶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τοὺς μαθητὰς του, ἀλλὰ καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν τοὺς καθιστὰ γενναίους. Πραγματικὰ, ἐκεῖνος ποῦ θὰ μᾶθῃ αὐτὸ δὲν θὰ διδάξῃ μόνον μὲ παρηρησίαν, ἀλλὰ καὶ θὰ ὑποφέρῃ τὰ πάντα εὐκόλα καὶ μὲ μεγάλην προθυμίαν. **Β** Ἡ πίστις, λοιπὸν, εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτὴν ὠδήγησε πολλοὺς κοινὰ εἰς τοὺς ἀποστόλους. Διότι καὶ εἰς τὴν κόλασιν ἡ τιμωρία εἶναι πολὺ μεγάλη καὶ εἰς τὰ ἀγαθὰ εἶναι μεγαλύτερα ἢ ἀναμοιβή. Ἐπειδὴ, δηλαδὴ, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου εὐρίσκεται εἰς πλεονεκτικὴν θέσιν ὁ ἐνάρετος καί, παράλληλα, ὁ ἀμαρτωλὸς νομίζει ὅτι μὲ τὴν ἀναβολὴν τῆς τιμωρίας κερδίζει, δι' αὐτὸ εἰσήγαγεν ὡς ἀντίρροπον

17. Ματθ. 10, 32 - 33.

πλεονέκτημα, ἢ μάλλον πολὺ μεγαλύτερον πλεονέκτημα, τὴν προσθήκην τῶν ἀμοιβῶν. Ἐχεις τὸ πλεονέκτημα, λέγει, ἐπειδὴ πρῶτος ἐδῶ εἰς τὴν γῆν μὲ ὁμολογήσῃς ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρά σου; Θὰ ὑπερβηματίσω καὶ ἐγὼ, λέγει, καὶ θὰ σοῦ δώσω περισσότερα, καὶ μάλιστα κατὰ πολὺ περισσότερα, διότι θὰ σὲ ὁμολογήσω ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Βλέπεις ὅτι ἐκεῖ φυλάσσονται καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά; Διατί, λοιπὸν, θιάζεσαι καὶ τρέχεις; Διατί ζητεῖς ἐδῶ εἰς τὴν γῆν τὰς ἀμοιβάς, ἀφοῦ μὲ τὴν ἐλπίδα ἔχεις σωθῆ; **Γ** Δι' αὐτὸ, λοιπὸν, ἐάν κἀνὴς ἐνα κολὸν καὶ δὲν λάθῃς ἐδῶ τὴν ἀμοιβήν, νὰ μὴ ταράττεσαι, διότι εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν σὲ περιμένει ἡ ἀμοιβὴ δι' αὐτὰ ἐπιμηχμένη. Καὶ ἂν κἀνὴς κατὶ πονηρόν καὶ δὲν τιμωρηθῆς, νὰ μὴ ἀδιαφορήσῃς, διότι ἐκεῖ σὲ περιμένει ἡ τιμωρία, ἐάν δὲν μετανοήσῃς καὶ δὲν γίνῃς καλλίτερος. Ἐάν, πάλιν, δὲν πιστεύῃς, σκέψου τὰ μέλλοντα μὲ θάσιν τὰ συμβαίνοντα ἐδῶ. Πραγματικὰ, ἐάν κατὰ τὸν καιρὸν τῶν ἀγώνων εἶναι τόσον ἐνδοξοὶ ὅσοι ὁμολογοῦν τὴν πίστιν των, συλλογίσου ποῖαν δόξαν θὰ ἔχουν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀπουσίης τῶν στεφάνων; Ἐάν οἱ ἐχθροὶ ἐδῶ σὲ χειροκροτήσουν, **Δ** πῶς δὲν θὰ σὲ θαυμάσῃ καὶ δὲν θὰ σὲ ἐπαινήσῃ ὁ Κύριος ποῦ εἶναι πρὸ φιλόστοργος ἀπὸ κάθε πατέρα; Διότι τότε θὰ δοθῶν καὶ αἱ ἀμοιβαὶ διὰ τὰς καλὰς πράξεις καὶ αἱ τιμωραὶ διὰ τὰς κακάς.

Ὡστε, ὅσοι ἀρνοῦνται τὸν Κύριον καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν θλάπτονται καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπίσης. Ἐδῶ μὲν, διότι ζοῦν μὲ πονηρὰν συνείδησιν καί, ἐάν δὲν ἀπονήσκουν ἀκόμη, πάντως θὰ ἀποθάνουν, ἐκεῖ δὲ διότι θὰ ὑπομένουν τὴν χειροτέραν τιμωρίαν. Οἱ ἄλλοι, ὅμως, καὶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κερδίζουν, διότι ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ὁ θάνατος τοὺς παρέχει ὠφέλειαν καὶ ἀναδεικνύονται πρὸ ἐνδοξοὶ ἀπὸ τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀπολαμβάνουν τὰ ἀπόρρητα ἀγαθὰ. Διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι πρόθυμος μόνον νὰ τιμωρῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐδεργετῇ. **Ε** καὶ μάλιστα περισσότερο δι' αὐτὸ, παρὰ διὰ τὴν τιμωρίαν. Ἀλλὰ διατί τὴν μὲν ἀμοιβὴν μίαν φορὰν ἀναφέρει, τὴν δὲ πονηρὴν δύο; Διότι ἐγνωρίζεν ὅτι αὐτὸ τοὺς ἔκανε περισσότερον σώφρονας. Δι' αὐτὸ, ἀφοῦ εἶπεν, «νὰ φοβηθῆτε ἐκεῖνον ποῦ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ρίψῃ εἰς

18. Πρξ. Ρωμ. 8, 24.

τὴν κόλασιν καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα», λέγει πάλιν, «θά τὸν ἀρηθῶ καὶ ἐγὼ αὐτόν». Τὸ ἴδιον κάνει καὶ ὁ Παῦλος ἀναφέρων συνεχῶς τὴν κόλασιν.

394 Ἄφου, λοιπόν, προετοίμασε τὸν ἀκροατὴν ἀπὸ κάθε ἀπαιμῆ, (διότι καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἤνοιξεν εἰς αὐτόν, καὶ τὸ φοβερόν ἐκείνο δικαστήριον ἔστησεν, καὶ τὸν δμίλον τῶν ἀγγέλων ἐδειξε καὶ τὴν ἐνώπιον αὐτῶν ἀπονομήν τῶν στεφάνων καθώρισε καὶ ἔτσι πολὺ διηκούλουε τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας), τώρα πλέον, διὰ νὰ μὴ ἐμποδισθῆ ἡ διδασκαλία ἀπὸ δειλίαν ἰδικῆν των, τοὺς προτρέπει νὰ προετοιμάζονται καὶ διὰ σφαγὴν ἀκόμη, ὥστε νὰ μάθουν ὅτι βασι ἐπιμένουν εἰς τὴν πλάνην, θὰ τιμωρηθοῦν καὶ διὰ τὰς ἐναντίων των ἐπιθέσεις.

B Κατὰ συνέπειαν, ἄς περιφρονήσωμεν τὸν θάνατον, καὶ ἐν ἀκόμῃ ἡ ἐποχὴ μας δὲν τὸ ἀπαιτῆ αὐτό, διότι θὰ μετασθῶμεν εἰς πολὺ ἀνωτέραν ζωὴν. Ἀλλὰ φθείρεται τὸ σῶμα; Μὰ, δι' αὐτὸ πρέπει νὰ χαίρωμεθα περισσότερο, διότι φθείρεται ὁ θάνατος καὶ ἀφανίζεται ἡ βιητότης καὶ ὄχι ἡ οὐσία τοῦ σώματος. Διότι, ὅταν θὰ ἴδῃς ἀνδριάντα νὰ λειώη εἰς τὴν φωτιάν, δὲν θὰ ἀνομάσης καταστροφὴν τὸ γεγονός, ἀλλὰ καλλιτέραν κατασκευήν. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, νὰ σκέπτεσαι καὶ διὰ τὸ σῶμα καὶ νὰ μὴ θρηγῆς. Διότι τότε ἔπρεπε νὰ θρηνώμεν, ἐὰν ἔμενεν εἰς τὴν κόλασιν. Ἄλλ' ἔπρεπε, λέγει κάποιος, νὰ συμβαίη αὐτὸ χωρὶς νὰ φθείρωται τὰ σῶματα, ἀλλὰ νὰ παραμένουν ἀνέπαφα. Καὶ ποῖαν ὠφέλειαν θὰ εἶχαν ἀπ' αὐτὸ οἱ ζῶντες ἢ οἱ ἀποθανόντες; **C** Μέχρι πότε θὰ ἀγαπᾶτε τὰ σῶματα; Μέχρι πότε θὰ μένετε προσκολλημένοι εἰς τὴν γῆν καὶ θὰ στρέφετε τὴν προσοχὴν σας πρὸς τὰς σκιάς;

Διότι ποία ὠφέλεια θὰ ἤμπορούσε νὰ προκύψῃ ἀπὸ αὐτό; Ἡ μάλλον ποῖαν θλάβῃ δὲν θὰ ἔκονεν; Πραγματικὰ, ἐὰν δὲν ἐφθειροῦντο τὰ σῶματα, κατὰ πρῶτον θὰ ἔμενεν εἰς τοὺς περισσότερους ἀνθρώπους τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ τὰ κακά, ἢ ὑπερῆφάνεια, δηλαδὴ. Διότι ἐνῶ, ἂν καὶ τὰ σῶματα διαλύονται καὶ γεμίζουν σκουλήκια, πολλοὶ ἐν τούτοις ἠθέλησαν νὰ ἀνακηρυχθοῦν θεοί, σκεψθῆτε τί δὲν θὰ συνέβαινεν, ἐὰν τὸ σῶμα δὲν ὑφίστατο φθοράν; Δεύτερον, δὲν θὰ ἐγένετο πιστευτὸν ὅτι ἔχει φτεροσθῆ ἀπὸ χῶμα; Διότι, ἀφού, τώρα, ἂν καὶ τὸ ἀποδεικνύῃ ἡ κατάλληλός του, πολλοὶ ἀνθρώποι ἔχουν

ἀμφιβολίας ἀκόμη, τί δὲν θὰ ἐφαντάζοντο, ἐὰν δὲν τὸ ἔβλεπαν νὰ γίνετα χῶμα; Τρίτον, θὰ ἠγοπάντο ὑπερβολικὰ τὰ σῶματα καὶ οἱ περισσότεροὶ ἀνθρώποι θὰ ἐγίνοντο πρὸ φιλάρεσκοι καὶ πρὸ ἀναίσθητοι εἰς τὰ πνευματικὰ θέματα. **D** Διότι, ἀφού καὶ τώρα ποὺ τὰ σῶματα ἀφανίζονται, μερικοὶ ἐναγκαλιζονται τοὺς τάφους καὶ τὰ φέρετρα, τί δὲν θὰ ἔκαναν ἐὰν εἶχαν διαρκῶς καὶ τὸ ἴδιον τὸ σῶμα ἀνέπαφον; Τέταρτον, δὲν θὰ εἶχαν μεγάλην ἐπιθυμίαν διὰ τὰ μέλλοντα. Πέμπτον, ἐκεῖνοι ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἀθάνατος, θὰ εἶχαν ἰσχυρότερα ἐπιχειρήματα καὶ δὲν θὰ παρεδέχοντο ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς του. Ἐκτον, δὲν θὰ ἤμπορούσαν νὰ γνωρίσουν τὴν ἀξίαν τῆς ψυχῆς καὶ τί σημαίνει νὰ εὑρίσκεται ἡ ψυχὴ μέσα εἰς τὸ σῶμα. Ἑβδομον, πολλοί, ποὺ τοὺς ἔχουν ἀποθάνῃ ἰδικὰ των πρόσωπα, θὰ ἐγκατέλειπαν τὰς πόλεις καὶ θὰ ἐγκαθίσταντο εἰς τὰ μνημεῖα καὶ θὰ ἐγίνοντο σάν τοὺς παράφρονες, συζητούντες διαρκῶς με τοὺς νεκροὺς των. **E** Πραγματικὰ, ἀφού τώρα κατασκευάζουν εἰκόνα, ἐπειδὴ δὲν ἤμποροῦν νὰ κρατοῦν τὸ σῶμα, (διότι αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τὴν θέλησιν των φεύγει καὶ διαλύεται), καὶ παραμένουν προσκολλημένοι εἰς τὰς σκιάς, ποῖον ἄσπονον δὲν θὰ εἶχαν ἐπινοήσῃ; **395** Ἐγὼ τοῦλάχιστον νομίζω ὅτι καὶ κοῦς θὰ κατασκευάζουν οἱ περισσότεροι διὰ τὰ σῶματα αὐτὰ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ ἐκμεταλλεύονται αὐτὰ καὶ νὰ προβαίνουν εἰς μαγικὰς ἐνεργείας θὰ ἐπειθοῦν τοὺς ἀνθρώπους ὅτι οἱ δαίμονες ὁμιλοῦν διὰ μέσου τῶν σωμάτων αὐτῶν, ἀφού τώρα, θέβαια, οἱ ἀποτολιμῶντες νὰ ἀγολοῦνται με τὰς νεκρομαντείας ἐπιχειροῦν πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτὰ. Πόσαι εἰδωλατρεῖαι δὲν θὰ ἐδημιουργοῦντο ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό; ὅταν, βέβαια, ὕστερα ἀπὸ τὴν σκόνην καὶ τὴν στάκτην προσπαθοῦν νὰ κάνουν τὰ ἴδια.

Διὰ νὰ ἀφανισθῇ ὁ Θεὸς διὰ τὰ παραπάνω ἄτοπα καὶ νὰ μᾶς διδάξῃ νὰ ἐγκαταλείπωμεν διὰ τὰ γῆνα, ἀφανίζει τὰ σῶματα ἀπὸ τὰ μάτια μας. Πραγματικὰ, ὁ φιλόσαρκος καὶ προσελκυόμενος ἀπὸ ἡμιφρον κόρην, **B** ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ διδασθῆ με τὸν λόγον τὴν ἀηδίαν τῆς σωματικῆς οὐσίας, θὰ τὴν γνωρίσῃ ἀπὸ τὴν αὐτοψίαν. Διότι πολλὰ συνομηλικῆς τῆς ἐραμένης, πολλὰς φορές δὲ καὶ νεώτερα, ἀποθνήσκουν καὶ ὕστερα ἀπὸ μίαν ἢ δύο ἡμέρας ἀποπνέουν δυσωδίαν καὶ αἶμα σάπιον καὶ

χιμούς πυώδεις διά τὰ σκουλήκια καταλλήλους. Συλλογίσου, λοιπόν, τί είδους κάλλος αγαπᾶς και ἀπό ποίαν ὁμορφίαν εἶσαι μαγεμένος. Ἐάν, ὁμως, δέν ἐφθείροντο τά σώματα, δέν θά ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης νά τό ἀντιληφθῶμεν καλά αὐτό. Ἄλλ' ὅπως οἱ δαιμονισμένοι τρέχουν εἰς τοὺς τάφους, καθ' ὅμοιον τρόπον και πολλοί ἀπό τοὺς ἐρωτευμένους θά ἐσῆγναζον εἰς τὰ μνήματα και θά ἐδέχοντο τοὺς δαίμονας εἰς τήν ψυχὴν των και γρήγορα θά κατελαμβάνοντο ἀπό τήν φθερὰν αὐτὴν μαίαν. **Ο** ἴωρα, ὁμως, μαζί με τὰ ἄλλα και αὐτό παρηγορεῖ τήν ψυχὴν, τὸ ὅτι, δηλαδή, δέν βλέπουν τὸ σῶμα και ἔτσι λησμονοῦν τὸ πάθος. Ἐάν δέν συνέβαιναν αὐτό, δέν θά ὑπῆρχαν μνήματα, ἄλλα θά ἤμποροῦσες νά ἴδῃς τὰς πόλεις νά ἔχουν νεκρά σώματα ἀντὶ ἀνδριάντων, ἐπειδὴ ὁ καθένας θά ἤθελε νά βλέπῃ τὸν ἰδικόν του. Καί, ἀσφαλῶς, μεγάλη σύγχυσις θά ἐδημιουργεῖτο ἀπό αὐτά και κανεὶς ἀπό τοὺς κοινούς ἀνθρώπους δέν θά ἐφρόντιζε διά τήν ψυχὴν του και δέν θά ὑπῆρχεν ἡ δυνατότης νά ἐπικρατήσῃ διά τοῦ κηρύγματος ἡ διδασκαλία περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἄλλα και ἄλλα πολλά πολύ χειρότερα ἀπό αὐτὰ θά συνέβαιναν, πού δέν εἶναι καλὸν νά ἀναφέρω. **Δι'** αὐτὸ σῆπεται ἀμέσως τὸ σῶμα, διά νά ἴδῃς γυμνὸν τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς. **Δ** Διότι ἐάν ἡ ψυχὴ εἶναι πρόξενος τόσοσ μεγάλου κάλλους και τὴς ζωῆς, θά εἶναι ἡ ἴδια κατὰ πολὺ ἀνωτέρα. Ἐάν τὸ τὸσον δύσκασμον και ἀσχημον σῶμα τὸ συντηρῆ, πολὺ περισσότερο θά συντηρῆ τὸν ἑαυτὸν τῆς. Διότι τὸ καλὸν δέν εἶναι τὸ σῶμα, ἄλλ' ἡ διάπλασις αὐτοῦ και ἡ ἀνηρότης πού ἀπό τήν ψυχὴν διαχετεύεται εἰς αὐτό. Νά αγαπᾶς, λοιπόν, τήν ψυχὴν πού κάνει τὸ σῶμα νά φαίνεται ὁμορφον.

Ἄλλα διατί ὁμιλῶ διά τὸν θάνατον; Ἀφοῦ και εἰς τήν ζωὴν τὴν ἴδιαν θά σοῦ δείξω ὅτι ὅλα τὰ καλά εἶναι ἴδικα τῆς. Πραγματικά, ὅταν ἡ ψυχὴ εὐχαριστηθῆ, τότε ῥῶδα ἀπλώνει εἰς τὸ πρόσωπον, ἐνῶ ὅταν λυπηθῆ, ἀφοῦ ἀφαιρέσῃ τὸ κάλλος ἐκεῖνο, περιβάλλει τὰ πάντα με μαύρην στολήν. **Ε** Ὅταν εὐφραίνεται συνεχῶς ἡ ψυχὴ, τὸ σῶμα γίνεται φωθεκτικόν,¹⁹ ἐνῶ ὅταν ὑποστῆ πόνους

19. Ἀντὶ τοῦ «εὐφραίνεται» πού κεῖμένου πρέπει νά γραφῆ «ἀπαθές», τὸ ὅποιον ὑπάρχει και εἰς τὸ κριτικὸν ὑπόμνημα και καλλίτερα ἀντικειμενικῶς πρὸς τὸ νόημα τὸν συμπεραζόμενον.

τὸ κάνει περισσότερο ἀδύνατον και πιὸ ἀσθενικὸν ἀπὸ τὸν ἴστον τῆς ἀράχνης. Ἄν, πάλιν, θυμώσῃ ἡ ψυχὴ, τὸ καθιστᾶ ἀποκρουστικὸν και αἰσχρὸν. Ἄν δειλῆ ἤρεμον μάτι, μεγάλο κάλλος τοῦ χαρίζεται. **ΣΦΘ** Ἄν φθονῆ, τοῦ δίδει μεγάλην ἀγρότητα και ἀδυναμίαν. Ἄν ἀγαπᾶ, τοῦ δωρίζει μεγάλην ὁμορφίαν. Ἐτσι, λοιπόν, πολλοὶ γυναῖκες, πού δέν ἔχουν ὄρασαν μορφῆν, ἔχουν λάθει μεγάλην χάριν ἀπὸ τήν ψυχὴν των. Ἀντίθετα, ἄλλαι πού ἀκτινοβολοῦν με τήν ὁμορφίαν των, ἐπειδὴ ἔχουν ἀσχημον ψυχὴν, καταστρέφουν τὸ κάλλος. Πραγματικά, σκέψου πὼς κοκκινίζει ἓνα λευκὸν πρόσωπον και με τήν ποικιλίαν τοῦ χρώματος πόσην εὐχαριστήσιαν παρέχει, κάθε φορά πού πρέπει νά νοιώθῃ ἐντροπήν και νά κοκκινίξῃ. Ἐνῶ ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀναίσχυντος, καθιστᾶ τὴν μορφὴν περισσότερο ἀγρία ἀπὸ κάθε ἄλλο θηρίον.

Β Χωρὶς ἀμφιβολίαν, τίποτε δέν ὑπάρχει ὀραιότερον και γλυκύτερον ἀπὸ τήν καλὴν ψυχὴν. Διότι ὁ πόθος πού ἀναφέρεται εἰς τὰ σώματα σινοδεύεται ἀπὸ λύπας, ἐνῶ ἡ ἀγάπη διά τήν ψυχὴν παρέχει καθαρὸν και ἀκύμαντον ἠδονήν. Διατί, λοιπόν, ἀφήνεις τὸν θασιλέα και προσκολλᾶσαι εἰς τὸν κήρυκα αὐτοῦ; Διατί ἐγκαταλείπεις τὸν φιλόσοφον και μαγεύεσαι ἀπὸ τὸν διερμηνέα αὐτοῦ; Εἶδες ὄρασα μάτια; Ζήτησε νά μάθῃς και τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον και ἂν δέν εἶναι καλὸς ἐκεῖνος, τότε νά περιφρονήσῃς και τὰ μάτια. Διότι, ἀσφαλῶς, δέν θά ἐνοιωθῆς καμίαν συμπόθειαν, ὅταν ἐβλεπῆς μίαν γυναῖκα ἀσχημον πού θά ἐφόρει προσωπεῖον ὄρασαν, **Ο** ὅπως, πάλιν, δέν θά ἤμποροῦσες νά ἀνεχθῆς μίαν γυναῖκα καλὴν και ὄρασαν νά κρύπτεται κάτω ἀπὸ τὸ προσωπεῖον, ἄλλα θά ἤθελες νά τὸ ἀφαιρέσῃς, διά νά τὴν ἴδῃς ἀκάλυπτον εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ὁμορφίας τῆς. Τὸ ἴδιον, λοιπόν, νά κάνῃς και διά τήν ψυχὴν και αὐτὴν νά ἐξετάζῃς κατὰ πρῶτον. Διότι ἡ ψυχὴ περιβάλλεται τὸ σῶμα ὡς προσωπεῖον. Δι' αὐτὸ και τὸ σῶμα παραμένει ὡς ἔχει, ἐνῶ ἡ ψυχὴ, και ὅταν εἶναι ἁμωρφος, ἔχει τὴν δυνατότητα γρήγορα νά γίνῃ ὄρασα. Καί ἂν ἔχῃ μάτι ἀσχημον, τραχὺ και σκληρὸν, ἤμπορεῖ νά τὸ κἀν καλὸν ἡμερον, γαλήνιον, γλυκὺ και καταδεκτικόν.

Αὐτὴν, λοιπόν, τὴν ὁμορφίαν ἔς ζητοῦμεν, αὐτὴν τὴν ὄρασαν ὅψιν ἄς ἐπιδιώκωμεν, **Δ** ὥστε και ὁ Θεὸς νά ἐπιθυμήσῃ τὸ ψυχικὸν μας κάλλος και νά μᾶς προσφέ-

ρη τὰ οὐράνια ἀγαθὰ, μετὰ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοφρο-
 πῖαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον
 ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
 ὶων. Ἄμην.

ΟΜΙΛΙΑ ΛΕ' (35)

(Ματθ. ι', 34 - 42)

397 «Μὴ νομίσετε ὅτι ἦλθα νὰ φέ-
 ρω εἰρήνην εἰς τὴν γῆν. Ὁχι. Δὲν
 ἦλθα διὰ νὰ φέρω εἰρήνην, ἀλλὰ
 μάχαιραν!»

Β Πάλιν τὰ περισσότερον δύσκολα ἀναφέρει ὁ Κύ-
 ριος καὶ μάλιστα μετὰ μεγάλην ἐμφασιν τὰ παρουσιάζει.
 Καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἐπρόκειτο νὰ προβάλλουν ὡς ἀντίρρησην
 εἰς τοὺς λόγους τοῦ, αὐτὸ προλέγει. Δηλαδή, διὰ νὰ μὴ
 λέγουν, ὅταν θὰ ἤκουον αὐτὰ: Δι' αὐτὸ, λοιπόν, ἦλθες
 εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ φονεύσης καὶ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους καὶ
 δσους θὰ μᾶς πιστεύσουν καὶ νὰ γεμίσης τὴν γῆν πο-
 λέμους; Τὸ λέγει ὁ ἴδιος προηγουμένως. «Δὲν ἦλθα νὰ
 φέρω εἰρήνην εἰς τὴν γῆν».

Τότε, διὰ τί τοὺς ἐδωσαν ἐντολήν νὰ ἀποδίδουν χα-
 ρητισμὸν εἰρήνης εἰς κάθε σπῆτι ποῦ θὰ πῆγαιναν;¹ Δια-
 τί καὶ οἱ ἄγγελοι ἐψάλλαν «Δόξα ἅς εἶναι εἰς τὸν Θεόν
 εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν ἀλόκληρον ὡς θασιλεύ-
 σῃ ἡ εἰρήνη»;² Διὰ τί δὲ καὶ οἱ προφῆται συνεχῶς τὴν
 εἰρήνην εὐηγγελίζοντο; Διότι τότε πρὸ παντὸς ὑπάρχει
 πραγματικὴ εἰρήνη, ὅταν τὸ ἀσθενὲς μέρος ἀποκόπτε-
 ται, ὅταν ἀποχωρίζεται ἐκεῖνος ποῦ στασιάζει. Ἐπειδὴ
 μόνον ἔτσι εἶναι δυνατόν νὰ ἐνωθῇ ὁ οὐρανὸς μετὰ τὴν γῆν.
Γ Διότι καὶ ὁ ἰατρός ἔτσι διασώζει τὸ ὑπόλοιπον σῶμα,
 ὅταν, δηλαδή, ἀποκόψῃ τὸ μέλος ποῦ νοσεῖ ἀθεράπει-
 τα. Ἐπίσης, καὶ ὁ στρατηγὸς διασώζει τὸ σπράτευμα
 τοῦ, ὅταν ἀπομακρύνῃ τοὺς διαφωνοῦντας. Τὸ ἴδιον συνέ-
 θε καὶ εἰς τὸν ἐπίγειον ἐκεῖνον πύργον, διότι τὴν κακὴν

1. Ματθ. 10, 34.— Τὸ χωρίον εἰς ελευθέραν ἐρμηνευτικὴν ἐπέδωκεν
 ἔχει ὡς ἔβη: «Μὴ νομίσετε ὅτι ἦλθα νὰ φέρω εἰς τὴν γῆν μίαν τέτοιαν
 εἰρήνην, ὅπως τὴν φανταζόνταν: οὐκ εἶναι ποῦ περιέμενον τὸν Μεσσίαν ὡς ἐπι-
 γειον βασιλεῦ καὶ κατακτητὴν. Ὅχι. Δὲν ἦλθα διὰ νὰ φέρω εἰρήνην ἀλλὰ
 μάχαιραν καὶ διαίρεσιν καὶ διχασμὸν, διὰ τὰ ὅποια ἡμᾶς, ἀποθνήσκον εἶναι
 ἢ κακίαν τῶν ἀσθενῶν καὶ ἔτι τὸ ἐναγγέλιον».

2. Πρὸς Ματθ. 10, 12.

3. Λουκ. 2, 14.

ειρήνην τὴν διέλυσεν ἢ καλὴ διαφωνία καὶ ἔφερε τὴν εἰρήνην.⁴ Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος ἐδίχασεν ἐκείνους ποὺ εἶχαν συμμαχήσει ἐναντίον του.⁵ Καὶ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ Ναβουθὲ ἡ συμφωνία ἐκείνη ἦτο χειροτέρα ἀπὸ κάθε ἄλλο.⁶ Πραγματικά, δὲν εἶναι καλὴ εἰς κάθε περίπτωσιν ἡ ὁμόνοια, διότι καὶ οἱ λησταὶ συμφωνοῦν μεταξύ των.

Κατὰ συνέπειαν, ὁ πόλεμος δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν πρόθεσιν τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἀπὸ τὴν γνώμην τῶν ἀνθρώπων. Διότι ὁ Κύριος ἠθέλην ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὴν πίστιν. Ἐπειδὴ, ὁμως, ἐκείνοι στασιάζουσι, γίνεταί πόλεμος.

Δὲν ὠμίλησεν, ὁμως, ἔτσι. **Δ** Ἀλλὰ τί λέγει; «Δὲν ἦλθα διὰ νὰ φέρω εἰρήνην», καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν παρηγορεῖ τοὺς μαθητάς. Νὰ μὴ νομίσητε, τοὺς λέγει, δηλαδὴ, ὅτι σεῖς εἴσαθε οἱ αἰτίαι αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ὅχι. Ἐγὼ εἶμαι ποὺ προξενῶ αὐτά, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἔχουσι αὐτὴν τὴν διάθεσιν. Μὴ φοβείσθε, λοιπὸν, νομίζοντες ὅτι τὰ γεγονότα αὐτὰ γίνονται χωρὶς νὰ τὰ περιμένω. Δι' αὐτὸ ἦλθα, διὰ νὰ φέρω πόλεμον, διότι αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημά μου. Μὴ σὰς κυριεύη, λοιπὸν, πανικὸς ὅτι τάχα ἔχει κηρυχθῆ πόλεμος καὶ σχεδιάζεται ἡ καταστροφή τῆς γῆς. Διότι, ὅταν ἀποκοπῆ τὸ κακὸν μέρος, τότε πλέον ἐκινῶνται μὲ τὸ καλύτερον ὁ οὐρανός, **Ε** Αὐτὰ τὰ λέγει διὰ νὰ τοὺς προετοιμάσῃ νὰ ἀντιμετωπίσωσι τὴν πονηρὰν ὑπόψιν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. Καὶ δὲν εἶπεν πόλεμον, ἀλλὰ μάχαιρον, ποὺ εἶναι χειροτέρα ἀπὸ αὐτόν.

Ἐάν, ὁμως, ὠμίλησε σκληρὰ καὶ μὲ τρόπον τραγικόν, νὰ μὴ παραξενεύσασιν. Διότι, ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ ἐξακλήσῃ τὴν ἀκοήν των μὲ τὴν σκληρότητα τῶν λόγων, **ΣΤ** διὰ νὰ μὴ ἐγκαταλείψωσι τὴν προσπάθειαν, ὅταν θὰ ἀντιμετώπιζαν τὴν σκληρὰν πραγματικότητα, δι' αὐτὸ καὶ ἐχρησιμοποίησε αὐτὴν τὴν γλῶσσαν. Ἐπίσης, διὰ νὰ μὴ ὑποστηρίξῃ κανεὶς ὅτι τοὺς ἐκολάκευσε καὶ τοὺς ἔπῃρε μὲ τὸ μέρος του, ἀφοῦ τοὺς ἀπέκρινε τὰς δυσκολίας, δι' αὐτὸν τὸν λόγον καὶ ἐκεῖνα, ποὺ ἔπρεπε νὰ λεχθῶν κατὰ τρόπον διαφορετικόν, τὰ παροῦσάσε θορύ-

4. Πρὸς Γεν. 18, 1, εἰ.

5. Πρὸς Πράξ. 28, 6-7.

6. Πρὸς Γ' Περσ. 20, 1 εἰ.

τερα καὶ δυσκολώτερα. Διότι εἶναι καλλίτερα νὰ ἰδῆς τὴν εἰρήνην εἰς τὰ πράγματα, παρὰ εἰς τοὺς λόγους.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἠρέκασθη μόνον εἰς αὐτὰ ὁ Κύριος, ἀλλ' ἀφοῦ ἠπλώσεν ἐμπροσθέν των τὸ εἶδος τοῦ πολέμου του, δεῖκνυε ὅτι ὁ πόλεμος αὐτός εἶναι πολὺ χειρότερος ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον καὶ λέγει: «ἦλθα νὰ χωρίσω τὸν πιστὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν ἄπιστον πατέρα του, τὴν κόρην ἀπὸ τὴν μητέρα της καὶ τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πενθερὰν της.»⁷ Ὅχι μόνον οἱ φίλοι, λέγει, ὅτε οἱ πολῖται, **Β** ἀλλὰ καὶ οἱ συγγενεῖς θὰ σταθοῦν ἀντιμέτωποι ὁ ἓνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου καὶ ἡ φύσις θὰ στραφῆ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της. «ἦλθα», λέγει, «νὰ χωρίσω τὸν πιστὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν ἄπιστον πατέρα του, τὴν κόρην ἀπὸ τὴν μητέρα της καὶ τὴν νύμφην ἀπὸ τὴν πενθερὰν της.» Ὁ πόλεμος, δηλαδὴ, δὲν θὰ περιορισθῆ εἰς τοὺς οἰκειούς μόνον, ἀλλὰ θὰ ἐπεκταθῆ καὶ μεταξὺ τῶν πλέον ἀγαπητῶν προσώπων καὶ τῶν πλέον συγγενικῶν. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός ἀποδεικνύει τὴν δύναμιν τοῦ Κυρίου, διότι, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ ἤκουον τοὺς λόγους αὐτούς, τοὺς ἐδέχοντο καὶ οἱ ἴδιοι, καὶ ἔπεισαν καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Βέβαια, ἐν καὶ αὐτὰ δὲν τὰ πράττει ὁ Κύριος, ἀλλ' ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων. ἐν τούτοις λέγει ὅτι ὁ ἴδιος τὰ κάνει. Πραγματικά, τὸ συνηθίζει ἡ Γραφὴ νὰ ἐκφράζεται ἔτσι. Διότι καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν λέγει: «Ἐδῶσεν εἰς αὐτούς ὁ Θεὸς μάτια ποὺ δὲν βλέπουσι.»⁸ Καὶ ἐδῶ λέγει τὸ ἴδιον, **Γ** ὥστε, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, νὰ ἐμβασθῶνουν εἰς τοὺς λόγους αὐτούς καὶ νὰ μὴ τοὺς κυριεύῃ ὁ φόβος, ὅταν θὰ περιπαίζονται καὶ θὰ ὑβρίζονται. Ἐάν μερικοὶ θεωροῦν φορτικὰ τὰ λόγια αὐτά, ἄς ἐνθυμηθῶν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, διότι καὶ εἰς τοὺς παλαιούς χρόνους συνέβη τὸ ἴδιον, πράγμα ποὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀποδεικνύει τὴν συγγένειαν τῆς Παλαιᾶς πρὸς τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ ὅτι ἐκεῖνος ποὺ λέγει αὐτὰ εἶναι ὁ ἴδιος μὲ ἐκεῖνον ποὺ ἔδωκεν ἐκείνας τὰς ἐντολάς. Πραγματικά, καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους τότε ἔπαυσε τὴν ὄργην του ἐναντίον των, ὅταν ὁ καθένας ἐφόνευσε τὸν πλησίον του. Καὶ αὐτὸ συνέ-

7. Ματθ. 10, 35.

8. Περσ. 11, 8.

θη και όταν εξφταίαν τον μόσχον⁹ και όταν ἐθυσίασαν εἰς τὸν Βεελφεγῶρ.¹⁰

Ποῦ εἶναι, λοιπόν, ἐκεῖνοι ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Θεὸς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἶναι κακός, ἐνῶ τῆς Καινῆς εἶναι καλός; **Δ** Νά, τὴν οἰκουμένην ὀλόκληρον ἐγέμισεν ἀπὸ συγγενικῶν αἱμάτων. Καὶ ἡμῶς, καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον ὑποστηρίζομεν ὅτι προέρχεται ἀπὸ μεγάλην φιλοανθρωπίαν. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἐδέχθη ἐκεῖνα τὰ γεγονότα, μὲ τὸ νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὴν προφητείαν, ποῦ, ἂν καὶ δὲν ἐλέγχῃ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, ἐν τούτοις φανερῶναι τὸ ἴδιον. Ποῖα εἶναι αὕτη; «Καὶ ἔχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πιστοῦ θὰ εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ του».¹¹ Πραγματικά, καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους συνέθη κάτι παρόμοιον. Διότι ὑπῆρχαν προφήται ἀληθινοὶ καὶ ψευδοπροφῆται καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐδιχάζοντο καὶ αἱ οἰκογένειαι διηροῦντο. Ἄλλαι μὲν ἐπίσταυαν εἰς τοὺς ψευδοπροφῆτας, ἄλλαι δὲ εἰς τοὺς πραγματικούς προφῆτας. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προφήτης δίδει συμβουλὰς καὶ λέγει: «Νὰ μὴ ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς φίλους σας, οὕτε νὰ στηρίζετε τὰς ἐλπίδας σας εἰς τοὺς ἡγέτας σας. **Ε** Ἄλλὰ νὰ εἶσαι ἐπιφυλακτικὸς καὶ πρὸς τὴν σύζυγόν σου, προκειμένου νὰ τῆς ἐμπιστευθῆς κάτι».¹² Καὶ «Ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οἱ ἄνθρωποι τοῦ σπιτιοῦ του».¹³

Τοὺς λόγους αὐταὺς τοὺς ἔλεγεν, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ καταστήσῃ ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνον ποὺ θὰ ἐδέχετο τὴν πίστιν εἰς αὐτόν. Διότι δὲν εἶναι κακὸν τὸ νὰ ἀποθάνῃ κανεὶς, ἀλλὰ κακὸν εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀποθάνῃ ὅπως πρέπει. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν «Ἦλθα νὰ θέλω φωτιὰ εἰς τὴν γῆν».¹⁴ Τὸ ἔλεγε δὲ αὐτὸ διὰ νὰ δείξῃ **391** τὸ μέγεθος καὶ τὴν θερμότητα τῆς ἀγάπης ποὺ ζητᾶ ἀπὸ ἡμᾶς. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ὁ ἴδιος μᾶς ἠγάπησε πολὺ. Θέλει καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν ἀγαπᾶμεν ἀνάλογα. Αὐτοὶ οἱ λόγοι, λοιπόν, προητοιμαζάν τούς μαθητὰς καὶ τοὺς ἀνεύχθρον ἀφῆλά. Ἐάν, ὁμῶς, ἐκεῖνοι πρόκειται, λέγει, νὰ καταφρονήσουν τοὺς συγγενεῖς, τὰ παιδιά καὶ τοὺς γονεῖς των, σκέψου πῶς πρέπει νὰ εἰσοθε σεις οἱ διδασκαλοὶ τῆς

9. Πρὸς. Ἠεβ. 83, 27 ἐξ.

10. Πρὸς. Ἀρσ. 25, 1 ἐξ.

11. Ματθ. 10, 36.

12. Ματθ. 7, 5.

13. Ματθ. 7, 6.

14. Λουκ. 12, 49.

πίστεως. Διότι αἱ δυσκολίαι δὲν θὰ σταματήσουν εἰς σὰς μόνον, ἀλλὰ θὰ περάσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἄφου ἦλθα καὶ ἔφερα μεγάλα ἀγαθὰ, ζητῶ καὶ ἀπὸ σας μεγάλην ὑπακοὴν καὶ ἀγαθὴν διάθεσιν.

«Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του παραπάνω ἀπὸ ἐμέ, δὲν ἀξίζει δι' ἐμέ. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν του ἢ τὴν θυγατέρα του παραπάνω ἀπὸ ἐμέ, δὲν εἶναι ἀξίος νὰ λέγεται μαθητὴς μου. **Β** Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν παίρνει τὸν σταυρὸν του¹⁵ καὶ δὲν με ἀκολουθεῖ, δὲν ἀξίζει δι' ἐμέ».¹⁶ Εἶδες ἀξίωμα διδασκαλοῦ; Εἶδες πῶς ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι γῆσιος υἱὸς τοῦ Πατρὸς του, καὶ δίδει ἐντολὴν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ πάντα καὶ νὰ προτιμήσουν τὴν ἰδικὴν του ἀγάπην;

Καὶ διατὶ ἀναφέρω, λέγει, φίλους καὶ συγγενεῖς; Ἄφου καὶ ὅταν προτιμήσῃς τὴν ζωὴν σου ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μου ἀγάπην, εὐρίσκεισαι πολὺ μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου μαθητὰς.

Τί λοιπόν; Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν εἶναι ἀντίθετοι πρὸς τὰς ἐντολάς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης; Μὴ γένοιτο. Ὅχι δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πολὺ συμφωνοῦν πρὸς ἐκεῖνην. Διότι καὶ ἐκεῖ ἐκεῖνους ποὺ παρουσιάζονται εἰς τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων, δίδει ἐντολὴν ὄχι μόνον νὰ τοὺς μισοῦν, ἀλλὰ νὰ τοὺς λιθοβολοῦν. Καὶ εἰς τὸ δευτερονόμιον θαυμάζει αὐτούς καὶ λέγει: **Γ** «Ὅποιος λέγει εἰς τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του, δὲν σας ἔξρω, καὶ εἰς τοὺς ἀδελφούς του δὲν σας γνωρίζω, καὶ ἀποκηρύσσει τὰ παιδιὰ του, αὐτὸς ἐτήρησε τὰς ἐντολάς σου».¹⁷ Ἐάν, βέβαια, ὁ Παῦλος διδῆ πολλὰς ἐντολάς διὰ τὸν σεβασμὸν πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ μᾶς προτρέπῃ νὰ ὑπακούωμεν ὀλοκληρωτικὰ εἰς αὐτούς, νὰ μὴ παραξενεύεσθαι, διότι εἰς ἐκεῖνα μόνον μᾶς λέγει νὰ ὑπακούωμεν, ποὺ δὲν θλάπτεται ἡ εὐσεβεία; Διότι, πραγματικά, εἶναι ἀρεστόν εἰς τὸν Θεὸν νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς μας ἐν γένει. Ὅταν, ὁμῶς, ζητοῦν κάτι παραπάνω ἀπὸ τὴν τιμὴν ποὺ τοὺς ἀρμόζει, τότε δὲν πρέπει νὰ ὑπακούωμεν. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Λουκᾶς λέγει: «Ἐάν κανεὶς ἔρχεται μαζίμου καὶ δὲν μισῇ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του καὶ τὴν γυναῖκα του καὶ τοὺς ἀδελφούς του καὶ τὰς ἀδελ-

15. Δὲν παίρνει, δηλαδή, τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑποστῇ ἄνετον σταυρωθῆ.

16. Ματθ. 10, 37 - 38.

17. Δευτ. 33, 9.

φάς του, **Δ** ακόμη δὲ ἐάν δὲν μισῇ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του, ἔφ' ὅσον ἔλαυ αὐτὰ γίνονται ἐμπόδιον νὰ με ἀκολουθῇ, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μαθητὴς μου.¹⁸ Δὲν σέ προτρέπει, θεέτατα, νὰ τοὺς μισῆς χωρὶς αἰτίας, διότι αὐτὸ εἶναι μεγάλη παρανομία. Ἄλλ' ὅταν θέλουν νὰ τοὺς ἀγαπῆς περισσότερο ἀπὸ ἐμέ, τότε νὰ τοὺς μισῆς διὰ τὸν λόγον αὐτόν. Διότι τὸ γεγονός αὐτὸ καὶ τὸν ἀγαπώμενον καὶ τὸν ἀγαπῶντα εἶναι ἱκανὸν νὰ καταστρέψῃ. Ἐλεγε δὲ αὐτὰ διὰ τὴν καταστροφή καὶ τὰ τέκνα περισσότερο γενναῖα καὶ τοὺς πατέρας, ποὺ ἐσκόπευαν νὰ στοθοῦν ἐμπόδιον εἰς τὴν πίστιν τῶν παιδιῶν των, νὰ τοὺς κἀν τῶν πρῶτων. Πραγματικά, ὅταν θὰ ἔβλεπαν ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν, ὥστε νὰ τοὺς ἀποσπᾷ τὰ τέκνα των ἀπὸ κοντὰ των, ἀσφαλῶς, θὰ ἔπαιαν τὴν ἀντίδρασιν των, ἐπειδὴ θὰ ἐπεχείρουν τὰ ἀδύνατα. Ἐ δι' αὐτὰ, ἀφοῦ ἄφησε τοὺς μαθητὰς, ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς διδάσκει νὰ μὴ φέρουν ἐμπόδια, ἐπειδὴ ἐπιχειροῦν τὰ μὴ δυνάμενα νὰ πραγματοποιηθοῦν.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ τὴν μὴ ἀγανακτοῦν οἱ γονεῖς, οὔτε νὰ ὀργίζωνται, κῦτταξε τοῦ ὁδηγεῖ τὸν λόγον. Ἄφοῦ, δηλαδὴ, εἶπεν, «ὅποιος δὲν μισεῖ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μητέρα του», προσέθεσε, «καὶ τὴν ζωὴν του». Διότι διατί, λέγει, μοῦ προσβάλλεις τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς, τὰς ἀδελφὰς καὶ τὴν σύζυγον; Τίποτε δὲν εἶναι περισσότερο ἐπιθυμητὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἀλλ' ὅμως, ἐάν δὲν τὴν μισῆς καὶ αὐτὴν, θὰ πάθῃς τὰ ἀντίθετα ἀπὸ ἄλλα ἐκεῖνα ποὺ θὰ ἀπολαύσῃς ἐκεῖνος ποὺ με ἀγαπᾷ. **ΚΑΙ** καὶ μάλιστα δὲν ἔδωκεν ἐντολὴν νὰ τὴν μισῆς μόνον, ἀλλὰ νὰ τὴν μισῆς τόσο, ὥστε νὰ εἶσαι ἔτοιμος νὰ τὴν ἐκθέσῃς εἰς πόλεμον, εἰς μάχας, εἰς σφάγας καὶ εἰς αἵματα. «Καὶ ὅποιος δὲν παίρνει τὸν σταυρὸν του καὶ δὲν με ἀκολουθεῖ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι μαθητὴς μου». Δηλαδὴ, δὲν εἶπεν ἁπλῶς ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ παραταχθοῦν καὶ ν' ἀγωνισθοῦν μέχρι θανάτου, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ὑποστοῦν θείων θανάτων, καὶ ὄχι μόνον θείων, ἀλλὰ καὶ ταπεινωτικῶν.

Καὶ δὲν κάνει ἀκόμη κανένα λόγον διὰ τὸ ἴδιόν του πάθος, διὰ τὴν ἐγκυμνασθῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος με.

¹⁸ Αἰων. 14, 26.

αὐτὰ καὶ νὰ δεχθοῦν με μεγαλύτεραν εὐκολίαν τὴν ἀναγγελίαν αὐτοῦ.

Ἄρα γε δὲν ἀξίζει νὰ ἀναρωτηθῶμεν, **Β** πῶς δὲν ἐφυγεν ἡ ψυχὴ των ἀπὸ τὸ σῶμά των, ἀφοῦ εἰς κάθε περίπτωση οἱ κίνδυνοι ἦσαν ὅμοιοι, τὰ δὲ ἀγαθὰ τὰ ἠλπίζαν μόνον; Λοιπὸν, διατί δὲν ἐφυγεν ἡ ψυχὴ των; Διότι ἦτο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ ὁμιλοῦντος καὶ ἡ ἀγάπη τῶν μαθητῶν του. Δι' αὐτὸ, ἂν καὶ ἦκουσαν φοβερότερα καὶ θαυρότερα ἀπὸ ὅσα ἔπασαν οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, ὅπως εἶναι ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἰερεμίας, ἐν τούτοις ἔμεναν πιστοὶ καὶ δὲν διετύπωναν καμμίαν ἀντίρρησην.

Ἐκεῖνος, λέγει, «ποῦ εἰς τὸν καιρὸν τῶν διαγωγῶν θὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον, θὰ χάσῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ χάσῃ τὴν ζωὴν του διὰ τὴν πίστιν του εἰς ἐμέ, θὰ κερδίσῃ τὴν μακαρίαν ζωὴν.¹⁹ Εἶδες πόση εἶναι ἡ ζημία ἐκεῖνων ποὺ ἀγαποῦν τὰ ἐπίγεια πέραν τοῦ ἐπιτρεπομένου; Καὶ πόσον τὸ κέρδος ἐκεῖνων ποὺ τὰ μισοῦν; **Κ** Ἐπειδὴ, ὅμως, αἱ ἐντολαὶ ἦσαν θαρραεῖα, ἀφοῦ τοὺς προέτρεπε νὰ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τοὺς γονεῖς των, τὰ παιδιὰ των, τὴν φυσικὴν τάξιν, τὴν συγγένειαν, τὴν οἰκουμένην δόλοκληρον καὶ πρὸς τὴν ἴδιαν των τὴν ζωὴν, δι' αὐτὸ καὶ ἀναφέρει καὶ τὴν ἀφέλειαν, ποὺ εἶναι πολὺ μεγάλη. Διότι αὐτὰ ὄχι μόνον δὲν θὰ σὰς θλάσουν, λέγει, ἀλλὰ καὶ θὰ σὰς ὠφελήσουν ὑπερβολικά, ἐνῶ τὰ ἀντίθετα θὰ σὰς θλάσουν. Αὐτὸ τὸ κάνει συχνά, δηλαδὴ, τοὺς προσελκίζει πρὸς τὰς ἐντολάς του θασιζόμενος εἰς ἐκεῖνα ποὺ ἐπιθυμοῦν.

Διατί, λοιπὸν, δὲν θέλεις νὰ περιφρονῆς τὴν ζωὴν σου; Ἐπειδὴ τὴν ἀγαπᾷς; Λοιπὸν, δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νὰ τὴν περιφρονῆς καὶ τότε θὰ τὴν ὠφελήσῃς τὰ μέγιστα καὶ θὰ πράξῃς ὅτι κάνει ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ. Καὶ πρόσεξε ἀνέκφραστον σύνεσιν. Διότι δὲν τοὺς ἔδασκε εἰς τὴν ἐντολὴν αὐτὴν μόνον με τὴν ἀναφορὰν εἰς τοὺς γονεῖς καὶ εἰς τὰ τέκνα των, **Δ** ἀλλὰ καὶ με τὴν ἀναφορὰν εἰς τὴν ζωὴν, ποὺ εἶναι τὸ περισσότερο ἀγαπητὸν ἀπ' ἄλλα, ὥστε ἀπὸ ἐδῶ νὰ γίνῃ πεποιθήσις εἰς τοὺς μαθητὰς ἐκεῖνο καὶ νὰ μάθουν ὅτι καὶ τοὺς παραπάνω με τὴν συμπεριφορὰν των αὐτὴν θὰ ὠφελήσουν περισσότερο, ἀφοῦ, θεέτατα, ἀμειβάνει αὐτὸ εἰς τὴν ζωὴν, τὴν πλέον πολῦτιμον ἄλων.

¹⁹ Ματθ. 10, 39.

«Όλα αυτά ἦσαν, θέσθαι, ικανὰ νὰ πείσουν ἐκεῖνους ποῦ ἐπρόκειτο νὰ ὑποδέχονται τοὺς μαθητὰς. Διότι ποῖος δὲν θὰ ἐδέχετο μὲ κάθε προθυμίαν τοὺς τούσων γενναίους, τοὺς ἐκλεκτοὺς, ποῦ ὡς λέοντες περιέτρεχον τὴν οἰκουμένην καὶ κατεφρόνουν ὅλα τὰ ἰδικά των, διὰ νὰ σωθοῦν οἱ ἄλλοι; Ἄλλ' ὅμως προσφέρει καὶ ἄλλον μισθόν, Ἐ μὲ τὸ νὰ δείξη ὅτι ἐνδιεφέρετο περισσότερο διὰ τοὺς φιλοξενούντος, παρὰ διὰ τοὺς φιλοξενουμένους. Καὶ δίδει τὴν πρώτην τιμὴν, ὅταν λέγῃ: «Καὶ ἐκεῖνος ποῦ σὰς ὑποδέχεται, ὑποδέχεται ὅχι σὰς, ἀλλὰ ἐμέ. Καὶ ἐκεῖνος ποῦ ὑποδέχεται ἐμέ, ὑποδέχεται ἐκείνον ποῦ μὲ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον».²⁰ Καὶ ποῖον δύναται νὰ συγκριθῆ μὲ αὐτὸ, τὸ νὰ ὑποδέχεται, δηλαδὴ, κάποιος τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν; Εἰς τὴν συνέχειαν, ὑπόσχεται καὶ ἄλλην ἀνταμοιβήν. «Ἐκεῖνος», λέγει, «ποῦ ὑποδέχεται προφήτην, ἐπειδὴ εἶναι προφήτης, θὰ λάθῃ τὴν αὐτὴν ἀνταμοιβήν, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ προφήτης. **401** Καὶ ἐκεῖνος ποῦ ὑποδέχεται τὸν δίκαιον, ἐπειδὴ εἶναι δίκαιος, θὰ λάθῃ τὴν αὐτὴν ἀνταμοιβήν, τὴν ὅποιαν καὶ ὁ δίκαιος».²¹ Καὶ παραπάνω μὲν ἀπειλεῖ μὲ κόλασιν ἐκεῖνους ποῦ δὲν θὰ ἐδέχοντο τοὺς μαθητὰς, ἐνῶ ἐδῶ καθορίζει καὶ ἀφθονίαν ἀπὸ ἀγαθὰ διὰ τοὺς δεχομένους.

Καὶ διὰ νὰ ἀντιληφθῆς ὅτι φροντίζει περισσότερο διὰ τοὺς φιλοξενούντας, δὲν εἶπεν ἀπλῶς, «ὅποιος δέχεται προφήτην», ἢ «ὅποιος δέχεται δίκαιον», ἀλλὰ προσέθεσεν «ἐπειδὴ εἶναι προφήτης» καὶ «ἐπειδὴ εἶναι δίκαιος», δηλαδὴ, ἐάν τὸν δέχεται ὅχι διὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ κάποιον ἐπίγειον προστασίαν ἢ διὰ νὰ τὸν προστατεύσῃ ἀπὸ οἰκουμένης ἄλλου κινδύνου, ἀλλὰ τὸν δέχεται, ἐπειδὴ εἶναι ἢ προφήτης ἢ δίκαιος, **B** αὐτὸς θὰ λάθῃ τὴν ἀνταμοιβήν ποῦ θὰ ἔπαιρνεν ὁ προφήτης καὶ ὁ δίκαιος. Δηλαδὴ, τὴν ἀμοιβήν ποῦ ἦτο φυσικὸν νὰ λάθῃ ἐκεῖνος, ποῦ θὰ ἐδέχετο τὸν προφήτην ἢ τὸν δίκαιον, ἢ τὴν ἀμοιβήν ποῦ πρόκειται νὰ λάθῃ ὁ προφήτης καὶ ὁ δίκαιος. Πράγμα ποῦ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν «Τὸ ἰδικόν σας περισσεύει νὰ συμπληρώσῃ τὸ ὑστέρημα ἐκείνων, ὥστε καὶ τὸ περισσεύει ἐκείνων νὰ ἀμπληρώσῃ καὶ τὸ ἰδικόν σας ὑστέρημα».²²

²⁰ Ματθ. 10, 40.

²¹ Ματθ. 10, 41.

²² Β' Κορινθ. 8, 18 - 14.

Εἰς τὴν συνέχειαν, διὰ νὰ μὴ προβάλλῃ κανεὶς τὴν πενίαν ὡς δικαιολογίαν, λέγει «Καὶ ἐκεῖνος ποῦ θὰ ποτίσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς μικροὺς καὶ ἀσήμους αὐτοὺς μαθητὰς μου ὕδωρ καὶ ἕνα μόνον ποτήριον κρύου νεροῦ, ἐπειδὴ εἶναι μαθητὴς μου, ἀληθῶς σας λέγω, δὲν θὰ χάσῃ τὴν ἀνταμοιβήν ποῦ τοῦ ἀνήκει».²³ Καὶ ἐν δώσῃ ἕνα ποτήριον κρύου νεροῦ, ποῦ δὲν ἀπαιτεῖ καμμίαν δαπάνην, καὶ δι' αὐτὸ θὰ σὲ περιμένη ἀνταμοιβή. Διότι τὰ πάντα πράττω διὰ σας, ποῦ δέχεσθε τοὺς μαθητὰς μου.

Ὁ εἶδες μὲ πόσους κόπους τοὺς ἔπεισε καὶ τοὺς ἠνοιξε τὰ σπίτια δλοκλήρου τῆς οἰκουμένης; Πραγματικά, μὲ ὅλα ἀπέδειξεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἦσαν ὀφειλέται τῶν μαθητῶν. Πρῶτον, ὅταν εἶπεν «Εἶναι δίκαιον ὁ πνευματικὸς ἐργάτης νὰ συντηρῆται ἀπὸ ἐκεῖνους, διὰ τοὺς ὁποίους μοχθεῖ». Δεύτερον, μὲ τὸ γεγονός ὅτι τοὺς ἀπέστειλεν εἰς τὸ ἔργον των χωρὶς νὰ ἔχουν τίποτε τὸ θιστικόν μαζί των. Τρίτον, ἐπειδὴ τοὺς ἔριψεν εἰς τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας χάριν τῶν δεχομένων. Τέτατον, ἐπειδὴ τοὺς ἔδωσε τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιτελοῦν θαύματα. Πέμπτον, μὲ τὸ ὅτι εἰσήγαγε τὴν εἰρήνην, ποῦ εἶναι ἡ αἰτία δλων τῶν ἀγαθῶν, εἰς τὰ σπίτια τῶν δεχομένων διὰ τοῦ στόματος τῶν μαθητῶν. Ἐκτον, μὲ τὸ ὅτι ἠπέλιπεν ἐκεῖνους ποῦ δὲν θὰ τοὺς ὑπεδέχοντο μὲ τιμωρίαν θαυτεράν ἐκείνης ποῦ ὑπέστησαν οἱ κάτοικοι τῶν Σοδόμων. Ἐβδομον, μὲ τὸ νὰ ὑποδείξῃ ὅτι ἐκεῖνοι ποῦ ὑποδέχονται τοὺς μαθητὰς, ὑποδέχονται τὸν ἴδιον καὶ τὸν Πατέρα του. **D** Ὀγδοον, μὲ τὸ ὅτι ὑπεσχέθη ἀνταμοιβήν ὁμοίαν πρὸς τὴν ἀνταμοιβήν τοῦ προφήτου καὶ τοῦ δικαίου. Ἐνατον, μὲ τὸ ὅτι ὑπεσχέθη μεγάλην ἀνταμοιβήν καὶ διὰ τὴν προσφοράν ἑνὸς ποτήριου κρύου νεροῦ. Καθένα ἀπὸ τὰ παραπάνω ἦτο ἴκανόν καὶ μόνον ποῦ νὰ τοὺς πείσῃ. Διότι, πὲς μου, σὲ παρακαλῶ, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος, ὅταν ἐλέηθῃ ἕνα στρατηγὸν μὲ πολλὰ πρᾶγματα καὶ αἵματωμένον, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς νίκας, νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πρώτην γραμμὴν, δὲν θὰ τὸν ὑπεδέχετο μὲ ἀνοικτὰς τὰς θύρας τοῦ σπιτιοῦ του;

Καὶ ποῖος εἶναι τῶρα παρόμοιος; ἐρωτᾷ κάποιος. Δι' αὐτὸ προσέθεσεν, ἐπειδὴ εἶναι μαθητὴς, προφήτης καὶ δίκαιος, διὰ νὰ καταλάβῃς ὅτι καθορίζει τὴν ἀνταμοι-

²³ Ματθ. 10, 42.

θῆν ὄχι ἀπὸ τὴν ἀξίαν τοῦ φιλοξενουμένου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ φιλοξενουόντος. **Ε** Ἐδῶ, θέθαια, κάνει λόγον διὰ τοὺς μαθητὰς, τοὺς δικαίους καὶ τοὺς προφήτας. Εἰς ἄλλην, ὅμως, περιπτώσιν μᾶς προτρέπει νὰ ὑποδεχώμεθα καὶ τοὺς πολὺ ταπεινοὺς καὶ τιμωρεῖ δίκους δὲν τοὺς ὑποδέχονται. «Κάθε τι ποῦ δὲν ἐκάνατε εἰς ἕνα ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐλαχίστους, ὅτε καὶ εἰς ἐμὲ τὸ ἐκάνατε».²⁴ Καὶ τὸ ἀντίθετον, πάλιν, λέγει ὅτι ἰσχύει διὰ τοὺς ἰδίους.²⁵ Διότι, καὶ ὅταν δὲν ἐπιτυχάνῃ κάτι μεγάλο, εἶναι ἄνθρωπος, **402** κατοικεῖ τὸν ἴδιον κόσμον μὲ σέ, θλίπει τὸν ἴδιον ἥλιον, ἔχει τὴν ἴδιαν ψυχὴν, τὸν ἴδιον Κύριον, μετέχει εἰς τὰ ἴδια μυστήρια μὲ σέ, καλεῖται εἰς τὸν ἴδιον οὐρανόν, ἔχει μεγάλο δικαίωμα νὰ εἶναι πτωχὸς καὶ νὰ ἔχῃ ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητον διὰ τὴν συντήρησίν του τροφῆν.

Τώρα, ὅμως, ἐκεῖνοι ποῦ σὲ ἐξυπνοῦν μὲ αὐλοῦς καὶ ἄλλα μουσικὰ ὄργανα τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος καὶ προκαλοῦν ἐνόησιν χωρὶς λόγον καὶ σκοπόν, ἀφοῦ λάθουν πολλὰ δῶρα ἀπὸ σένα φεύγουν. Καὶ ἐκεῖνοι, πάλιν, ποῦ περιφέρουν χελιδόνας μὲ μουντζουρωμένα τὰ πρόσωπα καὶ κακολογοῦν τοὺς πάντας, παίρνουν ἀνταμοιβὴν διὰ τὴν τερατωδῆν των αὐτῆν.²⁶ Ἄν ὅμως ἔλθῃ εἰς τὸ σπῆτι σου ἕνας πτωχός, ποῦ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ὀλίγον ψωμί, τότε ἀκούονται πολλὰ ἀσκοφανταί, διαβολαί, κατηγοροῖαι δι' ὀκνηρίαν, **Β** λοιδοροῖαι, ὕβρεις καὶ ἐμπαιγμοί. Καὶ δὲν συλλογιζέσαι ὅτι καὶ σὺ εἶσαι ἄνθρωπος, ποῦ δὲν ἐργάζεσαι, καὶ ὅμως ὁ Θεὸς σοῦ δίδει τὰ ἀγαθὰ του. Μὴ μοῦ εἰπῆς, θέθαια, ὅτι μὲ κάτι ἀσχολεῖσαι καὶ σὺ, ἀλλὰ ἐκεῖνο νὰ μοῦ ἀποδείξῃς, ἐάν, δηλαδὴ, κόνῃς καὶ χρησιμοποῖς κάτι ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα. Ἐάν, ὅμως, μοῦ ἀπαριθμῆς κερδοσκοπίας καὶ ἐμπόρια καὶ τὴν φροντίδα καὶ τὴν ἐπαύξειαν τοῦ πλούτου σου, θὰ σοῦ ἀπαντήσω καὶ ἐγὼ ὅτι αὐτὰ δὲν ἠμποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν ἐργασίαι, ἀλλὰ ἔργα εἶναι ἢ ἐλεημοσύνη, αἱ προσευχαί, αἱ φροντίδες διὰ τοὺς ἀδικουμένους καὶ ὅλαι αἱ παρόμοιαι ἐνέργειαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀπέχομεν εἰς δὴν μας τὴν ζωὴν.

²⁴ Ματθ. 26, 45.

²⁵ Πρὸς Ματθ. 25, 49.

²⁶ Ὁ Χρυσόστομος ἀναφέρεται εἰς θλίψιν τῆς ἐκκλησίας σχετιζόμενα μὲ τὰς ἐργασίας τοῦ νέου ἔτους καὶ τὸν ἀπὸκρη.

Ἄλλ' ὁ Θεὸς δὲν μᾶς εἶπε ποτέ, δὲν σοῦ ἀνάπτω τὸν ἥλιον, ἐπειδὴ εἶσαι ὀκνηρός. Ἐπειδὴ δὲν κάνεις κανένα ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα, σοῦ σθῆνω τὴν σελήνην, καταστρέφω τὴν παραγωγικὴν δύναμιν τῆς γῆς, **Γ** ἀποξηραίνω τὰς λίμνας, τὰς πηγὰς καὶ τοὺς ποταμούς, ἀφαιρῶ τὸν ἀέρα, σταματῶ τὰς ἐτησίαις θροαξάς, ἀλλ' ὅλα μᾶς τὰ παρέχει μὲ ἀφθονίαν. Εἰς μερικοὺς μάλιστα, ποῦ ὄχι μόνον παραμένουν ἀνεργοί, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον προσβαίνουν καὶ εἰς πονηρὰ ἔργα, ὁ Θεὸς τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἀπολαυθάνουν ὅλα αὐτὰ.

Ὅταν, λοιπόν, ἰδῆς ἕνα πτωχὸν καὶ εἰπῆς ὅτι, ἀγνακτῶ, ἐπειδὴ εἶσαι νέος, ὕγιης καὶ δὲν ὑποφέρει ἀπὸ τίποτε καὶ ἐν τούτοις θέλει νὰ τρέφεται παραμένων εἰς τὴν ὀκνηρίαν καὶ πιθανόν νὰ εἶναι κάποιος ὑπὸ τῆς ποῦ ἐδραπέτευσε καὶ ἐγκατέλειψε τὸν κύριόν του, τότε αὐτὰ, ποῦ εἶπα παραπάνω, νὰ τὰ σκεφθῆς μέσα σου, ἢ μᾶλλον δῶσε τὴν ἀδειαν εἰς ἐκεῖνον νὰ σοῦ τὰ εἰπῇ χωρὶς φόβου καὶ πολὺ δίκαια θὰ ἀναφανῆσῃ, **Δ** ἀγνακτῶ, διότι, ἐνῶ εἶσαι ὕγιης, παραμένεις ἀργός καὶ δὲν ἐφαρμόζεις καμμίαν ἀπὸ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ, ἀφοῦ ἐδραπέτευσες ἀπὸ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Κυρίου, περιφέρεσαι σάν νὰ εὐρίσκεισαι εἰς ξένην γῆραν, ἀσχολουμένος μὲ τὰς πράξεις τῆς κακίας, μεθύων, ἀσχημονῶν, κλέπτων, ἀρπάζων καὶ καταστρέφων τὰ σπῆτια τῶν ἄλλων. Καὶ οὐ μὲν κατηγορεῖς διὰ ὀκνηρίαν, ἐγὼ ὅμως κατηγορῶ διὰ τὰ πονηρὰ ἔργα, ποῦ κάνεις, ὅταν μηχανορραφῆς, ὅταν ὀρκίζεσαι, ὅταν ψεύδεσαι, ὅταν ἀρπάζεις, ὅταν ἀμέτρητα ἄλλα παρόμοια ἔργα ἐκτελῆς.

Ε Αὐτὰ τὰ λέγω ὄχι διὰ νὰ νομοθετήσω τὴν ὀκνηρίαν. Μὴ γένοιτο. Ἄλλὰ τὰ λέγω ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ πολὺ ὅλοι νὰ ἐργάζονται. Διότι ἡ ἀργία ἐδίδαξε κάθε κακίαν. **Σ**ὺς παρακαλῶ, ὅμως, νὰ μὴ εἰσθε ἀσπλαγχνοὶ καὶ σκληροί. Διότι καὶ ὁ Παῦλος, ἂν καὶ ἐκάκισε πολὺ καὶ εἶπεν **403** «Ἐάν κανεὶς δὲν θέλῃ νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει νὰ τρώγῃ».²⁷ δὲν ἐσταμάτησεν εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ προσέθεσεν «Σεῖς, ὅμως, ἀδελφοί, νὰ μὴ ἀποκάμετε πράττοντες τὸ καλὸ καὶ πρὸς αὐτούς».²⁸ Καὶ ὅμως αὐτὸ εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὰ προηγούμενα. Διότι, ἀφοῦ ἔδωσες ἐντολὴν νὰ μὴ τρώγουν, τότε πῶς μᾶς προτρέπεις

²⁷ Ρ' Θεσα. 3, 10.

²⁸ Β' Θεσα. 3, 13.

νά τούς δίδωμεν; Ναί, λέγει: Πραγματικά, σᾶς εἶπα νά τούς ἀποστρέψετε καί νά μὴ τούς συναναστρέψετε, ἀλλὰ καί πάλιν σᾶς προέτρεψα, «νά μὴ τούς θεωρῆτε ὡς ἐχθρούς, ἀλλὰ νά τούς συμβουλεύετε»,²⁹ χωρὶς νά διατυπώσω ἀλληλοσυγκρουόμενας ἐντολάς, ἀλλὰ, ἀντίθετα, ἐντολάς ποῦ εὐρίσκονται εἰς ἀπόλυτον συμφωνίαν μεταξύ των. Διότι, ἔάν σὺ εἶσαι πρόθυμος νά προσφέρῃς ἑλεημοσύνην, τότε καί ἐκεῖνος ὁ πτωχὸς θά ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν σκληρίαν καί σὺ ἀπὸ τὴν σκληρότητα.

Ναί, ἀλλὰ φεῦδεται πολὺ καί ὑποκρίνεται, ἀντιλέγει κάποιος. Μά, καί δι' αὐτὸ εἶναι ἀξίος ἑλεημοσύνης, ἐπειδὴ κατέπεσεν εἰς τόσον μεγάλην ἀνάγκην, ὥστε νά εἶναι ὑποχρεωμένος νά προβαίη εἰς τὰς ἀσχημίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους. Ἡμεῖς, ὅμως, ὄχι μόνον δέν ἐλεοῦμεν, **Β** ἀλλὰ προσθέτομεν καί τὰ σκληρὰ ἐκεῖνα λόγια, ὅταν λέγωμεν: Δέν σοῦ ἔδωσα μίαν φορὰν καί ὕπερα πάλιν; Τί λοιπόν; Δέν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τροφῆν, ἐπειδὴ ἔφαγε μίαν φορὰν; Διατί δέν θέτεις καί εἰς τὴν ἰδικὴν σου κοιλίαν τοὺς ἴδιους νόμους καί δέν λέγεις πρὸς αὐτὴν: Ἐχόρτασες γῆς καί προχθές, μὴ ζητῆς σήμερα τροφήν; Ἀλλὰ τὴν κοιλίαν σου τὴν παραγεμίζεις πέρον τοῦ μέτρου, ἐνῶ αὐτὸν τὸν ἀποστρέφουσαι. Ἄν καί ζητῆ μετρίαν τροφήν, ἐνῶ εἶχες τὴν ὑποχρέωσιν δι' αὐτὸ ἀκριβῶς νά τὸν ἐλεήσῃς, ἐπειδὴ ἀναγκάζεται νά ἐργεταί καί νά σοῦ ζητῆ κάθε ἡμέραν. Διότι καί ἂν τίποτε ἄλλο δέν σέ συγκινῇ, δι' αὐτὸ μόνον ἔπρεπε νά τὸν ἐλεήσῃς, ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ ἀναγκάζεται νά τὰ κἀν πιεζόμενος ἀπὸ τὴν πείναν του. **Γ** Καί δέν τὸν ἐλεεῖς, ἐπειδὴ, ἐνῶ ἀκοεῖ αὐτοῦ τοὺς λόγους σου, δέν ἐντρέπεται, διότι ἡ ἀνάγκη εἶναι περισσότερο λογυρὰ τῆς ἐντροπῆς.

Σὺ, ὅμως, ὄχι μόνον δέν τὸν ἐλεεῖς, ἀλλὰ καί τὸν διατυπώεις ἐπὶ πλέον. Καί ἐνῶ ὁ Θεὸς σέ προτρέπει νά ἐλεῆς κρυφά, σὺ ἴστασαι καί διακηρύσσεις τὸν προσελθόντα καί τὸν ὑβρίζεις, ἂν καί ἔπρεπε νά τὸν ἐλεήσῃς. Πραγματικά, ἔάν δέν θέλῃς νά δώσῃς, διατί τὸν κατηγορεῖς καί συντρίβεις τὴν τολαίπωρον καί ἀθλίαν του ψυχὴν; Ἦλθε μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι εἰς τὰ δικά σου χέρια θά εὕρῃ λιμάνι. Διατί, λοιπόν, σηκώνεις κύματα καί τοῦ προκαλεῖς θαρύτερον χειμῶνα; Διατί τὸν κατηγορεῖς διὰ δουλοπρέπειαν; Μήπως θά ἤρχετο εἰς τὸ

29. Π' Θεοῦ, 8, 15.

σπίτι σου, ἔάν ἐπαρίμενε ἢ ἀκούσῃ παρομοίους λόγους; **Δ** Ἐάν, πάλιν, μολοντί ἐγκώριζε τί θά ἀκούσῃ, ἦλθεν, δι' αὐτὸν τὸν λόγον ἀξίζει νά τὸν ἐλεήσῃς καί, παράλληλα, νά νοιώσῃς φρίκην διὰ τὴν ἰδικὴν σου σκληρότητα, ἐπειδὴ, ἂν καί φλέπῃς τόσον καταπιεστικὴν ἀνάγκην, δέν ἔγινες περισσότερον ἡμερὸς καί δέν νομίζεις ὅτι εἶναι ἀρκετὸς διὰ νά δικαιολογήσῃ τὴν ἀναίσιχτην του ὁ φόβος τῆς πείνης, ἀλλὰ τὸν κατηγορεῖς δι' ἀναίσιχτην, ἂν καί πολλές φορές σὺ ὁ ἴδιος ἔχῃς διαπράξει μεγαλυτέρας ἀναίσιχτίας καί μάλιστα διὰ φοβερὰ πράγματα. Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, θέθαις, ἡ ἀναίσιχτις συγχωρεῖται, ἐνῶ ἡμεῖς πολλές φορές, ἂν καί πράττωμεν πράγματα ἀξία κολάσεως, ἐν τούτοις φερόμεθα μὲ ἀναίδειαν. Καί, μολοντί πρέπει, σκεπτόμενοι αὐτὰ, νά φερόμεθα μὲ ταπεινώσιν, ἀντίθετα, ἐπιτιθέμεθα ἐναντίον τῶν τολαίπωρον αὐτῶν ἀνθρώπων καί, ἐνῶ μᾶς ζητοῦν φάρμακα, ἡμεῖς τοὺς προσθέτομεν πλῆγας.

Ἐάν, ὅμως, δέν θέλῃς νά προσφέρῃς, διατί προσβάλλεις; **Ε** Ἐάν δέν θέλῃς νά τὸν ἐλεήσῃς, διατί τὸν ὑβρίζεις; Μά, δέν δεχεται νά φύγῃ κατ' ἄλλον τρόπον. Λοιπόν, νά ἐνεργήσῃς σύμφωνα μὲ τὴν συμβουλὴν τοῦ σοφοῦ ἐκεῖνου ἀνδρός: «Νά ἀπαντήσῃς εἰς αὐτὸν εἰρηνικά καί μὲ πραότητα».³⁰ Διότι δέν προβαίνει εἰς τὰς ἀναίσιχτίας αὐτοῦ τοῦ εἶδους μὲ τὴν θέλησιν του. Ἐπειδὴ δέν ὑπάρχει, ὅπως ἴσως δέν ὑπάρχει, ἄνθρωπος ποῦ θέλει νά ἀναίσιχτῇ χωρὶς αἰτίαν. **40-4** Ἄν καί πολλά ἐπιχειρήματα προσβάλλουν μερικὸι διὰ τὸ ἀντίθετον, ἐγὼ δέν ἡμπορῶ νά δεγθῶ ποτὲ ὅτι, ἕνας ἄνθρωπος ποῦ ζῆ μέσα εἰς τὴν ἀφθονίαν εἶναι δυνατὸν νά προτιμῆσῃ νά ζητιαιοῦν. Ἄς μὴ σᾶς παρασύρῃ, λοιπόν, κανεὶς εἰς παραλογισμούς. Ἀλλὰ καί ὅταν ὁ Παῦλος λέγῃ: «Ἐάν κανεὶς δέν θέλῃ νά ἐργάζεται, δέν πρέπει νά πρῶγῃ», τὸ λέγει πρὸς αὐτοὺς, ἐνῶ πρὸς ἡμᾶς δέν λέγει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετον: «Σεῖς νά μὴ κούρασθῆτε νά πράττετε τὸ καλὸν καί πρὸς αὐτοὺς». Τὸ ἴδιον κάνομεν καί ἡμεῖς εἰς τὸ σπῆτι μας. Ὅταν, δηλαδὴ, δύο πρόσωπα εὐρίσκονται εἰς εἰς διαμάχην. Τὰ παίνομεν ἰδιαίτερας καί τοὺς δίδωμεν ἀντιθέτους συμβουλὰς. Τὸ ἴδιον ἔκανε καί ὁ Θεὸς καί ὁ Μωϋσῆς. Διότι πρὸς τὸν Θεὸν ἔλεγεν: «Καί ἔάν

30. Σαφ. Σειρ. 4, 8.

μὲν συγχώρησιν τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν, συγχώρησέ τιν, εἰδὲμὴ νὰ ἀφανίσῃς καὶ μένα.⁸¹ **Β** ἐνῶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους εἶδιδε τὴν ἐντολὴν νὰ σφάζουν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ μάλιστα δλοὺς τοὺς συγγενεῖς των.⁸² Βέβαια, αὐτὰ ἦσαν ἀντίθετα, ἀλλ' ἀπέβλεπαν εἰς τὸν ἴδιον σκοπὸν. Ὁ Θεός, ἐξ ἄλλου, ἔλεγεν εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἐνῶ τὸν ἤκουαν οἱ Ἰουδαῖοι: «Ἀφῆσέ με νὰ καταστρέψω τὸν λαόν».⁸³ (διότι καὶ ἐάν δὲν παρεύρισκοντο εἰς τὰ λεγόμενα, θὰ τὰ ἐπληροφοροῦντο ἀργότερα), κατ' ἴδιαν, ὅμως, τοῦ διδίδε ἄλλας ἐντολάς. Καὶ δι' αὐτὸ ὁ Μωϋσῆς, ὅταν εὐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην ἀργότερον ὠμίλησεν ὡς ἑξῆς: «Μήπως εἶχα τὸν λαόν αὐτὸν εἰς τὴν κοιλίαν μου καὶ μοῦ λέγεις νὰ σκώσω αὐτούς, ὅπως ἡ τροφὸς σηκώνει εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς τῆς παιδί πού θηλάζει».⁸⁴

Τὰ ἴδια συμβαίνουν καὶ μέσα εἰς τὰς οἰκογενεῖας. **Γ** Δηλαδή, πολλές φορές ὁ πατήρ ἐπιτιμᾷ τὸν παιδαγωγόν, πού προσέβαλε τὸ παιδί, καὶ τοῦ λέγει: Νὰ μὴ εἶσαι τραχὺς, οὔτε σκληρός. Ἐνῶ εἰς τὸ παιδί λέγει τὰ ἀντίθετα: Καὶ ὅταν σὲ προσβάλλουν ἀδίκᾳ, νὰ τὸ ὑποφέρῃς. Ἔτσι, διὰ μέσου τῶν ἀντιθέτων ἀποκομίζει κάτι πού εἶναι χρήσιμον.

Καθ' ὁμοίον τρόπον καὶ ὁ Παῦλος πρὸς ἐκείνους πού ἦσαν ὕγιεις καὶ ἐζητιάνευον λέγει: «Ἐάν κανεὶς δὲν θέλῃ νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει νὰ τρώγῃ», διὰ νὰ τοὺς παρωθήσῃ πρὸς τὴν ἐργασίαν, ἐνῶ πρὸς ἐκείνους πού ἠμποροῦσαν νὰ προσφέρουν ἐλεημοσύνην ἔλεγεν: «Σεῖς νὰ μὴ κουρασθῆτε νὰ πράττετε τὸ καλόν», διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην. Ἐπίσης, καὶ ὅταν συνεβούλευε τοὺς ἐξ ἔθνων χριστιανούς εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν τοῦ **D** νὰ μὴ ὀμνηροφρονοῦν ἐναντι τῶν Ἰουδαίων καὶ ἔφερε καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀγριελαίας, φαίνεται ὅτι ἄλλα λέγει εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ἄλλα εἰς τοὺς ἐξ ἔθνων χριστιανούς.⁸⁵

Κατὰ συνέπειαν, ἄς μὴ καταλήξωμεν εἰς τὴν σκληρότητα, ἀλλ' ἄς ἀκούσωμεν τὸν Παῦλον πού λέγει: «Νὰ μὴ κουρασθῆτε νὰ πράττετε τὸ καλόν». Ἄς ἀκούσωμεν τὸν Κύριον πού λέγει: «Εἰς τὸν καθένα πού σοῦ ζητεῖ,

81. Ἐφεσ. 32, 32.

82. Πρῶτ. Ἡεσθ. 82, 27.

83. Ἐφεσ. 82, 9.

84. Ἀριθμ. 11, 12.

85. Πρῶτ. Ρωμ. 11, 17 ἔξ.

νὰ διδῆς»⁸⁶ καὶ: «Νὰ γίνετε εὐπλαγῆκοι, καθὼς καὶ ὁ Πατέρας σας».⁸⁷ Ἄν καὶ πολλές ἐντολάς ἔδωσεν ὁ Κύριος, ἐν ταῦταις εἰς καμμίαν ἄλλην περίπτωσιν δὲν εἶπεν αὐτὰ, παρὰ μόνον διὰ τοὺς οἰκτιρόμενος τὸ ἔκανεν. Διότι τίποτε δὲν μᾶς κάνει ἴσους μετ' ἑαυτοῦ, ὅσον ἡ εὐεργεσία.

Καί, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει τίποτε ἀναιδέστερον ἀπὸ τὸν ζητιάνον, λέγει κάποιος. Διὰ τὴν παρακαλῶ. Μήπως ἐπειδὴ περιφέρεται καὶ φωνάζει: **Ε** θέλεις, λοιπόν, νὰ σοῦ ἀποδείξω ὅτι ἡμεῖς εἰμεθα πῶς ἀναίσχυντοι ἀπὸ αὐτοῦ καὶ περισσότερο ἀναιδεῖς; Σκέψου, σὲ παρακαλῶ, τώρα πόσας φορές κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νηστείας, ἐνῶ εἶχε στραθῆ τὸ βραδυνὸν τραπέζι, ἀφοῦ ἐκάλυψε τὸν βούλον πού ἐτοίμαζε νὰ θαδίξῃ πῶς σιγά, ἀνέτρεψες τὰ πάντα, λακτίζων, ὄβριζων, λοιδορῶν, διὰ μικρὰν μόνον ἀναβολὴν, ἂν καὶ ἐγνώριζες καλὰ ὅτι, **Α** ἂν ὄχι ἀμέσως, πάντως μετ' ὀλίγον θὰ ἀπολαύσῃς τὸ φαγητόν. Καὶ ὅσῃτα δὲν ὀνομάζεις τὸν ἑαυτὸν σου ἀναίσχυντον, πού γίνεται θηρίον διὰ τὸ τίποτε, ἐνῶ τὸν ζητιάνον, πού φοβεῖται καὶ τρέμει διὰ τὰ σπουδαιότερα, (διότι ἐδῶ δὲν πρόκειται δι' ἀπλήν καθυστέρησιν, ἀλλὰ ὁ φόβος τοῦ δλοῦ ἀναφέρεται εἰς τὴν πείναν), τὸν ὀνομάζεις ἀδιδαντροπὸν ἀναιδῆ, ἀναίσχυντον καὶ τοῦ ἀποδίδεις δλοὺς τὰ κακά:

Καὶ ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν εἶναι ἀποδείξις τῆς χειροτέρας ἀναίσχυντίας; Ἀλλὰ αὐτὰ δὲν τὰ σκεπτόμεθα, δι' αὐτὸ καὶ νομίζομεν ἐνοχλητικὸς ἐκείνους. Διότι, ἐάν ἐζητάζαμεν τὴν ἰδικὴν μας κατάστασιν καὶ τὴν συνεκρίναμεν πρὸς ἐκείνους, τότε, σφαλῶς, δὲν θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ τοὺς βεωρήσωμεν φορτικούς.

Κατὰ συνέπειαν, μὴ γίνεσθαι πικρὸς δικαστῆς. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ἦσιν ἀππλάγμενος ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, **Β** οὔτε καὶ τότε θὰ σοῦ ἐπέτρεπεν ὁ θεὸς ὡμός νὰ γίνῃς λεπτολόγος ἐξεταστῆς τῶν ξένων ζητημάτων. Διότι, ἐάν ὁ φαρισαῖος κατεδικάσθη ἀπὸ τὴν αἰτίαν αὐτὴν, ποῖαν ἀπολογία θὰ ἔχωμεν ἡμεῖς; Ἐάν δὲν ἐπιτρέπη, οὔτε εἰς τοὺς ἔχοντας ἀγαθὰ ἔργα νὰ ἐπιδείξωμεν, νὰ ἐξετάζωμεν μετὰ κακῆν διδασίαν τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων ἀνθρώ-

86. Λουκ. 6, 30.

87. Λουκ. 6, 36.

των, πολύ περισσότερο απαγορεύεται αυτό εις εκείνους που τούς θαρρύνουν πολλά αμαρτία.

Ὡστε, ἄς μὴ γινώμεθα σκληροί, ἀπεινεῖς, ἄστοργοι, ἀνειργηεῦτοι καὶ ἀγριώτεροι ἀπὸ τὰ θηρία. Διότι γνωρίζω ὅτι πολλοὶ ἐφθασάν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν θηριωδίας, ὥστε διὰ μικρὸν κόπον νὰ ἀδιαφοροῦν δι' ἐκείνους που πεθαίνουν ἀπὸ τὴν πείναν καὶ νὰ λέγουν τὰς παρακάτω δικαιολογίας: Δὲν ὑπάρχει αὐτὴν τὴν στιγμήν ὀπηρετὴς ἐδῶ, Ἐ εὐρισκόμεθα μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι, δὲν ἔχω κανένα τραπεζῆτην γνωστὸν. Πόση σκληρότης. Τὸ μεγαλύτερον ὑπεσχέθης καὶ δὲν ἔκανες τὸ μικρότερον; Διὰ νὰ μὴ θαδίσῃς ὀλίγον σὺ, ἐκείνος πεθαίνει ἀπὸ τὴν πείναν; Πόσος ἐγωισμὸς, πόση ὑπερηφάνεια. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ἐχρειάζετο νὰ θαδίσῃς δέκα στάδια, ἔπρεπε νὰ διατάσῃς; Δὲν ἀντιλαμβάνεσαι ὅτι ἔτσι ἡ ἀπαιμοιθὴ σου γίνεται μεγαλύτερα; Διότι ἔταν δώσης, λαμβάνεις ἀπαιμοιθὴν μόνον δι' ὅτι ἔδωσες, ἐνῶ ἔταν θαδίσῃς καὶ ὁ ἴδιος, τότε σοῦ προστίθεται καὶ ἡ ἀμοιθὴ δι' αὐτὸν τὸν κόπον. Διότι καὶ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ δι' αὐτὸ θαυμάζομεν, ἐπειδὴ, βηλαθὴ, ἔτρεξεν ὁ ἴδιος εἰς τὰς θοῦς καὶ ἔπρηε τὸ μοσχάρι, Ἐ ἂν καὶ εἶχε τριακοσίους δέκα ὀκτῶ ὕπηρέτας.³⁸ Σήμερα ἕμως, μερικὸι ἔχουν τὸσον μεγάλον ἐγωισμὸν, ὥστε αὐτὰ τὰ κάνουν μὲ τοὺς ὕπηρέτας των, χωρὶς νὰ ἐντρέπωνται.

Μὰ, μὲ προτρέπεις νὰ τὰ πράττω ὁ ἴδιος; ἐρωτᾷ κάποιος. Καὶ πῶς δὲν θὰ θεωρηθῶ ὅτι κενοδοξῶ; Καὶ ὁ ἕμως, καὶ τώρα ἐνεργεῖς ἔτσι ἀπὸ κενοδοξίαν ἄλλου εἰδους, ἐπειδὴ ἐντρέπεις νὰ σὲ ἴθουν νὰ συζητῆς μὲ ζητιῶνον. Ἀλλὰ δὲν πολυεξετάζω τὸ ζήτημα αὐτό. Μόνον νὰ διδῆς, εἴτε θέλεις ὁ ἴδιος ἀπ' εὐθείας, εἴτε διὰ μέσου ἄλλου νὰ τὸ κάνῃς. Καὶ νὰ μὴ κατηγορῆς, νὰ μὴ πληγῶνῃς, οὔτε νὰ λοιδορῆς. Διότι ὁ ἐπαίτης χρειάζεται φάρμακα καὶ ὄχι τραύματα, ἔλεος καὶ ὄχι ἔλιφος. Ἐ Διότι πῆς μου, σὲ παρκαλῶ, ἔάν κάποιος, που ἐκτυπήθῃ μὲ πέτραν καὶ ἐτραυματίσθῃ εἰς τὸ κεφάλι του, ἀφοῦ ἀφήσῃ ὄλους τοὺς ἄλλους, ἔτρεξε καὶ ἔπεσεν αἱματωμένους εἰς τὰ πόδια σου. Ἄρα γε θὰ ἠμποροῦσες νὰ τὸν κτυπήσῃς μὲ ἄλλην πέτραν καὶ νὰ τοῦ προσθέσῃς καὶ ἄλλο τραῦμα; Δὲν τὸ πιστεύω, θέβαια, αὐτό, ἀλλὰ, νομίζω, ὅτι θὰ ἐπεχειρεῖς νὰ θεραπεύσῃς καὶ τὸ πρῶτον τραύ-

38. Πρῶτ. Γεν. 18, 7.

μα. Διὰ τὴν λοιπόν, εἰς τοὺς πτωχοὺς κάνεις τὰ ἐπιθέτα; Δὲν γνωρίζεις πόσον ἠμπορεῖ νὰ ἀναστήσῃ καὶ νὰ θανατώσῃ ὁ λόγος; «Διότι ὁ λόγος», λέγει, «εἶναι ἀνώτερος, παρὰ ἢ προσφορά».³⁹ Δὲν σκέπτεσαι ὅτι σπράχνεις τὸ ἔλιφος κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ δέχεσαι θαρύτερον τραῦμα. **400** ἔταν ἐκείνος ἀναγορήσῃ ἀπὸ τὸ σπίτι σου σιωπηλὰς, στεναζών καὶ κλαίων δυνατὰ, ἀφοῦ τὸν λοιδορῆσῃς; Σκέψου, λοιπόν, που διαβιβάζεις τὴν ὕβριν, ἔταν ὕβριζῃς αὐτόν, που ὁ Θεὸς τὸν στέλλει πρὸς σέ καὶ σοῦ δίδει τὴν ἐντολήν νὰ τὸν ἐλεήσῃς, ἐνῶ σοῦ ὄχι μόνον δὲν τοῦ δώσεις, ἀλλὰ καὶ τὸν ὕβριζεις ἀπὸ ἐπάνω. Ἐάν, ἕμως, δὲν γνωρίζῃς τὴν αμαρτίαν, νὰ τὴν ἐξετάσῃς εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τότε θὰ γνωρίσῃς καλὰ τὸ μέγεθος τῆς αμαρτίας αὐτῆς. Ἐάν, παραδείγματος χάριν, ἕνας ὕπηρέτης σου μετασθῇ πρὸς ἄλλον ὕπηρέτην μὲ ἰδικὴν σου ἐντολήν, διὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ αὐτὸν χρήματα που σοῦ ὀφείλει, καὶ γυρίσῃ ὄχι μόνον μὲ ἄδεια χέρια, ἀλλὰ καὶ κακοποιημένος, τί δὲν θὰ ἔκανες εἰς τὸν δράστην; **B** Ποῖαν τιμωρίαν δὲν θὰ ἐζήτει, ἐπειδὴ ἡ προσβολὴ ἐγένετο εἰς σέ; Τὸ ἴδιον νὰ σκέπτεσαι καὶ διὰ τὸν Θεόν. Διότι ὁ Θεὸς στέλλει πρὸς ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς καὶ, ἂν δώσωμεν, δίδομεν τὰ ἰδικά του. Ἐν, ἕμως, ἐκτός του ὅτι δὲν θὰ τοὺς δώσωμεν, τοὺς ἐκδιώξομεν, ἀφοῦ τοὺς ὕβρισάμεν, σκέψου πόσους κερουνοὺς καὶ ἀστραπὰς ἀξίζει ἡ αμαρτία που κάνομεν;

Ὅλα αὐτὰ σκεπτόμενοι, λοιπόν, ἄς χαλιναγωγῶμεν τὴν γλῶσσάν μας, ἄς ἐκδιώξωμεν τὴν ἀπανθρωπίαν, ἄς ἀπλώσωμεν τὸ χερί μας νὰ κάνωμεν ἐλεημοσύνην, καὶ ἄς παρηγορῶμεν τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην ὄχι μὲ χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς λόγους μας. Ἐ διὰ νὰ ἀπαφύγωμεν τὴν τιμωρίαν, που προκαλεῖται ἀπὸ τὴν λοιδορίαν καὶ κληρονομήσωμεν τὴν βασιλείαν που δίδουν ἡ εὐλογία καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρμόζει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

39. Σοφ. Σερ. 18, 16.

ΟΜΙΛΙΑ ΑΣΤ' (36)

(Μαθ. ια', 1-8)

«Καὶ ὅταν ἐτελείωσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς δώδεκα μαθητάς του, ἀνεχώρησε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ἐκεῖ διὰ τὴν συνέχισιν τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἰουδαίων».

Ἄφοῦ, λοιπόν, ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς εἰς περιόρειαν, ὁ ἴδιος ἀποσύρεται ἀπὸ τὴν περιοχὴν ἐκείνην, διὰ τὴν δόξιν εἰς αὐτοὺς τόπον καὶ εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτελέσῃ τὰ ὅσα τοὺς εἶπεν. Διότι, ἐάν ὁ ἴδιος ἦτο παρὼν καὶ ἐθεράπευε τοὺς ἀσθενεῖς, κανεὶς δὲν θὰ εἶχε τὴν διάθεσιν νὰ ἀπειθυμῆ εἰς τοὺς μαθητὰς.

«Ὁ δὲ Ἰωάννης ὅταν ἤκουσε μέσα εἰς τὴν φυλακὴν τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, ἔστειλε δύο ἀπὸ τοὺς μαθητὰς του καὶ τὸν ἠρώτησεν· Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποῦ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ἢ πρέπει νὰ περιμένωμεν ἄλλον;»¹ Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς λέγει ὅτι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἀνέφερον εἰς αὐτὸν τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τότε τοὺς ἀπέστειλεν.² Ἐ αὐτὸ, ὅμως, δὲν δημιουργεῖ καμμίαν δυσκολίαν, ἀλλ' ἀπλῶς ἀφορμὴν πρὸς παρατήρησιν, διότι καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός φανερῶναι τὴν ζήλωσιν αὐτῶν διὰ τὸν Ἰησοῦν. Ἀλλὰ ἡ συνέχεια εἶναι ποῦ συζητεῖται πολὺ. Ποία εἶναι αὐτή, λοιπόν; Τὸ ὅτι εἶπεν «Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποῦ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ἢ πρέπει νὰ περιμένωμεν ἄλλον;». Δηλαδή, ὁ Ἰωάννης ποῦ τὸν ἐγνώριζε προτοῦ νὰ ἀρχίσῃ τὴν θαυματουργικὴν του δραστηριότητα, ποῦ ἐπιληροφόρηθῃ τὴν θείαν τοῦ Ἰησοῦ ιδιότητα ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ποῦ τὸ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Πατέρα, ποῦ τὸν διεκήρυξεν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, **407**

1. Ματθ. 11, 1.
2. Ματθ. 11, 2-3.
3. Ἰβρλ. Λουκ. 7, 18-19.

τώρα στέλλει τοὺς μαθητὰς του διὰ τὴν μάθησιν ἀπὸ τὸν Κύριον, ἐάν εἶναι αὐτὸς ὁ Μεσσίας ἢ ἐάν δὲν εἶναι; Καὶ ὅμως, ἐάν δὲν ἐγνώριζες καλὰ ὅτι πραγματικὰ αὐτὸς ἦτο ὁ Μεσσίας, πῶς θεωρεῖς ὅτι εἶσαι ἀξιόπιστος, ἀφοῦ ἐξέφερες γνώμην διὰ πράγματα ποῦ δὲν ἤξερες; Διότι ἐκεῖνος ποῦ θὰ δόσῃ μαρτυρίαν εἰς τοὺς ἄλλους, πρέπει ὁ ἴδιος νὰ εἶναι πρόσωπον ἀξιόπιστον. Μήπως σὺ δὲν ἔλεγες ὅτι, «δὲν εἶμαι ἐγὼ ἄξιος νὰ λύσω οὔτε τὸ λουρὶ τῶν ὑποδημάτων σου»;⁴ Μήπως σὺ δὲν ἔλεγες ὅτι, «δὲν τὸν ἐγνώριζα ὅτι εἶναι ὁ Μεσσίας, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ με ἔστειλε νὰ βαπτίζω με ἄπλο νερό, ἐκεῖνος μοῦ εἶπεν· εἰς ὅποιον θὰ ἴδῃς τὸ ἅγιον Πνεῦμα νὰ κατεβαίνει καὶ νὰ μένῃ ἐπ' αὐτοῦ, αὐτὸς εἶναι ποῦ βαπτίζει με Πνεῦμα ἅγιον»;⁵ Δὲν εἶδες τὸ ἅγιον Πνεῦμα νὰ κατεβαίνει με μορφήν περισσευῶσ;⁶ Δὲν ἤκουσες τὴν φωνὴν τοῦ Πατρὸς;⁷ Β Δὲν ἠμπούδιζες τὸν Ἰησοῦν νὰ βαπτισθῇ, ὅταν ἔλεγες; «ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σέ»;⁸ Μήπως δὲν ἔλεγες εἰς τοὺς μαθητὰς σου ὅτι, «ἐκεῖνος πρέπει νὰ αὐξάνῃ, ἐγὼ δὲ νὰ μικραίνω»;⁹ Μήπως δὲν ἐδίδασκες τὸν λαόν ὅτι αὐτὸς θὰ τοὺς βαπτίσῃ με ἅγιον Πνεῦμα καὶ με τὸ καθαρτικὸν πῦρ τῆς χάριτος;¹⁰ καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ποῦ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»;¹¹ Μήπως βλα αὐτὰ δὲν τὰ διεκήρυξες πρὶν ἀπὸ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ; Πῶς λοιπόν τώρα, ποῦ ἔγινε γλωσσὸς εἰς δλους καὶ ἡ φήμη του ἐξηπλώθη παντοῦ καὶ ἀνεστήθησαν οἱ νεκροὶ καὶ οἱ δαίμονες ἐξεδιώχθησαν καὶ τόσα πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα ἐγένοντο, ἀποστέλλεις καὶ ἐρωτᾷς νὰ μάθῃς ἀπὸ αὐτὸν ἐάν εἶναι ἢ οὐκ ὁ Μεσσίας;

Ἐ τί συνέθη, λοιπόν; Ὅλα ἐκεῖνα τὰ λόγια τοῦ Ἰωάννου ἦσαν ψεύτικα, προσποιητὰ καὶ μῦθοι; Καὶ ποῖος μουσαλαμένος ἀνθρώπος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἰσχυρισθῇ αὐτὰ τὰ πράγματα; Δὲν λέγω, θέβαια, διὰ τὸν Ἰωάννην, ποῦ ἐσκήρτησεν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του¹² καὶ τὸν

4. Λουκ. 8, 16.
5. Ἰωάν. 1, 33.
6. Ἰβρλ. Ματθ. 8, 16.
7. Ἰβρλ. Ματθ. 8, 17.
8. Ματθ. 8, 14.
9. Ἰωάν. 3, 30.
10. Ἰβρλ. Λουκ. 3, 16.
11. Ἰβρλ. Ἰωάν. 1, 29.
12. Ἰβρλ. Λουκ. 1, 41.

διεκλήρυξε προτού να γεννηθῆ, πού ἦτο πολίτης τῆς ἐρήμου καὶ ἔζησεν ὡς ἄγγελος, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο ἕνας κοινὸς ἀνθρώπος, ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πολὺ περιφρονημένους, πάλιν δὲν θὰ εἶχεν ἀμφιβολίας διὰ τὸν Ἰησοῦν, ὕστερα ἀπὸ τόσας μαρτυρίας, τόσον τοῦ ἑαυτοῦ του, ὅσον καὶ τῶν ἄλλων. *Ὅθεν εἶναι φανερὸν ὅτι δὲν ἀπέστειλε τοὺς μαθητὰς του πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐπειδὴ εἶχεν ὁ ἴδιος ἀμφιβολίας, οὔτε ἠρώτα ἐπειδὴ δὲν ἐγνώριζεν. Ὅτε πάλιν, ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποστηρῆ ὅτι ἐγνώριζε μὲν πολὺ καλὰ τὴν Μεσσιανικὴν ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ, ἢ ἄλλ' εἶχε γίνῃ περισσότερο δειλὸς τῶρα πού εὑρίσκετο εἰς τὴν φυλακὴν. Διότι δὲν ἠλπίζεν ὅτι θὰ ἀφεθῆ ἐλεύθερος, οὔτε ἔάν τὸ ἠλπίζε θὰ ἐπρόβιθε ποτὲ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ πού ἦτο ἔτοιμος νὰ ὀποστή πολλοὺς θανάτους. Διαφορετικὰ, ἔάν δὲν εἶχε λάθει τὴν σπύραϊν νὰ ὀποστή καὶ μαρτυρικὸν θάνατον, δὲν θὰ συμπεριεφέρετο μὲ τόσην γενναϊότητα πρὸς ἕνα λαὸν δολοκλήρον, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀποφασίσαι νὰ φονεύῃ τοὺς προφῆτας. Οὔτε θὰ ἤλεγχε μὲ τόσην μεγάλῃ παρρησίᾳ τὸν σκληρὸν ἐκεῖνον τύραννον, σὺν νὰ ἦτο μικρὸ παιδί, μέσα εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς ἐπήκοον ὄλων τῶν ἀνθρώπων. *Ἐάν, ὁμως, ἔγινε τῶρα πὸ δειλός, ἔπῳ δὲν ἐντρέπετο τοὺς μαθητὰς του, πρὸς τοὺς ὁποῖους εἶχε τόσας μεγάλας μαρτυρίας δώσει περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτῶν ἠρώτα, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποήσῃ ἄλλους; *Ἄν καὶ ἤξερε καλὰ ὅτι οἱ μαθηταὶ του ἐφθόουν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐζήτουν νὰ εἶδον κάποια ἀφορμὴν ἐναντίον του. *Ἐπίσης, κατὰ ποῖαν λογικὴν δὲν ἐνοιῶθεν ἐντροπὴν διὰ τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ἐνώπιον τοῦ ὁποῖου εἶχε κηρύξει ἐπανειλημμένως; *Ἐξ ἄλλου ἡτυχὸν τοιαύτη στάσις εἰς τί θὰ ἐβοήθει διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του; **408** Διότι δὲν εἶχε φυλακισθῆ διὰ τὸν Χριστόν, οὔτε ἐπειδὴ εἶχε διακηρύξει τὴν δόξαμιν του, ἀλλὰ διὰ τὸν ἔλεγγον τοῦ ἠσκησέν εἰς τὸν τύραννον διὰ τὸν ἀνθρώπων γάμον του. Κατὰ συνέπειαν, ἔάν συνέβαιεν αὐτό, θὰ ἤμποροῦσεν ὁ Ἰωάννης νὰ ἀποφύγῃ τὴν φήμην ἑνὸς ἀνοήτου παιδίου καὶ τὴν γνώμην ὅτι πρόκειται δι' ἕνα ἀνθρώπων μεινόμενον;

Ποῖαν σημασίαν ἔχει, λοιπόν, ἡ ἐνέργεια αὐτῆ τοῦ Ἰωάννου; Διότι ἀπὸ τὰ λεχθέντα παρὰπάνω ἔγινεν ἀντιληπτὸν ὅτι δὲν ταυριάζει πρὸς τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἰωάννου νὰ ἔχη παρομοίαις ἀμφιβολίας, ἀλλ', οὔτε καὶ ἕνας

πολὺ ἀνόητος καὶ ἀεμῶλος ἀνθρώπος ἤμποροῦσε νὰ κἀνῃ τὸ ἴδιον. *Ὡστε πρέπει εἰς τὴν συνέχειαν νὰ δώσωμεν ἀπάντησιν.

Διὰ τί, λοιπόν, ἔστειλε διὰ νὰ ἐρώτησῃ; *Ὡς γνωστὸν οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν. Καὶ αὐτὸ εἶναι φανερὸν ἀπὸ πολλὰς ἀπόφεις. *Ἐπίσης ἔβλεπαν τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου μὲ φθόνον. *Ἀπόδειξις εἶναι τὰ ὅσα ἔλεγαν εἰς τὸν Ἰωάννην διὰ τὸν Ἰησοῦν: «Ἐκαίνο», λέγουσιν, «πού ἦτο μαζί σου πέραν ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην. **B** διὰ τὸν ὁποῖον σὺ ἔδωκες μαρτυρίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, κόνταξε αὐτὸς τῶρα βαπτίζῃ καὶ ὄλοι πηγαίνουν εἰς αὐτόν.»¹³ Καὶ πάλιν: «Ἐγινε συζήτησις μεταξύ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου καὶ τῶν ἠρώτησαν διὰ τὸν καθαρισμόν πού εἶδτε τὸ βάπτισμα.»¹⁴ Ἀλλὰ καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐπλησίασαν καὶ τὸν ἠρώτησαν: «Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολὺ, οἱ δὲ μαθηταὶ σου δὲν νηστεύουσιν;»¹⁵ Δὲν ἐγνώριζαν, βέβαια, ἀκόμη ποῖος ἦτο ὁ Χριστός, ἀλλὰ τὸν μὲν Ἰησοῦν τὸν θεῶν οὐκ ἔβλεπον ὡς ἕνα ἀπλὸν ἀνθρώπον, ἐνῶ τὸν Ἰωάννην τὸν ἐπίστευον ὡς ἕνα κατὰ δυνάμειν ἀπὸ ἀνθρώπων κοινόν καὶ ἐλυπούνητο ὑπερφθάλκῃ πού ἔβλεπαν τὸν Κύριον νὰ ἔχη ἀπήχησιν εἰς τὸν λαόν, τὸν δὲ Ἰωάννην, ὅπως εἶπε καὶ ὁ ἴδιος, νὰ τελειώῃ πλέον τὴν δρασίν του. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ τοὺς ἠμπόδιζε νὰ ἔλθουν κοντὰ εἰς τὸν Ἰησοῦν, ἐπειδὴ ἡ ζηλοτυπία τοὺς ἐφρασε μὲ τείχος τὸν δρόμον πού ἀδηγοῦσε πρὸς αὐτόν.

C Καὶ ὅσον καιρὸν, βέβαια, ὁ Ἰωάννης ἦτο μαζί των τοὺς προέπρεπε καὶ τοὺς ἐδίδασκεν, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν ἤμποροῦσε νὰ τοὺς πείσῃ. *Ἐπειδὴ, ὁμως, ἔβλεπεν ὅτι πλησιάζει ὁ θάνατός του, δεικνύει μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Διότι τὸν κατέβηκεν ὁ φόβος μήπως ἀφήσῃ ὅπισω του μίαν ἀντιλήμην μὲ πονηρὸν περιεχόμενον καὶ ἔτσι παραμείνουν οἱ μαθηταὶ του ἀποκαμμένοι ἀπὸ τὸν Χριστόν. Ὁ ἴδιος, βέβαια, ἐφρόντιζε ἐπὶ τὴν ἀρχὴν νὰ ἀδηγήσῃ ὄλους γενικῶς τοὺς ἰδικούς του μαθητὰς καὶ ὁπαδοὺς πρὸς τὸν Ἰησοῦν. *Ἐπειδὴ, ὁμως, δὲν τοὺς ἔπειθεν, τῶρα πού ἀποθνήσκει τὸ κάνει μὲ μεγαλυτέραν προθυμίαν. Διότι ἔάν ἔλεγεν, πηγαίνετε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, διότι εἶναι ἀνώτερός μου, δὲν θὰ τοὺς ἔπειθε νὰ τὸ πράξουν,

13. Ἰωάν. 3, 26.

14. Ἰωάν. 3, 26.

15. Ματθ. 9, 14.

ἐπειδὴ δύσκολα θὰ ἀπεμακρύνοντο ἀπὸ κοντὰ του. **Δ** Ἀντίθετα, θὰ ἐσχημάτιζαν τὴν γνώμην διὰ τὸ λέγει αὐτὸ ἀπὸ μετριοφροσύνης καὶ δι' αὐτὸ θὰ ἔμειναν περισσότερο προσκολλημένοι εἰς αὐτόν. Ἐάν, πάλιν, δὲν ἔλεγε τίποτε, τότε τίποτε ἐπὶ πλέον δὲν θὰ ἐγίνετο.

Τι κάνει, λοιπόν; Περιμένει νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τοὺς ἰδίους διὰ τὸ Ἰησοῦς θαυματοουργεῖ. Καὶ οὕτε τώρα τοὺς προτιρέπει πρὸς τὸν Κύριον, οὕτε τοὺς ἀποστέλλει ἄλλους, ἀλλὰ μόνον δύο, τοὺς ὁποίους θὰ ἤξερε πιθανόν εἶναι τοῦ ἥσαν οἱ μᾶλλον προσηλωμένοι, ὥστε ἡ ἐρώτησις νὰ μὴ κινήσῃ ὑποψίαν καὶ νὰ μάθουν ἀπὸ τὰ γεγονότα τὴν διαφορὰν ποῦ ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ ἰδίου. Καὶ τοὺς λέγει: Πηγαίνετε καὶ ἐρωτήσατε: «Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποῦ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν πρόκειται νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον, ἢ πρέπει νὰ περιμένωμεν ἄλλον;». **Ε** Ὁ Χριστός, πάλιν, ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὴν σκέψιν τοῦ Ἰωάννου, δὲν τοὺς ἀπῆντησεν, ἐγὼ εἶμαι, ἀν καὶ ἦτο φυσικὸν αὐτὴν τὴν ἀπάντησιν νὰ δώσῃ, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει νὰ διδασθοῦν ἀπὸ τὰ πράγματα. Διότι ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει διὰ τὸν Ἰωάννην: «Ὁ Κύριος ἐθεράπευσεν πολλούς.» **Α** Καὶ ὅμως τί ἦτο φυσικὸν νὰ κάνει, ὅταν τὸν ἠρώτησαν, σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας; Νὰ μὴ δώσῃ καμμίαν ἀπάντησιν εἰς αὐτό, ἀλλ' ἀμέσως νὰ θεραπεύσῃ τοὺς πάσχοντας, ἐάν δὲν ἤθελε νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὸ ποῦ εἶπα ἐγὼ; Διότι τὴν ἀπόδειξιν ποῦ πηγαίνει ἀπὸ τὰ πράγματα τὴν ἐθεώρουν περισσότερο πειστικὴν ἀπὸ τὴν ἀπόδειξιν τῶν λόγων καὶ δὲν τοὺς ἐκίνησε καμμίαν ὑπόψιν. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐγνώριζεν, ὡς Θεός, τὴν σκέψιν μὲ τὴν ὁποίαν τοὺς ἐστείλειν ὁ Ἰωάννης, ἀμέσως ἐθεράπευσε τυφλοὺς, χωλοὺς καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὅχι διὰ νὰ διδάξῃ τὸν Ἰωάννην, (διότι πῶς νὰ διδάξῃ τὸν πιστόν;), ἀλλὰ αὐτοὺς ποὺ εἶχαν ἀμφιβολίας. **Β** Μετὰ τὴν θεραπείαν τοὺς λέγει: «Πηγαίνετε καὶ διηγηθῆτε εἰς τὸν Ἰωάννην ἐκεῖνα ποῦ ἀκούετε καὶ βλέπετε. Τυφλοὶ ἀποκοτοῦν τὸ φῶς των καὶ χωλοὶ περιπατοῦν ἐλεύθερα, λεπροὶ καθαρίζονται ἀπὸ τὴν λέπραν καὶ κωφοὶ ἀκούουν, νεκροὶ ἀνασταίνονται καὶ πτωχοὶ καὶ ἀσχημοὶ ἀκούουν τὸ χαρμόσυνον ἀγγελμα τῆς οὐρανόθεν βασιλείας.» Καὶ προσέθεσεν: «Καὶ μακάριος εἶναι ἐκεί-

16. Πρβλ. Λουκ. 7, 21.
17. Ματθ. 11, 4-5.

νος ποῦ δὲν θὰ σκανδαλισθῇ μὲ ἐμέ;» καὶ τοὺς ἀπέδειξεν διὰ τὸ ἐγνώριζε καλὰ τὰς ἀποκρύφους σκέψεις των. Ἐάν, ὅμως, τοὺς ἔλεγεν, ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας, αὐτὴ ἡ ἀπάντησις καὶ θὰ τοὺς ἐσκανδάλιζεν ὅπως εἶπα παραπάνω, καὶ θὰ ἐσκέπτοντο, ἔγω καὶ ἀν δὲν θὰ τὸ ἔλεγον, ἐκεῖνο ποῦ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἔλεγον πρὸς τὸν Ἰησοῦν: «Σὺ τίθεις μαρτυρίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν σου.» **Γ** Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ ἴδιος δὲν τοὺς λέγει τίποτε, ἀλλὰ τοὺς ἀφήνει νὰ διδασθοῦν τὰ πάντα ἀπὸ τὰ θαύματα καὶ ἀπαλλάσσει ἔτσι τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ κάθε ὑπόψιν καὶ τὴν καθιστᾷ περισσότερο σαφῆ. Ἐπίσης, δι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἠλεγεγε χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν οἱ ἄλλοι, Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἐσκανδαλιζόντο διὰ τὴν ἄληθιν δόξαν τοῦ Ἰησοῦ τοὺς ἀπεκάλυψε τὸ πάθος των αὐτὸ καὶ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτὴν τὴν ἀφῆσεν εἰς τὴν συνείδησιν αὐτῶν, χωρὶς νὰ κάνει κανένα ἄλλον γνώστην τοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ, παρὰ μόνον ἐκεῖνος τοὺς ἰδίους ποὺ ἐγνώριζαν αὐτὰ, καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τοὺς προσεῖλκυσε περισσότερο, ὅταν εἶπεν: «Καὶ μακάριος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ δὲν θὰ σκανδαλισθῇ μὲ ἐμέ.» Διότι ἔλεγεν αὐτὰ ὑπαινισσομένως αὐτοῦς.

Διὰ τὴν μὴ ἀναπτύσσω ὅμως μόνον τὴν ἰδικὴν μου ἀποψιν, ὡς ἀναφέρω καὶ τὰς γνώμης τῶν ἄλλων **Δ** καὶ ἔτσι μὲ τὴν παράθεσιν ὄλων τῶν ἀποψων νὰ σὰς παρουσιάσω πρὸ σαφῆ τὴν ἀλήθειαν. Δι' αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ ἐκθέσω καὶ αὐτὰ. Τι λέγουσι, λοιπόν, μερικοὶ; «Ὅτι ἡ αἰτία τῆς ἀποστολῆς τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην δὲν εἶναι αὐτὴ ποῦ σὰς ἀνέπτυξα ἐγὼ, ἀλλὰ τὸ γεγονός διὰ τὸ Ἰωάννης δὲν ἐγνώριζε τὸν Ἰησοῦν, ἡ ἀγνοία του ὅμως αὐτὴ δὲν ἦτο ὀλοκληρωτικὴ. ἤξερε, θέβαια, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Χριστός, δὲν ἐγνώριζεν, ὅμως, διὰ τὸ πρόκειται νὰ θανατωθῇ διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Δι' αὐτὸ καὶ ἠρώτησεν: «Σὺ εἶσαι ὁ Μεσσίας ποῦ ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν πρόκειται νὰ ἔλθῃ;», δηλαδή αὐτὸς ποῦ πρόκειται νὰ κατεβῇ εἰς τὸν Ἄδην.»

Ἡ ἀποψις αὐτὴ δὲν στηρίζεται λογικῶς, δεδομένου διὰ τὸ Ἰωάννης τὸ ἐγνώριζε καὶ αὐτὸ. Πραγματικὰ, ἀλλὰ τὸ ἐκήρυσσε πρὶν ἀπὸ τὰ ἄλλα καὶ αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν ἔδωκε πρῶτη. «Νά», λέγει, «ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ποῦ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.» **Ε** Τὸν ὠνόμασεν «ἀμνόν» διὰ νὰ δείξῃ διὰ τὸ ἐθανατώνητο ἐπὶ τοῦ σταυ-

18. Ματθ. 11, 6.
19. Ἰωάν. 8, 13.

ροῦ. Καὶ ὅταν εἶπεν, «ποῦ σηκώνει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου», τὸ ἴδιον ἀκριβῶς ἐδήλωσεν. Διότι, πραγματικά, δὲν τὸ ἔκανε διαφορετικά αὐτό, παρὰ διὰ τοῦ σταυροῦ. Ὅπως τὸ ἔλεγε καὶ ὁ Παῦλος: «Καὶ τὸ εἰς θάρος μας χρεωστικὸν γραμμάτων τὸ ἐσήκωσεν ἀπὸ τῶ μέσον καὶ τὸ ἐκάρφωσεν εἰς τὸν σταυρόν».²⁰ Ἐπίσης, καὶ τὸ ὅτι ἔλεγε ὅτι, «θὰ σὰς βαπτίσῃ με ἅγιον Πνεῦμα»²¹ ἀποτελεῖ γνώρισμα ἀνθρώπου ποῦ ἐπροφῆτευε τὰ ὅσα θὰ συμβοῦν μετὰ τὴν ἀνάστασίν του.

Ναί, ἀντιλέγουσιν μερικοὶ, εἶναι γεγονὸς ὅτι ἐγνώριζεν ὁ Ἰωάννης ὅτι θὰ ἀναστήθῃ καὶ ὅτι θὰ χρηγήσῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὁ Ἰησοῦς, **A I O** ἀλλὰ δὲν ἤξερε τίποτε διὰ τὴν σταύρωσίν του. Κατὰ ποίαν λογικὴν, ὅμως, ἐπρόκειτο νὰ ἀναστήθῃ ἐκεῖνος ποῦ δὲν θὰ ὄφιστο τὸ πάθος, ποῦ δὲν θὰ ἐσταυροῦτο; Καὶ πῶς ὁ Ἰωάννης ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ προφήτην, ὅταν δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἐκεῖνα ποῦ ἤξεραν ὅλοι οἱ προφῆται; Διότι τὸ ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ προφήτην τὸ ἐβεβαίωσεν ὁ ἴδιος ὁ Χριστός,²² τὸ ὅτι δὲ οἱ προφῆται ἐγνώριζαν τὸ πάθος, εἶναι, νομίζω, αὐταπόδεικτον. Πραγματικά, ὁ Ἡσαίας λέγει: «Σὺν πρόδοτον ὠδηγήθῃ εἰς τὴν σφαγὴν καὶ σὺν ἀμνός δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα του ἐναντίον ἐκείνου ποῦ τὸν κουρεῖται».²³ Καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν προφητείαν αὐτὴν λέγει: «Θὰ εἶναι ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαὶ καὶ ἐκεῖνος ποῦ θὰ ἀναστήθῃ διὰ νὰ κοτευθῆν τὰ ἔθνη. Εἰς τὸ δυνάμι του θὰ κρεμασθῇ ἡ ἐλπίδα τῶν λαῶν».²⁴ Εἰς τὴν συνέχειαν ὁμιλεῖ διὰ τὸ πάθος καὶ τὴν δόξαν ποῦ θὰ λάθῃ ἀπὸ αὐτὸ καὶ λέγει: **B** «Καὶ ἡ θανάτωσις θὰ τοῦ δώσῃ τιμὴν».²⁵ Ὅχι μόνον τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου προέλεγε ὁ Ἡσαίας, ἀλλὰ προσεῖπε καὶ με ποιούς μαζὶ θὰ σταυρωθῇ. Διότι λέγει: «Καὶ συγκυρωθήσονται μετὰ τῶν ἀνδρῶν».²⁶ Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι δὲν θὰ ἀπολογηθῇ: «Αὐτός», λέγει «δὲν ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ».²⁷ Ἐπίσης ὅτι θὰ καταδικασθῇ ἀδίκως. Διότι λέγει: «Ὅταν

20. Κολλ. 2, 14.

21. Ματθ. 8, 11.

22. Πρὸλ. Λουκ. 7, 96.

23. Ἡσ. 53, 7.

24. Ἡσ. 11, 10.

25. Ἡσ. 11, 10.

26. Ἡσ. 53, 12.

27. Ἡσ. 53, 7.

ὑπέβαλε τὸν ἑαυτὸν τοῦ εἰς ταπεινώσιν, τοῦ ἠρηθήσαν δικαίαν κρίσιν καὶ κατεπάτησαν τὸ δίκαιόν του».²⁸ Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν Ἡσαίαν ὁ Δαυτδ λέγει τὸ ἴδιον καὶ περιγράφει καὶ τὸ δικαστήριον ποῦ θὰ τὸν ἐδικάζεν. «Διατί», λέγει, «ἐκυριεύθησαν ἀπὸ μανίαν καὶ ἐξαγρίωσιν ἔθνη καὶ διατί λαοὶ ἐμπαυανεύθησαν ὀχέδια ποῦ θὰ ἀποτύχουν καὶ θὰ ἀποδειχθῶν μάταια; Ἐστάθησαν ὁ ἕνας κοντὰ εἰς τὸν ἄλλον ὅλοι μαζὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἀρχόντες με ἐχθρικός διαθέσεις κατὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐναντίον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἔχρισε καὶ τὸν ἐγκατέστησεν αἰώνιον βασιλέα, ἀρχιερέα καὶ προφήτην».²⁹ Εἰς ἄλλο σημεῖον ἐπίσης ἀναφέρει καὶ τὸν σταυρικὸν θάνατον, ὁμιλῶν ὡς ἐξῆς: **C** «ἐτίθησαν τὰς γείρας καὶ τοὺς πόδας μου».³⁰ Ἀκόμη προσθέτει με κάθε λεπτομέρειαν καὶ ὅσα ἔκανον εἰς θάρος του οἱ στρατιῶται. Διότι λέγει: «Ἐμοίρασαν τὰ ἐνδύματά μου μετὰ τῶν καὶ διὰ τὸν ἱματισμόν μου ἔρριξαν κληρὸν».³¹ Ἄλλου πάλιν λέγει ὅτι τοῦ ἔδωσαν καὶ δεξὸς νὰ πῆ: «Μοῦ ἔδωσαν», λέγει, «γαλὴν διὰ φαγητὸν καὶ ὅταν ἐδίψασα με ἐπότισαν δεξὸς».³²

Ἄφοῦ, λοιπόν, οἱ προφῆται πρὶν ἀπὸ τόσα πολλὰ χρόνια κάνουν λόγον διὰ τὸ δικαστήριον, τὴν καταδίκην, τοὺς σταυρωθέντας μαζὶ του ληστῆς, τὴν διανομὴν τῶν ἐνδυμάτων, τὸν κληρὸν ποῦ ἔρριξαν δι' αὐτὰ καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη, ποῦ δὲν χρειάζεται νὰ τὰ ἀναφέρω ὅλα τώρα διὰ νὰ μὴ γίνῃ μακρὸς ὁ λόγος, **D** πῶς ὁ Ἰωάννης, ποῦ ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ ὅλους αὐτούς, δὲν θὰ τὰ ἐγνώριζεν ὅλα αὐτά; Καὶ πῶς ἔμπορεῖ νὰ δικαιολογηθῇ μὴ παρομοία ἀποφῆς; Καὶ δια ποῖον λόγον δὲν εἶπεν: «Σὺ εἶσαι ποῦ ἔρχεσαι εἰς τὸν Ἄδην; ἀλλὰ εἶπεν ἀπλῶς: «ὁ ἐρχόμενος»; Βέβαια, αὐτὸ εἶναι περισσότερο γελοῖον ἀπὸ τὴν προηγουμένην γνώμην. Λέγουσιν, δηλαδή, ὅτι δι' αὐτὸ τὰ ἔλεγε αὐτὰ ὁ Ἰωάννης, διὰ νὰ κηρύξῃ καὶ εἰς τοὺς νεκρούς, ὅταν θὰ ἐπήγανεν ἐκεῖ. Πρὸς τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν γνώμην αὐτὴν ταπεινῶς νὰ ἀποντήσωμεν: «Ἀδελφοί, νὰ μὴ συμπεριφέρεσθε σὺν νὰ εἰσθε παιδιὰ εἰς τὸ μυαλό, ἀλλὰ νὰ γίνεσθε μόνον

28. Ἡσ. 53, 8.

29. Ψαλμ. 2, 1-2.

30. Ψαλμ. 21, 17.

31. Ψαλμ. 21, 18.

32. Ψαλμ. 68, 22.

ὡς πρὸς τὴν κακίαν ἀπονήρευτοι καὶ ἄθωοι σὺν νῆπια.³³ Διότι ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι ἡ περίοδος τῆς μετανοίας, ἐνῶ μετὰ τὸν θάνατον ἀκολουθεῖ ἡ κρίσις καὶ ἡ κόλασις. «Διότι ποῖος», λέγει, «θα μετανοήσῃ εἰς τὸν Ἄδην;»³⁴ **E** Τότε, πῶς συνετρίβησαν, ἐρωτᾷ κάποιος, αἱ χαλκαὶ πύλαι καὶ ἔσπασαν οἱ σιδερένιοι μοχλοί;³⁵ Μὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διότι τότε διὰ πρώτην φοράν ἐφάνη σῶμα ἀθάνατον ποῦ διέλυσε τὴν κυριαρχίαν τοῦ θανάτου. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὸ ἐξῆς ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ δύναμις τοῦ θανάτου κατηργήθη, ἀπὸ τὸ ὅτι, δηλαδή, τὰ ἀμαρτήματα ἐκείνων ποῦ ἀπέθαναν πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐπὶ τῆς γῆς δὲν εἶχαν συγχωρηθῆ. **A I I** Διότι ἐάν δὲν συνέβαινε αὐτό, ἀλλ' εἶχεν ἀπαλλάξει ὄλους τοὺς προσκοπανόντας ἀπὸ τὴν κόλασιν, τότε διατί λέγει «Θά εἶναι περισσότεροι ἐπιεικῆς ἢ τιμωρία δι' ἐκείνους ποῦ ἐξῆσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Σοδόμων καὶ τῶν Γομόρων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως; Οἱ λόγοι αὐτοὶ ἐλέγχθησαν διὰ τὴν δειξάντων ὅτι θά τιμωρηθῶν καὶ ἐκεῖνοι, ὀλιγώτερον θέθαια, ἀλλὰ ὅπως ὅποτε θά τιμωρηθῶν, ἂν καὶ ἐδῶ εἰς τὴν γῆν ἐτιμωρήθησαν σκληρὰ, χωρὶς ἢ τιμωρία αὐτῆ νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ τελείως ἀπὸ τὴν περαιτέρω κόλασιν. Ἐάν, ὅμως, θά τιμωρήσῃ καὶ αὐτούς, πολὺ περισσότερο θά τιμωρηθῶν ὅσοι τίποτε δὲν ἔπαθαν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν.

Τι λοιπόν; Ἠδικήθησαν, τότε, ὅσοι ἐξῆσαν πρὸ τῆς ἐλευσεως τοῦ Κυρίου; Καθόλου, θέθαια. Διότι εἶχαν τὴν δυνατότητα καὶ τότε νὰ σωθῶν, χωρὶς νὰ ὁμολογήσων πίσιν πρὸς τὸν Χριστόν, δεδομένου ὅτι δὲν τοὺς ἐζητεῖτο ἢ πίστις αὐτῆ, ἀλλὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων **B** καὶ νὰ γνωρίσων τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Διότι λέγει «Κύριος ὁ Θεός σου εἶναι ἕνας».³⁶ Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐθαυμάζοντο καὶ οἱ Μασσαθαῖοι,³⁷ ἐπειδὴ ἔπαθαν ὅτι ἔπαθαν διὰ νὰ διαφυλάξουν τὸν Νόμον τοῦ Κυρίου.

33. Α' Κορινθ. 14, 20.

34. Ψαλμ. 6, 6.

35. Πρῶτ. Ψαλμ. 106, 18.

36. Δευτ. 6, 4.

37. Μασσαθαῖοι. *Ἦτοι ὀνομάζεται ὀκογένεια κατοικομένη ἀπὸ τὴν παλὴν τοῦ Ἰουδα, γνωστὴ διὰ τὸς ἀγῶνας τῆς διὰ τὴν ἀπελευθερωσιν τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τῶς Ἑλληνικῆς τῆς Συρίας. Ἡ ἱστορία αὐτῶν περιγράφεται εἰς τὴν Α' καὶ Β' Μασσαθαίων τῆς Παλαιῆς Διαθήκης. Ὁ Χρισόστομος, ὅμως, ἐν προκειμένῳ ἀναφέρεται εἰς τὴν Α' Μασσαθαίων, ἢ ὅπως δὲν συγκαταλέγεται εἰς τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς Παλαιῆς Διαθήκης.

Ἐπίσης, οἱ Τρεῖς Παῖδες καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἐδείξαν ἄριστον τρόπον ζωῆς καὶ συνεμορφώθησαν πρὸς ὅτι τοὺς καθώριζεν ἢ τότε θρησκευτικῆ των γνώσεως, χωρὶς νὰ τοὺς ζητηθῆ τίποτε περισσότερο. Τότε μὲν ἦτο ἀρκετὸν διὰ τὴν σωτηρίαν τὸ νὰ γνωρίζῃ κανεὶς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω. Τώρα, ὅμως, δὲν εἶναι ἀρκετὸν πλέον αὐτό, ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ καὶ τὸν Χριστόν. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγεν «Ἐάν δὲν εἶχα ἔλθει καὶ δὲν τοὺς εἶχα ὁμιλήσει, δὲν θά εἶχον ἀμαρτίαν διὰ τὴν ἀπιστίαν ποῦ ἐδείξαν εἰς ἐμέ. Τώρα, ὅμως, δὲν ἔχουν πρόφασιν, ἢ ὅποια νὰ δικαιολογῇ τὴν ἀμαρτίαν των».³⁸ **C** Τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ διὰ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν μας. Τότε ὁ φόνος κατεδίκασε τὸν φονέα, τώρα ὅμως τὸν καταδικάζει καὶ ἡ ἀργία. Ἐπίσης, τότε ἡ μοιχεία καὶ ἡ συνεύρεσις μετ' ἐξένην γυναῖκα συνεπήγματο τιμωρίαν, ἐνῶ τώρα τιμωρεῖται καὶ τὸ ἀκόλαστον ἐλέμμι. Διότι ὅπως ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνωτέρα τώρα, ἔτσι καὶ ἡ ζωὴ μας πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογος. Ὡστε οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὸν Ἄδην δὲν ἐχρησιάζοντο καθόλου κανένα πρόδρομον τοῦ Χριστοῦ. Ἐξ ἄλλου, ἐάν ἐπρόκειτο νὰ σώζονταν οἱ ἀπίστοι, ἀφοῦ πιστεύουσιν μετὰ θάνατον εἰς τὸν Χριστόν, ἀσφαλῶς κανεὶς δὲν θά ἐκολάζετο, διότι ὄλοι θά μετανοήσων τότε καὶ θά προσκυνήσων τὸν Κύριον. Καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, ἀκούσε τὸν Παῦλον ποῦ λέγει «Κάθε γλῶσσα νὰ ὁμολογήσῃ δυνατὰ καὶ καθαρὰ καὶ κάθε γόνυ νὰ καμψθῇ λατρευτικὰ διὰ τὸν Χριστόν, καὶ οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν. ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ διὰ ποῦ εἶναι εἰς τὰ καταχθόνια».³⁹ **D** καὶ ὅτι «Τελειωτῶς ἀπὸ ὄλους τοὺς ἐχθροὺς καταργεῖται ὁ θάνατος».⁴⁰ Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν ἐκείνην δὲν πηγάζει κανένα ὄφελος, διότι δὲν προέρχεται ἀπὸ εὐγνώμονα διάθεσιν, ἀλλὰ, θά ἠμπορούσε νὰ εἶπῃ κανεὶς, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀνάγκης πλέον.

Κατὰ συνέπειαν, ὅς μὴ εἰσηγοῦμεθα παρομοίας ἀντιλήψεις γραφικῆς καὶ μύθους Ἰουδαϊκοῦς. Διότι ἀκούσε τί λέγει σχετικῶς ὁ Παῦλος «Διότι ὅσοι ἠμάρτησαν, χωρὶς νὰ ἔχουν λάθει νόμον γραπτῶν, αὐτοὶ θά καταδικασθῶν εἰς ἀπώλειαν χωρὶς νὰ ἔχουν κατηγοροῦν τὸν

38. Ἰωάν. 15, 22.

39. Φιλιπ. 2, 11.10.

40. Α' Κορινθ. 15, 26.

νόμον τοῦτον». ⁴¹ Αὐτὰ τὰ λέγει δι' ἄλλους ἐζησαν προτοῦ νὰ δοθῇ ὁ νόμος. «Καὶ ὅσοι ἠμάρτησαν, ἐνῶ εἶχε δοθῆ εἰς αὐτοὺς ὁ γραπτὸς νόμος, αὐτοὶ θὰ κριθοῦν ἐπὶ τῆ θέσει τοῦ νόμου τοῦτου». ⁴² ἀναπεφρόμενος εἰς ἄλλους ἐζησαν μετὰ τὸν Μωϋσῆ. **Ε** Ἐπίσης: «Ἀποκαλύπτεται ὀργὴ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐναντίον κάθε ἀσεβοῦς προσβολῆς κατὰ τοῦ θεοῦ μεγαλείου καὶ ἐναντίον κάθε παραβάσεως τοῦ ἠθικοῦ νόμου του». ⁴³ Καὶ: «Θυμὸς καὶ ἄργη, θλίψις καὶ στενωχρία θὰ ἐπιπέσῃ εἰς κάθε ἄνθρωπον, ποῦ ἐπιμένει νὰ ἐργάζεται τὸ κακόν, τόσον εἰς τὸν Ἰουδαῖον κατὰ πρῶτον λόγον, ὅσον καὶ εἰς τὸν εἰδωλολάτρην». ⁴⁴

Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ εἰδωλολάτραι ἔπαθαν μεγάλα κακὰ ἐδῶ, καὶ αὐτὸ τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἐκτὸς τῆς θρησκείας μας ἱστορία, ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδική μας Γραφή. Διότι ποῖος ἠμπορεῖ νὰ διηγηθῇ τὰς τραγωδίας τῶν Βαβυλωνίων ἢ τῶν Αἰγυπτίων; **Σ** ⁴⁵ Διὰ τὸ ὅτι, ὅμως, καὶ ἐκεῖνοι, ποῦ πρὸ τῆς ἐνσάρκου παρουσίας του δὲν ἐγνώρισαν τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἄφησαν τὴν εἰδωλολατρείαν, προσεκύνησαν μόνον τὸν Θεόν καὶ ἔδειξαν ἀριστον τρόπον ζωῆς, θὰ ἀπολαύσουν δια τὰ ἀγαθὰ, ἀκούσε τί λέγει: «Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη θὰ ἀποδοθῇ εἰς καθέναν ποῦ ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν, εἰς τὸν Ἰουδαῖον πρῶτον καὶ εἰς τὸν εἰδωλολάτρην Ἑλληνα». ⁴⁶ Βλέπετε ὅτι αὐτοὶ θὰ ἀμειψθοῦν μὲ πολλὰ ἀγαθὰ καὶ ὅτι ὅσοι συμπεριεφέρθησαν διαφορετικὰ θὰ ὑποστοῦν κολάσεις καὶ τιμωρίας;

Ποῦ εἶναι ἐκεῖνοι, λοιπόν, ποῦ δὲν πιστεύουν εἰς τὴν ὑπαρξίν τῆς γέννης; Ἀφοῦ καὶ ὅσοι πρὸ τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ποῦ δὲν ἤκουσαν οὔτε τὸ ὄνομα τῆς γέννης, οὔτε κανένα λόγον διὰ τὴν ἀνάστασιν, **Β** ἂν καὶ ἐτιμωρήθησαν ἐδῶ, θὰ τιμωρηθοῦν καὶ ἐκεῖ, πᾶσον περισσότερο θὰ τιμωρηθῶμεν ἡμεῖς ποῦ ἐτρόφημεν μὲ τόσον σπουδαίας διδασκαλίας εὐσεβείας;

Καὶ πῶς δικαιολογεῖται, ἐρωτᾷ κάποιος, νὰ ριφθοῦν εἰς τὴν γέννην ἐκεῖνοι ποῦ δὲν ἤκουσαν τίποτε διὰ τὴν γέννην; Διότι θὰ εἰποῦν, ὅτι ἐάν μᾶς εἶχες ἀπειλήσει μὲ τὴν γέννην, θὰ ἐφοβούμεθα περισσότερο καὶ θὰ εἰ-

41. Ρωμ. 2, 12.

42. Ρωμ. 2, 12.

43. Ρωμ. 1, 18.

44. Ρωμ. 2, 8-9.

46. Ρωμ. 2, 10.

μεθα πρὸ σώφρονες εἰς τὴν ζωὴν μας. Πολύ, θέθαια. Διότι πῶς οὐκ; ⁴⁷ Ὅπως ζῶμεν καὶ ἡμεῖς σήμερα, ποῦ καθημερινὰ ἀκούομεν τοὺς λόγους διὰ τὴν γέννην, χωρὶς καθόλου νὰ τοὺς προσέχωμεν. Πέραν αὐτῶν καὶ τὸ ἀκόλουθον ἠμπορεῖ νὰ ἀναφέρῃ κανεὶς ὅτι, δηλαδή, ὅποιος δὲν συγκρατεῖται ἀπὸ τὰς ἀμέσους τιμωρίας, πολὺ περισσότερο δὲν θὰ συγκρατηθῇ ἀπὸ τὰς τιμωρίας τῆς γέννης. Διότι τοὺς ἀνθρώπους ποῦ τοὺς κυβερνοῦν τὰ ἐνστικτα καὶ δὲν ἔχουν καμμίαν πνευματικότητα σοφρονίζουσι συνήθως τὰ χειροπιαστὰ πράγματα καὶ ἐκεῖνα ποῦ συμβαίνουσι ἀμέσως, παρὰ ἐκεῖνα ποῦ θὰ λάθουν χῶρον ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια.

Σ Καί, ἀλλὰ ἡμᾶς μᾶς ἠπελῆσε μεγαλύτερος φόθος καὶ κατὰ τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐκεῖνοι ἔχουν ἀδικηθῇ. Καθόλου, θέθαια. Διότι δὲν ἔχομεν τοὺς ἰδίους ἀγῶνας νὰ ἐπιτελώσωμεν ἡμεῖς καὶ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ οἱ ἰδικοὶ μας εἶναι πολὺ μεγαλύτεροι. Καὶ εἶναι φυσικόν, ἐκεῖνοι ποῦ ἐπεφορτίσθησαν μὲ μεγαλύτερους κόπους, νὰ χρειάζονται καὶ μεγαλύτεραν βοήθειαν. Δὲν ἦτο, θέθαια, μικρὰ βοήθεια τὸ ὅτι ἠρέξθη ὁ φόθος. Ἐάν, λοιπόν, εὐρισκώμεθα ἡμεῖς εἰς πλεονεκτικὴν θέσιν ἐπειδὴ γνωρίζομεν τὰ μέλλοντα, πλεονεκτοῦν καὶ ἐκεῖνοι ἐναντι ἡμῶν, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀμέσως ἐτιμωροῦντο σκληρὰ διὰ τὰς παρανομίας των.

Ἐκτὸς αὐτῶν, καὶ κάποιον ἄλλην ἀντίρρησην προβάλλουσι πολλοὶ ἄνθρωποι. Ποῦ εἶναι, λέγουσιν, ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, **Δ** ἔταν κάποιος ἀμαρτάνῃ εἰς τὴν γῆν καὶ τιμωρῆται καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὸν οὐρανόν; Θέλετε, λοιπόν, νὰ σὰς ὑπενθυμίσω τοὺς ἰδικούς σας λόγους, ὥστε νὰ παύσετε πλέον νὰ μᾶς ἐνοχλεῖτε καὶ μόνον σας νὰ δώσετε τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας σας; Ἐγὼ ἤκουσα πολλοὺς ἀπὸ ἡμᾶς, ποῦ ἐπληροφόρηθησαν ὅτι κάποιος φονεὺς κατεδικάσθη εἰς θάνατον ἀπὸ τὸ δικαστήριον καὶ ἐξετελέσθη, νὰ ἀνακατοῦν καὶ γὰ λέγουσιν τὰ παρακάτω λόγια: Τριάντα φόνους ἢ καὶ πολὺ περισσότερους ἐτόλμησε νὰ διαπράξῃ ὁ μιὰρὰς καὶ θεθῆλος αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ τώρα μία φορά θανατώνεται μόνον. **Σ** Καὶ ποῦ εἶναι τότε ἡ δικαιοσύνη; Ὅστε σεῖς οἱ ἴδιοι παραδέχεσθε ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὸς ἓνας θάνατος ὡς τιμωρία. Διὰ τὸ, λοιπόν, τώρα ἰσχυρίζεσθε τὰ ἀντίθετα; Ἐπειδὴ

46. Ἐθρονικὰ ὁμιλεῖ ἀπὸ ὁ Χρυσόστομος.

δὲν κρίνετε ἄλλους, ἀλλὰ τοὺς ἑαυτοῦς σας. Τόσον μεγάλο ἐμπόδιον εἶναι ἡ φιλαυτία διὰ νὰ μὴ διακρίνωμεν τὸ δίκαιον. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ὅταν κρίνωμεν τοὺς ἄλλους, **Α** ἢ **Β** ἐξετάζομεν τὰ πάντα μὲ ἀκρίθειαν, ἐνῶ ὅταν κρίνωμεν τοὺς ἑαυτοῦς μας, δὲν διακρίνωμεν καὶ τόσον καλὰ τὸ δίκαιον. Διότι εἰάν ἡ ἔρευνα διὰ τὸν ἑαυτόν μας ἐγίνετο ὅπως γίνεται διὰ τοὺς ἄλλους τότε θὰ λάθωμεν ἀδέκαστον ἀπόφασιν. Ἐχόμεν, **Γ** ἐθέσια, καὶ ἡμεῖς ἁμαρτήματα, τὰ ὁποῖα ἀείζει νὰ τιμωρηθοῦν ὄχι μὲ δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ μὲ πολλοὺς θανάτους. Καί, διὰ νὰ παραλείψω ἄλλα τὰ ἄλλα, ἕς ἐνθυμηθῶμεν πόσοι ἀπὸ ἡμᾶς μετέχομεν τῆς θείας εὐχαριστίας ἀναξίως. Αὐτοὶ λοιπόν, εἶναι ἔνοχοι τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ὡστε, ὅταν ἀναφέρῃς τὸν φονέα, νὰ σκέπτεσαι καὶ τὸν ἑαυτόν σου. Διότι ἐκεῖνος ἐφόνευεν ἄνθρωπον, **Β** ἐνῶ σὺ εἶσαι ὑπεύθυνος τῆς σφαγῆς τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖνος μὲν, ἐπειδὴ δὲν μετέχει εἰς τὰ μυστήρια, ἡμεῖς ὅμως, ἐπειδὴ λαμβάνομεν μέρος εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν.

Τι νὰ εἴπω δὲ δι' ἐκείνους ποὺ δογκάζουσιν καὶ κατατρῶουσιν τοὺς ἀδελφούς των καὶ πολὺ δηλητήριον ἐξακοντίζουν ἐναντίον των; Τι δι' ἐκεῖνον ποὺ ἀρπάζει τὴν τροφήν τῶν πτωχῶν; Διότι εἰάν θορύνεται μὲ τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ὃ μὴ ἐλεήμων, πολὺ περισσότερον θορύνεται ἐκεῖνος ποὺ παίρνει τὰ ζῆλα ἀγαθὰ. Ἀπὸ πόσους ληστές δὲν εἶναι χειρότεροι οἱ πλεονέκται; Ἀπὸ πόσους φονεῖς οἱ ἀρπαγες; Ἀπὸ πόσους τυμωρόχους; Πόσοι μετὰ τὴν ἀρπαγὴν δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ φονεύουσιν τὰ θύματά των; Παῦσε, μὴ γένοιτο, λέγει κάποιος. **Γ** Τώρα λέγεις, μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ νὰ εἰπῆς μὴ γένοιτο, ὅταν ἔχῃς τὸν ἔχθρον εἰς τὸ χεῖρ σου, καὶ νὰ ἐνθυμησῇς τὰ λεχθέντα καὶ νὰ παρουσιάῃς ζωὴν πολὺ φροντισμένην, διὰ νὰ μὴ μᾶς εὕρουν τὰ κακὰ τῶν Σοδωμῶν, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν ὅτι ἔπαθον τὰ Γόμορα, διὰ νὰ μὴ ὑποστῶμεν τὰ κακὰ τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος, μᾶλλον δὲ διὰ νὰ μὴ ἐλθῶμεν εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Χριστόν, πρᾶγμα ποὺ εἶναι τὸ χειρότερον καὶ φοβερώτερον ἀπὸ ὅλα. Διότι ἂν καὶ εἰς πολλοὺς ἡ γέεννα φαίνεται φοβερά, ἐγὼ δὲν θὰ παύσω νὰ φωνάζω διαρκῶς ὅτι αὐτὴ ἡ σύγκρουσις εἶναι χειρότερα ἀπὸ κάθε γέενναν. Καὶ οὐκ παρακαλῶ καὶ οἱ εἰς νὰ ἔχετε τὴν ἴδιαν γνώμην.

Δ Ἔτσι, θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν γέενναν καὶ θὰ ἀπολαύσκαμεν τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖαν εἶθε

ὁλοι μας νὰ ἐπιτύχωμεν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλοanthropian τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.